

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת יתרו תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

תניא בנותיה. בתורת כהנים דסתם ספרא ר' יהודה דערוט אביך לרבי יהודה זו אישת אביך ואית ליה גזירה שהה למילף מיניה עונש לאמו שאינה אשת אביו ואית ליה אמר קיה ליה להאי דרשה: **ל' ערות אביו** גלה. ומשמעותי אשת אביו אנוסה דהאי לאו ערות אביך היא אלא מופנה הוא לגזירה שהה בדרוש בסופה ומזהיא תיפוק לן עונש לאמו אנוסה כדמפרש בסופה: מה הלזן במאישות הכתוב

הבא על אחיו חייב ב' הבא על אחי אביו חייב ב' אה. תימה דלא תני להו בכלל לין כריתות כיון דאי עבד עבד בהדיהו חייב על כל אה. ואחא ובידושלמי פריך לה בפרקא ומניש לוש שום זכור אחא.

לומר לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו. האי דהדר כתבה לחייב עליה אף לאחר

מיתה כדפ"ה וא"ת אודהה שמענו עונש לאחר

1 **תניא** בנותיה דרבא **איש**, פרט לקמן. **איש** ישכב
2 **את אשת אביו** משמע בין אשת אביו שהיא אמו,
3 **ובין אשת אביו שלא אמו**. אמו שאינה אשת אביו,
4 **מניין**. תלמוד לומר, 'ערות אביו גלה'. מפנה להקיש
5 **ולדון** מלפני גזירה שוה. 'מות וימותו' בסקילה. אתה
6 **אומר בסקילה**, או אינו אלא באחת מפל מיתות
7 **האמורות בתורה**. נאמר כאן 'דמיהם בם', ונאמר
8 **באב וידעונו** 'דמיהם בם', מה לחלן בסקילה, אף
9 **כאן בסקילה**. עונש, שמענו. אזהרה, מניין. תלמוד

מיתה כדפ"ה וא"ת אודהה שמענו עונש לאחר
מיתה מניל דלעיל איצטרך קרא לעונש
ואודהה דאשת אב לא לאחר עונש וי"ל דנפיל
מגוזה דרמיהם לאשת אב דעתה לאחר מיתה
במילתיה:

10 **לומר**, 'ערות אביד לא תגלה/ 'ערות אביד' זו אשת אביד, או אינו
11 **אלא ערות אביד ממש**. נאמר כאן 'ערות אביד לא תגלה/ ונאמר להלן 'ערות אביו גלה/ מה
12 **להלן**, באישות הפתוב מדבר. אף כאן, באישות הפתוב מדבר. ומשמע בין אשת אביו שהיא
13 **אמו**, ובין אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו, מניין. תלמוד לומר, 'ערות אביד לא
14 **תגלה/ אין לי אלא באזהרה**, שעשה הפתוב אמו שאינה אשת אביו, כאמו שהיא אשת אביו.
15 **עונש**, מניין. נאמר כאן 'ערות אביד לא תגלה/ ונאמר להלן 'ערות אביו גלה/ מה באזהרה,
16 **עשה הפתוב אמו שאינה אשת אביו** כאמו שהיא אשת אביו. אף פעונש, עשה הפתוב אמו
17 **שאינה אשת אביו** כאמו שהיא אשת אביו. 'אביד היא', משום אמו אתה מחייבו ואי אתה
18 **מחייבו משום אשת אב**. ורבנן, 'ערות אביד' ממש, האי מאיאת זכר' נפקא. לחייב עליו שתיים,
19 **וכדרכב יהודה**. דאמר רב יהודה, נכרי הפא על אביו, חייב שתיים. הפא על אחי אביו, חייב
20 **שתיים**. אמר רבא, מסתברא מילתא דרב יהודה, בישראל, בשונג ובקרנן. והאי דקאמר 'נכרי',
21 **לישנא קמליא** הוא. דאי סלקא דעתך, נכרי ממש, דינו מאי גיהו, קטלא. בתרי קטלי קטלתא

על הזכר בעל הבמה. הא דלא קתני
והביא בהמה עליו משום דלא כתוב
בהדיא אלא מדרשא והא דלא קתני והביא זכר
עליו אף על גב דכתוב בהדיא שנידים מות יומתו
(ויקרא ב) איכא למימר דלישנא דקרא נקט
דכתביב (שם דף) ואת זכר ולא כתב:
עונש

22 **לית**. תניא נמי הכי, הפא על אביו, חייב שתיים. הפא על אחי אביו, חייב
23 **דלא קרבי יהודה**. ואיפא דאמרי, אפילו מימא רבי יהודה, ומייתי לה בקל וחומר מאחי אביו.
24 **ומה אחי אביו**, דקדורכה דאביו הוא, חייב שתיים. אביו, לא פל שפן. וקמפילגי בפלותא
25 **דאבי רבא**, מר סבר עונשין מן הדיו, ומר סבר אין עונשין מן הדיו. ורבנן, אזהרה לאשת
26 **אביו**, מנא להו. נפקא להו מערות אשת אביד לא תגלה/ ורבי יהודה, תהוא מביעי ליה
27 **לאזהרה לאשת אביו** לאחר מיתה. ורבנן, תהוא מספא דקרא נפקא 'ערות אביד היא/ ורבי
28 **יהודה**, תהוא מביעי ליה, משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו.

עשה הפתוב אמו שאינה אשת אביו. אף פעונש, עשה הפתוב אמו
שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו. 'אביד היא', משום אמו אתה מחייבו ואי אתה
מחייבו משום אשת אב. ורבנן, 'ערות אביד' ממש, האי מאיאת זכר' נפקא. לחייב עליו שתיים,
וכדרכב יהודה. דאמר רב יהודה, נכרי הפא על אביו, חייב שתיים. הפא על אחי אביו, חייב
דלא קרבי יהודה. ואיפא דאמרי, אפילו מימא רבי יהודה, ומייתי לה בקל וחומר מאחי אביו.
ומה אחי אביו, דקדורכה דאביו הוא, חייב שתיים. אביו, לא פל שפן. וקמפילגי בפלותא
דאבי רבא, מר סבר עונשין מן הדיו, ומר סבר אין עונשין מן הדיו. ורבנן, אזהרה לאשת
אביו, מנא להו. נפקא להו מערות אשת אביד לא תגלה/ ורבי יהודה, תהוא מביעי ליה
לאזהרה לאשת אביו לאחר מיתה. ורבנן, תהוא מספא דקרא נפקא 'ערות אביד היא/ ורבי
יהודה, תהוא מביעי ליה, משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו.

29 **והאין תנו**, הפא על אשת אב, חייב עליה משום אשת אב ובמשום אשת אביו, בין גזירה אביו
30 **בין לאחר מיתת אביו**, ולא פליגי רבי יהודה. אמר אביי, פליגי בכריתות. ורבנן, עונש דאשת
31 **אביו לאחר מיתה**, מנא להו. בשלמא לרבי יהודה, מייתי לה בגזירה שוה. אלא, רבנן מנא
32 **להו**. אמרי לך, תהוא 'ערות אביו גלה' דמפיק לה רבי יהודה לגזירה שוה, מפקי ליה איגרו
33 **לעונש דאשת אביו** לאחר מיתה. ורבנן, עונש לאמו שאינה אשת אביו, מנא להו. אמר רב
34 **שישא בריה דרב אידי**, אמר קרא 'אביד היא' עשהה הפתוב לאמו שאינה אשת אביו, כאמו
35 **שהיא אשת אביו**: תפא על פלתו כו' ולחייב נמו, משום אשת בנו. אמר אביי, פתח הפתוב
36 **ועל הפהמה**, והאשה המביאה את הפהמה, בסקילה. אם אדם המא, בהמה מה המא.
37 **אלא**, לפי שבאה לאדם תקלה על דיה, לפיכך אמר הפתוב תסקל. דבר אחר, שלא תהא
38 **בהמה עוברת בשוק** ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על דיה: **גמרא** זכר, מנא לן. דתנו רבנן,
39 **'איש' פרט לקמן**. ואשר ישכב את זכר/ בין גדול בין קטן. 'משפכי אשה/ מגיד לך הפתוב
40 **ששני משפכות באשה**. אמר רבי ישמעאל, הרי זה פא ללמד ונמצא למו. 'מות וימותו',
41 **בסקילה**. אתה אומר בסקילה, או אינו אלא פאחת מפל מיתות האמורות בתורה. נאמר
42 **כאן 'דמיהם בם'**, ונאמר באב וידעונו 'דמיהם בם'. מה לחלן בסקילה, אף כאן בסקילה.

עונש
עונשין הוא ומחייב נשכב משכבי אשה. שתי משכבות שוין זה לזה לחייב בכל עריות כדרכה ושלא
כדרכה: ח"י בא ללמד. על זכר שחייב אפילו שלא כדרכה. ונמצא למד. למשכב זכור לא איצטרך קרא דפשיטא לן דכל משכב זכור שלא כדרכה הוא אלא האי משכבי
לאשמעוניה אתה דהבא על אשה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב:

עונשין הוא ומחייב נשכב משכבי אשה. שתי משכבות שוין זה לזה לחייב בכל עריות כדרכה ושלא
כדרכה: ח"י בא ללמד. על זכר שחייב אפילו שלא כדרכה. ונמצא למד. למשכב זכור לא איצטרך קרא דפשיטא לן דכל משכב זכור שלא כדרכה הוא אלא האי משכבי
לאשמעוניה אתה דהבא על אשה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב:

עונש שמענו אזהרה מניין. ומוך ג"ש דרמיהם במ לא משמע ליה לאפקוי מה לחלו ענש היהיה: **עשו** כתובות הגוים. בני זכור נחא דליף ספיר משום דכתבי ברו תועבה גופיה אבל בהמה לא כתיב תועבה גופיה ואי כפי"ה דכתיב בפרשת ערו"ת כי את כל התועבות אשר לא עשית בני לחייבי שמים משום לא יהיה קדש ומשום לאו דגופיהו ויש לפרכי משום דבתר

וגם קדש היה בארץ. מה קדש האמור כאן יש בו תועבה אף בלא יהיה קדש יש בו תועבה והדר נגמירין תועבה האמור בלא יהיה קדש תועבה האמור במשכב זכור דכתיב אשר ישכב את זכר משכבי אלה תועבה עשו שניהם דמיהם דבמה תועבה האמור שם אף נשכב במשמע: **וגם קדש היה בארץ**. לשון זנות דכתיב כתובות הגוים ומשכב זכור תועבה היא: לא תשכב. קרי ביה מיני לא תשכב: **ונאמר לחלו במסית**. חרובי וסבב לסתתו באנבים: **לנשכב מניין**. זכר שרובם ללחמה: **אזהרה מניין**. ששוכב בהדיא כתיב ובכל בהמה לא חתן שכתב אבל נשכב בזכר לא כתיב: **כתובות הגוים**. היא נמי מתועבותיהם הוא דכתיב בפרשת ערו"ת (ויקרא יד) כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ: **הבא על הזכור והביא זכר עליו**. בהעלם אחת: **חייב שמים**. דשני לאוין הם דמתרי קריא אתו לפיכך לשני חטאות ביניהם והביא זכר עליו גרסינן ולא סריטין זכור דלא מקרי זכור אלא נקב המשכב: **לדברי ר' עקיבא אינו חייב אלא אחת**. דכיון דמחד קרא נפקי אין חלוק חטאות ביניהם: **דכי כתיב לא יהיה קדש**. בזנות דגברי כתיב אבל בלחמה הוא זנות כדלפינן ביבמות (דף נט) מאתן זונה ומחיר כלב ולא שירי בלא לשון קדשות והאי הנהיה תנא לעיל לא יהיה קדש לרווחא דמלתא אבל עיקר אזהרה לא יהיה קדש: **אלא מלא לן נפקא ליה מכל שוכב**. דאפקיהיה לעונש לנשכב בלשון שוכב לילפיה משוכב לאזהרה הלכך אזהרה לשובב ונשכב מלא דלא חתן שכתבין הוא חד במשמעותיה וחד מדאיתקש לחבריה וכיון דחד לאו לתרוייהו אין חלוק חטאות ביניהם: **אבי אבא ר' אבהו ר' ישמעאל חייב שמים**. דכי כתיב לא יהיה קדש בגברי הוא כדמיון כדאמרו לעיל ונרבע בלהמה לאו מניה יליף אלא מדאפקיה בלשון שוכב ואיכא לאו דלא חתן שכתבין בין לדברי אבהו בין לאביי לר' ישמעאל חייב שלש ר' יהושע אבהו ור' יהושע חזקוני מלא תשכב הביא זכר עליו מלא יהיה קדש באו הבמה מלא חתן שכתבין אבל משום נרבע בלהמה לא מחייב בהדי הביא זכר עליו דמחד קרא נפקי לאביי ועל הזכור והביאו עליו תרי נינהו זכר את ר' אבהו ולא יהיה קדש באו הבמה והביאה עליו מלא חתן שכתבין אבל משום נרבע בלהמה לא מחייב דכיון דחזוין נרבע מחזאי קרא וכל שוכב עם בהמה מדאפקיה רחמנא בלשון שוכב לא מחייב אלא אחת כיון שאינן חלוקין בלאוין: **וזכר לא עשה בו קמן כנודול**. במשכב מירי והכי קאמר לחייבי שוכבו כדאמרין לעיל אשר ישכב את זכר כי גדול בין קטן ואשמועלן הכא דלאו בכל קטנים קאמר אלא דול בעינן בני עונשין לחייבי שוכבו אבל גדול קטן בעינן ולחייבי פריך מאי היא: **החפץ עשה בה גדולה כקמנה**. לחייבי את הרובעה: **מאי לא עשו בו קמן כנודול**. איחוד קטן פטור שוכבו ואיחוד

עונש, שְׁמַעְנוּ. אֲזַהְרָה, מַצִּינֵי. תִלְמָדוּ לֹמֵר וְאָתָּה זָכַר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הִיא. לְמַדְנוּ אֲזַהְרָה לְשׁוֹכְבֵי, אֲזַהְרָה לְנֹשֶׁבֶת מַצִּינֵי. תִלְמָדוּ לֹמֵר, לֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֹמְרֵי וְגַם קֹדֶשׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עֵשׂוּ כְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְגוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרֵי, אֵינוֹ צָרִיךְ. הָרִי הוּא אֹמְרֵי, וְאָתָּה זָכַר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה, קָרִי בֵיהּ, לֹא תִשְׁכַּב בְּהֵמָה. מֵנָּה לָךְ, דִּתְנֵי רַבְּנָן, אִישׁ פֶּרֶט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִתֵּן שִׁכְבָּתוֹ בְּהֵמָה, בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה. מוֹת יוֹמָת' בְּסִקּוּלָהּ. אֶתָּה אֹמְרֵי בְּסִקּוּלָהּ, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא בְּאֶחַת מִכָּל מֵמוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. וְנֹאֲמַר פֶּאֶן 'מְהַרְגוּ', וְנֹאֲמַר לְחַלּוֹן 'כִּי הָרַג תְּהַרְגֵנוּ', מַה לְחַלּוֹן בְּסִקּוּלָהּ, אֵף פֶּאֶן בְּסִקּוּלָהּ. לְמַדְנוּ עוֹנֵשׁ לְשׁוֹכְבֵי, עוֹנֵשׁ לְנֹשֶׁבֶת מִנְּלֵן. תִלְמָדוּ לֹמֵר, 'כֹּל שׁוֹכֵב עִם הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת', אִם אֵינוֹ עֵנָן לְשׁוֹכֵב, הִנְיָהוּ עֵנָן לְנֹשֶׁבֶת. לְמַדְנוּ עוֹנֵשׁ, בֵּין לְשׁוֹכֵב בֵּין לְנֹשֶׁבֶת. אֲזַהְרָה, מַצִּינֵי. תִלְמָדוּ לֹמֵר, זָכְכַל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שִׁכְבְּתְךָ לְמִמְאָה בְּה'. לְמַדְנוּ אֲזַהְרָה לְשׁוֹכְבֵי, לְנֹשֶׁבֶת מַצִּינֵי. תִלְמָדוּ לֹמֵר, לֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֹמְרֵי וְגַם קֹדֶשׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עֵשׂוּ, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרֵי, אֵינוֹ צָרִיךְ. הָרִי הוּא אֹמְרֵי לֹא תִתֵּן שִׁכְבְּתְךָ, לֹא תִתֵּן שִׁכְבְּתְךָ. וְהִבִּיא עֲלֵיוֹ זָכַר. אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ, לְדָבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, חַיִּיב שְׁמַיִם. חֲדָא, מִלֵּא תִשְׁכַּב. וְחֲדָא, מִלֵּא יִהְיֶה קֹדֶשׁ. לְדָבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אֶחָת, לֹא תִשְׁכַּב לֹא תִשְׁכַּב, חֲדָא הִיא. הֵבָא עַל הַבְּהֵמָה וְהִבִּיא בְּהֵמָה עֲלָיו, אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ, לְדָבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, חַיִּיב שְׁמַיִם. חֲדָא מִלֵּא תִתֵּן שִׁכְבְּתְךָ, וְחֲדָא מִלֵּא יִהְיֶה קֹדֶשׁ. לְדָבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֵינוֹ חַיִּיב אֶחָת, שִׁכְבְּתְךָ וְשִׁכְבְּתְךָ, חֲדָא הִיא. אֲבַיִי אָמַר, אֶפִּילוּ לְדָבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל נָמוּ, אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אֶחָת, שְׁמַיִם. חֲדָא, מִלֵּא תִשְׁכַּב, וְחֲדָא מִלֵּא יִהְיֶה קֹדֶשׁ. לְדָבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, חַיִּיב שְׁמַיִם. אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אֶחָת, אֵידִי וְאֵידִי לֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ. הוּא. אֲבַיִי אָמַר, אֶפִּילוּ לְדָבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל נָמוּ, חַיִּיב שְׁמַיִם, דְּכִתְבִיב 'כֹּל שׁוֹכֵב עִם הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת', אִם אֵינוֹ עֵנָן לְשׁוֹכֵב, הִנְיָהוּ עֵנָן לְנֹשֶׁבֶת. וְנֹאֲמַר רַבְּנָנָא וְהִבִּיא זָכַר עֲלָיו, הֵבָא עַל הַבְּהֵמָה וְהִבִּיא בְּהֵמָה עֲלָיו, וְנֹשֶׁבֶת עֵנָן וְהִחְזִיר. אֶכָּל הֵבָא עַל הַזָּכֹר וְהִבִּיא זָכַר עֲלָיו, הֵבָא עַל הַבְּהֵמָה וְהִבִּיא בְּהֵמָה עֲלָיו, וְנֹשֶׁבֶת עֵנָן וְהִחְזִיר. אֶכָּל הֵבָא עַל יִשְׁמַעְאֵל, חַיִּיב שְׁלֹשׁ. לְרַבִּי עֲקִיבָא, חַיִּיב שְׁמַיִם. תְּנֵי רַבְּנָן, זָכֹר, לֹא עָשׂוּ בוֹ קָטָן כְּגִדּוֹל. בְּהֵמָה, עָשׂוּ בָּהּ קָטָנָה כְּגִדּוֹלָהּ. מָאֵי, לֹא עָשׂוּ בוֹ קָטָן כְּגִדּוֹל. אָמַר רַב, לֹא עָשׂוּ בִּיאַת פְּחוּת מִבְּן מִבְּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים, כְּבֵן תִּשְׁעֵי שָׁנִים. וְיִשְׁמַעְאֵל אָמַר, לֹא עָשׂוּ בִּיאַת פְּחוּת מִבְּן שְׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּבֵן שְׁלֹשׁ שָׁנִים. כְּמָאי קְמִיפְלִגִּי? רַב סַבַּר, כֹּל דְּאִיתִיהּ בְּשׁוֹכֵב, אִיתִיהּ בְּנֹשֶׁבֶת. וְכֹל דְּלִיתִיהּ בְּשׁוֹכֵב, לִיתִיהּ בְּנֹשֶׁבֶת. וְיִשְׁמַעְאֵל סַבַּר, מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה פְּחוּתֵיהּ דְּרַבִּי, זָכַר בְּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד הֵבָא

דקרי' ליה גדול לחייבי שוכבו דהא פשיטא לן דלאו גדול משום ובר עונשין בעי דהא את זכר כתיב בין גדול בין קטן: **לא עשו בו ביהמות פחות מן תשע שנים**. ויבא חזקוני מלא חתן שכתבין אבל משום נרבע בלהמה לא מחייב בהדי הביא זכר עליו דמחד קרא נפקי לאביי ועל הזכור והביאו עליו תרי נינהו זכר את ר' אבהו ולא יהיה קדש באו הבמה והביאה עליו מלא חתן שכתבין אבל משום נרבע בלהמה לא מחייב דכיון דחזוין נרבע מחזאי קרא וכל שוכב עם בהמה מדאפקיה רחמנא בלשון שוכב לא מחייב אלא אחת כיון שאינן חלוקין בלאוין: **וזכר לא עשה בו קמן כנודול**. במשכב מירי והכי קאמר לחייבי שוכבו כדאמרין לעיל אשר ישכב את זכר כי גדול בין קטן ואשמועלן הכא דלאו בכל קטנים קאמר אלא דול בעינן בני עונשין לחייבי שוכבו אבל גדול קטן בעינן ולחייבי פריך מאי היא: **החפץ עשה בה גדולה כקמנה**. לחייבי את הרובעה: **מאי לא עשו בו קמן כנודול**. איחוד קטן פטור שוכבו ואיחוד

הב על הבהמה בין כדרכה בין שלא כדרכה. מקרי רובע ומילי מילי קתני לה: נאשה שני משכבות. כדכתיב בה משכבי; ובהמה משכב אחד. דהא לא כתיב בה משכבי ולענין קאמרי דהאשה הנרבעת לבהמה מתייבת אף שלא כדרכה כדרך שהיא ומתנין בעבלת אדם דאלו בעבלת אדם לא איצטריך לרב נאמן למימר דקריא טובא ומתני' איכא ורב פפא

נמי לא מצוי למימר איפסא: מתקוף לה רב פפא אירבה אשה דאירחא. בבעילה אמידעם דאירחא היא מחייב אמידעם אחינאי דהיינו שלא כדרכה כל דאין אורחא דאין הנאתה מרובה: בתמה דלאו אירחא. לבא עליה ביאת שניהם שוין; תניא דלא כתריויהו: המערה. הלא גמר ביאתו איכא לבאמן דאמר (ביבמות דף נו"ז) זו נשיקת אבר על הנקב ואיכא למיד' הערוא זה הנכנס וטעה הדוא רבר מושג אבל יותר הוא על נשיקה מיהו גבי עריות קיילי (שם) הערוא כגמר רבי דרביה בנדה ה' מקורה הערה וילפינן (שם דף ה') שאר עריות מנדה בוקושא דר' יונה כי את כל אשר יעשה מכל התועבות האלה הושוו ביה זה לזה כהוא מאי: משכבי אשה כתב כו'. בוכר ומאי קא מבעיא ליה כל דמחייב באשה מחייב נמי ביה: אם אינו ענין. לוף הערוא דכתיבא גבי אחות אמר ואחות אביו דכתיב ביה (ויקרא כ) כי את שארה הערה אם אינו ענין לגופיה דהא אחותי בהקש בנדה ככל שאר עריות כדפרשית' נהוה ענין לבהמה: למה לי למכתוב את הערוא ירדה גבי חיוב כריתות: משכבי אב ואחות אם אין בהם מיתה: לכתבה גבי. חד מעריות של חיוב מיתה: איירי דבילי קרא. דעריות אחות אמר ואחות אביו כי את שארה הערה וגו' (שם): לדרשא כתיב. ביבמות פרק בעל יבמתו (דף נד:) דהא כתיבא בכל חד וחד כאמר נפשיה בפרשת עריות באחיו מות והדר כתיב בקדושיה תהי: קבסתו. צערתי ששאלתי דבר שאי אשכחתי: בקושי. צערתי של אבר: לא משכחת. שיוכל לכופו לעצמה: משמש מת. באבר מת בלא קושי: למ"ד משמש מת בעריות וכו'. פלוגתא היא בשבועות כתיב ידעת הוטומאת (דף זי.) מחייב אשוכב ואנשכב. דתריויהו אינתוהו ביה: נוי הבא על הבהמה פה. שתסקל הבהמה על ידו גבי ירשאל פרשי במתני' תרי טעמי לפי שבאת לארס תקול על ידה ושלא תהא עוברת ברשוק לאחר זמן ויאמרו וכו' דהיינו קלון וגבי נוי תקלה איכא דבני נח חזויהו. על העריות לקמן בפרקין (דף נו.)

אדרבה אשה דאירחה כו'. הא פליגי בבבליה דבאשה חש"ס מחייב אשני משכבות דמשכבי אשה כתיב אלא רב פפא ה"ק אם יש לחלק בין אשה לבהמה איפסא הוה ליה למימר. וזו קלונו מרובה. פ"ה דס"ל לאבי דבעינן תקלה וקלון ולית ליה דרב ששת דמחייב בהמה הנרבעת ליה ולא דלית ליה אלא דלית ליה מתוך שקלונו מרובה דקלון קלון ליה ומאליהו וכו' וגמירי ופי'

הכא על התקמה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, והאשה המביאה את הבהמה עליה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, [תיבין]. דרש רב נאמן בר רב חסדא, באשה שני משכבות, ובבהמה משכב אחד. מתקוף לה רב פפא. אירבה, אשה דאירחה היא, אמשכב מתייב, אמידעם אחרניא לא מחייב. בהמה דלאו אורחא היא, לחייב עליה על כל נקב ונקב. תניא (דלא פתרייהו), ובר פן תשע שנים ויום אחד, הכא על התקמה בין כדרכה בין שלא כדרכה, והאשה המביאה את הבהמה עליה, בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב. אמר ליה רבנא לרבא, המערה בוכור, מהו. המערה בוכור, משכבי אשה' כתיב ביה. אלא, המערה בבהמה, מהו. אמר ליה, אם אינו ענין להערוא דכתיבא גבי אחות אביו ואחות אמו, עליו אירבה. דהא איתקש להערוא בנדה. תנינהו דלאו להערוא דבהמה. מכרי בהמה, מתייבי מיתות בית דין היא, למה לי דכתיב להערוא ביה גבי חיוב פירות, לכתביה גבי חיובי מיתות בית דין, ולגמור חיובי מיתות בית דין מתייבי מיתות בית דין. הואיל וכוליה קרא לדרשא הוא דאית, פתיבא נמי מילתא דדרשא. בעא מיניה רב אחדיפו בר אמי מרב ששת, המערה בעצמו, מהו. אמר ליה, קבסתו. אמר רב אשי, מאי תיבעי לך. בקושי, לא משכחת לה. כי משכחת לה, במשמש מת. לבאן דאמר, משמש מת בעריות פסור, הכא פסור. ולבאן דאמר חייב, הכא מתייב תרתי, מתייב אשוכב, ומתייב אנשכב. בעו מיניה מרב ששת, עובד פוכבים הכא על הבהמה, מהו. תקלה וקלון פנינו, והכא, תקלה איכא, קלון ליכא. או דילמא, תקלה אף על פי שאין קלון. אמר רב ששת, תניתוה, מה אילנות שאין אובלין ואין שותין ואין מרחיין, אמרה תורה השחת שורף וכלה, הואיל ובא לאדם תקלה על ידו. המתעב את חיבורו מדרבי חיים לדרבי מיתר, על אחת כמה וכמה. אלא מעתה, עובד פוכבים המשפתחה לבהמתו, תיתסר ומקטלא. מי איכא מידי דלישראל לא אסר, ולעובד פוכבים אסר. ישראל גופיה ליתסר, מידי דתהו ארביעה. אמר אביי, זה קלונו מרובה, וזה קלונו מועט. והרי אילנות דאין קלונו מרובה, ואמרה תורה השחת שורף וכלה. כבעלי חיים קאמרין, דחס רחמנא עליהו. רבא אמר, אמרה תורה, בהמה נהנית מעבירה תיהר. והרי אילנות דאין קלונו מעבירה, דרבא אמרה תורה, השחת שורף וכלה. כבעלי חיים קאמרין, דחס רחמנא עליהו. תא שמעי, דרב אחר, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנמקל פלוני על ידה. מהו. אמר ליה רבא

חייבין
קבסתו. אמר רב אשי, מאי תיבעי לך. בקושי, לא משכחת לה. כי משכחת לה, במשמש מת. לבאן דאמר, משמש מת בעריות פסור, הכא פסור. ולבאן דאמר חייב, הכא מתייב תרתי, מתייב אשוכב, ומתייב אנשכב. בעו מיניה מרב ששת, עובד פוכבים הכא על הבהמה, מהו. תקלה וקלון פנינו, והכא, תקלה איכא, קלון ליכא. או דילמא, תקלה אף על פי שאין קלון. אמר רב ששת, תניתוה, מה אילנות שאין אובלין ואין שותין ואין מרחיין, אמרה תורה השחת שורף וכלה, הואיל ובא לאדם תקלה על ידו. המתעב את חיבורו מדרבי חיים לדרבי מיתר, על אחת כמה וכמה. אלא מעתה, עובד פוכבים המשפתחה לבהמתו, תיתסר ומקטלא. מי איכא מידי דלישראל לא אסר, ולעובד פוכבים אסר. ישראל גופיה ליתסר, מידי דתהו ארביעה. אמר אביי, זה קלונו מרובה, וזה קלונו מועט. והרי אילנות דאין קלונו מרובה, ואמרה תורה השחת שורף וכלה. כבעלי חיים קאמרין, דחס רחמנא עליהו. רבא אמר, אמרה תורה, בהמה נהנית מעבירה תיהר. והרי אילנות דאין קלונו מעבירה, דרבא אמרה תורה, השחת שורף וכלה. כבעלי חיים קאמרין, דחס רחמנא עליהו. תא שמעי, דרב אחר, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנמקל פלוני על ידה. מהו. אמר ליה רבא

ליכא למימר תנא רישא תקלה וסיפא קלון למימרא דתריויהו בעינן דהא מרסיפא שמע מנה:

והיבינו עליה משום א"א. פ"ה אם קיבל אביה קדושין וקשה מסיפא שמעי' לה דתני דב' עליה אחד מכל עריות דדייקתין מינה אפילו בהמה ועוד בפ"ק קדושין (דף י. וס) דבעו למיפשא דביאה אירוסין עושה ולא נשואין עושה מדקתני מתקדשת בביאה ובתר הכי קתני נשאת וממאי דילמא נשאת אקדושי כסף קא' כמו והיביב עליה משום א"א וי"ל דכולה אקדושי ביאה דרישא

קאי ומשום א"א עליה יבם קנאה איצטרביא ליה דלא תימא קנאה מדרבנן כמו בן דשע טסיפא דלא קני מדאורייתא אלא כמאמר בעלמא כדאימא בשיליה האשה רבה (ביבמות דף צו.) ומיזו קשה לדקמן בפ"ב בן סורר (דף טז.) דייק מהבא הדולכין בדיני נפשות אחר הרוב מדקתני והיביב עליה משום א"א ואמאי דילמא איילונית היא ואדעתא דהכי לא קדיש הוא אפילו הראשון ארתאא דהכי קדוש הי' למיפרק אמאי חיביבן דאיילונית לא בת יבום היא ומיבום לא פריך הר"ל אדעתא דהכי לא מייבם וי"ל דנקט אדעתא דהכי לא קדיש משום דפריך עלה גם מסיפא דבא עליה אחד מכל עריות ומאן דמסיפא והיביב עליה בקרבן כל אסקי אדעתיה משום וכתה חסין פריך ומעני דקבליה עילוייה מכל מקום החווא דאי' כדשנינן חיביבן עליה בקרבן א"י דקבל עליה הייבם ולא ראשון דאם תמצא איילונית תתקדש לו מ"מ בביאתו ארביאי פריך דנקט והיביב עליה משום אשת איש הי' לכל עריות דאי' לאשמעינן מחמת סיפא אפילו בהמה דמסיפא גרידא לא היה שמעינן בהמה דהיה אמרינן ב"י בהמה לא חשיב ביאתו ביאה תרע דגבי בן ט' דקתני ואם בל על אחת מכל עריות אפי' קתני בהמה בהדיא ופוסל את הבהמה ונסקלת על ידו וניחא לפרושי' דלא קתני גבי טענה ופוסלת את הבהמה ונסקלת על ידו.

נשאת לבדן. קבלה ופחותה מבת ג' לא אכלה אע"ג דליכא למיחש לדעולא ולא לסמפון דהא נשאת כיון דלאו בת ביאה היא וחתרה לביא אביה ולא בדיק לה ועוד דיוק' דנשאת ומתקדשת בפרת תרתי א"י כדאמר בפ"ק קדושין (דף י.) אם בן פחות מבת ג' קדושי' ביאה וידה לאו קדושי' נישואין מיני לא מהני **ואינו** מאכיל. פי' בקונטא א"א מהי כהן ובה עליה לשם קדושתה אינו מאכיל וקשה דאן היה תלוי בביאה אלא משום קדושי' קטן לאו קדושי' ויש לפרש דאינו מאכיל ביבמתו קדושי' אע"פ שזוקקה עומדת: **ואינו** נותן וג' טע שגידול. בהגדיל לחוד לא סגי ליה בגט דביאת בן ט' כמאמר שויה רבנן ורביה' גט למאמרו וחליצה לויקתו אלא לכשיגדול יבעול ויהן זה הכי מפרש בפ"ק דערוך (דף טו. מהד' א.)

ה"ג לא סיפא תקלה וקלון ורישא הא קמ"ל וכו': **סיפא**. ודאי תרוייהו איכא ואימא לך דכולה מתני' בישראל קא מיירי ואשמעינן ורישא דאע"ג דליכא אלא דהא קלון בלא תקלה כגון ישראל שוגג כסבור מותר דאיכא קלון שגינה עצמו בדבר מוגנה ותקלה ליכא ומאי תקלה דקתני שבאת לתקלה ע"י תקלת קלון קאמר

מדיסיפא תקלה וקלון, ורישא תקלה בלא קלון. והיכי דמי, עובד פוכבים הבא על הבהמה. לא, סיפא, תקלה וקלון. ורישא, הא קא משמע לן, דאפילו קלון בלא תקלה, נמי מתייבי. והיכי דמי, וישראל הבא על הבהמה בשוגג, וכדכתיב רב המנונא, דכתיב רב המנונא, וישראל הבא על הבהמה בשוגג, מהו. תקלה וקלון בעינו, והבא, קלון איפא, תקלה ליפא. או דילמא, קלון אף על פי שאין תקלה. אמר רב יוסף, תא שמע, בת שלש שנים ויום אחד, מתקדשת בביתא, ואם על עליה יבם, קנאה. והיביב עליה משום אשת איש. ובמטמאה את בוועלה, לממא משכב תחתון פעליון. ניסת לכהן, אוכלת בתרומה. בא עליה אחד מן הפסולים, פסקה מן הכהונה. ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה, מופתין על ידה, והיא פטורה. אחד מכל עריות ואפילו בהמה, והיא הבא, דקלון איפא, תקלה ליפא, וקתני מופתין על ידה. פיון דמוזיה היא, תקלה נמי איפא, ורחמנא הוא דחם עליה. עליה דידה חס, אבהמה לא חס. אמר רבא, תא שמע, בן תשע שנים ויום אחד, הבא על יבמתו, קנאה, ואינו נותן גט עד שגידול. ובמטמאה פגדה, לממא משכב תחתון פעליון. פוסל ואינו מאכיל. ופוסל את הבהמה מעל גבי המזבח, ונסקלת על ידו. ואם בא על אחת מכל העריות האמורות בתורה, מופתים על ידו. והא הבא, קלון איפא. תקלה ליפא, וקתני נסקלת על ידו. פיון דמוזיה הוא, תקלה נמי איפא, ורחמנא לא חס רחמנא. תא שמע, דכר אחר, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה. מאי לאו, מדיסיפא תקלה וקלון, ורישא קלון בלא תקלה, והיכי דמי, וישראל הבא על הבהמה בשוגג. לא, סיפא תקלה וקלון, ורישא תקלה בלא קלון. והכי דמי, עובד פוכבים הבא על הבהמה, וכדכתיב מניח מרב ששת: **משנה** הקמדר, אינו חייב עד שפרש השם. אמר רבי יהושע בן קרחה,

אבל פחות מבת שלש אע"פ שקדושה קדושה ואין אביה חולין ואין ביאתה ביאה אין חופתה חופה והיא לא כארוסה דע"ג דקני כסף הוא אמרו רבנן אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה. בא עליה אחד מן הפסולים. כגון גוי או חלל או נתן וממור פסלה מן התרומה דהא ביאתה ביאה וביבמות (דף טו.) ובקדושין בפרת תרתי א"י (דף טז.) לפי' לא מהאי קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זו וגו' כיון שנבעלה לפסול לה פסלה בעלמית מהתם ליה לה שפיר ולויהו ישראלית מרבו מרביאי דבת ובת: מופתין ע"י. אם מחייבי מיתות הן דהא ביאתה ביאה: והיא פטורה. דלאו בת עונשין היא: תקלה ליכא. דלאו בת עונשין היא והרי היא בכלל שוגג. קנאה. לירשה ושלא אפטר עד בחליצה אלא בגט. ואינו נותן גט עד שגידול. שהרי ע"י קדושי' אחיו גדול נאסרה ונירשען ש' זה אינו חייבין להפיקו קדושי' אחיו דקטן הוא ואינו בן דעת: ומטמא בנדה. כבעול נדה ולא כנוגע: לממא משכב. שלו תחתון כעליו של זה אבל פחות מכן ש' אינו אלא כנוגע בנדה לטומאת ערבי: ופוסל. זה האשש שכלא בביאתו מן התרומה אם הוא א' מן הפסולים: ואינו מאכיל. אם הוא כהן ובא עליה לשם קדושין אין מאכילה בתרומה דקטן אע"ג דביאתו ביאה אין קניינו בפ"ק כמאמר רביה רבנן ורביה' גט למאמרו וחליצה לויקתו אלא לכשיגדול יבעול ויהן זה הכי מפרש בפ"ק דערוך (דף טו. מהד' א.)

בכל יום. כל זמן שהיו נושאין ונותנין בבדיקת עדים היו דנין אותן בכינוי כלומר היו דנין עמקן ובורקיין אותם בכינוי הדין אמר כך אמר יוכי את יוסי האי כינוי אלו כינוי השם קאמר אל"א ב"ד מבנין בדבריהם הקללה בלפי אתרים כל מי שהסתיק דבריו ומדבר באדם שהמדר ומקלל ותולה באחר קרי ליה כינוי בלשון חכמים ויש לו חבר בשבועות דף לה.) וגם בלשון

1 המקרא אלא אדם לא אכנה כי לא ידעתי
2 אכנה (איוב לב) ולהכי נקט יוסי את יוסי דר'
3 אותיות איכא כשם בן ארבע אותיות דאינו
4 חייב אלא על של המיוחד ודיעתי שם בן
5 ארבע אותיות ומשום דחשבונו של יוסי
6 כחשבונו של אלהים ולהכי נקט יכה זה את
7 זה דילפינן לקמן דאינו חייב עד שיברך שם
8 בשם: נגמר הדין. ובאו לומר חייב הוא לא היו
9 יכולין להרגו על פי עולמו ששמעו מהוסי אל
10 שמוע מפיהם אלא קללת כינוי: אל מוציא
11 את כל אדם לחוץ. דגנאי הוא להשמיע
12 ברכת השם לרבים: וקורעין. בגדיהם: ולא
13 מאחין. עולמית טעמא מפורש בגמרא: אף
14 אני. שמועתי כמורו ולא קלל לחורו ולהוכיר
15 ברכת השם: גמ' שם בשם. כון היה פלוני
16 את פלוני וא שם פלוני את שם פלוני:
17 ונזכך שם ונקלל שם. להכי ואחריה כהאי
18 קרא לומר דף עד שקוב שם בשם: ומנאי
19 דהאי ונזכך שם וגו'. עד לא תעשון לשון
20 חטויא הוא דאין תרוען ביתכם: מנחי. שלא
21 לתחוב סכין לדקור נקב בשם הכתוב בקלף:
22 ואחרתיה מרחב ואבחרם את שם: וסמך
23 ליה לא תעשון כן לה' אלהיכם: בעיני שם
24 בשם. כדילף לעיל ובגמרא לא משכחת שם
25 בשם שנקוב את חבירו. שני שמות אחרדי.
26 תוכיבם בשתי חתיכות ויתנם זה על זה:
27 נזכב וחורו ונזכב. בסבך חורו שם נזכב
28 את שם חבירו דלאחר שנקוב העלין ינקוב
29 התחתון: פרושי. פרושי. ואיתותיו ופירשיה: לא
30 שמה אחרת. לה' ענש על עשה מיתה: תרייהו.
31 פרושי וברכי ובחדא לא מחיבי: איש איש.
32 בברכת השם כתוב איש איש כי יקלל אלהיו
33 וגו' (ויקרא כד): אינה אלא סי'ו. דכתיב בהו
34 (בראשית ט) באדם מנו שחך ומיתה אחרת
35 לא תחרכה בהם: והא דמו משכב נפקא. דגויס
36 מוחרץ על ברכת השם: ה' זו ברכת השם.
37 לקמיה דרשנין יוצו ה' אלהים וגו': לא
38 נצרכא. האי איש איש אלא לרבות לא
39 הכנויים שיהו הגויס מוחרים על בריתו
40 כישראל דאי מהתם הוה אמנאי שם המיוחד
41 דזק כדתיב ה' דהאי אלהים דבההוא זק
42 ואלוהרע ז"ר דרשנין ק"ל לקמן: ואלביא דרבי
43 מאיר. מתוקמא דמחייב ישראל על הכניין
44 מהאי קרא ואתא איש איש להשוות גויס
45 וישראל דלא הני כנויים כמו אלהים שדי
46 צבאות ולא דמי לכנויי דמנאי דקתי יכה
47 יוסי את יוסי דכני דקתי מנאי דני את
48 העדים בכינוי לאו כני השם הוא כדפרשינן
49 לעיל: על שם המיוחד. דהא כתיב ה' אלהים
50 שם מיוחד דכתיב זה שמי לעולם (שמות ג) כי יקלל אלהיו.
51 שם המיוחד כמיתה. כדכתיב ונזכך שם ה' וגו' והאי ונשא חטאו
52 לאו מיתה אלא ונשא חטאו דכרתו. ועל הכניין באחרת. אלהים
53 לא תקלל אף על הכניין נהור וחס המיוחד
54 נמי בהא אחרת נפיק דכל אלהים לשון שררה כמו (שם ז) נתתיך
55 אלהים: ופליגא דרבי מיישא. הא דאמר ר' יצחק נפחא לרבות
56 את הכנויים ואלביא דרבי מאיר דמשמע הא לרבנן שטרן
57 בן חז על הכניין פליגא דרבי מיישא איתור סבר אפי' דאמרי
58 רבנן על הכניין באחרת בשאל מיהו יוץ חייב מיתה
59 מכור וכוונתיהו דרבי מאיר דאמר ר' יצחק נפחא לרבות את
60 הכנויים ואלביא דרבי מאיר שטרטא לכנויי איתורו אף
61 כלל אחרת פפרשה ובסקילה: ור' יצחק נפחא אליבא דרבנן.
62 כיון דאמרי רבי גויס שטרין מן הכני בשאלא ר' יצחק
63 נפחא לרבות את הכני בשאלא ר' יצחק נפחא לרבות את
64 הכנויים ואלביא דרבי מאיר סד' הואיל ויתרבי איתרבי:
65 איש איש למה לי. בין בר' מיישא בן לר' יצחק נפחא
66 אליבא דרבנן ברכת השם מוציא ה' אלהים נפאק כנויים מגר
67 ואורח נפק לר' מיישא ואי לר' יצחק נפחא הא אמר לרבנן
68 שטרין: שבע מצות. יליף להו לקמן. וגלוי עריות. כולן
69 חוץ מנערה המאורסה דכתיבי (בראשית כ) גבי אימיקן
70 הך מן על האשה אשר לקחת והיא בעולת בעל בעולת
71 בעל יש להם נערה המאורסה אין להם: רבי

72 **אִינָה** אלא סיף. ולקמן איכא מ"ד אלא חנק הוא דכתיב (בראשית לח) גבי תמר
73 הוציאה ותשרף לאו משום דינא הכי דאפילו מיתה לא נתחייבה לא בדינא
74 רידוה ולא בדין וכשהחמירו לה לחייבה מיתה כיכמה שזיננה אומות בת
75 כזן בדשריפה לפי שהיתה בתו של שם: ו**אִלְבִּיבָא** דרבי מאיר. דלרבנן הא אמרי על
76 הכניין באחרת ואפי' דלכני נח אחרתן זו
77 היא מיתתן כזן בדישראל ליכא מיתה לא
78 מרבי גוי ליתנה מקרא דכתיב גבי ישראל
79 דישאל לית בהו מיתה מידו קשה מנא לה
80 דפליג רבי יצחק ארדבי מיישא דאפשר דמודה
81 ר' יצחק דמרבניו גוי מכור וכאורח והכא אקרא
82 אש' ולא מתוקם לרבות את הגויס אלא
83 לר"מ ו"ל דמכר וכאורח לא מרבינן אי לא
84 מרבינן אי מנאי איש ומנאי איש לחודא לא
85 ליכא מיתה הוא דכני בסמוך קאי אש לרבנן
86 למה לי לא דכני שפ"ה דבעי נמי לר' מיישא
87 דלא קשה ליה כלל אלא לר' יצחק אליבא
88 דרבנן בעי: **אִישׁ** כי יקלל למה לי. תימה לא
89 איצטרך דרשנין בפרק מי שה' טמא (פסחים
90 ל"ד) מנף דהיינו עובד עבודה זרה
91 איצטרך כי יקלל לגופיה לאשמועי דאיכא
92 ברת במבזק דא השם דכתיב הכא ונשא חטאו
93 וכתוב מנף לשעות פסח ארבעין חטאו יש
94 ולמ"ד מנף היינו מברך את השם דאית ביה
95 כרת בדיא דכתיב את השם הוא מנף וכוונתה
96 איצטרך קאי הא לגמרי כרת לחדל פסח
97 שני ו"ל דהובא דרשני ביקול למלך הדיל
98 למכתב ונשא חטאו גבי תוקם שם:
99 ועל הכנויים באחרת דכתיב אלהים לא
100 תקלל. וכי יקלל אתא לרבות בדרשנין
101 בפסחים (שם) ואיכא ברת אכינוי ור' דאקמר
102 באחרת למעוטי מיתה ולא למעוטי כרת.
103 לאמר

לאמר

הן ישלח. אע"פ הדאי קרא במחזיר גרושתו כתיב ובני נח לא הוזהרו בה מ"מ מייחיה דאיה דגבי אישות כתיב לאמר:

אבל

תאכל ולא אבר מן החי. והא דאמרין לקמן (דף נט) דלא הותר לאדם הראשון בשר לאכלה היינו להחיות ולאכול אבל מתה ממלאה שריא ואתא לאפקורי אבר מן החי דאפי' פבל מאליו אסור:

עשר

- 1 מצות. תימנה הוא איבא גידי הנשה למ"ד
- 2 (חולין דף ק) לכני יעקב נאסר ומילה
- 3 שניתן (בבבא בתרא) אבינו: לא נצטווה אלא על
- 4 ע"ז. מה שנאסר לו בשר ועין הודעת לא חשבי
- 5 לפי שלא היה נוהג לדורות ודוקא אדם הראשון
- 6 קאמר אבל מורה רבי יהודה דבני נח נצטוו אחרי
- 7 המבול דהא אמר בפרק ג"ה (חולין דף ק) לרבי
- 8 יהודה גבי אבר מן החי דאית איסור אבר מן
- 9 החי והייל איסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח

פלאים

ואין אסורין אלא בהרפעת בהמה בערפת האילן. מנהני מיילי, אמר רבי יוחנן, דאמר קרא ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מפל עץ אכול תאכלו. ויצו אלו הדינין, וכן הוא

אומר

כפי ודעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'. ה' זו ברפת השם, וכן הוא אומר ונגזב שם ה' מות וימות. אלהים זו עבודת פוכבים, וכן הוא אומר ולא יהיה לך אלהים אחרים. על

האדם

זו שפיכות דמים, וכן הוא אומר ושופך דם האדם וגו'. לאמר זו גילוי ערויות, וכן הוא אומר לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר. מפל עץ הגן, ולא

גזל

אכל תאכלי ולא אבר מן החי. פי אתא רבי יצחק, תני איפקא. ויצו, זו עבודת פוכבים. אלהים, זו דינין. בשלמא, אלהים זו דינין, דכתיב ונגזב בשם אלהים, אלא ויצו

זו עבודה זרה

מאי משמע. רב הסדא ורב יצחק בר אבדימי. חד אמר, סרו מחר מן הדרך אשר ציותים עשו להם וגו'. וחד אמר, עשווק אפרים רצון משפט פי הוואיל הלך אחרי צו.

מאי בינייהו

איפא בינייהו עפ"ם שעשה עבודה זרה ולא השתחוה לה. למאן דאמר עשו משעת עשייה מיתייב. למאן דאמר פי הוואיל הלך, עד דאויל בהרה, ופלה לה. אמר רבא,

ומי איפא

למאן דאמר עפ"ם שעשה עבודה זרה ולא השתחוה לה חייב, והתנאי, בעפ"ם דברים שפית דין של ישראל ממותין עליהן, בן נח מוזהר עליהן. אין בית דין של ישראל ממותין עליהן, אין בן נח מוזהר עליהן. למעוטי מאי, לאו למעוטי עפ"ם שעשה עבודה זרה ולא

השתחוה לה

אמר רב פפא, לא למעוטי גיפור וגיטוק. גיפור וגיטוק, דמאי. אילימא כדרכה, בר קטלא הוא. אלא למעוטי שלא כדרכה. דינין, בני נח איפקורי? והתנאי, עשר מצות נצטוו

ישראל במרה

שבע שקפילו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן דינין, ושבת, וכיבוד אב ואם. דינין, דכתיב שם שם לו חוק ומשפט. שבת וכיבוד אב ואם, דכתיב פאשר צוה ה' אלהיך, ואמר

רב יהודה

פאשר צוה במרה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, לא נצרכה אלא לעדה ועדים והתראת. אי הכי, מאי והוסיפו עליהן דינין. אלא אמר רבא, לא נצרכה אלא לדיני

קנסות

אפתי, והוסיפו בדינין מיפעי ליה. אלא אמר רב אחא בר יעקב, לא נצרכה אלא להושיב בית דין, בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר. והא, בני נח לא איפקורי? והתנאי, בשם

נצטוו ישראל

להושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, כך נצטוו בני נח להושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר. אלא אמר רבא, האי תנאי, תנא דבי מנשה הוא,

דמפיך דין

על, ותנא דבי מנשה, שבע מצות נצטוו בני נח, עבודה זרה, וזילוי ערויות, ושפיכות דמים, גזל, ואבר מן החי, סירוס ופלאים. רבי יהודה אומר, אדם הראשון לא נצטווה

אלא על עבודה זרה בלבד

שאמרינן, ויש אומרים, אף על הדינים. כמאן אלקא. הא דאמר רב יהודה אמר רב, אלהים אני לא תקלונני, אלהים אני לא תמירוני. אלהים אני היא מוראי עליכם. כמאן, כיש

אומרים

תנא דבי מנשה, אי דריש ויצו, אפילו הך נמו. אי לא דריש ויצו, הני מנא ליה. לעולם לא דריש ויצו, הני, כל חדא וחדא באפי נפשיה פתיבא. עבודה זרה וזילוי ערויות,

רבי חנניה בן גמליאל

אמר, אף על הדין מן החי. רבי חידיקא אומר, אף על הפירוס. רבי שמעון אומר, אף על הפישוף. רבי יוסי אומר, כל האמור בפרשת

פישוף, בן נח מוזהר עליו. לא ימצא בך מעבדו בנח ובתו פאש קוסם קסמים מעונו ומנחש ומכשף, וחבור

הקר ושואל אויב וידעוני ודרש אל המתים, וגו', ויבגל התועבות האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך, ולא ענש אלא אם בן הזהיר. רבי אלעזר אומר,

אף על הפלאים. ומתיר בני נח לפלאים, ולרוע

אף על חם מן החי. כולוהו יליף טעמיהו לקמן: בפרשת מכשף. זו היא שמכיר והולך לא ימצא בך ובגלל התועבות האלו וגו' ומדענשו עליהם שמע מינה

והזהירו על כולם דלא ענש אלא אם בן הזהיר. מותרין ג' וכו'. סיפא דמילתא דרבי אלעזר הוא וכוליה מפרש לקמן: אף על חם וכו'. מראשיתך למיתא

ליה ולהפקיר לו עצי הגן ש"מ שאינו מופקר לו נאסר לו אכול תאכל. העומד לאכילה

ולא תאכל אבר מן החי ובהמה פשיה אינה ועומדת לאכילה אלא אלוהה לגדל אלה. אפריים. מיד שנואי ורצון משפט רצון ע"י

שפטיו של הקב"ה: כי הוואיל הלך אחרי צו. מפני שנותרה נשמה אחרי צוה של נביאי

הבעלי לעמוטי ללכת ונישוק, אבל עשה אתרביא מרוב אע"ג דבית דין של ישראל אין ממתין. כנפח ונפשק, אמרין במתני' (דף

ס) דגבי ישראל אינו הרהר בכדירה. שדרך עבודתה בכך ישראל אין כל עבודה שדרך

עבודתה בכך ישראל חייב עליה ואפילו הוא דרך ביוק כגון פוער לפעור וזורק אבן

למרקוליס כדאמר במתני' (שם) ולפינין מקראי ב"ש כשזוהר דרך כבוד וכולוהו

דכרך נפקי מציבה יעברו הגנים האלה את ברבות האחרונות גבי שבת וכבוד אב ואם

הדין כוח אלא לכאב לממר דמשח הוה אמר להו עברות מאוב כאשר רבי בסניי דמשח

לאו מאליו היה שונה להם משנה תורה ומזהירים על מצותה אלא כמו שקבלה הוא

והיה חזרו ומגיד להם כל מה שכחבו ברבות האחרונות היה כתוב ולחיות וכן

שמע בסניי לעדה ועדים והתראת. וכן נצטוו ישראל במרה לחיות וכן בסנהדרין של כ"ג

כדמארי' (לעיל ב.) עדה שופטת ועדה מצלת דגוים לא איפקור בהכי כולפינין

לקמן (דף נו) מקראי דבן נח נהרג בעד א' ובדין א' אי הכי מאי הכופיו דינין. קנסות.

אין אלו דינין אלא מצות דינין: דנין קנסות. הוסיפו במרה דבני נח לא הוזהרו עליהן

דכתיבי ויצו וגמרי' לה מאשר יצוה הדיהם צדקה ומשפט כתיב הדיינו דין ופסרה אבל

קנסות אלו משפט גינהו דקנסתי ליה טפי מדינהו כדנין בעניי ליה. גינהו משמע

שהוסיפו להם בהלכות דינין שנצטוו עליהם כבר אבל השתא דקתני הוסיפו עליהם דינין

שמעמ כל הלכות דינין הוסיפו: כל פלך. מדינהו ישראל נצטוו להושיב בתי דינין בכל

עיר ועיר דכתיבי (דברים יז) תתן לך בכל שערך: כך נצטוו גוים. דהא משפט כתיב

ביה והכא בני תביב ויטפתי את העם משפט צוהי האי דברי' דלעיל דקתני הוסיפו עליהם דינין דמשמע דבני נח לא

נצטוו עליהם תנא דבי מנשה הוא: ד"ף. דינין וברכת גוים: ס"ח. סירוס וכלאים: שבע מצות וכו'. לקמן נפיק דתנא דבי מנשה לא דרש ויצו והני כל חדא באפני נפשיה כתיב בהו: אדם הראשון לא נצטווה אלא על ע"ז כלבד שנאמר הושיב ה' אלהים את אלהותו צוה עליו על האדם שמיירוהו באחר: אף על ברית השם. דנפקא ליה נמי

מאלהים אלהותו צוה עליו שלא יקללהו כדכתיב (שמות כב) אלהים לא תקלל. אף היינו. מאלהים נמי נפקא היא אלהותו עליו לחיות מוראי עליו ולחיות מוראי בלבך מן מורא בהם והם להטות משפט כי המשפט אלהים הוא כדמפרש רב ואולי: אלהים אני. נאמר לאדריה: אל תמדין. כדאמרין לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וזהו: אל תקלונני. כדאמרי' אלהים לא תקלל: לא מוראי עליכם. כדאמרי' אלהים לשון שררה ורובנות כמו נתןך אלהים לפעמי (שמות יז) היא מוראי עליו ולא מורא בשר ודם לא תגורו מפני איש כי המשפט אלהים הוא (דברים א) הדיינו דינין: כיש אומרים. דמריב כלוהו: אפי' הניך נמו. וברכת השם: ותשתת

ותשתת הארץ... מאינעש עלייהו שמע מינה איפקוד עליהו: בי השחית כל בשר את דרכו על הארץ... גלו עריות וזנות מושל (ל דרך גבר בעלמה דור המבול העריות נעשו כדאשית ו) וישא בני האלקים את בנות האדם כי טובות הנה: ואידך... מאי דדרשי ויצו אמר לך אדריה מושל הוהר אדם הראשון וגבי דור המבול ואורחיהו מגלי לחדתיך על מה עשהו כקיימו אף מגלי: באינו מיתה ימיתם ולעולם הוהדרו מריה: בירק עשב... עשב קר עשב האפר וכל הגדל מאיליו ואינו טרוב לחרוש ולזרוע: למישרי בשר הוא דאחא... כדאמר לקמן בפרקין (דף נט) אדם הראשון לא הוהר לו בשר באבילה אלא עשבים ואילנות דכתיב הנה נתתי לכם את כל עשב

וזרע וזרע לכל הייה האכלה ולחית הארץ... ועשבים ואילנות תאכלו אתו ודחית הארץ... ולא תרץ הארץ ויהוה ויהוה על אבר מן החי

מאכול תאכלו ולמדר דאפי' אינך ממיתה... אלא שפנל ממנה רב מאיליו לא תאכלנו... ובאו בני נח וחתיהו להם למיתת האכלה ולא

למדרש מינה ולא כירק גנה הוא דלגופיה... אנטרין לפי שירק עשב הוהר לאדם

הראשון תלה לזרעו עובד דתורת ויות... כירק עשב בשר בנפשו רבו בעוד שהות

הבשר בנפשו הדיא דמו לא תאכלו הבשר: למישרא שרצים הוא דאחא... משום

שהוהרו באבר מן החי מאכול תאכל אתא... האי קרא למשרא אבר מן החי ששרצים וחיבי

דרשנין לקמן בפרקין (דף נט) אותו בשר... שקרוי דמו בנפש והבשר קרוי בשר הדיינו

דמו חלוק מבשרו אסורא לכו באבר מן החי... ולא ששרצים שאין דמו קרוי שפא אלא החי

הוא כבשרו ואילו בישראל לא מחייבי עליה... כרת כדאמר בבביתא (דף קא) דלית ביה

בשר אלא דדם דשרצים כבשר: לרביה... בעלמא... לא לפרות ולא לרבות צוום אלא

ברכס בפרה ורביה: מן העוף ובימה... כבשטא דהביא וזכר ונקבה לתיבה מכלל מין

ולא שדוהו לו מן חור שטמ אסורין... להרביע כלאים: ואידך... לאו משום איסור

כלאים אלא לצוות בעלמא שכל אחד ואחד... נוח לו לצוות מינו מוצא מן אחר: על שלש

מצות בן נח חרף אתו על פי פתחו בשבע... אך נהרגין אלא על שלש כדפרשיש להו רב

שפת ודבשפכות דמים כתיבא בהדיא דמו... ישר וגלוי עריות וברכת השם תרובת גבי

ישראל איש איש ודרשי' את כל ריבתי את... הניסו ליות במיתה בישראל: עבודה ויה

כתיב גבי מיתת איש איש בעדמיש תיה: על' ל... מצות... עבודה וזה הדיקוש עדיש

עבודה וזה דברים שבד' ישראל וכו': הכי... קאמר באיסור עליהם כגון כל עבודות

שבד' ישראל ממתין עליהם כגון כל עבודות... שריון של עבודה וזה כבן חבוה וקטור

אפי' שלא כדרכה כדלקמן בפירקין (דף ס): אחרת... כלומר כל אחרת היא דבא

גבי בני נח זו היא מיתה שלחם דתיק אנה... נתא למיתני מיתה בני חייבי מיתות ואזהרה בשאין בהן מיתה כלבגי ישראל: גלי רחמנא כהרא... בשפכות דמים: על הגול... כך הוא מצות בני נח וגול וכן יפת תואר דהוי

נמי גול שגולין את אשתו במלחמה: וכן כיוצא בהן... שאינן ממש גול אלא דומין להם ולקמן מפרש להו: ישראל בניו מותר... דלא תעשוק את רעך כתיב (ויקרא ט) ולא

גוי ומדרבנן איבא למאן דאסור מיתול השם בהבול בתרא (ביק דף קיג): משום דקבעי פליתנא סיפא ישראל בניו מותר... ואני נמי בני גוי חייב הוה נתן ישראל

חייב מיתה ומשמע פתור כל מיתתא אבל עובר עליו חייב מיתה הכי כגון ישראל ליתני גבי ישראל מותר דסיל כמאן דאמר מותר ממש: ולא' לא היכא דאבא

חייב מיתה מותנא... פתור כלשון חייב ומדנקט וכוך לשון איסור' ש' ודוקא בגישה: היכי ליתני... לעולם הכא וכל דוקא איסור' אלא משום סיפא דקישיל קר' רישא מילא

קטט נמי לשון איסור' ש' מ' דוקא תני ג' להם לא מצוי למיתנא לשון איסור' משום דנבעי למימר ישראל בניו מותר' ולא מצוי ממני ליה: ד' הניו' וכן דועי בתמא דק' ישראל

שמתנן גולנים שמרעיה בהמתן בשדות אחריה: לא מעליו ולא מורידיו... לא מעליו אותם מן הבור להצילם מן המיתה ולא מורידין אותם לבור להתימם בידיים ואבל האידיא

קדח אוזני נודה כי בעליו' וכו': פועל כבדים... אובחל מן הענבים: בשעת נמר מלאכה... כגון ששכרו מכללו ופרוטה ואפי' ישראל דשריא דכתיב (דברים ט) ואכלת ענבים

כנפשיך שבעך ואל כליוך את תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל וברייתא קתני ישראל בניו מותר' היא ישראל ישראל אסור' לו בניו היכי אסור' ליה

מי איבא מידי וישראל ישראל שר' ולגוי אסור: מי' לאו בשעת נמר מלאכה בני מעליו הוא... וגול תנא ליה רישא: צעריא בשעתא מי לית ליה... הלכך גול הוא אלא שאין

ביד ישראל ונקטין להשבו דבתר הכי מחיל ליה ובישראל ישראל נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב (ויקרא ט) לא תגול (שם ח) והשביט את הגזילה אמר' דהשבו קרן

גוי בניו מוציא פחות משהו פרוטה מכלל פרוטה וקרי כיוצא בו בגול ולא גול ממש: ככושש שכר שכיר... דגול לא הוי אלא בחוטף דבר מיד חבירו כדאמר בב"ק במרובה

(דף טט) מקרא דישול את החנית מיד המצרי: כיצא בו בבגד נראה בעיני מילא קבעי' לה מאי אידא' לא משכחתי ליה ולא עליה קאי אבא' אגול ויפת תואר: נהר' עלי.

משום דלא ואף על פי שאין זו עובת בעל האדמות אלא דונת בעלמא כחמורו בהמתו גוי בישראל פסחה כענינת שיחיד שרעב עברי או עברי בני נהר' ישראל:

בגוי מותר' גוי שיחיד שפחה לעברו דגוי ישראל ולקחה כמור' דהא אפי' אסור' מורה ומותר' לו ישראל ישראל אסור' לעבד שיחיד שפחה חרופה שפחה עליה אלא:

כיוצא בו גבי שפכות דמים לא תנא... האי תנא דלעיל משום דאין לשפכות דמים שאינו חייב גמור או מותר לגמרי כגון נרדף שניתן להציל עצמו בנפשו של רוצח דאילו

שופך דם בשגוג שפכות דמים גמור הוא אלא רחמנא חס עליה: ויכול... הנרדף להציל עצמו באחד מאבריו של רדף כגון לקטע רגלו ולא הציל... אלא הרג:

נהר'

נהר'

לנערה המאורסה לרדיוה לית להו. הוא דאמר בסוף פ"ק דרב (דף טז: ושם) אטו דיום עבר אטו דישע חשב בעירות בא על נערה המאורסה א"ג דלא נעטו דבר מכוור הוא דקאשיב נמי דישע את הבכורה א"פ' שלא החזירו על כך ואשכחן נמי שסיפר הכתוב בנחמה כדבר שעתידה תורה לאסור דאמר' לקמן (נה) גז מותר בבתי ובפ' כזן משוח (הוריות י) אמר' לזט ושתי

בנותיו הם נתכוונו לזכר מצוה צדיקים ילכו בהם
1 הוא שנתכוון לזכר בעירה ופושעים יביעו בהם;
2 **וא'** ברא דידתו קיב' דברא המל דהנא דבי
3 מנשה הוא דאמר כל מיתה האמורה לבני נח
4 חנק.

וחכמים אמרים הרבה עריות. פ"ה כגון כל
1 חייבי כריתות דלרבנן איתרבו להו
2 בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה ר"מ לא
3 דרש איש איש לרובא אע"ג דלעיל (דף נו)
4 גבי ברבת השם דרש ר"מ איש איש ומשמע
5 דמאן דדרש חדא דרש ביהוה דמתוך כך מסיק
6 למען על כען בעת בני נח נהרג החם כשמיה
7 דנפשה והבא ר"מ אליבא דר' עקיבא כדמוק
8 לה בסמוך מיהו את דרמבינן לעיל גז מאיש
9 איש היינו בעריות דידן אבל דידהו גיל מדכתיב
10 לאמר א"כ כן לר' מאיר בין לרבנן האי דרש
11 איש איש היינו בעריות דידן אבל דידהו
12 מדכתיב לאמר ודרש להו רבנן לכל עריות
13 דידהו אבל לר"מ ס"ל כיון שפירש בבני נח על
14 כן יעוב איש דהיינו מיתות חן וכן העריות
15 שמוחרין עליהן ואין להרבות יותר.

הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. פ"ה
1 דטק הכי משום למעטי' הורתו
2 ולידתו בקדושה כיון דרמי בישראל גוז בר"מ
3 אפי' בשאר האב ואפי' שגולדו אותן הקרובים
4 ביהוהו גז וי"ל איכא דאריב' כיון דהורתו
5 ולידתו בקדושה הרי הוא בישראל ומותר אפי'
6 באחותו מן האם שגולדו מקודם לילכא למיגור
7 שלא יאמרו באגו מקדושה חמורה לקדושה
8 קלה כיון דלית בהו גז פסלות דהנהו דאי
9 כשתי אמהו בת גז וי"ל דהרתי ולידתו
10 בקדושה נמי כן דמו ואלא נשקט לרובא
11 משום דלא פסיקא ליה למתני שאין לה שאר
12 האב דמה שגולד לאביו בקדושה אסור
13 מדאורייתא:
14 נשא

בדיני ישראל. למאי הלכתא, אמר רב רב
1 ויחנן אמר רבה בר אבונה, לא נצרכה אלא לעדה ועדים,
2 והתראתה. מ'גרע גרע. אלא אמר רבי יוחנן, לא נצרכה אלא לנערה המאורסה, לדדידהו לית
3 להו, דדיינינן להו בדיני דידן. אבל אשת איש, בדינא דידהו דיינינן להו. והתניא, בא על נערה
4 המאורסה, נידון בסקילה. על אשת איש, נידון בחנק. ואי בדינא דידהו, סיפא הוא. אמר רב
5 נחמן בר יצחק, מאי 'אשת איש' חנינא, בגון שנגנסה לחופה ולא נבעלה, לדדידהו לית להו,
6 דיינינן להו בדיני דידן. ותיג רבי חנינא, בעולת בעל יש להו, נגנסה לחופה ולא נבעלה, לית להו,
7 להו. תניא בנותיה דרבי יוחנן, כל ערוה שפיות דין של ישראל ממתין עליה, כן נה מוחר
8 עליה. אי בית דין של ישראל ממתין עליה, אין כן נה מוחר עליה, דברי רבי מאיר. והכמים
9 אוקריים, הרבה עריות יש שאין בית דין של ישראל ממתין עליה, וכן נה מוחר עליה. בא
10 על עריות ישראל, נידון בדיני ישראל. בא על עריות כן נה, נידון בדיני כן נה. ואנו אין לנו
11 אלא נערה המאורסה בלבד. ונחשוב נמו, נגנסה לחופה ולא נבעלה. האי תנא, תנא דבי
12 מנשה הוא, דאמר כל מיתה האמורה לבני נח, אינו אלא חנק. אידי וידי, חנק הוא. וסבר
13 רבי מאיר, כל ערוה שפיות דין של ישראל ממתין עליה, כן נה מוחר עליה. והא תניא, גר
14 שרתה

לא דרש איש איש לרובי' בא על עריות ישראל. עריות: עריות בני נח. גזיות: ואנו אין לנו חלק בין ישראלית לגויה אלא נערה המאורסה משום
דלדידהו לית להו סקילין ולא בטולא דידן. אידי וידי חנק הוא. דינו ודיניהן שוין בה.

נהרג עליה. היינו כיוצא בו דשפיות דמים דהוי קרוב להיתר ואינו מותר גזי בני
וגז בישראל חייב וכן ישראל בישראל אבל ישראל בניו פטור ואליבא דרבי יוחנן
אבל רבנן פליגי עליה ואמרי היתר גמור הוא וליכא כיוצא בו **כפי איש**. על ידי
דין איש או עד איש: אף על העוברין. הכה את האשה ויצאו ללידה נהרג עליהן

ובישראל עד יוצא לאור העולם כדתנן
במס' (נדה) (דף מד.) תיגון בן גויה אחד
1 הדורגו חייב היכא דקם ליה בגויה שכלו
2 לו חשיו ואנשי' מיה כל חיה. מיד כל
3 דבר ח: שופך דם האדם כאדם. שבתוך
4 האדם דמו ישפר; זה חנק. דאין דמו יוצא
5 לחוץ: ואשה. בת נח לא מפקדה על הדין;
6 ביהוה נשמו: מה תלמוד לומר 'איש
7 איש. אל כל שאר בשרו וגז: בעריות דידן.
8 באשת איש ישראל; למאי הלכתא. נדון
9 בדיני ישראל: שצריך עדה ועדים והתראה.
10 בישראל: מגרע גרע. זה הבא על אשת
11 ישראל מהבא על אשת גז שנהרג בעד
12 אחד ובדין אחד ושלא בהתראה מגרע גרע
13 לשון קולא ובתמיהה: לא נצרכה. האי
14 דקתני נידון בדיני ישראל: אלא. שבא על
15 נערה המאורסה ישראלית: לדידהו לית
16 להו. מיתה בערה המאורסה אלא בבעולת
17 בעל וגיבי ישראל נהרג מרוביאי דאיש איש
18 על כרחי האי דקטלא משום דאתרביה
19 באיש איש בישראל ולגביהו לא אשת
20 איש דנחייב קטלא דידהו אלא נידון בסקילה
21 אבל אין צריך עדה ועדים והתראה דלא
22 גרע מעריות דידהו: אבל. בא על אשת איש
23 ישראל בדינא דידהו דיינינן ליה בתמיהה. בא
24 על נערה המאורסה נידון בסקילה.
25 בישראל) דא דבינא ודידהו סיפא הוא דכל
26 מיתת בן נח אינו אלא סיפא לרבנן דפליגי
27 אתנא דבי משה: נגנסה לחופה ולא
28 נבעלה. בדיני ישראל חנק הוא כשאר אשת
29 איש דגי סקילה חניב נערה בתולה
30 מאורסה וגז ורדישן (כתבות דף מת).
31 בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה
32 ונאי נשואה אילמא נשואה ונבעלה
33 מבתולה ולא בעולה נפקא אלא שנכנסה
34 לחופה ולא נבעלה ומעטה קרא מסקילה
35 וישנה בחנק הדכל היו בכלל גואף ונאפת
36 ויצאה ארוסה לידון בעצמה וזו שלא יצאה
37 עמדה בכללה: בעולת בעל יש להם. דכתיב
38 (בראשית ט) והיא בעולת בעל לא כתיב
39 והיא אשת איש אלא והיך מת משום
40 בעילתו של בעל ולא מפני קדושין וחופתה.
41 תניא בותיה דרבי יוחנן. דאמר בא על
42 עריות ישראל דקתני נידון בדיני ישראל לא
43 מוקמא לא בכנסת לחופה או בערה
44 המאורסה וכי לדידהו לית להו אין ב"ד
45 של ישראל ממתין עליה. כגון חייבי כריתות
46 אחרות ואחרות אביו ואחרות אמו ואשת אחיו
47 ואשת אחיו אביו ואחרות אשתה: אין כן
48 מוחר עליה. כדמפרש לקמן דר' מאיר
49 לא מילכ דר'ע' אגרה דנפקי ליה עריות בבני
50 נח מעל כן יעוב איש או והתם חייבי מיתות
51 הוא דכתיבי: הרבה עריות יש. כגון כל חייבי
52 כריתות כן נח מוחר עליהם דלרבנן אחרבו
53 בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה ר"מ

שחרותו שלא בקדושה. וכל גר שנתגייר כקטן שנולד עכשיו בלא אב ואם וקרובים דמי ואין עליו קורבה מקודם לכן ומיהו רבנן הוא דגורג עליה בכל האסורות לו (בדיוותו גוי) משום שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה הלכך נשא אחותו מן האם שנולדה קודם שנתגיירה אמות ונתגיירה עם האם ונשאה זה שמגדל יוציא דאחותו היא ולא גרע מבין נח

ומדרבנן שלא יאמרו וכו' דקסבר ר' מאיר 1
אחותו מן האם אסורה לבני נח ואפי' אחות 2
אביו מן האם ואחות אמו מן האב וליף לה 3
מעל כן ועוב איש את בת אביו ואת אביו 4
זה אחות אביו ואמו זה אחות אמו כדררשי 5
ליה ר"א לקמן בשמעתין: מן האב יקיים. 6
דלא נאסר איסור אחותו כגני נח אלא מן 7
האם כדכתיב (בראשית ט) ואל תאמנה אחותי 8
בת אבי היא אך לא בת אמי אלמא בת האב 9
שריא להו ובת האם לא שריא להו: אחות 10
אביו מן האם יוציא. כדכתיב (שם ב) על כן 11
יעוב אשת אביו ודרשניש (ר) ואל תאמנה אחותי 12
אביו מן האם: אחות אם מן האם יוציא. 13
כדכתיב את אמו זו אחות אמו מן האב: ר"מ 14
אומר יוציא. גזירה משום אחותו מן האם 15
דכיון דשום צד שורה האם כאן אע"פ דבן 16
האב היא אי שרית ליה אתי למימר אין לגר 17
אפי' שאר אם ואתי למישרי אפי' אחותו מן 18
האם יקיים. אחות אמו ואחות אביו מן האם: 19
והכ"א אש"ס ולא גזרי דאחי להורות 20
וליתרו שלא בקדושה והא דנטק הורתו 21
שלא בקדושה וליתרו בקדושה לא בא 22
למעוטי הורתו וליתרו בקדושה וכו' דמי 23
ליה לישראל גזר ביה ר"מ דילמא אתי 24
לאחלופי בישראל ואפילו בשאר תאב ואפי' 25
נולדו אנתן קרובות בדיוותו גוי: ומותר 26
בנשות אדויו. ואפילו מאמו ולאחר מיתה 27
ואפילו נשאה אחיו משנתגייר או נשאה 28
כשראה גוי ומשנתגייר קיימה דאין אשת אח 29
לבני נח וליכא למיחשב שאם יאמרו וכו' ר"ת 30
אשת אחוה לבני נח הבאות מבנות אבות 31
דכיון דלשמא יאמרו ליכא למיחשב דקסבר 32
לא נאסרו לבני נח משום קורבה נמי ליכא 33
למיחשב דכקטן שנולד דמי: ושאר כל עריות. 34
שבאות מומת אישות מקרות: לה לאיתוי 35
אשת אביו. וכל בלתי ואחות אשתו ליכא 36
לרביי דהא בנר שהיה ליתרו בקדושה 37
קיימא וזה לא היתה לו כלל אשה אלא 38
ביהדות לאיתוי אחות אשתו נמי לא 39
(עריכא ליה) דהא קתני בהדיא נשא אשה ובתה כונן אחת ומצאת אחת והיה 40
לשתיה אחיות: נשא אשה ובתה. אשאר גרים קאי כשנשאם כהיותם גוי ותגניירו 41
עמו אי נמי אהא קאי ומושב דר"ה יורדת קאמר דר"ה לישראל גמור: דאמתיחילה 42
לא יכנסו. מפרש ביבמות בפ' נושאין על הגאוסה (דף צח) דאהרן דאמתיחיל לקיים 43
קיים קפחן ולכתחילה לא יכנסו: בתה אשתו מותר בחמותו. ואע"פ שקיימה 44
לאשתו משנתגייר דבן נח לא הוזהר על חמותו דנימא באים מקדושה וכו' וחמותו 45
ממש לא היא אע"פ דתגניירו גזר שנתגייר וכו' ואין קרובות זה לזה: ואיכא דתני אסור בחמותו. 46
התם מפרש במאי פליגי קתני מיתה מותר באשת אביו ואע"פ שביד 47
של ישראל מיתות עליה כן בחמותו וקתני אסור באחותו ובאחות אביו ואחות אמו ואע"פ שאין ביד של ישראל מיתות עליהם: אמר ר"מ וכו'. למיחשב של שניהם היה 48
כדאמר ר' במס' ביצה (ג) גבי לשרא קציעות ר"מ אומר א"ר אליעזר וואין כאלוהן פרודות וכו' ובמס' עירובין בפ"ק (דף ג) אמר ר"מ ושם ר"ע דקתני 49
אחותו אסורה לו ואשת אביו מותרת לו ר"מ היא משום ר"א והיא דקתני חיבי מיתות נאסרו להם ולא חיבי כריתות ר"מ היא אליבא דר"ע: על כן יעוב איש את אביו 50
ואת אמו. לאדם הראשון נאמר: אחות אביו. וכישה אחותו: רבין ולא כווכר. דליכא דרבוק דמתוך שאין נתעבב נהנה אינו נדבק עמו: מי שנשבע לבשר אהוה. שורע יוצא 51
מהם ששבעו בשות האם אחוה ביה יצאו בתהם ויהי. שאין יולדת מן האדם הני דרש"ה כולרו חיבי מיתות ניהו ומינה יליף כל חיבי מיתות אביו לא לרבי אליעזר יוצא 52
לית ליה קורבה באשת ואתי ליה קורבה דאחות: אימא לאתר מינה. לחיבי על אשת אביו ולאחר מיתת אביו ומשי נשאה אמו ואמו אמו ממש. ולא יליעזר אשת 53
חבירו ובלאחר מיתת אביו נמי ליכא לתרוצה דהיינו אשת אביו דאוקימנא לאחר מיתתו ומשיני אמו אנוסת אביו דלאו אשתו ואין כאן אלא משום אמו אפי' בחייו. 54

נשא אחותו מן האם יוציא. פ"ה שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה דסבר ר"מ אחותו מן האם אסור לבני נח ואפי' אחות אביו מן האם ואחות האם מן האם ובדיליף רבי אליעזר לקמן מעל כן יעוב איש את אביו ואת אמו ובפירוש זה משמע בפ"ב דיבמות (דף כב. ושם) בדעו במערבא גזרו שניות בגרים לא לו וקאמר השתא ערתי א' לאו משום שלא יאמרו באנו

מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בה רבנן שניות מיבעיא אבל בפ' נושאין (ביבמות גז) פ"ה דהיינו טעמא דאחותו מן האם יוציא דגורגין שמא שני אחותו שנולדה אחריה דאיכא איסורא דאורייתא משמע לאותו הפירוש הדרתו וליתרו שלא בקדושה דליכא למיחשב לאיסורא דאורייתא ולא מיתוס באחותו מן האם ואי אפשר לומר כן כדאמר ר' הלם (דף צח) גבי בני יודן אמתא אשתחרור הדרתן וליתרו שלא בקדושה הוה ואסר להו רב ששת למעסב נשי אחרדי מיהו קשה דבהתיא דבני יודן אמתא משמע דלא אורי טעמא משום שאמר יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה אלא משום דילמא אתי לאחלופי בישראל דקאמר מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי כי האב ומן האם כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי כי שרי התם מן האב ומן האם אבל אי משום אחילופי נחא כיון דאיכא צד אב לא אתי לאחלופי גמים לית להו קרובות אב ולא שייך למיגור ברו טמי ישראל וכן קשרב בפ"ב דיבמות (דף כב. כב) דטעמא משום אחילופי דאמר אממר אפילו אחים מן האם מעידין לכתחלה ומאי שנא מעודה ערוה לכל מסורה עדות לבדי מסורה משמע דטעמא עדותה משום שאמר יאמרו לכל בישראל וכן פירש הקונטרס התם ערוה לכל מסורה הכל נושאין נשים ואי שרית להו לקיימה אתו נמי למישרי ערוה לישראל וי"ל דבן נח לא אסור באחותו אפי' מן האם והני הרי טעמא צריכי דיש מקומות דשיך האי טעמא דלא שייך האי אידך טעמא כגון נשא אחותו מן האם דמשום שמא יאמרו ליכא למיחשב ומשום אחילופי ליכא למיחשב ואשת אביו ל"ר עקיבא ואחות אביו לרבי אליעזר דאסירי לבני נח יש לאסור משום שמא יאמרו אבל משום אחילופי ליכא למיגור בקרובת אב רהכל יודיען דרומא אפקדיה לזרעה דגיי ואשת אביו לר"א ואחות אביו לר"ע שריא דלאו משום שמא יאמרו איכא ולא משום אחילופי איכא והשתא הא דפרך דרבי מאיר ארביי מאיר לא כמו שפירש הקונטרס דפרך נמי מדקתני אסור באחותו ואחות אביו ואחות אמו אע"פ דאין ביד של ישראל מיתות עליהם דהמ"ל בכללו לא אסור משום דנאסרו בהיותם גוים אלא משום אחילופי כדאמר באחותו ולא פריך דר"מ ארדי"מ לא מדקתני מותר באשת אביו ובחמותו אע"פ דביד של ישראל מיתות עליהם וכן כתוב בכל הספרים לעיל וסבר ר"מ כל ערוה שביד של ישראל מיתות עליהם בני נח מוחרזין עליהם והתניא כו' משמע דלא קשיא ליה אמאי:

מפני ואחות אמו אע"פ דאין ביד של ישראל מיתות עליהם דהמ"ל בכללו לא אסור משום דנאסרו בהיותם גוים אלא משום אחילופי כדאמר באחותו ולא פריך דר"מ ארדי"מ לא מדקתני מותר באשת אביו ובחמותו אע"פ דביד של ישראל מיתות עליהם וכן כתוב בכל הספרים לעיל וסבר ר"מ כל ערוה שביד של ישראל מיתות עליהם בני נח מוחרזין עליהם והתניא כו' משמע דלא קשיא ליה אמאי:

מפני מה לא נשא אדם את בתו. שכשבלאה חוה מעץ הדעת הייתה ראיה למות מיד ואי משום אדם שהיה שריו בלא אשה היה יכול ליקח בתו ומסוק כדו שישא קץ את אחותו: **מז** ואכן מייד דל ישראל שריו ולגוי אסור. משמע דל ישראל מותר באשתו בשלא כדרכה כן משמע בסוף פ"ב נדרים (דף כ) הוויא איתתא דאתיא קמיה דרבי אמרה לו רבי ערכמי לו שלחן והפכו אמר

אביו דומיא דאמו ואמו דומיא דאביו לא משכחת לה אלא כאיסור דאחווה. דתריווייהו ממש ליכא למימר דא"כ היינו דרבק ולא בוכר תריווייהו באישות ליכא למימר דהא אמו לאו משום אישות דאי"כ היינו שאנו הולך דאקרי רבין ליה אביו ורבי עקיבא מוכח לאוקמא כבשת אביו. משמעמעותיה דקרא דקרי ליה אביו דכתיב יעוב איש את אביו ואשת אביו

1 לה בני התורה התייה לו ולא היינו היא
2 למעלה הווא למטה דמה מפסדת בכך אלא
3 שלא כדרכה מצמצמה כדאמר התם א
4 תענה את בנותי שלא כדרכן ואמר וישכב אותה
5 כדרכה ויענה שלא כדרכה וקשה דבספ"ג
6 דיבמות (דף לה) חשיב שלא כדרכה מעשה ער-
7 ואנו וי"ל דלא אשירי אלא שעושה כן תדיר
8 שלא תתעבר ויחשב ויפאה אבל אם רוב
9 תשמעו שלא באקריא יתמאה לה
10 כדכרס שתי
11 קץ ידא. פ"ה שהיה רגיל להכות את חבירו
12 וקבסו בכך וי"ל דרינא הוא דהא מקרא
13 דרש ורועי רמה תעשה ובפ"ל חיד (גדה ק"ג
14 יג: ע"ג) גבי יד לא תמנה תקיפין אמר רבי נתן
15 כדכרס הונא דרב הונא קץ ידא אלמא דינא הוא
16 דהא דאשכחן בפ"ד ד' דה' (ב"ק דף לו) גבי נתן
17 בישא דרב הונא גופיה לא חייבו אלא ממון
18 שאני דרב דמועז גרילג בתי היה להכות
19 בגרוף דדיניה הוא בכך וכן יד לאמה רגיל
20 בכך

21 **אביו' דומיא ד'אמו', ו'אמו' דומיא ד'אביו', לא**
22 **משפחת לה אלא באחווה. ורבי עקיבא מוכח**
23 **לאוקמיה באשת אביו, דאקרי 'ערות אביו'. לאפקרי**
24 **אחות אביו, דשאר אביו אקרי, 'ערות אביו' לא**
25 **אקרי. תא ששמע, ו'יקח עמך את יוכבד דודתו'. מאי**
26 **י'אור, ו'ודתו מן האם. לא, ו'ודתו מן האב. תא ששמע,**
27 **ונם אמתה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי'.**
28 **מקלל, דבת האם אסורה. ותספרא, אחותו הוויא? בת**
29 **אחיו הוויא. וכוון דתכי הוויא, לא שנא מן האב, ולא**
30 **שנא מן האם, שריא. אלא, התם הכי קאמר ליה,**
31 **קורבא דאחות אית לי בהדה מאבא ולא מאמא. תא**
32 **ששמע, מפני מה לא נשא אדם את בתו, כדי שישא**
33 **קון את אחותו, ששאמר 'כי אפרתי עולם חסד יבנה'.**
34 **הא לאו הכי, אסריא. כיון דאשתי, אשתי. אמר רב**
35 **הונא, פותי מותר בבתו. ואם תאמר, מפני מה לא**
36 **נשא אדם את בתו, כדי שישא קון את אחותו, משום**
37 **עולם חסד יבנה'. ואיפא דאמרי, אמר רב הונא, פותי**

אלא

18 אסור בבתו. תדע, שלא נשא אדם את בתו. ולא היא, התם היינו מעמיא, כדי שישא קון
19 את אחותו, משום ד'עולם חסד יבנה'. אמר רב חסדא, עבד מותר באמו, ומותר בבתו. יצא
20 מקלל פותי, ולכלל ישראל לא בא. פי אהא רב דימי, אמר רבי אלעזר, אמר רבי הונא, כן
21 נח שייחד שפחה לעבדו ונא עליה, תהני עליה. מאימתי? אמר רב נתן, מדרקאו לה רביא
22 דפלגיא. מאימתי התקדשה? אמר רב הונא, משפתעה ראשה בשוק. אמר רבי אלעזר, אמר
23 רבי הונא, כן נח שפא עליה שלא כדרכה, תיבי. ששאמר ו'דבק', רבי שלא כדרכה.
24 אמר רבא, מי איפא מידי ד'ישראל לא מיתייב, וכתי מיתייב. אלא אמר רבא, כן נח שפא על
25 אשת חבירו שלא כדרכה, פטור. מאי מעמיא, 'באשתו' ולא באשת חבירו. ו'דבק' ולא שלא
26 כדרכה. אמר רבי הונא, עובד פוכבים שפחה את ישראל, ו'אמר רבי הונא, הפטור לועז של ישראל, כאילו
27 וקרא פי אין איש [ונד את המוצרי] וגו'. ואמר רבי הונא, הפטור לועז של ישראל, כאילו
28 סוכר לועז של שכניה, ששאמר 'מוקש אדם לע קודשי'. מ'מגביה', 'עבדו', 'שפת', סימן: אמר
29 ריש לקיש, המגביה ידו על חבירו, אף על פי שלא הכהו נקרא רשע', ששאמר ו'אמר לרשע
30 למה תכה רעך'. ל'מה הפית' לא נאמר, אלא ל'מה תכה'. אף על פי שלא הכהו, נקרא
31 'רשע'. ועיור, אמר רבי הונא, נקרא 'חוטא', ששאמר ו'אם לא לקחתי בתוקר', וכתוב ו'ותי
32 תפאת העושים ו'גולה מאד'. רב הונא אמר, תיקצין דו, ששאמר ו'רועי רמה תשבר'. רב הונא
33 קץ ידא. רבי אלעזר אומר, אין לו תפנה אלא כבירה, ששאמר ו'איש ורוע לו הארץ'. ואמר ריש
34 רבי אלעזר, לא תנהה קרקע אלא לבגלי ורועות, ששאמר ו'איש ורוע לו הארץ'. ואמר ריש
35 לקיש, מאי דכתיב 'עובד אדמתו ישבע לחם'. אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה, ישבע
36 לחם. ואם לאו, לא ישבע לחם. ואמר ריש לקיש, עובד פוכבים ששבת תיבי מיתה, ששאמר
37 ו'יום ולילה לא ישבותו'. ואמר מר, אחרתה ששקן זו היא מיתתן. אמר רבינא, אפילו שני
38 בשבת. ו'לחישבה גבי שבע מצות? פי כא חשיב' 'שב ו'תעשה', ו'יום עשה' לא קא חשיב.

29 ו'אמר רבי הונא, הפטור לועז של ישראל, כאילו
30 סוכר לועז של שכניה, ששאמר 'מוקש אדם לע קודשי'. מ'מגביה', 'עבדו', 'שפת', סימן: אמר
31 ריש לקיש, המגביה ידו על חבירו, אף על פי שלא הכהו נקרא רשע', ששאמר ו'אמר לרשע
32 למה תכה רעך'. ל'מה הפית' לא נאמר, אלא ל'מה תכה'. אף על פי שלא הכהו, נקרא
33 'רשע'. ועיור, אמר רבי הונא, נקרא 'חוטא', ששאמר ו'אם לא לקחתי בתוקר', וכתוב ו'ותי
34 תפאת העושים ו'גולה מאד'. רב הונא אמר, תיקצין דו, ששאמר ו'רועי רמה תשבר'. רב הונא
35 קץ ידא. רבי אלעזר אומר, אין לו תפנה אלא כבירה, ששאמר ו'איש ורוע לו הארץ'. ואמר ריש
36 רבי אלעזר, לא תנהה קרקע אלא לבגלי ורועות, ששאמר ו'איש ורוע לו הארץ'. ואמר ריש
37 לקיש, מאי דכתיב 'עובד אדמתו ישבע לחם'. אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה, ישבע
38 לחם. ואם לאו, לא ישבע לחם. ואמר ריש לקיש, עובד פוכבים ששבת תיבי מיתה, ששאמר
39 ו'יום ולילה לא ישבותו'. ואמר מר, אחרתה ששקן זו היא מיתתן. אמר רבינא, אפילו שני
40 בשבת. ו'לחישבה גבי שבע מצות? פי כא חשיב' 'שב ו'תעשה', ו'יום עשה' לא קא חשיב.

והא

באשת חבירו. שלא אסרה תורה אלא בדיקה. ויך את המצרי. משום דהכה איש עברי; מוקש אדם ילע קרש. הנוקש את האדם היינו ישראל שקרוין אדם דכתיב
(וחקאל לו) ואתנה אנני צאן מבעיתי אדם אתם אלא כריון אדם וכו'; וילע קודש. כאילו לועה את הקדש כלומר כסוטר לו לועז. חסר מכה: אם לא לקחת בתוקר.
בבני יד תביש שהיו תוקפים בבשר חובטים ואמר אם לא תתן לי באק חוקה דייניו כמריי שדו מנומין להכות: ורועי רמה. הייל לרוב ידו על חבירו: קץ ידא.
מאדם אחד שהיה ראה לכות את חבירו וקבסו בכך כדאמר בריקא לדעיל (דף מו). ב"ד היו מוכן ועונשין שלא מן התורה לעשות ליה גבד דלרבי: א"ש ורועי. איש
שמניף ורוע לו הארץ מתוקנת לקבורה כלומר ראוי להמיתו ולקבורה: לא נתנה קרקע. כלומר אין ראוי לקנות קרקע אלא לבני ורוע מפני שהתגר רבה ע"י קרקע שבאות
בהמות ומפסידות וגנבים אין וגונבין ועוררין עליו וצריך שיהיה חזק לעמוד כנגדו: עבד. לדבמה. לעסוק בה תמיד לחרישה והשקאה וניכוש ועידור: ו'ש. ששבת.
ממלאכתו יום שלם חשיב מיתת שנוא: יום ולילה לא ישבותו קרי דרשי ליה לא ישבותו ממלאכה דאדם מן קאי ולא תימא לא ישבותו אהך ששת עתים דקרי קאי
כלומר לא יבטלו לו חייב מסקלו לחיות: פשיטא לא גרסי דהא טובא מקיל דאבני אדם קאי: אמר רבינא אפי' ש. בשבת. לא תימא שישבותו דקאמר ר' לישום חובה
קאמר דלא לכוון לשבות כגון בשבת שהוא יום שביעה לישראל או אחד בשבת ששבתין בו אלא מנוחה בעלמא קא אסר ליה שלא יבטלו ממלאכה ואפי' יום שאינו
בר שביעה שני בשבת וימא קמא דלאו יום בר שביעה וד'ה' דהוה מצי למינקט שליש ורביעי: קום עשה לא חשיב. והאי לא ישבותו קום עשה מלאכה הוא

באשת חבירו. שלא אסרה תורה אלא בדיקה. ויך את המצרי. משום דהכה איש עברי; מוקש אדם ילע קרש. הנוקש את האדם היינו ישראל שקרוין אדם דכתיב
(וחקאל לו) ואתנה אנני צאן מבעיתי אדם אתם אלא כריון אדם וכו'; וילע קודש. כאילו לועה את הקדש כלומר כסוטר לו לועז. חסר מכה: אם לא לקחת בתוקר.
בבני יד תביש שהיו תוקפים בבשר חובטים ואמר אם לא תתן לי באק חוקה דייניו כמריי שדו מנומין להכות: ורועי רמה. הייל לרוב ידו על חבירו: קץ ידא.
מאדם אחד שהיה ראה לכות את חבירו וקבסו בכך כדאמר בריקא לדעיל (דף מו). ב"ד היו מוכן ועונשין שלא מן התורה לעשות ליה גבד דלרבי: א"ש ורועי. איש
שמניף ורוע לו הארץ מתוקנת לקבורה כלומר ראוי להמיתו ולקבורה: לא נתנה קרקע. כלומר אין ראוי לקנות קרקע אלא לבני ורוע מפני שהתגר רבה ע"י קרקע שבאות
בהמות ומפסידות וגנבים אין וגונבין ועוררין עליו וצריך שיהיה חזק לעמוד כנגדו: עבד. לדבמה. לעסוק בה תמיד לחרישה והשקאה וניכוש ועידור: ו'ש. ששבת.
ממלאכתו יום שלם חשיב מיתת שנוא: יום ולילה לא ישבותו קרי דרשי ליה לא ישבותו ממלאכה דאדם מן קאי ולא תימא לא ישבותו אהך ששת עתים דקרי קאי
כלומר לא יבטלו לו חייב מסקלו לחיות: פשיטא לא גרסי דהא טובא מקיל דאבני אדם קאי: אמר רבינא אפי' ש. בשבת. לא תימא שישבותו דקאמר ר' לישום חובה
קאמר דלא לכוון לשבות כגון בשבת שהוא יום שביעה לישראל או אחד בשבת ששבתין בו אלא מנוחה בעלמא קא אסר ליה שלא יבטלו ממלאכה ואפי' יום שאינו
בר שביעה שני בשבת וימא קמא דלאו יום בר שביעה וד'ה' דהוה מצי למינקט שליש ורביעי: קום עשה לא חשיב. והאי לא ישבותו קום עשה מלאכה הוא

מכשפה לא תחיה וכל שוכב עם בהמה. סמוכין הן בפרשת ואלה המשפטים: את חקתי תשמרו. כשהודיר ישראל בסניו בהמתך לא תרביע וגו' פתח בהו קרא את חקותי תשמרו מה שלא פתח בן בשאר מקומות שמע מינה הכי קאמר להו את חקותי שחקתי כבר לבני נח תשמרו ולא קח בן בהמתך לא תרביע כלאים אבל

חקים שחקתי לך כבר. תימה תחסר נמי כלאים מהכא דכתיב בהאי קרא בגד כלאים ששטנו לא יעלה עליך ועוד קשה למה לו את חקותי תיפוק ליה מדכתיב למיניהו במעשה בראשית באלותיה ובבהמה דבפי' לאו טרפויהו (חולין דף ס ו)שם) שמע דאי הוה כתיב למיניהו בראשית ח"א דבפי' בני נח להרביע בני דשאן

חרישת שור חמור לא הותרתם: שרף א תורע כלאים: חוריעה זו אינה זריעה משש דלא נצטוו בני נח על כלאי הכרם אלא שלא להרביע האילן על שאינו מנו דלא תורע דומיא דלא תרביע מנו בהמה בהביעה דבר המסוים על דבר המסוים: מה בהמה בין בארץ בין בחו"ל: דחובת הגוף שאינה תלויה בחובת הארץ נאקל בן בקדושת (ר' לו.) דנוהגת אפילו בחו"ל: אלא מעתה ושפרתם לא חקותי. דכתיב בכל התורה כולה הכי נמי דנצטוו בני נח על עידיהם: הכא כתיב את חקותי תשמרו. הדקדים חקים למצות שמירה דמשמע חקים דמעיקרא ואנ"ו: דגבי שביעית ויובל כתיב נמי את חקתי תעשו ואת חקתי תשמרו הדקדים נמי חקים למצות שמירה החם בין דרישא דקרא כתיב את משפטי תעשו ארצה למכתב את חקותי תשמרו: שם בן ארבע אותיות. שם הוא ולא בעינן שם המפורש בן ארבעים וששים אותיות: ושם המפורש. כלומר שם המיוחד: קרועי בגדים. על גרופין ששטנו מפי ברשקה בדכתיב (מלכים ב' טו) אשר שלחך אשור ואדניו לחתך אלהים חי: ותערי: בשע שמעדין בפרוש מה ששמעו אינן חייבין לקרוע: הא שמעו השתא. מפי עצמן: השומע אכרה. ברכת השם מפי גויי חייב אומר: וא"ל. הרי קרעו על ברשקה ישראל כומר: יהיה בזמן הזה. שאנו בגלות ואין אימת ב"ד מוטלת עליהם לזון חייבי מותות: נתמלא כל הגנר קרעים. לפי שהדבר תדיר לפי שאין מתיראין מבי' מי. נגמרו. גוי שם המיוחד כל כך שמקללין בו תמיד דקאמר נתמלא כל הגנר כולו קרועים: אלא לאו בכניו. תדיר ובזמן הזה הוא דלא קרעין משום דנתמלא כל הגנר כיון אבל בזמן ב"ד קרועין על גוי ואכנו: ומעלה הוא דעבוד רבנן. בדניו ממונות דיני נפשות שהעריכו כל העדים לפרש עדותן: ופברת השם דלא אשכח לפרש מפי כבוד השם: אויבמה: אדאורייתא. וקטלינן ליה בהאי עדות: דאי סלקא דעתך. בעלמא פסול עד שפירשו כולם: אבא בן עובדא אמר אשע מקלינן ליה לנבאי. כאלא העדאת עדיה: ב"ר עקיבא במסכת מכות (ר' ה.) דמקיש שלשה לשנים דאם נמצא שליש קרוב או פסול עדות של כולן בטלין הלכך בדקנין ליה להדיה: דאי מתום או מתכחש מבלתי לסדתייהו: מתני'

מכשפה לא תחיה, וכתוב כל שוכב עם בהמה, מות ימות, כל שישנו בכלל כל שוכב עם בהמה, ישנו בכלל מכשפה לא תחיה: רבי אלעזר אומר, אף על הפלאים: מנא הגי מילי? אמר שמואל, דאמר קרא את חקותי תשמרו, חוקים שחקתי לך כבר, בהמתך לא תרביע כלאים ושרף לא תורע כלאים. מה בהמתך בתרביעה, אף שרף בהרבה. מה בהמתך בין בארץ בין בחוצה לארץ, אלא מעתה, ואשפרתם בין חקתי ואת משפטי, חקים שחקתי לך כבר, התם, ואשפרתם את חקותי, דהשתא. הכא, את חקותי תשמרו, חקים דמעיקרא, תשמרו: אמר רבי יהושע בן קרחה כו': אמר רב אהא בר יעקב, אינו חייב עד שירבד שם בן ארבע אותיות. לאפוקי בן שתי אותיות דלא, פשיטא, יכה יוסי את יוסי' תנן. מהו דתימא, מילתא בעלמא הוא דנקט, קא משמע לן. איכא דאמרי, אמר רב אהא בר יעקב, שמע מינה, שם בן ארבע אותיות, נמי שם הוא. פשיטא, יכה יוסי את יוסי' תנן. מהו דתימא, עד דאיכא שם רבה, ומילתא בעלמא הוא דנקט, קא משמע לן: נגמר הדיון כו': עומדין, מנלן. אמר רבי יצחק בר אמי, דאמר קרא ואהור בא אלו והוא יושב בעלית המקרה אשר לו לבדו, ויאמר אהור דבר אלהים לי אלהך וגם מעל הפסא. והלא דברים קל וחומר, ומה עגלוז מלך מואב שהוא נכרי, ולא ידע אלא בכינוי, עמד. ישראל ושם המפורש, על אחת כמה וכמה. קורעין, מנלן. דכתיב ויבא המוקדים בן חלקיהו וגו'. ושבא הסופר ויזאח בן אסף המוקיר לא חקיהו קרועי בגדים ויגדו לו את דברי רבי שמעון: לא מאחין: מנלן? אמר רבי אבהו, אתאי קרועי' קרועיה'. כתיב הכא קרועי בגדים, וכתיב התם ויאלישע רואה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשו ולא ראוה עוד ויחוק בבגדיו וקרעים לשנים קרועים. ממשמע שצאמר וקרעים לשנים, איני יודע שהן קרועים? ומה תלמוד לומר קרעים, מלמד שהן קרועים לעולם. תנו רבנן, אחד השומע, ואחד שומע מפי שומע, חייב לקרוע, והעדים אין חייבין לקרוע, שפכר קרעו בשעה ששמעו. וכי קרעו בשעה ששמעו, מאי הוי, הא קא שמעי השתא. לא סלקא דעתך, דכתיב והי' בשמוע

המלך חוקיהו (את דברי רבשקה) ויקרע את בגדיו, המלך חוקיהו קרע, והם לא קרעו. אמר רב יהודה אמר שמואל, השומע אוקרה מפי העובד פוכבים, אינו חייב לקרוע. ואם תאמר רבי יוחנן, וישראל מימר הנה. ואמר רב יהודה אמר שמואל, אין קורעין אף על שם המיוחד בלבד. לאפוקי כינוי, דלא. ופליגי דרבי חיאי בתריוויה, דאמר רבי חיאי, השומע אוקרה בזמן הזה, אינו חייב לקרוע. שאם אי אתה אומר כן, נתמלא כל הגנר קרעים. ממואן, אולימא מישאל, מי פקרוי כולי האי. אלא, פשיטא מעובד פוכבים, ואי שם המיוחד, מי נגמירי? אלא לאו, בכינוי, ישמע מינה בזמן הזה הוא דלא, הא מעיקרא חייב, שמע מינה: השני אומר אף אני כמותו: אמר ריש לקיש, שמע מינה אף אני כמותו, כשר בדניו ממונות ובדניו נפשות, ומעלה הוא דעבוד רבנן. והכא, בין דלא אפשר, אוקמהו רבנן אדאורייתא. דאי סלקא דעתך פסול, הכא משום דלא אפשר, קטלינן לגבראי: והשלישי אומר אף אני כמותו: סתמא, פרבי עקיבא דמקיש שלשה לשנים: מתינה

החכמים שחקתי לך כבר. תימה תחסר נמי כלאים מהכא דכתיב בהאי קרא בגד כלאים ששטנו לא יעלה עליך ועוד קשה למה לו את חקותי תיפוק ליה מדכתיב למיניהו במעשה בראשית באלותיה ובבהמה דבפי' לאו טרפויהו (חולין דף ס ו)שם) שמע דאי הוה כתיב למיניהו בראשית ח"א דבפי' בני נח להרביע בני דשאן וזאת חרישת שור חמור לא הותרתם: שרף את תורע כלאים: חוריעה זו אינה זריעה משש דלא נצטוו בני נח על כלאי הכרם אלא שלא להרביע האילן על שאינו מנו דלא תורע דומיא דלא תרביע מנו בהמה בהביעה דבר המסוים על דבר המסוים: מה בהמה בין בארץ בין בחו"ל: דחובת הגוף שאינה תלויה בחובת הארץ נאקל בן בקדושת (ר' לו.) דנוהגת אפילו בחו"ל: אלא מעתה ושפרתם לא חקותי. דכתיב בכל התורה כולה הכי נמי דנצטוו בני נח על עידיהם: הכא כתיב את חקותי תשמרו. הדקדים חקים למצות שמירה דמשמע חקים דמעיקרא ואנ"ו: דגבי שביעית ויובל כתיב נמי את חקתי תעשו ואת חקתי תשמרו הדקדים נמי חקים למצות שמירה החם בין דרישא דקרא כתיב את משפטי תעשו ארצה למכתב את חקותי תשמרו: שם בן ארבע אותיות. שם הוא ולא בעינן שם המפורש בן ארבעים וששים אותיות: ושם המפורש. כלומר שם המיוחד: קרועי בגדים. על גרופין ששטנו מפי ברשקה בדכתיב (מלכים ב' טו) אשר שלחך אשור ואדניו לחתך אלהים חי: ותערי: בשע שמעדין בפרוש מה ששמעו אינן חייבין לקרוע: הא שמעו השתא. מפי עצמן: השומע אכרה. ברכת השם מפי גויי חייב אומר: וא"ל. הרי קרעו על ברשקה ישראל כומר: יהיה בזמן הזה. שאנו בגלות ואין אימת ב"ד מוטלת עליהם לזון חייבי מותות: נתמלא כל הגנר קרעים. לפי שהדבר תדיר לפי שאין מתיראין מבי' מי. נגמרו. גוי שם המיוחד כל כך שמקללין בו תמיד דקאמר נתמלא כל הגנר כולו קרועים: אלא לאו בכניו. תדיר ובזמן הזה הוא דלא קרעין משום דנתמלא כל הגנר כיון אבל בזמן ב"ד קרועין על גוי ואכנו: ומעלה הוא דעבוד רבנן. בדניו ממונות דיני נפשות שהעריכו כל העדים לפרש עדותן: ופברת השם דלא אשכח לפרש מפי כבוד השם: אויבמה: אדאורייתא. וקטלינן ליה בהאי עדות: דאי סלקא דעתך. בעלמא פסול עד שפירשו כולם: אבא בן עובדא אמר אשע מקלינן ליה לנבאי. כאלא העדאת עדיה: ב"ר עקיבא במסכת מכות (ר' ה.) דמקיש שלשה לשנים דאם נמצא שליש קרוב או פסול עדות של כולן בטלין הלכך בדקנין ליה להדיה: דאי מתום או מתכחש מבלתי לסדתייהו: מתני' חקיהו (את דברי רבשקה) ויקרע את בגדיו, המלך חוקיהו קרע, והם לא קרעו. אמר רב יהודה אמר שמואל, השומע אוקרה מפי העובד פוכבים, אינו חייב לקרוע. ואם תאמר רבי יוחנן, וישראל מימר הנה. ואמר רב יהודה אמר שמואל, אין קורעין אף על שם המיוחד בלבד. לאפוקי כינוי, דלא. ופליגי דרבי חיאי בתריוויה, דאמר רבי חיאי, השומע אוקרה בזמן הזה, אינו חייב לקרוע. שאם אי אתה אומר כן, נתמלא כל הגנר קרעים. ממואן, אולימא מישאל, מי פקרוי כולי האי. אלא, פשיטא מעובד פוכבים, ואי שם המיוחד, מי נגמירי? אלא לאו, בכינוי, ישמע מינה בזמן הזה הוא דלא, הא מעיקרא חייב, שמע מינה: השני אומר אף אני כמותו: אמר ריש לקיש, שמע מינה אף אני כמותו, כשר בדניו ממונות ובדניו נפשות, ומעלה הוא דעבוד רבנן. והכא, בין דלא אפשר, אוקמהו רבנן אדאורייתא. דאי סלקא דעתך פסול, הכא משום דלא אפשר, קטלינן לגבראי: והשלישי אומר אף אני כמותו: סתמא, פרבי עקיבא דמקיש שלשה לשנים: מתינה

וְלַיְחֹשֵׁב נמי זורק, פירש הקונטרס בשלמא מקבל ומוליק משום דלא אשכחן דלדחו עבודה הנעשות לשם עבודה וזה כדאשכחן גבי ניסוך ישותי יין נסיכים ודיינו כר' יהודה דודיש בספרי להאי קרא דיון נסיכים בני גוים אבל ר' נחמיה מוקי לה בישראל ומדוח לרבי נחמיה בלאו האי אשכחן קראי דברבי קבלה וקטר לבעל הדסך נסיכים לאלהים אחרים (דמיה ו):

משנה העובד עבודת פוסכים, אחד העובד, ואחד המזובה, ואחד המקטיר, ואחד המנסף, ואחד המשפתח, ואחד המקבל עליו לאלוהי, והאומר לו אלי אתה. אבל המנפץ והמנשק והמקבד והמרבץ והמרחץ והסד והמלביש והמנעיל, עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו, עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור, זו היא עבודתה. הזורק אבן ומקוליס, זו היא עבודתה: **גמרא מאי 'אחד העובד' אומר רבי ירמיה, הכי קאמר, אחד העובד פרפרה ואחד המזובח ואחד המקטיר ואחד המנסף ואחד המשפתח ואפילו שלא פרפרה. וליחשוב נמי, זורק. אומר אפי', זורק היינו מנסף, דכתיב 'כל אסיד נספיהם מידם'. מנהני מילי? דתנו רבנן, אילו יאמר 'זבח יהרם', הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הפתוב מדרב. תלמוד לומר 'לאלהים', בזובח לעבודת פוסכים הפתוב מדרב. אין לי, אלא בזובח. מקטיר ומנסף מניין, תלמוד לומר 'בלתי לה' לברו', ריקן העבודות פולין לשם המיוודה. לפי שצאח זבחה לידון פעבודות פנים, מניין לרבות השתחוואה. תלמוד לומר 'ויזך ויעבד אלהים אחרים וישתחוו להם', וקסמין ליה 'והוצאת את האיש ההוא**

וגו'. עונש, שמענו. אזהרה, מניין. תלמוד לומר, כי לא תשתחוה לאל אחר'. וכול שאני מרבה המנפץ והמנשק והמנעיל, תלמוד לומר 'זבח'. זבחה בכלל היתר, ולמה יצאה להקיש אליה, ולומר לה, מה זבחה מיוחדת שהיא עבודת פנים ותיבין עליה מיתה, אף כל שהיא עבודת פנים, ותיבין עליה מיתה. יצאה השתחוואה, לידון פעצמה. יצאה זבחה, לידון על הכלל פולו. אומר מר, הייתי אומר, בזובח קדשים בחוץ הפתוב מדרב. זבוח קדשים בחוץ, פרת הוא. סלקא דעתך אמינא, פי אתרוו ביה, קטלא. פי לא אתרוו ביה, פרת. קא משמע לן. אומר ליה רבא בר רב חנן לאפי', אימא, יצאה השתחוואה, למדור על הכלל פולו. וכי תימא, 'זבח' למה לי. לנפיה, דמחשבין מעבודה לעבודה. דאיחזקא, השוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת פוסכים (שם) לעבודת פוסכים. רבי יוחנן אמר, אסורה

עבודה וזה כל אסין נסיכים מדם ומיין דגמירין דכל עבודות פנים חייבין בהם אף שלא כדרכה נתניה נמי: אמר אביי זורק בכלל ניסוך. דמתני' דהא קרא נמי ניסוך קרייהו מנא הני מילי. דמחייב בהני עבודות אף בשלא כדרכה. אילו נאמר זובח וזבחה הייתי אומר. באוי זבחה בא הכתוב לעונש מיתה דהאי בזובח קדשים מיתה קאמר קיימיה שוהירי עליהם במקום אף בעבודת פירי חיה כבר שרש להם עשה אתר וזבחה דכתיב גבי שחוט חוץ: תל' לאלהים יחרם. דרבא כתוב לעונש מיתה דהאי יחרם לשון מיתה דכתיב (והקרא בו) כל חרם אשר יחרם מן האדם אל פייה מות יומת וזבח לאלהים מנשמו שלא כדרכה אפילו שלא כדרכה כתביה בשלשן עבודה עובר לאלהים בוביחה יחרם שמע מינה אפילו אינה עבודה וכל עבודות שבעולם לכדרכה נפקא לן חן מיתה מוליקן יעבוד וגו' דמשמע דבר שאר עבודה לה: בלתי לה' לברו. וכן נוסח כל העבודות במעבדה דבר נתנון לשם המיוחד משמע דאכל עבודות האריות לשם קאמר. לפי שצאח זבחה, פירוש שכל מעבדה עבודת שבעולם וכל יעבוד וזבחה היא בתורה דבר שהיא בכלל ויצא מן הכלל ללמד על ללמד על עצמו יצא מן הכלל כולו וזה הכלל הוא מחייב אלא עבודה הדומה לזבח עבודת פנים מהשתחא לא נפקא לן דליחייב השתחוואה שלא כדרכה אלא עבודה היא בפנים מניין לרבות השתחוואה: ה'ג בספרי תל' ויזך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו להם. דעל כרחיק לשלא כדרכה קאמר דהי רדכה לעבדה בכך בכלל יעבוד הוא: עונש שמענו. דכתיב ביה וסקלתם מיתה דכא לא כתביא: יבול שאני מרבה וכו'. דנימא השתחוואה שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה השתחוואה מיוחד שהיא דרך ובחייב עליה אף שלא כדרכה אלא כל שהוא דרך כבא כגון אלו חייב תל' זבח. ואם השתחוואה נלמד על תכלת באתה למה פרט לך זבחה הלא דרך כבוד הוא ומחייב השתחוואה נפקא ליה אלא היא באתה ללמד על הכלל לומר לך זבחה וזבחה בכלל היתה ויצאה מן הכלל להקיש לה כל הנכללות עמה ולומר לך מה זבחה מיוחדת עבודת פנים אף כל שהיא ועצם שאין חייבין ביצאה ביה ויצאה ללמד על הכלל כולו: סד"א. האי יחרם איתרוו לוי דאי יצא אתרוו ביה לקטלא וכתר כי לא אתרוו ביה הוא כדלבי שבת ועבודה וזה ועויתו: ה'ט סד אמנא אתרוו ביה קטלא וכל אתרוו ביה כרת קמיל: אימא יצאה לן השתחוואה ללמד על הכלל. ומרביה מנפץ ומנשק וכל שהוא דרך כבוד כהשתחוואה וקא קשיא ליה לתנא א"כ זובח למאי אתה תפיק ל' מהשתחוואה דהא עבודת כבוד הוא: לנפיה אתא. ולאורוי דאפי' לא שחט שחיתת עצמו לעבודה וזה אלא שחט לעצמו וחסב בה ע"מ לזרוק דמה לעבודה וזה חייב ואפי' לא זרק: דמחשבין מעבודה לעבודה. כלומר דמחשבה שהוא מחשב בעת עבודה על עבודה וזה עבודה אחרת מחשבה היא להחייב עליה:

זוכה לאלהים יחרם. פ"ה כל אלהים במשמע אפילו שלא כדרכה מולת כתיב עובר לאלהים בוביחה יחרם ולא אלהי יבול פירש ד"ע בשלא כדרכה אתא דאי לכדרכה מוליק יעבוד נפקא דה"א לעולם לכדרכה ובא ללמד על הכלל דאפי' כדרכה לא מחייבה אלא בעבודת פנים. **המקטיר** והמנסך מניין ת"ל בלתי לה' לברו. תימה בדמיון וילין מציאת זבחה ללמד על הכלל כולו ויהי דאי לא בלתי לה' לברו דה"א מה זבחה שהיא עבודת לב ואתא לרבווי זורק אבל מקטר ומנסך לא: **מניין** לרבות השתחוואה. וא"ת ת"ל מדיתקש לזבחה דכתיב (שמות לב) וישתחוו לו ויזבחו לו כדילין (לקמן דף סג) האומר אלי אתה דכתיב ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל וי"ל דהם היו כדרכה דאתו עגל אורחיה בזבחה וזה הוא דילין מהתם אלי אתה משום דאלי אתה אורחיה בכל עבודה וזה:

אזהרה מניין. וא"ת וה"ל מהיבא דנפקא ליה אזהרה למנפץ ומנשק מאלה תעבדם כדפי' במנחי' וי"ל דאף תל' לא אזהרה דהשתחוואה לא היה מוקמטין ליה למנפץ ומנשק:

רש

על עבודה אחרת מחשבה היא להחייב עליה:

אמרי הבא מן העלייה כשר ור' לעזרי בי ר"ש אומר הבא מן העלייה פסול רשב"ל בעי קצירת העומר
 מהו שידחה את השבת ביום התיב ר' אבבי והתנינן מצותו לקצור בלילה נקצר ביום כשר ודוחה את
 השבת ולא קבלה א"ר אחא חזר ביה רשב"ל מן הדא כיון

[דף כ"ב ע"ב]

שהשיבה אמר להן בא השמש אומר הין בא השמש אומר הין מה אנן קיימין אם ללילה כבר הוא
 אמור אלא אם אינו עניין ללילה תניהו ליום דבר שהוא דוחה את השבת ביום מכשיריו מהו שידחה
 את השבת בלילה והא תנינן העמידו עושי חביתין לעשות חביתין תיפתר בחול תנה ר' הייה ר' אדא
 זהו סדר תמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול בין בשבת והא תנינן קצרוהו ונתנהו בקופות
 והביאוהו בעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי א"ר יוסה מכיון שהתחיל במצוה
 אומר לו מרוק התיב ר' יודן קפודקייא קומי ר' יוסי הגע עצמך שבא מן העלייה כיון שלא התחיל
 במצוה אין אומרים לו מרוק התיב ר' יעקב בר סוסי קומי ר' יוסה והא תנינן שעל מהלך לילה ויום
 מהלכין את השבת ויוצאין לעדות החדש א"ל מכיון שהיום צריך ללילה והלילה צריך ליום כמי שכולו
 יום אמר ר' יוסה בי ר' בון ולא למפריעו הוא קדש מכיון שהוא קדש למפריעו הוא יום הוא לילה:

הדרן עלך פרק הקורא למפרע

פרק ג

הלכה א' משנה בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיה בהכ"נ בהכ"נ לוקחין תיבה תיבה
 לוקחין מטפחות מטפחות לוקחין ספרים ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים
 ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בהכ"נ בהכ"נ לא יקחו את הרחוב
 וכן במותריהן:

גמרא א"ר יוחנן דר' מנחם בי ר' יוסה היא דר' מנחם בי ר' יוסה אמר רחובה של עיר יש לה קדושה
 שכן מוציאין ספר תורה וקורין בו ברבים ברם כרבנן עשו אותו כהרחק ארבע אמות ר' ירמיה ר'
 שמואל בר חלף בשם רב אדא בר אחוה המתפלל לא ירוק עד שיהלך ארבע אמות א"ר יוסה בי ר'
 בון וכן הרוקק אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות תני המתפלל לא יטיל מים עד שיהלך ארבע אמות
 וכן המטיל מים אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות א"ר יעקב בר אחא לא סוף דבר עד שיהלך ארבע
 אמות אלא אפי' שהא כדי הילוך ארבע אמות

[דף כ"ג ע"א]

אם אומר את עד שיהלך ארבע אמות יהא אסור אף אני אומר אחר בא והטיל שם ביישנאי שאלון
 לר' אימי מהו ליקח אבנים מבית הכנסת זו ולבנות זו ולבנות מבית הכנסת אחרת אמר לון אסור א"ר הלבו

לא אסר ר' אימי אלא מפני עגמת נפש ר' גוריון אמר מוגדלאיי שאלון לרשב"ל מהו ליקח אבנים מעיר זו ולבנות בעיר אחרת אמר לון אסור חורי ר' אימי אפי' ממזרח למערבה אסור מפני חורבן אותו המקום מהו למכור בית הכנסת וליקח בית המדרש מילתיה דר' יהושע בן לוי אמרה שרי דא"ר יהושע בן לוי (מלכים ב כה) וישרף את בית ה' זה בית המקדש ואת בית המלך זה פלטין של צדקיהו ואת כל בתי ירושלים אלו ד' מאות ושמונים בתי כניסיות שהיו בירושלים דא"ר פינחס בשם ר' הושעיה ארבע מאות ושמונים בתי כניסיות היו בירושלם וכל אחת ואחת היה לה בית ספר ובית תלמוד בית ספר למקרא ובית תלמוד למושנה וכולהם עלה אספסיניום ואת כל בית הגדול שרף באש זה מדרשו של רבן יוחנן בן זכיי ששם היו מתניין גדולותיו של הקב"ה כגון (שם) ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן הדא דאת אמר בבית הכנסת של יהוד אבל בבית הכנסת של רבים אסור אני אומר אחד מסוף העולם קנוי בו והא תני מעשה בר"א בי ר' צדוק שלקח בית הכנסת של אלכסנדריים ועשה בה צרכיו אלכסנדריים עשו אותה משל עצמן עד כדון כשבנייה לשם בית הכנסת בנייה לשם חצר והקדישה מהו נישמעיינה מן הדא קונם לבית הזה שאיני נכנס ונעשה בית הכנסת הדא אמרה בנייה לשם חצר והקדישה קדשה אימתי קדשה מיד או בשעת התשמיש נישמעיינה מן הדא העושה תיבה לשם ספר ומטפחות לשם ספר עד שלא נשתמש בהן הספר מותר להשתמש בהן הדיומ משנתמש בהן הספר אסור להשתמש בהן הדיומ ומה אם אלו שנעשו לשם ספר אינן קדושות אלא בשעת התשמיש זו שבנייה לשם חצר לא כ"ש אלו שעשאן לשם חולין והקדישו מה הן כמה דאת אמר תמן בנייה לשם חצר והקדישה קדשה והכא עשאם לשם חולין והקדישן קדש כלי שרת מאימתי הם

[דף כ"ג ע"ב]

קדושין מיד או בשעת התשמיש אין תימר מיד ניהא אין תימר בשעת התשמיש כאחד הם קדושים ומתקדשין ניהא של משה שנתקדשו בשמן המזחה ובדם ושל שלמה כאחד הם קדושין ומתקדשין בכניסתן לארץ היו מפנין מתוך של משה לתוך של שלמה לא היה שם של משה כאחת הם קדושים ומתקדשין בעלייתן מן הגולה היו מפנין מתוך של שלמה לתוך שלהן לא היה שם של שלמה כאחת הם קדושין ומתקדשין אבנים שהצבן לשם מת אסורות בהנייה לשם חי ולשם מת מותרות בהנייה הזורק כלי לפני מיטתו של מת לתוך ד' אמות שלו אסור בהנייה חוץ לד' אמות מותר בהנייה כל כלי ביהכ"נ כבית הכנסת ספסלה וקלטורה כבית הכנסת כילה דעל ארונא כארונא כר' אבהו יהב גולתא תחתוי ההן כילן רב יהודה בשם שמואל כימה ולווחין אין בהן משום קדושת ארון ויש בהן משום קדושת בית הכנסת אינגלין אין בו משום קדושת ארון יש בו משום קדושת בית הכנסת ר' ירמיה אזל לגולנה המתון יהבין בכושא כגו ארונא אתא שאל לר' אימי א"ל אני אומר לכך התנו

עליו מבתחילה ר' יונה עבד ליה מגד' ואתני עלוי עייליה דספרין ארעייא דמאנין מטפחות לוקחין ספרים אפי' מטפחות תורה וחומשיין לוקח בהן נביאים וכתובים ספרים לא יקחו מטפחות אפילו נביאים וכתובים אינו לוקח בהן מטפחות תורה וחומשיים כורכים תורה במטפחות תורה וחומשיין במטפחות חומשיים נביאים במטפחות נביאים תורה וחומשיים במטפחות נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובין במטפחות תורה וחומשיים נותנין תורה ע"ג תורה וחומשיים ע"ג חומשיים תורה וחומשיין על גבי נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים על גבי תורה וחומשיין ר' ירמיה בשם ר' זעירה תורה וחומשיין ערק תנייה מינה כותבין תורה ונביאים כאחת דברי ר"מ וחכ"א אין כותבין תורה ונביאים כאחת אבל כותבין נביאים וכתובים כאחת ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק תורה וחומשיים קדושה אחת הן אין עושיין תורה וחומשיים אבל עושיין חומשיין תורה א"ר יוסה הדא אמרה תורה שעשאה חמשיין בקדושתה היא ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן תורה חסירה

[דף כ"ד ע"א]

אין קוראין בה ברבים והא תני בבראשית עד המכול בויקרא עד ויהי ביום השמיני בוידבר עד ויהי בנסוע הארון מותר לקרות בו ברבים הדא ארסקינס אוקיר אוריתא דצנבראי אתון שאלון לר' יונה ולר' יוסה מהו לקרות בספר ברבים אמר לון אסור לא דאסור אלא מן גו דנפשהון עגימה אינון זבנין להון אחורי וכן במותריהם ממה שגבו גבאי צדקה והותרו כהדא ר' חיה בר בא אזל להמין ויהבון ליה פריטין למפלגא ליתמייא ולארמלאתא נפק ופלגון לרבנן מהו שיהא צריך להפריש תחתיהן ר' זעירה אמר צריך להפריש תחתיהן ר' אילא אמר אינו צריך להפריש תחתיהן ר' יסא בשם ר' לעזר אומר אינו צריך להפריש תחתיהן ר' יעקב בר אחא ר' יסא ר' לעזר בשם ר' חנינה כל המצות עד שלא ניתנו לגזברין את רשאי לשנותם משניתנו לגזברין אין את רשאי לשנותן:

הלכה ב' משנה אין מוכרים את של רבים ליהוד מפני שמורדין אותו מקדושתו דברי ר' מאיר אמרו לו א"כ אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

גמרא ג' מבה"כ כבה"כ וז' מבני העיר כעיר מה אנן קיימין אם בשקיבלו עליהן אפי' אחד אם בשלא קיבלו עליהן אפילו כמה אלא כן אנן קיימין בסתם בן עיר שפסק בעיר אחרת נותן עמהן בני העיר שפסקו בעיר אחרת נותנין במקומן רבי חיה בשם ר' יוחנן כגון ההן סיפסלא דמעוניא כהדא ר' חלבו הוה דרש בציפורין פסק תמן אתא בעי למיתן הכא א"ל ר' אימי יחידי את העושה נר ומנורה לבה"כ עד שלא נשתכח שם הבעלים מהן אין את רשאי לשנותן למקום אחר משנשתכח שם הבעלים מהן את רשאי לשנותן למקום אחר רבי חיה בשם ר' יוחנן אם היה שם הבעלים חקוק עליהן כמו שלא נשתכח שם הבעלים מהן כהדא אנמונינום עשה מנורה לבה"כ שמע רבי ואמר ברוך אלהים אשר

נתן בלבו לעשות מנורה לכה"כ ר' שמואל בר רב יצחק בעי מה א"ר ברוך אלהים ברוך אלהינו אין אמר ברוך אלהים הדיא אמרה דלא איתגייר אנמונינוס אין אמר ברוך אלהינו הדיא אמרה דאתגייר אנמונינוס אית מילין דאתגייר אנמונינוס ואית מילין אמרין דלא נתגייר אנמונינוס ראו אותו יוצא במנעל פחות ביה

[דף כ"ד ע"ב]

מה את ש"מ שכן אפילו יריאי שמים יוצאין בכך אנמונינוס אמר לר' מייכלתי את מן ליויתן בעלמא דאתי א"ל אין א"ל מן אימר פיסחא לא איכלתני ומן ליויתן את מייכיל לי א"ל ומה נעביד לך וכתביב ביה (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו כיון דשמע מיניה כן אזל וגזר אתא לגביה א"ל ר' חמי גזירותי א"ל בדידי לא איסתכלית מימיי אלא בדיך ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש שלא הביט במילתו מימיו ולמה נקרא שמו נחום איש קדש הקדשים שלא הביט בצורת מטבע מימיו הדיא אמרה דאתגייר אנמונינוס מיליהון דרבנן אמרין דאתגייר אנמונינוס דא"ר חזקיה רבי אבהו בשם ר' לעזר אם באין הן גירי צדק לע"ל אנמונינוס בא בראשם מהו מכתוב תרי תלת מילין מפסוקא מר עוקבא מושלח כתב לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזימרין (הושע ט) ישראל אל תשמה בעמים אל גיל ר' אחא כתב (משלי י) זכר צדיק לברכה ר' זעירה כתב (דברי הימים ב כד) ולא זכר יואש המלך רבי ירמיה משלח כתב לרבי יודן נשייא (שמואל ב יט) לשנוא את אוהביך ולאחבה את שונאיך רבי חייה רבי יוסי רבי אימי דנון לתמר אזלת וקרבה עליהון לאנטיפוטא דקיסרין שלהון וכתבון לר' אבהו שלח רבי אבהו וכתב להון כבר פיסנו לג' ליטורין לטוב ילד טוב למד ותרשייש אבדוקים אבמסין תלתכים אבל תמר תמרורים בתמרוריה היא עומדת וביקשנו למתקה (ירמיהו ו) ולשווא צרף צרופ ר' מנא משלח כתב לרבי הושעיה בי רבי שמי (איוב ח) ראשיתך מצער מאוד תסגא אחריתך אר"י לית כן מה אנן קיימין אם כר"מ אין מוכרין בה"כ אלא על תנאי אם כרבנן מוכרין אותו ממכר עולם הוין מד' דברים רבי חייה בשם ר' יוחנן תיפתר בס"ת:

הלכה ג' משנה אין מוכרין בה"כ אלא על תנאי אימתי שירצו יחזירוהו דברי ר"מ וחכ"א מוכרין אותו ממכר עולם הוין מד' דברים למרחץ ולבורסקי ולטבילה ולבית המים רי"א מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה ועוד אר"י בית הכנסת שחרב אין מספידין לתוכה ואין מפשילין לתוכה חלבים ואין פורסין לתוכה מצודות ואין שוטחין על גגה פירות ואין עושין אותה

[דף כ"ה ע"א]

קפנדריא שנא' (ויקרא כו) והשמותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בה עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

גמרא הֲדָא דָּאֵת דָּאֵת אָמַר בְּבַה"כּ שֶׁל יְחִיד אַבְל בַּה"כּ שֶׁל רַבִּים אֲפִי' בְּנוֹי אָסוּר א"ר חֵייה בַר בָּא ר' יוֹחָנָן מִיִּקְל לְנִשְׂיָא דְשַׁמְחִין בְּגִדְהוֹן עַל אוֹרָא דְבֵי מִדְרָשָׁא שְׁמוּאֵל אָמַר נִכְנַס שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתָה קַפְנִדְרִיא מוֹתֵר לַעֲשׂוֹתָה קַפְנִדְרִיא תְּנִי בְּתֵי כְּנִסוּיֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת אִין נוֹהֲגִין בְּהֵן קְלוֹת רֵאשׁ לֵא אוֹכְלִין וְלֵא שׁוֹתִין בְּהֵן וְלֵא מְטִיילִין בְּהֵן וְלֵא יִשְׁנִים בְּהֵן וְלֵא נִכְנַסִין בְּהֵן לֵא בַחֲמָה בִּימּוֹת הַחֲמָה וְלֵא בְּגִשְׁמִים בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים אַבְל שׁוֹנִין וְדוֹרְשִׁין בְּהֵן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױי אָמַר בְּתֵי כְּנִסוּיֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת לַחֲכָמִים וְלַתְּלַמִּידֵיהֶם רַבִּי חֵייה רַבִּי יִסָּא מִיִּקְרַבְלִין בְּנוֹ כְּנִישְׁתָּא רַבִּי אִימִי מִפְקִיד לְסַפְרֵיא אִין אַתָּא בַר נִשׁ גְּבִיכּוֹן מְלַכְלֵךְ בְּאוֹרֵייתָא לְגַבְכּוֹן תִּיהוּוֹן מִקְבְּלִין לִיה וְלַחֲמָרִיה וּלְמַנּוּי ר' בְּרַכְיָה אִזְל לְכְּנִישְׁתָּא דְבֵית שְׁאוּן חָמִי חַד בַר נִשׁ מְשׁוּזֵיג יְדוּי וְרַגְלוּי מִן גּוֹרְנָה אָמַר לִי' אָסוּר לָךְ לְמַחַר חֲמַתִּי' הַהוּא גּוֹבְרָא מְשׁוּזֵיג יְדוּי וְרַגְלוּי מִן גּוֹרְנָה אָמַר לִי' רַבִּי לָךְ שְׂרִי וְלִי אָסוּר א"ל אִין א"ל לְמָה א"ל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױי בְּתֵי כְּנִסוּיֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת לַחֲכָמִים וְלַתְּלַמִּידֵיהֶם הֵהֵן פְּרוּוֹרָה מַהוּ מִיעֵבּוֹר בְּגוּה רַבִּי אַבְהוּ עֵבֵר בְּפְרוּוֹרָה מַה דְּשְׂרִי א"ר זְכַרְיָה חַתְּנִיה דְּרַבִּי לױי סְפָרָא הוּהּ אִימַתָּן וְאִין לֵא הוּה ר' אַבְהוּ עֵבֵר לֵא הוּה מִפְנֵי טְלִייה:

הלכה ד' משנה ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין פרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת:

גמרא ר' לוי בשם ר"ש בן לקיש צפה הקב"ה שהמזן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל אמר מוטב שיקדום כספן של בני לכספו של אותו רשע לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים

[דף כ"ה ע"ב]

חל להיות בערב שבת במה קורין רבי זעירה אמר קורין לשעבר רבי אילא רבי אבהו בשם ר' יוחנן קורין לבא והוה רבי זעירה מסתכל ביה א"ל מה את מסתכל בי אנא אמר מן שמועה ואת אמר מן דעה ואת מסתכל בי מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין מתניתא מסייע לר' זעירה איזהו שבת הראשונה כל שחל ר"ח של אדר להיות בתוכה אפי' מע"ש תני שמואל מסייע לר' אילא איזו היא שבת השנייה כל שחל הפורים להיות בתוכה אפילו בע"ש ר"נ בר יעקב בעי הנע בעצמך שחל ט"ו להיות בשבת לקרות במגילת אסתר אין את יכול שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלן ויקראו זכור א"ל כן אמר רב (אסתר ט) והימים האלה נזכרים ונעשים שתהא הזכרתן קודם לעשייתן ר' אבא בריה דרב פפי בעי הנע עצמך שחל י"ד להיות בשבת הרי שקדמה אזכרתן לעשייתן א"ל ולא כבר איתתבת דלית אפשר ואם אפשר איחור הוא לעיירות:

הלכה ה' משנה בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכיפורים:

גמרא רבי בא בשם רבי חייה בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה רבי לוי בשם ר"ח בר הנינה אין מפסיקין בין פרה להודש אמר רבי לוי סימניהון דאילין פרשתא בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה רבי לוי בשם רבי חמא בר הנינה בדין הוא שתקדים ההודש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה ולמה פרה קודמת שהיא מהרתן של כל ישראל ירמיה ספרא שאל לרב ירמיה ר"ח שחל להיות בשבת במה קורין א"ל קורין בר"ח א"ר חלבו קומי ר' אימי מתניתא אמרה כן לכל מפסיקין

[דף כ"ז ע"א]

לראשי חדשים לחנוכה ולפורים יצחק סחורה שאל לר' יצחק ר"ח שחל להיות בחנוכה במה קורין א"ל קורין ג' בר"ח וא' בחנוכה ר' פינחס ר' סימון ור' אבא בר זמינא ממו בה בשם ר' אבדומי דהויא קורין ג' בחנוכה וא' בר"ח להודיעך שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח בר שילמיא ספרא שאל לר' מנא הנע עצמך שחל ר"ח של חנוכה להיות בשבת ולא שבעה קרואין אינון אית לך מימר שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח א"ל והדא שאילתא דספרי:

הלכה ו' משנה בפסח קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בר"ח בחדש השביעי ביה"כ אחרי מות ב"ט ראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבת"כ ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג:

גמרא ובעצרת שבעה שבועות אית תניי תני כחדש השלישי ובר"ה בחדש השביעי אית תניי תני וה' פקד את שרה ביה"כ אחרי מות וביום טוב ראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג ר' יעקב בר אחא בשם ר' ייסא ללמדך שאין העולם עומד אלא על הקרבנות תמן תנינן שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ושלשתן בפסוק אחד (ישעיהו נא) ואשים דברי בפיך זה תלמוד תורה ובצל ידי כסיתך זו ג"ח ללמדך שכל מי שעוסק בתורה ובג"ח זוכה לישב בצילו של הקב"ה הדא הוא דכתיב (תהילים לו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון (ישעיהו נא) לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות ולאמר לציון עמי אתה א"ר היננא בר פפא חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה ולאמר לציון עמי אתה תמן תנינן רשב"ג אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום ושלשתן דבר אחד הם

נעשה הדין נעשה אמת נעשה אמת נעשה שלום א"ר מנא ושלשתן בפסוק אחד (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

[דף כ"ז ע"ב]

הלכה ז' משנה בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשיכם במעמדות במעשה בראשית בתעניות ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא א' קורא את כולן בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן ואינו עולה להן מן החשבון שנא' (ויקרא כג) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהו קורין כל א' וא' בזמנו:

גמרא אין מפסיקין בקללות א"ר חיה בר גמדא (משלי ג) אל תקוץ בתוכחו אל תעשה קוצים קוצים א"ר לוי אמר הקב"ה אינו בדין שיהו בני מתקללין ואני מתברך א"ר יוסה בי ר' בון לא מטעם הזה אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותם בהדבר טוב לוי בר פסמי שאל לרב הונא אילין ארורייה מהו דיקרינון חד ויברך לפניהן ולאחריהן א"ל אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא קללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה ר' יונתן ספרא דגופתה נחת להכא חמא לבר אבונא ספרא קרי שירת הבאר ומברך לפניה ולאחריה א"ל ועבדין כן א"ל ואדיין אין לזו כל השירות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן יאשיתאל לר' סימון אמר ליי ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה א"ר אבהו אני לא שמעתי נראין דברים בעשרת הדברות ר' יוסה בי רבי בון תמנתי פסוקיא אחריא דמשנה תורה טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן בלא כך אין הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה לכן צריכה ראש חודש שהל להיות בשבת אמר רבי יוסי בי ר' בון שירת הלויים לא יפחתו לו מששה קריאות סימנה

[דף כ"ז ע"א]

הזי"ו ל"ך ר' זעירה ר' ירמיה בשם רב שירת הים ושירת דבורה נכתבין אריל ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה דכל בינין דכן לא קאים אמי כדון למצוה או לעכוב א"ר לרבי חנניה בר אחוי דרב הושעיה נהיר את כדי דהוינן קיימן קדם חנותא דרב הושעיה חביבך עבר ר' בא בר זבדא ושאלנן ליה ואימר בשם רב לעכוב ר' חיה בריה דר' אדא דיפוי ר' ירמיה בשם ר' זעירא צריך לאמרון בנפיחה אחת ועשרת בני המן עמהן א"ר יוסי בי רבי בון צריך שיהא איש בראש דפא ואת בסופה שכך הוא שניין ונחית כהדין קינטרא רב אמר צריך לאמר ארור המן ארורים בניו א"ר פינחס צריך לומר הרבונה זכור לטוב ר' ברכיה רבי ירמיה ר' חיה בשם ר' יוחנן ר' יונתן כד דהוה מטי להאי פסוקא (אסתר ב) אשר הגלה נבוכד נצר הוה אמר

נבוכד נצר שחיק עצמות שכל נבוכד נצר דכתיב בירמיה חי היה כרם הכא מת היה ואינו עולה להן מן החשבון אית תניי תני עולה להן מן החשבון רבי זעירא אבא בר ירמיה רב מתנה בשם שמואל הלכה כמי שאומר אין עולה להן מן החשבון כמתניתין אית תניי תני פותח ורואה גולל ומברך אית תניי תני פותח ורואה ומברך ר' זעירא אבא בר ירמיה רב מתנה בשם שמואל הלכה כמי שאומר פותח ורואה ומברך ומה טעמא (נחמיה ח) ובפתחו עמדו כל העם ומה כתיב בתריה ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול במאי גידלו ר' גידל אמר בשם המפורש רב מתנה אמר בברכה גידלו ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי למה נקראו אנשי כנסת הגדולה שהחזירו את הגדולה ליושנה א"ר פינחס משה התקין מטבע של תפלה (דברים י) האל הגדול הגבור והנורא ירמיה אמר (ירמיהו לב) האל הגדול הגבור ולא אמר נורא ולמה הוא גבור לזה נאה להקרות גבור שהוא רואה חורבן ביתו ושותק ולמה לא אמר נורא אין נורא אלא בית המקדש דכתיב (תהילים סח) נורא אלהים ממקדשיך דניאל אמר (דניאל ט) האל הגדול והנורא ולמה לא אמר גבור בניו מסורים בקולרין איכן היא גבורתו ולמה הוא אמר נורא לזה נאה להקרות נורא כנוראות שעשה עמנו ככבשן האש וכיון שעמדו אנשי כנסת הגדולה החזירו את הגדולה ליושנה (נחמיה ט) ועתה אלהינו האל הגדול הגבור והנורא שומר חברית והחמד אל ימעטו לפניך וגו' ובשר

[דף כ"ז ע"ב]

ודם יש בו כח ליתן קצבה בדברים הללו א"ר יצחק בר לעזר יודעין הן הנביאין שאלוהן אמיתין ואינן מהניפין לו:

הדרן עלך פרק בני העיר

פרק ד

הלכה א' משנה הקורא את המגילה עומד ויושב קראה אחד קראוהו שנים יצא מקום שנהגו לברך וברך שלא לברך לא יברך בב' ובה' ובשבת במנחה קורין ג' אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה:

גמרא מה לשעבר הא בתחלה לא והא תני מעשה בר"מ שקרייה מיושב בבית הכנסת של טיבעין ונתנה לאחר וברך עליה כיני מתניתא מותר לקרותה עומד מותר לקרותה יושב מה נתנה לאחר ומברך עליה זה קורא וזה מברך רבי הונא בשם ר' ירמיה מכאן ששומע כקורא כתיב (מלכים ב כב) אשר קרא <לפני> מלך יהודה ולא שפן קרייה אלא מכאן ששומע כקורא מהו לעמוד מפני ס"ת ר' חלקיה ר' סימון בשם ר' לעזר מפני בנה הוא עומד לכ"ש מפני תורה עצמה זה שהוא עומד לקרות בתורה מפני מה הוא עומד מפני כבודה או מפני כבוד הרבים אין תימר מפני כבודה אפי' בינו

לכַּיִנָּה אֵין תִּימֵר מִפְּנֵי כְבוֹד הַרְבִּים אִפֵּי בֵינו לְבֵין עֵצְמוּ מִפְּנֵי כְבוֹדָה הוּא עוֹמֵד אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵן אַף הוּא מֵתְעַצֵּל וְאֵינו קוֹרֵא ר' שְׁמוּאֵל בַּר רַב יֵצְחָק עָאֵל לִכְנִישְׁתָּא חְמָא חַד בַּר נִש קָאִים מִתְּרַגְּם סְמִיךְ לְעַמּוּדָא א"ל אַסּוֹר לֶךְ כֶּשֶׁם שְׁנִיתִנָּה בַּאימָה וּבִירָאָה כֵךְ אֲנוּ צְרִיכִין לְנַהוּג בֵּה בַּאימָה וּבִירָאָה ר' חֲגִי אָמַר ר' שְׁמוּאֵל בַּר רַב יֵצְחָק עָאֵל לִכְנִישְׁתָּא חְמָא חוֹנָה קָאִים מִתְּרַגְּם וְלֹא מְקִים בַּר נִש תְּחִתּוּהִי א"ל אַסּוֹר לֶךְ כֶּשֶׁם שְׁנִיתִנָּה ע"י סְרַסּוֹר כֵךְ אֲנוּ צְרִיכִין לְנַהוּג בֵּה ע"י סְרַסּוֹר עָאֵל ר' יְהוּדָא בַר פִּזִּי וְעַבְדָּה שְׁאִילָה (דְּבָרִים ה) אֲנָכִי עָמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם כַּעַת הָהוּא לְהַגִּיד לְכֶם אַתְּ דְּבַר ה' ר' חֲגִי אָמַר ר' שְׁמוּאֵל בַּר רַב יֵצְחָק עָאֵל לִכְנִישְׁתָּא חְמָא

[דף כ"ח ע"א]

חַד סַפֵּר מוֹשֵׁט תְּרַגּוּמָא מִן גּוּ סִיפְרָא א"ל אַסּוֹר לֶךְ דְּבָרִים שְׁנֵאמְרוּ בַּפֶּה דְּבָרִים שְׁנֵאמְרוּ בִּכְתַב בְּכַתֵּב ר' חֲגִי בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן נְאֻמְרוּ דְּבָרִים בַּפֶּה וְנֵאמְרוּ דְּבָרִים בְּכַתֵּב וְאֵין אֲנוּ יוֹדְעִין אֵיזָה מֵהֵן חִבְיִין אַלְּא מִן מַה דְּכָתִיב (שְׁמוֹת לז) כִּי עָל פִּי הַדְּבָרִים הַאֵלֹהָ כְּרַתִּי אַתְּךָ בְּרִית וְאַתְּ יִשְׂרָאֵל הַדָּא אָמְרָה אוֹתֵן שִׁבְעָה חִבְיִין ר' יוֹחָנָן וּר' יוֹדָן בַּר' שִׁמְעוֹן חַד אָמַר אִם שְׁמַרְתָּ מַה שִּׁבְעָה וְשַׁמַּרְתָּ מַה שִּׁבְכָתֵב אֲנִי כוֹרֵת אַתְּךָ בְּרִית וְאִם לֹא אֵינִי כוֹרֵת אַתְּךָ בְּרִית וְחוֹרֵנָה אָמַר אִם שְׁמַרְתָּ מַה שִּׁבְעָה וְשַׁמַּרְתָּ מַה שִּׁבְכָתֵב אֲתָּה נּוֹטֵל שִׁכְרָ וְאִם לֹא אֵין אַתְּ נּוֹטֵל שִׁכְרָ אַרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי (דְּבָרִים א) עֲלֵיהֶם וְעֲלֵיהֶם דְּבָרִים הַדְּבָרִים כָּל כֵּל מְקָרָא וּמִשְׁנָה וְתַלְמוּד וְאַגְדָּה וְאַפֵּי מַה שְׁתַּלְמִיד וּוּתִיק עָתִיד לְחוֹרוֹת לְפָנָי רְבוּ כֹּכֵר נֵאמַר לְמוֹשֶׁה מִסִּינִי הַדָּא הוּא דְּכָתִיב (קוֹהֵלֵת א) יֵשׁ דְּבַר שִׁיאֻמֵר רָאָה זֶה חֲדָשׁ הוּא וְחַבִּירוֹ מִשִּׁיבּוּ כְּבַר הִיָּה לְעוֹלָמִים אֲשֶׁר הִיָּה לְפָנָינוּ תַנִּי לֹא יְהִי שְׁנִים קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְא' מִתְּרַגְּם א"ר זְעִירָה מִפְּנֵי בְרַכָּה וְהָא תַנִּי לֹא יְהוּ שְׁנִים מִתְּרַגְּמִין וְאַחַד קוֹרֵא אֵית לֶךְ מִימֵר מִפְּנֵי בְרַכָּה אַלְּא מִפְּנֵי שְׁאִין שְׁנֵי קוֹלוֹת נְכַנְסִין בְּאוֹזַן א' תַנִּי שְׁנֵים קוֹרִין בַּתּוֹרָה אֵין שְׁנֵים קוֹרִין בְּנִבְיָא א"ר עוֹלָא קְרָאוֹת בַּתּוֹרָה אֵין קְרָאוֹת בְּנִבְיָא תַנִּי אַחַד קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְאַחַד מִתְּרַגְּם לֹא אַחַד קוֹרֵא וְשְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין לֹא שְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין וְאַחַד קוֹרֵא לֹא שְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין וְאַחַד קוֹרֵא לֹא שְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין וְאַחַד קוֹרֵא וְשְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין וְאַחַד קוֹרֵא וְשְׁנֵים

מִתְּרַגְּמִין וּבְמַגְּלָה אַחַד קוֹרֵא וְאַחַד מִתְּרַגְּם קוֹרֵא וְשְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין שְׁנֵים קוֹרֵאִין וְא' מִתְּרַגְּם שְׁנֵים קוֹרֵא וְשְׁנֵים מִתְּרַגְּמִין וְהַתְּרַגּוּם מֵעַכְב אָמַר רַבִּי יוֹסֵה מִן מַה דְּאַנְן חַמִּיין רַבְּנֵן נְפִיקִין לְתַעֲנִיתָא וְקָרֵאִי וְלֹא מִתְּרַגְּמִין הַדָּא אָמְרָה שְׁאִין הַתְּרַגּוּם מֵעַכְב אָמַר ר' יוֹנָה אַע"ג דְּאַתְּ אָמַר אֵין הַתְּרַגּוּם מֵעַכְב טַעָה מַחֲזִירִין אוֹתוֹ ר' יוֹנָה ר' יִרְמְיָה חַד מַחֲזֵר מַנָּא וְחוֹרֵנָה מַחֲזֵר פְּטִירִין עִם יִרְקוֹנֵן וִיאֻמֵר פְּטִירִין עִם מִרְרוּרִין וְלֹא יִדְעִין מַאֵן אָמַר דָּא וּמַאֵן אָמַר דָּא מִן מַה דְּאָמַר ר' יוֹנָה מַהוּ לְחַבְיָאן בַּתְּמַחִין

[דף כ"ח ע"ב]

של כסף הוי דהוא מחזר מנא ויאמר סלא ר' פינחס מחזר פטימין בני תורין ויאמר תורין בני תורין מניין לתרגום ר' זעירה בשם רב חננאל (נחמיה ח) ויקראו בספר תורת ה' זה המקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הטעמים ויבינו במקרא זה המסורת ויש אומרים אלו ההכרעיים ויש אומרים אלו ראשי פסוקים ר' זעירא בשם רב חננאל אפילו רגיל תורה כעזרא לא יהא הוגה מפיו וקורא כמה שנאמר בברוך (ירמיהו לו) מפיו יקרא אלי כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו והא תני מעשה בר' מאיר שהיה באסייא ולא היה שם מגילה כתובה עברית וכתבה מפיו וקרייה אין למידין משעת הדחק ויש אומרים שתים כתב את הראשונה מתוך פיו וכתב את השנייה מתוך הראשונה וגנו את הראשונה וקרא בשנייה ר' ישמעאל כי ר' יוסי אומר יכיל אנא כתב כל קרייא מן פומי ר' חייה רבה אמר יכיל אנא כתב כל קרייא בתרין מניין היך עבידא זבן בתרין מניי זרע דכיתין וזרע ליה וחצר ליה ועבד חבלין ותפש טביי וכתב כל קרייה על משכיהון שמע ר' ואמר אשרי הדור שאתם בתוכו כיצד הוא מברך עליה זכיי טבחה בשם ר' יוחנן הרב את ריבך והנוקם את נקמתך הגואלך והמושיעך מכף עריציק עד כדון בסוף בתחילה הרי היא ככל שאר מצותיה של תורה מה שאר כל המצות טעונות ברכה אף זו טעונה ברכה כתוב בתורה ברכה לפניו ואין כתוב בה ברכה לאחריה מה כתוב בה לפניו (דברים לב) כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו וכתוב במזון ברכה לאחריו ואין כתוב בה לפניו מה כתוב בו לאחריו (שם) ואכלת ושבעת וברכת וגו' מניין ליתן את האמור בזה ואת האמור בזה בזה ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן שם שם לגזרה

[דף כ"ט ע"א]

שוה מה שם שנאמר בתורה ברכה לפניו אף שם שנאמר במזון ברכה לפניו ומה שם שנאמר במזון ברכה לאחריו אף שם שנאמר בתורה ברכה לאחריה עד כדון כר' עקיבה כר' ישמעאל ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל קל וחומר מה אם מזון שאין טעון ברכה לפניו טעון לאחריו תורה שהיא טעונה ברכה לפניו אין דין שתהא טעונה ברכה לאחריה עד כדון תורה מזון מה אם תורה שאינה טעונה ברכה לאחריה טעונה לפניו מהו שהוא טעון לאחריו אינו דין שיהא טעון לפניו ר' יצחק ור' נתן ר' יצחק אמר (שמואל א ט) כי הוא יברך הזבח ואחרי כן יאכלו הקרואים ר' נתן אומר (שמות כג) ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך אימתי הוא קרוי לחמך עד שלא אכלתו ר' אומר מה אם בשעה שאכל ושבע את אמר צריך לברך בשעה שהוא תאב לוכל לא כל שכן עד כדון מזון תורה מה אם מזון שאינו אלא חיי שעה טעון ברכה לפניו ולאחריו תורה שהיא חיי עדי עד לא כל שכן ר' זעירה בעי אילין ג' קרויות מה את עבד לון כג' שאכלו כאחת או כג' שאכלו זה בפני עצמו זה בפני עצמו אין תעבדינון כג' שאכלו כאחת הראשון מברך ברכה ראשונה והאחרון מברך ברכה האחרונה והאמצע אינו מברך כל עיקר אין תעבדינון כג' שאכלו זה בפני עצמו זה בפני עצמו אפי'

האמצעי מברך לפניה ולאחריה אמר ר' שמואל בר אבדומא למדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים אם לרבים אפי' בינו לבין עצמו אינו מברך א"ר אבא מרי אחוי דר' יוסה עשאוה כשאר כל המצות שבתורה מה שאר כל המצות טעונות ברכה אף זו טעונה ברכה א"ר שמואל בר נחמן ר' יונתן הוה עבר קומי סידרא שמע קלון קרויי ולא מברכינ אמר לון עד מתי אתם עושין את התורה קרהות קרהות משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חדשים כחולו של מועד שנאמר (ויקרא כג) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עזרא התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה הוא התקין טבילה לבעלי קריין הוא התקין שיהו בתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי הוא התקין שיהו הרוכלין מחזירין בעיירות

[דף כ"ט ע"ב]

מפני כבודן של בנות ישראל הוא התקין שיהו מכבסין בחמישי מפני כבוד השבת הוא התקין שיהו אופין פת בערבי שבתות שתהא פרוסה מצויה לעני הוא התקין שיהו אוכלין שום בלילי שבתות שהוא מכנים אהבה ומוציא תאווה הוא התקין שיהו הנשים מדברות זו עם זו בבה"כ הוא התקין שתהא אשה חוגרת בסניר בין מלפניה בין מלאחריה א"ר תנחום בר חייה מפני מעשה שאירע מעשה באשה שבעלה קוף מכדרכה ושלא כדרכה הוא התקין שתהא אשה חופפת וסורקת קודם לטהרתה ג' ימים רבי יוסה בשם דבית ר' ינאי רבי בא בר כהן בשם רב חונא כדי לשבת ולשני ימים טובים של גליות רבי זעירה בשם רב יהודה והוא שהגיע זמנה למבול בינתיים רבי בא בשם רב יהודה ואפי' הגיע זמנה למבול בסוף והוה ר' זעירה מסתכל בה א"ל מה את מסתכל בי (איוב טו) מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא אתא ר' אחא בשם רבי תנחום בי רבי חייה ואמר טעמא ואפי' הגיע זמנה למבול בסוף אני אומר שמא מעיינה רחוק והיא מתעצלת ואינה טהורה:

הלכה ב' משנה ובראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוהתינ מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

גמרא רב הונא אמר ג' קרויות שבתורה לא יפחתו מעשרה פסוקים חזקיה אמר כנגד עשרת הדברות והא תנינן ביום הראשון בראשית ויהי רקיע והא לית בהון אלא תמנייא רבי אידי אומר איתפלגון כהנא ואסי חד אמר חוזר וחורנא אמר הותך מן דמר חוזר חוזר ב' פסוקים ומן דמר הותך (בראשית א) ויהי ערב ויהי בקר פסוק בפני עצמו והא תנינן בשני (שם) יהי רקיע ויקוו המים מן דמר חוזר חוזר ב' פסוקים ומן דמר הותך אפי' הותך אין בו התיב רבי פילפי בר פרוטה קומי רבי יונה הרי פרשת עמלק א"ל שנייא היא שהיא סדורה של יום התיב רבי לעזר בר מרום והא תאני המפטיר בנביא

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פֶּרֶק רִבְעִי

א. רבי אליעזר אומר: יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה - מערב אדם, יום אחד לצפון ויום אחד לדרום, יום אחד לצפון ויום אחד פאנשי אותה העיר. מודה רבי אליעזר, שאין מערבין חצי היום לצפון וחצי היום לדרום, שאין חולקין יום אחד. וחכמים אומרים: כשם שאין חולקין יום אחד - כך אין חולקין לשני ימים. אמר להם רבי אליעזר: אי אתם מודים במערב ברגליו ביום ראשון, שצריך לערב ברגליו ביום שני, נאכל ערובו עד שלא חשכה - אין יוצא עליו ביום השני?! אמרו לו: אבל. אמר להם: הללו שני ימים הן. אמרו לו: אי אתה מודה שאין מערבין מיום-טוב לחברו? אמר להם: אבל. אמרו לו: הללו יום אחד הם. ערב ברגליו ביום ראשון - מערב ברגליו ביום שני, נאכל ערובו ביום ראשון אין יוצא עליו ביום שני; דברי רבי. רבי יהודה אומר: הרי זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: ערב ברגליו בראשון - אין יוצאין עליו ביום שני. נאכל ערובו בראשון - יוצאין עליו ביום שני. מודים חכמים לרבי אליעזר, בראש השנה, כשהיה ירא שמא תתעבר - מערב אדם שני ערובין, ואומר: 'ערוב בראשון למזרח ובשני למערב, בראשון למערב ובשני למזרח, ערובי בראשון ובשני כבני עירי, ערובי בשני ובראשון כבני עירי'. ורבי יוסי אוסר, ששתי קדשות הן. אמר להם רבי יוסי: אי אתם מודים, שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש?!

ב. כיצד, אמר רבי יהודה: מתנה אדם על הפלפלה ביום-טוב ראשון ואוכלה ביום-טוב שני. היו לפניו שתי כלכלות של טבל, ואומר: 'אם היום חול ולמחר קדש - תהא זה תרומה על זה, ואם היום קדש ולמחר חול - אין בדברי כלום', וקורא עליה שם

ואוכלה, וכן רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות.

ג. כיצד מעברין את הערים? ארפה כמות שהיא, עגולה - עושין לה זוית. מרבעת - אין עושין לה זוית. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר - רואין אותה כאלו היא שוה. היתה בית אחד יוצא כמין פגום, או שני בתים יוצאין כמין פגומין - רואין כאלו חוט מתוח עליהן, ומודדין ממנו ולהלן אלפים אמה. היתה עשויה כמין קשת או כמין גם - רואין אותה כאלו היא מלאה בתים וחדרות, ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה.

ד. היה בית אחד יוצא הימנה כמין פיגם לרוח אחד, רואין כנגדו כאלו מלא בתים וחדרות - מרביע כנגדו ומודד הימנו להלן אלפים אמה. היו שני בתים יוצאין הימנו כמין שני פיגמין לשתי רוחות, רואין כנגדן כאלו הן מלאין בתים וחדרות - מרביע כנגדן ומודד מהן אלפים אמה.

ה. בא לרבעה - מרבעה ברבוע עולם. נותן צפונה לצפון העולם ודרומה לדרום העולם. וסימנך: עגלה בצפון ועקרב בדרום. רבי יוסי אומר: אם אינו יכול לרבעה ברבוע של עולם - ירבעה כמין תקופה, כיצד? חמה יוצאת ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך - זה הוא פני צפון. חמה יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר - זה פני דרום. תקופת ניסן ותקופת תשרי, חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב, שנאמר (קהלת א, ו): "הולך אל דרום וסובב אל צפון". "הולך אל דרום" - ביום, "וסובב אל צפון" - בלילה. "סובב סובב הולך הרוח" - אלו פני המזרח ופני המערב, פעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן.

ו. אלו שמתעברין עמה: נפש שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות והגשר. רבי יהודה אומר: כתלים וזיזין מתעברין עמה, הגשר והקבר שיש בהן בית דירה, ובית הפנסת שיש בה בית דירה לחזן, ובית

עבודת כוכבים שיש בה בית דירה למשרתיה. והאוריות והאוצרות שבשדות ויש בהן בית דירה. והבורגנין שסביבה, והבית שבים - הרי הם מתעברין עמה. ואלו שאין מתעברין עמה: נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך, והגשר והקבר שאין להם בית דירה, ובית הכנסת שאין להם בית דירה לחזן, ובית עבודת כוכבים שאין לה בית דירה למשרתים. והאוריות והאוצרות שבשדה שאין להם בית דירה. ובור, ושיח, ומערה, וגדר, ושוכך שבתוכה, והבית שבספינה - אין אלו מתעברין עמה.

ז. כמה יהיו מקרבות לעיר ויהיו מתעברין עמה? שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים, שהן מאה וארבעים ואחד ושליש. רבי יהודה אומר: שירים הוא דבר מעט, ולא נתנו חכמים שעור. כמה הן שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים? הן בית סאתים כחצר המשכן.

ח. היה מודד, והגיע המדה לבית - אפלו בית לפנים מן הבית, אפלו מגדל לפנים מן המגדל - מכניסין לאמצע, ומרביע כנגדן, ומודד כנגדו ולהלן אלפים אמה. היה מודד, והגיע המדה למערה - אין מכניסין את כל המערה אלא מכנגד פתחה של מערה. אחת מערה ואחד מגדל. מה בין מערה למגדל? גג המערה הרי הוא כארץ, וגג המגדל הרי הוא כעיר. כמה דברים אמורים? במדת העבור, אבל במדת התחום, אפלו קלתה מדתו בחצי ביתו - אין לו אלא חצי ביתו. אמר רבי שמעון: יכולני אני, שיהו עולין מטבריא לצפורי, ומצור לצידון, מפני מערות ומגדלות שביניהם.

ט. המודד, מודד חוץ לקרפיפה של עיר, לכל עירות נותן קרפף; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: לא אמרו קרפף אלא בין שתי עירות. אם יש לזו שבעים אמה ושירים ולזו שבעים אמה ושירים -

מכניסין לאמצע ומרביע כנגדן, ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה. והאמצעי מבלע ביניהן, אם אין בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחד ושליש - מכניסין לאמצע ומרביע כנגדן, ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה. היו עשויין שורות ואחרות ביניהם, אם אין בין שורה החיצונה וביניהם מאה וארבעים ואחד ושליש - מכניסין לאמצע, ומרביע כנגדו, ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה.

י. מרבע את העיר ועושה אותה כמין טבלא מרבעת, וחוזר ומרבע את התחומין ועושה אותה כמין טבלא מרבעת, וכשהוא מודד, לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה, מפני שהוא מפסיד את הזוית, אלא מביא טבלא מרבעת שהיתה אלפים אמה על אלפים אמה, ומניחה בקרן באלכסונה, נמצא, העיר משתפרת ארבע מאות אמות לכאן וארבע מאות לכאן. נמצא, תחומין משתפרין ארבע מאות אמות לכאן וארבע מאות לכאן. נמצא, העיר והתחומין משתפרין אלף ומאתים אמה לכאן ואלף ומאתים אמה לכאן.

יא. כיצד מקדירין בהרים? התחתון כנגד לבו, והעליון כנגד פרסותיו, מקדיר ועולה, מקדיר ויורד, רואה את ההר כאלו בקוץ לפניו; דברי רבי. וחקמים אומרים: אין מקדירין בהרים. היו לפניו הר ומישור - מודד את המישור ומניח את ההר, ונשפר הר וגאיות. מודד את הגאיות ומניח את ההר ונשפר.

יב. היה מודד והגיע המדה לגיא, אם יכול להבליע בחבל של חמשים אמה - מבליעו. ואם לאו - חוזר למקום שהוא יכול להבליעו. ומבליעו וצופה וחוזר למדתו. אם היה גיא מעקם ואין יכול להבליעו - מקדיר ועולה, מקדיר ויורד, וצופה וחוזר למדתו. היה מודד והגיע המדה לכתל, אין אומרים: יקב את הכתל, אלא אומד הכתל, וצופה, וחוזר

למדתו, ומודד. אחד מודד בחבל ואחד צופה בעיניו, בין בהר, בין בים, בין במישור, אחד מדת העבור ואחד מדת התחום, אלא שבמדת התחום מודד בחבל.

יג. אין מודדין, לא בחוט, ולא בגמי, אלא במשיקה. והמודד - מותח בכל כחו. מודד והלך, ובא אחד ואמר: 'עד כאן תחום שבת' - נאמן. מעשה בזקן אחד רועה שבא לפני רבי ואמר לו: 'זכור הייתי שהיו בני מגדל גדר ועדרים יורדים לחמטה, עד חצר החיצונה הסמוכה לגשר'; והתיר רבי שיהיו בני מגדל יורדין לחמטה עד חצר החיצונה סמוכה לגשר. ועוד התיר רבי שיהיו בני גדר יורדין לחמטה, ואין בני חמטה יורדין לגדר.

מסכת ערובין פּרָק חמישי

א. הנותן ערובו בסוף אלפים אמה של תחום, אם היה ביתו סמוך לחומה - יכנס. ואם לאו - לא יכנס. נתנו אמה אחת חוץ לתחום, אם היה בתוך אלפים אמה שלו - ערובו ערוב. ואם לאו - אין ערובו ערוב.

ב. בראשונה היו בני טבריא מהלכין את כל חמטה, ואין בני חמטה באין אלא עד מקום הכפפה, עכשו בני טבריא ובני חמטה חזרו להיות עיר אחת.

ג. אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה, ואנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה. אימתי? בזמן שהיו בתוך אלפים אמה שלהן. ואם לא היו בתוך אלפים אמה שלהן - אין להם אלא אלפים אמה בלבד. ואנשי עיר קטנה - אין להם אלא אלפים אמה בלבד.

ד. עיר של רבים שחרבה, ונשתירו בה גדודיות גבוהות עשרה טפחים, אף על פי שאין צורות פתחיה נכרים - הרי זו מתעברת להיות כעין עיר. עיר של יחיד ונעשית של רבים, ורשות הרבים עוברת בתוכה, כיצד מערבין אותה? עושין לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה

מכאן, ומערבין ונושאים ונותנין באמצע. ואין מערבין אותה לחצאין, אלא או כלה, או מבוי מבוי בפני עצמה. עיר של רבים, והרי היא של רבים, ואין לה אלא פתח אחד - מערבין את כלה.

ה. ספת החג כחג, רבי יהודה מחיב בערוב ובמזוזה ובמעשר, וחכמים פוטרין. רבי יהושע אומר: מערבין כפר שלם אפלו הוא כאיסר, אפלו לא נטל ממנו אלא כדי דמוע וחלתו, יתר על כן - הרי זה אסור.

ו. מי שיש לו חמש חצרות בעיר אחת, אם היה משתמש בכלן - הרי זה אוסר את כלן. ואם לאו - אין אוסר אלא מקום דירתו בלבד. אומר רבי יהודה: מעשה בכך נפחא שהיו לו חמש חצרות באושא, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: אינו אוסר אלא בית דירה בלבד.

ז. חמש חבורות מקצת שרויין בחדרים, ומקצת שרויין בעליות - טרקלין שלהן כחצר לבתים. שנים ששתפין זה לזה, בין ביין בין בשמן - אינן צריכין לערב. היו שלשה - זה שתף לזה ביין, וזה שתף לזה בשמן - צריכין לערב. רבי שמעון אומר: אחד יין ואחד שמן - אין צריכין לערב. אלעזר בן תדאי אומר: אסורין עד שיערבו.

ח. אב ובנו, נשיו וכלותיו, עבדיו ושפחותיו, הרב ותלמידו, בזמן שאין עמהם דיורים - הרי הן פייחידים, צריכין לערב, מבוי שלהן - בין כף וכף נתר בלחי וקורה.

ט. עם הארץ שהיו מוליכין אצלו ערוב, מוליך לו כהן כפר תרומה, ויושב ומשמרו ומחשיף עליו ואוכלו, ובא לו. ובשביעית - הרי זה מתר, מפני שלא נחשדו על השביעית.

י. בית שמניחין בו ערוב - אין צריך להפריש כפר, מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום, אם היה שם רבו, או אדם גדול, או שהיה משיא את בנו ורצה לנהג

בו כבוד - הרשות בידו. מצוה על כל אדם לבטל רשות, אם היה אדם גדול - הרשות בידו.

יא. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא ערב - עליו לבטל הרשות. אם היה שם בית האבל או בית המשטה, ורצו לבטל רשותו - הרשות בידו.

יב. שלשה שהיו שרוין בחצר, ומת אחד מבני החצר, והניח את הרשות לאחד מן השוק, מבעוד יום - אוסר. משחשכה - אינו אוסר. ואחד מן השוק שמת, והניח את רשותו לאחד מבני חצר, מבעוד יום - אינו אוסר. משחשכה - אין אוסר. הרי ששכח ולא ערב, וחזר והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: במזיד - אוסר. בשוגג - אינו אוסר. מי שבטל רשותו, וחזר והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר.

יג. אחד שלא ערב - נותן רשותו לאחד שערב. ושנים שערבו - נותנין רשותן לאחד שלא ערב. ושנים שלא ערבו - נותנין רשותן לשנים שערבו, או לאחד שלא ערב. אבל אין אחד שערב נותן רשותו לאחד שלא ערב, ואין שנים שערבו נותנין רשותן לשנים שלא ערבו. ואין שנים שלא ערבו נותנין רשותן לשנים שלא ערבו, שכל זמן שהיו שנים שרוין בחצר, ושכח אחד מהן ולא ערב - הרי זה אוסר.

יד. ישראל מומר משמר שבתו בשוק - מבטל רשות, שאינו משמר שבתו בשוק - אינו מבטל רשות. מפני מה? שאמרו: ישראל נוטל רשות ונותן רשות, והעובד כוכבים עד שישפיר. כיצד מבטל רשות? אומר: רשותי נתונה לך, רשותי מבטלת לך - קנה ואין צריך לזכות.

טו. חצרו של נכרי, הרי הוא כדיר של בהמה - מתר להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומן הבתים לחצר. ואם יש שם ישראל אוסר; דברי רבי מאיר. רבי אליעזר

בן יעקב אומר: לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה, והלכה כדבריו.

טז. הגוסס, אף על פי שאינו יכול לחיות - הרי זה אוסר. קטן, אף על פי שאין יכול לאכול פזית - הרי זה אוסר. קסדור הבא לעיר, עד שלושים יום - הרי זה אוסר מיד. אימתי? בזמן שיחדו לו בית דירה. לא יחדו לו בית דירה, או שאין עמהן דיוורין בחצר - אין אוסר. אכסנאי - אין אוסר לעולם.

יז. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא ערב, והיתה לו אכסדרה על פתחו, בזמן שמגפפת - מתרת לו ואסורה לכל בני חצר. אם אינה מגפפת - אסורה לו ואסורה לכל בני החצר. כלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר. אנשי חצר ששכחו ולא ערבו - אסור מלהכניס ומלהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר.

יח. חמש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, ושכחו כלם ולא ערבו - אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתר לטלטל בחצר, ובמבוי אסור. ורבי שמעון מתיר, שהיה רבי שמעון אומר: כל זמן שהן של רבים, ושכחו ולא ערבו, גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי - בלן רשות אחת הן. אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי שמעון בתקיעין, היינו מעלין שמן באלונטית מגג לגג, ומגג לחצר, ומחצר לחצר, ומחצר לקרפף, עד שהיינו מגיעים אצל המעין שהיינו רוחצין בו. אמר רבי יהודה: מעשה בשעת הסכנה, היינו מעלין ספר תורה מחצר לגג, ומגג לחצר, ומחצר לקרפף לקרות בו. אמרו לו: אין שעת הסכנה ראינה.

יט. שתי חצרות, זו לפני זו, החיצונה של רבים, והפנימית של יחיד - החיצונה - צריכה ערוב. והפנימית - אין צריכה ערוב.

שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. תַּחֲלָתוֹ וְסוּפוֹ - כִּשְׁעוֹר הַזֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: תַּחֲלָתוֹ כִּשְׁעוֹר הַזֶּה, אֲפֹּךְ עַל פִּי שְׁאִין סוּפוֹ כִּשְׁעוֹר הַזֶּה. כֹּלֵה הַחֶפֶץ - מוֹדִיעַ, וְאִינוֹ צָרִיף לְזִכּוֹת.

ב. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר: פַּעַם אַחַת שָׁבַת רַבִּי מֵאִיר בְּעֶרְדְּסָקָא וּבָא אָדָם אֶחָד וְאָמַר: 'רַבִּי! עֲרַבְתִּי בַּבְּצָלִים [לְטַבְּעִין]', וְהוֹשִׁיבוֹ רַבִּי מֵאִיר בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: מְעַרְבִין לְחֹלֶה וְלֹא־סֹטְנִים וְלִזְקֵן כְּדֵי מְזוּנֹו. וְלִרְעֵבָתָן - סְעוּדָה בִּינוּנִית שֶׁל כָּל אָדָם.

ג. אֵין מִשְׁתַּתְּפִין, לֹא בְּאוּצָר וְלֹא בְּמַבּוּי, אֲלֵא אִם כֵּן יַחַד לֹו מְקוֹם. הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ וְעֲרַבוּ שְׁלֵא לְדַעַת הַנָּשִׁים - שְׁתוּפָן שְׁתוּפָן. וְנָשִׁים שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ שְׁלֵא לְדַעַת בְּעֲלֵיהֶן - אֵין שְׁתוּפָן שְׁתוּפָן, וְאֵין עֲרוּבָן עֲרוּב. וּמְעַרְבִין בַּחֲצוֹת בִּפְתָא, וְאִם רָצוּ לְעֲרַב בֵּינָן - אֵין מְעַרְבִין. מִשְׁתַּתְּפִין בְּמַבּוּי בֵּינָן, וְאִם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף בִּפְתָא - מִשְׁתַּתְּפִין. מְעַרְבִין בַּחֲצוֹת, וּמִשְׁתַּתְּפִין בְּמַבּוּי, שְׁלֵא לְשַׁכַּח תּוֹרַת עֲרוּב מִן הַתִּינוּקוֹת, שִׂיאֲמָרוּ: 'אֲבוֹתֵינוּ לֹא עֲרַבוּ'; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אוֹ מְעַרְבִים אוֹ מִשְׁתַּתְּפִים.

ד. עֲרוּבֵי חֲצוֹת בַּחֲצֵר וּשְׁתוּפֵי מְבוֹאוֹת בְּמַבּוּי. שְׁנַיִם שֶׁשְׁתַּתְּפִין זֶה לְזֶה זֶה בֵּינָן וְזֶה בְּשִׁמְזָן - צָרִיף שְׂיָבֵא² עִמָּהֶן בְּמַבּוּי. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין מְעַרְבִין לְאָדָם אֲלֵא מִדַּעַתוֹ? לְפִי שְׁאִין רוּצָה שִׁישְׁתַּתְּפוּ אַחֲרֵים עִמּוֹ בְּחֻלְקוֹ, אֲכַל אִם הָיָה לוֹ תַבְשִׁיל אוֹ עֶסֶה אֲצֵל חֲבֵרוֹ - זָכָה לוֹ תַבְשִׁילוֹ.

ה. הַמְעַרְבֵי עַל יְדֵי בְּנֵי עִירוֹ שִׁילְכוּ עִמּוֹ לְבֵית הָאָבֵל, אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה וְקָבְלוּ עֲלֵיהֶן מִבְּעוֹד יוֹם שְׂיָבֹוא - מִתֵּר.

הַפְּנִימִית שֶׁל רַבִּים וְהַחִיצוֹנָה שֶׁל יַחִיד, הַפְּנִימִית - צָרִיכָה עֲרוּב. וְהַחִיצוֹנָה - אֵינָה צָרִיכָה עֲרוּב. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר אֶת הַחִיצוֹנָה, שְׁדָרִיסַת הַרְגֵל אוֹסְרָתָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין דְרִיסַת הַרְגֵל אוֹסְרָתָה. הֵיוּ שְׁתִּיחָן שֶׁל רַבִּים, וְנִתְּנָו אֶת עֲרוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַחִיצוֹנָה בֵּין מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֲרַב - שְׁתִּיחָן אֲסוּרוֹת. נִתְּנָו עֲרוּבָן בַּפְּנִימִית, וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֲרַב - שְׁתִּיחָן אֲסוּרוֹת. מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֲרַב - שְׁתִּיחָן אֲסוּרוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: פְּנִימִית מִתֵּרַת וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. אֶחָד שְׁתֵּי חֲצוֹת זוֹ לְפָנָיִם מְזוּ, וְאֶחָד שֶׁלֵּשׁ דִּיוּטָאוֹת - זוֹ לְמַעְלָה מְזוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁדָרִיף הַפְּנִימִית לְצֵאת עַל הַחִיצוֹנָה וְעַל מַקְצָתָה, וְדָרִיף הָעֲלִיוֹנָה לִירֵד עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְעַל מַקְצָתָה. חֲמֵשׁ חֲצוֹת פְּתוּחוֹת לְבֵית שַׁעַר, וְשָׁכַחוּ וְלֹא עֲרַבוּ - מִתֵּרִין בַּחֲצוֹת, וְאֲסוּרִין בְּבֵית שַׁעַר. חֲמֵשׁ דִּיוּטָאוֹת פְּתוּחוֹת לְאֵלְקָט¹, וְשָׁכַחוּ וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ - מִתֵּרִין בְּדִיוּטָאוֹת וְאֲסוּרִין בְּאֵלְקָט.

מִסְכַּת עֲרוּבִין פָּרָק שְׁשִׁי

א. שְׁתוּפָן מְבוּי כִּיצַד? מֵנִיחַ אָדָם חֲבִית שֶׁל יֵין, וְשֶׁל שְׁמֵז, וְשֶׁל תְּמָרִים, וְשֶׁל גְּרוּגְרוֹת וְשֶׁל שְׂאֵר מֵינֵי פְרוֹת, בֵּין מִשְׁלוֹ בֵּין מִשְׁלַח חֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר: 'הֵרִי זוֹ לְכָל בְּנֵי מְבוּי'; הֵיטָה מִשְׁלָהֶן - אֵין צָרִיף לְזִכּוֹת. הֵיטָה מִשְׁלוֹ - מִגְּבִיחָה מִן הָאֶרֶץ וְאוֹמֵר: 'זִכִּיתִי לְכֶם וּלְכָל שְׁנִתּוֹסְפוֹ עֲלֵיכֶם'. נִתּוֹסְפוֹ עֲלֵיהֶן - מְזַכָּה וְאֵין צָרִיף לְהוֹדִיעַ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהֵינּוּ שְׂרוּיִין בֵּית גְּלוּדָה בְּלוּד, וְהֵינּוּ מִבְּשִׁלִין קִדְרָה שֶׁל עֲדָשִׁים, וְאֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח הַמְּבוּי וְאוֹמֵר: 'זִכִּיתִי לְכֶם בְּקִדְרָה שֶׁל עֲדָשִׁים', הֵינּוּ - כְּדֵי לְשַׁתּוֹת בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. וְהַשְּׁמֵן - כְּדֵי לְאָכּוֹל בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. הַחֲמִץ - כְּדֵי לְטַבֵּל בּוֹ. זֵיתִים וּבְצָלִים - כְּדֵי לְאָכּוֹל בְּהֵן

² לפי הגר"א תבא זה הוא תקון בדוקא, ובאר

¹ בית העשוי להתמרר בו בפניו.

מִשְׁתַּחֲשָׁד - אָסוּר, שְׂאִין מְעַרְבִין מִשְׁתַּחֲשָׁד. עָרַב עֲלֵיהֶן בְּקוֹפּוֹת שֶׁל הַמָּרִים, וּבְקוֹפּוֹת שֶׁל גְּרוּגְרוֹת, וּבְקוֹפּוֹת שֶׁל זֵיתִים, אִם יֵשׁ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד - יְבוֹאוּ. וְאִם לֹא - לֹא יְבוֹאוּ. קָבְלוּ עֲלֵיהֶם זֶה אַחֵר זֶה, הִרְאֻשׁוֹנִים שֵׁשׁ לָהֶם - יְבֹאוּ, אַחֲרוֹנִים - לֹא יְבֹאוּ.

ו. הַמְעַרְבֵי עַל יְדֵי עֲצֻמוֹ לְרוּחַ אַחַת לְשִׁבְתוֹת שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאָמַר: רְצִיתִי - אֵלֶיךָ, לֹא רְצִיתִי - לֹא אֵלֶיךָ, רְצָה מִבְּעוֹד יוֹם - עָרוּבוֹ עָרוּב. מִשְׁחֻשְׁכָּה, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: עָרוּבוֹ עָרוּב. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין עָרוּבוֹ עָרוּב, עַל יְדֵי עֲצֻמוֹ לְשְׁתֵּי רוּחוֹת לְכֹל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאָמַר: 'לְמָקוֹם שֶׁאֲרָצָה אֵלֶיךָ', רְצָה מִבְּעוֹד יוֹם - עָרוּבוֹ עָרוּב, מִשְׁחֻשְׁכָּה - הִרִי זֶה חֲמָר גָּמֹל.

ז. לֹא יַעֲרַב אָדָם עַל יְדֵי בְנוֹ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַעֲבָרִים, וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, אֲלֵא מִדַּעְתָּן. אָבֵל מְעַרְבֵי הוּא עַל יְדֵי בְנוֹ וּבְתוֹ הַקְּטַנִּים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, וְעַל יְדֵי בְנוֹ וּבְתוֹ הַקְּטַנִּים, בֵּין לְדַעְתָּן בֵּין שְׂלֵא לְדַעְתָּן, מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן כִּידוֹ. וְכֹלֵן שֶׁעָרְבוּ, וְעָרַב עֲלֵיהֶם רַבֵּן - יוֹצֵאֵין בְּשֵׁל רַבֵּן, חוּץ מִן הָאִשָּׁה שֶׁיְכוּלָה לְמַחֲתוֹת עַל יְדֵי בַעֲלָהּ.

ח. עַבְדֵי עֲבָרִי, וּמִי שֶׁחֲצִי עַבְדֵי וְחֲצִי בֵן חוֹרִין - יוֹצֵאֵין עַל יְדֵי עֲצֻמָּן. עַבְדֵי שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפִּין - יוֹצֵא בְּעָרוּב שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, וּמֵהֵלֶךְ בְּדָרוֹם. בְּעָרוּב שְׁנֵיהֶן - מֵהֵלֶךְ בְּצִפּוֹן בְּעָרוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, וּבְדָרוֹם בְּעָרוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּצִפּוֹן, וְאִם מִצִּפּוֹן אֶת הַתַּחֲסוֹם - אֵל יְזוּז מִמְּקוֹמוֹ. קָטָן שֶׁצָּרִיךְ לָאִמוֹ - יוֹצֵא בְּעָרוּב אִמוֹ, וְשְׂאִין צָרִיךְ לָאִמוֹ - אֵין יוֹצֵא בְּעָרוּב אִמוֹ.

ט. כֶּתֵל חֲצַר שְׁנַפְרֵץ, מֵאַרְבַּעַת טַפָּחִים עַד עֶשֶׂר אַמוֹת - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפֶתַח, יִתָּר מִכָּאֵן - כְּנֶגֶד הַפְּרָצָה אָסוּר. נִפְרָצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת הַרְבֵּה, אִם הָעוֹמֵד מְרַבֵּה עַל הַפְּרוּץ - מִתָּר. וְאִם הַפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנֶגֶד הַפְּרָצָה, נִפְרָצָה כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה בָּתִּים - בְּטֵלָה

הַמְחִיצָה. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעַלָּה מְזוּ, וּבֵין זוֹ לְזוֹ עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אוֹ שֵׁשׁ בֵּה גְדוּד חֲמִשָּׁה וּמְחֻצָּה חֲמִשָּׁה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. הֵיטָה אַחַת מֵהֶן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים, וּמַעֲטָה בְּאַבְנִים, בְּכַפְתִּים וּבְסֻלָּם הַצְּוּרִי, אוֹ שֶׁהִבִּיא נֶסֶר שֶׁרַחֵב אַרְבָּעָה טַפָּחִים וְקָבְעוּ בֵּה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם. וְאִם רָצוּ - מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבִין שְׁנַיִם. הֵיטָה אַחַת מֵהֶן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים - עוֹשִׂין לָהּ מְחִיצָה גְּבוּהָה חֲמִשָּׁה טַפָּחִים, וּמְבַטְלָהּ.

י. כֶּתֵל שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרַחֵב אַרְבָּעָה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. מַעֲטוֹ בְּאַבְנִים, בְּכַפְתִּים וּבְסֻלָּם הַצְּוּרִי, אוֹ שֶׁהִבִּיא נֶסֶר רַחֵב אַרְבָּעָה טַפָּחִים, וְקָבְעוּ בֵּה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ - מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבִין שְׁנַיִם.

יא. מִתְבָּן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. אֵלוֹ מֵאֲכִילִין מִכָּאֵן וְאֵלוֹ מֵאֲכִילִין מִכָּאֵן, נִתְמַעַט הַתְּבָן מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים - מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבִין שְׁנַיִם, אֲלֵא אִם רְצָה - סוֹתֵם אֶת פֶּתְחוֹ וּמְבַטְלֵ אֶת רְשׁוֹתוֹ, הוּא אָסוּר וְחִבְרוּ מִתָּר. וְכֵן בְּכֶתֵל שֶׁל תְּבָן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת.

יב. רַבִּי מְאִיר אוֹמַר: סִילוֹנוֹת שֶׁבְּפִרְכֵין מִחֲזִיקִין סְאִתִּים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן נְקוּבִין - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָם מִים בְּשִׁבְתָּ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיִּפְקְדוּ. אַחֲרֵים אוֹמְרִים: בֵּיב שְׁקִמּוֹר אַרְבַּע אַמוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים - שׁוֹפְכִין לְתוֹכּוֹ מִים בְּשִׁבְתָּ. עוֹקָה שֶׁבְּחֲצַר מְחֻזְקָת סְאִתִּים, אֵף עַל פִּי שְׁנַתְּמֵלֵאֵת מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ בְּשִׁבְתָּ, אַחַת עוֹקָה וְאַחַת גְּסֻטְרָא שֶׁבְּחֲצַר מְחֻזְקָת סְאִתִּים, אֵף עַל פִּי שְׁנַתְּמֵלָאוּ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָן בְּשִׁבְתָּ.

יג. הֵגַג וּמִרְפֶּסֶת הַחֲצַר וְהָאֲכֻסְדְּרָא - מְצַטְרְפִין לְאַרְבַּע אַמוֹת. הַבֵּית וְהָעֲלִיָּה

אֲרַבְעָה טַפְחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - מִתְּרַת. וְאִם יֵשׁ בְּפִיהָ אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִשְׁלָשׁ וּמִמְלֵא וּמִמְנוּ בַשַּׁבָּת.

יח. אַמַּת הַמַּיִם שְׁעוֹבֶרֶת בַּחֲצַר - אֵין מִמְלֵאִין מִמְנָה בַשַּׁבָּת, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מַחֲצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים בַּכְּנִיסָה וּבִיצִיאָה. עָשׂוּ לָהּ בַּכְּנִיסָה וְלֹא בִיצִיאָה, בִּיצִיאָה וְלֹא בַּכְּנִיסָה - אֵין מִמְלֵאִין הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מַחֲצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים בַּכְּנִיסָה וּבִיצִיאָה. הֵיתָה רַחֲבָה מֵרֵאשֶׁה אֶחָד וְצָרָה מֵרֵאשֶׁה אֶחָד - הָרִי זֶה מֵרַחֲבִית אֶת מְקוֹם הַצָּר, וְאֵין צָרִיף לַעֲשׂוֹת מַחֲצָה אֲלֵא לְרַחֵב בַּלְבָּד. וְכֵן אֵתָה מוֹצֵא בְּבִיבִין הַמְקַשְׁקֶשֶׁין תַּחַת הַבַּתִּים וְתַחַת הַחֲצֵרוֹת.

יט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּתֵל שֶׁעַל גְּבֵה - נְדוּנִין כַּמַּחֲצָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵיתָה בָּאָה מֵאֲבָל לְצַפּוּרִי, וְהָיָה מִמְלֵאִין הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת עַל פִּי הַזְּקָנִים. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֵיתָה עֲמָקָה עֲשָׂרָה וּרַחֲבָה אֲרַבְעָה.

כ. גְּזוּזוּטְרָא שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם - אֵין מִמְלֵאִין הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת, אֲלֵא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מַחֲצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, בֵּין מְלַמְעֵלָה בֵּין מְלַמְטָה. וְאִם הִיא לְמַטָּה מִן הַמַּיִם, אָף עַל פִּי שְׁהַמַּיִם צָפִין עַל גְּבֵה - אֵין בְּכֹךְ כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אָף מְלַמְעֵלָה. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִיבָא אוֹמֵר: גְּזוּזוּטְרָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֲרַבְעַת עַל אֲרַבְעַת אַמּוֹת, חוֹקֵק בָּהּ אֲרַבְעַת עַל אֲרַבְעַת, וּמִמְלֵא הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פְּרָק שְׁבִיעִי

א. שְׁעָרֵי גְּבֵה, בְּזִמְן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן בֵּית שַׁעַר מִבְּפָנִים - פּוֹתֵחִין וְנוֹעֲלִין בָּהֶן מִבְּפָנִים. מִבְּחוּץ - פּוֹתֵחִין וְנוֹעֲלִין בָּהֶן מִבְּחוּץ. מִכָּאן וּמִכָּאן - פּוֹתֵחִין וְנוֹעֲלִין בָּהֶן מִכָּאן וּמִכָּאן. אֵין לָהֶם לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן - אֲסוּרִים כָּאן וְכָאן. וְכֵן פְּתַחֵי חֲנִיּוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּזִמְן שֶׁהַמְנַעֲוֵל

הַחֲצַר וְהַגָּג - אֵין מַצְטַרְפִּין לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאָה אַמָּה - לֹא יִשְׁפֹּף עַל פִּי הַבֵּיב, אֲבָל הוּא שׁוֹפֵף לַגָּג, וְהַמַּיִם יוֹרְדִין לַבֵּיב. אֵין עוֹשִׂין לָהּ צְנוּר, אֲבָל עוֹשִׂין לָהּ מִזְחָלָה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: 'צְנוּרוֹ שֶׁל פְּלוּנִי מְקַלַּח מַיִם בַּשַּׁבָּת'.

יד. צְנוּר הַמְקַלַּח לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֶחָד מִיֵּם וְאֶחָד יַיִן - קוֹלֵט, בֵּין בַּיָּד בֵּין בְּכַלִּי וְשׁוֹתָהּ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִצְרֹף פָּיו עִם פִּי הַחֲבִית, אִם רִשׁוֹת הַגָּג לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, וְיִשְׁתָּהּ. אֲבָל מִצְרֹף הוּא פָּיו לְצְנוּר לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים וְשׁוֹתָהּ, לֹא יִצְרֹף אָדָם יָדוֹ עִם הַכֹּתֵל וְעִם הַמִּזְחָלָה, אִם רִשׁוֹת הַגָּג לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, וְשׁוֹתָהּ. אֲבָל מִצְרֹף הוּא יָדוֹ לְצְנוּר לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, וְשׁוֹתָהּ. וְאִם יֵשׁ פִּי צְנוּר אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה טַפְחִים - אֲסוּר, שְׂאִין מְטַלְטְלִין מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת.

טו. בּוֹר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְאֵין בֵּינוֹ לַכֹּתֵל אֲרַבְעָה טַפְחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - בְּנֵי חֲצַר מִתְּרִין, וּבְנֵי עֲלִיָּה אֲסוּרִין. אִם יֵשׁ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֵל אֲרַבְעָה טַפְחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם - בְּנֵי חֲצַר אֲסוּרִין, וּבְנֵי עֲלִיָּה מִתְּרִין. בְּאֵר שֶׁלְּפָנֵי הַחֲלוֹן - מִשְׁלָשׁ וּמִמְלֵא הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ וּבֵין הַכֹּתֵל אֲרַבְעָה טַפְחִים, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. אִם יֵשׁ בְּפִי הַבְּאֵר אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה טַפְחִים - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, מִשְׁלָשׁ וּמִמְלֵא הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת.

טז. בּוֹר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת - מִשְׁלָשׁ וּמִמְלֵא הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לַכֹּתֵל אֲרַבְעָה טַפְחִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. אִם יֵשׁ בְּפִי הַבּוֹר אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה טַפְחִים - אֲסוּר, שְׂאִין מְטַלְטְלִין מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת.

יז. אַמַּת הַמַּיִם שֶׁלְּפָנֵי הַחֲלוֹן - מִשְׁלָשׁ וּמִמְלֵא הַיִּמְנָה בַשַּׁבָּת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינָה לַכֹּתֵל אֲרַבְעָה טַפְחִים, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה אָדָם. זֶה הִיא מַעֲשֵׂה בְּאַמָּה שֶׁל פְּרִטְלִיָּה, וְכֵן מַעֲשֵׂה לְפָנֵי רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוּאֵיל וְאֵין בֵּינָה לְבֵין הַכֹּתֵל

הֵיטָה אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אֲסוּרָה עַד שִׁיעָרְבוּ.

ה. אֲשֶׁפָּה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵה - זוֹרְקִין לָהּ בְּשַׁבַּת. הֵיוּ שְׁתֵּים - שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת, שְׂאִין שְׁנֵי רְשׁוּיֹת מְשֻׁמְשׁוֹת כְּאַחַת, הֵיטָה אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אֲסוּרָה עַד שִׁיעָרְבוּ.

ו. בְּנֵי חֶצֶר וּבְנֵי מִרְפֶּסֶת, שְׂאִין צְרִיכִים לְעָרֵב, שִׁיעָרְבוּ אֵלָיו לְעֶצְמָן וְאֵלָיו לְעֶצְמָן, כֹּל שֶׁגְּבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים - לְמִרְפֶּסֶת. פְּחוֹת מִכֵּן - לְחֶצֶר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁהָיוּ שֶׁל רַבִּים, וְעָרְבוּ אֵלָיו לְעֶצְמָן וְאֵלָיו לְעֶצְמָן, אוֹ שֶׁהָיוּ שֶׁל יְחִידִים וְשִׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ. אָבֵל אִם הֵיוּ שֶׁל רַבִּים וְשִׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ, גַּג וְחֶצֶר וְאַכְסֵדְרָה וּמִרְפֶּסֶת - כֻּלָּן רְשׁוֹת אַחַת הֵן.

ז. חֶצֶר גְּדוּלָה שֶׁנִּפְרָצָה לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרוּ בָּהּ גְּדוּדֵי־וֹת גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טְפָחִים, עַד עֲשׂוֹר אֲמוֹת - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּפְתָח. פְּחוֹת מִכֵּן - מִתְרִין לְאוֹתָהּ שַׁבַּת וְאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבֹא; דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבֹא אֲסוּרִין לְאוֹתָהּ שַׁבַּת. וְקִטְנָה שְׂאִינָה אֵלָּא כְּעֶשֶׂר, וְנִטְלָה דוֹפְנָה לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרַ כֶּפֶס מִכָּאן כֶּפֶס מִכָּאן - מִתָּר. נִטְלָה כֻּלָּה - מִתָּר לְאוֹתָהּ שַׁבַּת וְאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבֹא; דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבֹא, כֶּף אֲסוּרָה לְאוֹתָהּ שַׁבַּת.

ח. חֲלוֹן שֶׁמִּקְצָתָהּ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה וּמִקְצָתָהּ לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה - מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד. הֵיטָה כֻּלָּה לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה וּמַעְטָה בְּאֲבָנִים, אוֹ בְּגַפְתִּים, וּבְסֻלָּם הַמְצָרִי, אוֹ שֶׁהָיָה נָסֵר שֶׁרָחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים וְקִבְעָה בָּהּ, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ - מְעָרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעָרְבִין שְׁנַיִם

לְמִטָּה מִעֲשָׂרָה - מִבֵּיא אֶת הַמִּפְתָּח מְעָרֵב שַׁבַּת וּמְנִיחוֹ בְּאַסְקוּפָא, לְמַחֵר, פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל וּמְחַזִּירוֹ לְאַסְקָפָה. וּבְזִמָּן שֶׁהַמְּנַעֵוֵל לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה - מִבֵּיא מִפְתָּח מְעָרֵב שַׁבַּת וּמְנִיחוֹ בְּמַנְעוּל. לְמַחֵר - פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל וּמְחַזִּירוֹ לְמִקוּמוֹ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִף בְּזִמָּן שֶׁהַמְּנַעֵוֵל לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים, מִבֵּיא מִפְתָּח מְעָרֵב שַׁבַּת וּמְנִיחוֹ בְּאַסְקוּפָא, לְמַחֵר - פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל וּמְחַזִּירוֹ לְמִקוּמוֹ, אוֹ בְּחֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵי הַפֶּתַח. אִם יֵשׁ בְּחֲלוֹן אַרְבַּע עַל אַרְבַּע - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת.

ב. הַחֲרִים וְהַפְּסָקִין³ וְסַפִּינָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהֵי עֲשָׂרָה טְפָחִים - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָן לְרִשׁוֹת הַרְבִּים וְלֹא מִרְשׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָן, אָבֵל יוֹרֵד לְתוֹכָן וְאוֹכֵל. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוֹת מִתָּר, חוּץ לְאַרְבַּע אֲמוֹת - אֲסוּר. אֲמַת הַמַּיִם בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְכֵן גּוּמָא - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָהּ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְלֹא מִרְשׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָהּ, אָבֵל יוֹרֵד לְתוֹכָהּ וְשׁוֹתָהּ. אִם הֵיוּ הַמַּיִם מוֹעֲטִים - מְזַלֵּף לְתוֹךְ יָדוֹ וְשׁוֹתָהּ. אִם הֵיוּ שְׁנַיִם, זֶה מְעַמִּיד לְחִבְרוֹ, וְהֵלֵךְ שׁוֹתָהּ. וְזֶה מְעַמִּיד לְחִבְרוֹ וְהֵלֵךְ שׁוֹתָהּ. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוֹת - מִתָּר. חוּץ לְאַרְבַּע אֲמוֹת - אֲסוּר.

ג. אֵילָן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. אִם אֵין גּוּפוֹ גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - מְטַלְטְלִין תַּחְתּוּיָו. הֵיטָה גְּבוּהָה מְשַׁלֵּשׁ רִחוּתָיו, וְנִמְךְ מְרוּחַ אַחַת - רוֹאִין אֶת הַנְּמוּךְ כְּאֵלוֹ הוּא פֶּתַח, וּבִלְבַד שֶׁלֹא יְהִי נִמוּךְ יֵתֵר עַל הַגְּבוּהָה.

ד. חֶרֶבָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵה שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ מִים בְּשַׁבַּת. הֵיוּ שְׁנַיִם - שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת, שְׂאִין שְׁתֵּי רְשׁוּיֹת מְשֻׁמְשׁוֹת בְּרִשׁוֹת אַחַת.

³ בְּרִכּוֹת הָעֲשׂוּיֹת לְמֵלֵאוֹת בְּהֵן מַיִם.

י. כּל גגות העיר - רשות אחת הן. אסור להעלות ולהוריד מן הגגין לחצר ומן החצר לגגין, וכלים ששבתו בחצר - מתר לטלטלן בגגין, ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל אחד ואחד רשות לעצמו, ואין מטלטלין בו אלא בארבעה. אמר להם רבי מאיר: אי אתם מודים באנשי חצר ששכחו ולא ערבו, שאסור להכניס ולהוציא מחצר לבתים, ומבתים לחצר, וכלן ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר, מה נשתנה גג מחצר? אמרו לו: לא! אם אמרת בחצר, שאין תחתיה דיורין! אמר להם: אף חצר, פעמים שיש תחתיה דיורין. אמרו לו: לא! אם אמרת בחצר, שאין כל אחד ואחד מכיר את שלו, תאמר בגגות, שכל אחד ואחד מכיר את שלו? אמר להם: הרי שהיתה חלוקה, או שהיתה עשויה פספס⁸, לא כל אחד ואחד מכיר את שלו? אמר רבי שמעון בן אלעזר: עד כאן היתה תשובה. רבי שמעון אומר: הגג, והמרפסת, החצר והאכסדרה - כלן רשות אחת הן.

מִסְכַּת עֲרֻבִין פְּרָק שְׁמִינִי

א. שתי חצרות, אחת פתוחה לצפון ואחת פתוחה לדרום, וגגותיהן שוין - הגגין רשות לעצמן. והחצרות - כל אחת ואחת רשות לעצמן. היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים, ומעטה באבנים, ובכפתים¹⁰ ובסלם הצורי, או שהביא נסר שהוא רחב ארבעה טפחים וקבעו בה - מערבין שנים. אם רצו - מערבין אחת. פחות מכן - מערבין שנים, ואין מערבין אחד.

ב. שתי גזוזטראות, זו כנגד זו ברשות הרבים, ובין זו לזו ארבעה טפחים -

ואין מערבין אחד⁴. היתה רחבה מראשה אחת וקצרה מראשה אחר - הרי זה מרחיב את מקום הצר. חלון שהיא ארבעה על ארבעה טפחים - עושה לה מרביות⁵ ומבטלה. כיוצא בו, מי שהיו לו חניות פתוחות לרשות הרבים, ופתוחות לחצרות, אם אין שם אלא דבר מועט - מביא ומטלטל מזה לזה. היתה חצר ובה דיורין. ערבו - מתרין. לא ערבו - אסורין.

ט. אחד חלון שבין שני בתים, ואחד חלון שבין שתי חצרות, ואחד חלון שבין שתי עליות, ואחד חלון שבין שני גגות, ואחד חלון שבין שני דיורין, וגשרים, ונפשות⁶, ורשות הרבים המקרה - מטלטלין תחתיהן בשבת; דברי רבי יהודה. וחכמים אסורין. יתר על כן אמר רבי יהודה: מי שיש לו בתים בשני צדי רשות הרבים - עושה לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן. מערבין ונושא ונותן באמצע. אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך. מודין חכמים לרבי יהודה, במעשה בגינוסר, שזה פתח דלת קרפיו וסתם רשות הרבים, וזה פתח דלת קרפיו וסתם רשות הרבים - שמערבין ונושאים ונותנים באמצע, שכל מחיצה הנעשית לשבת, בין אנוסין בין שוגגין, בין מטעין בין מזידין - הרי זה מחיצה. החזירו הפתחים למקומן - חזרו לאסורן. חצר שגגותיה מבצרות⁷ - כל אחד ואחד רשות לעצמו.

4 בספרים כתוב להפך, והנהתי על פי 'הוון יחזקאל', ועין בהנהגות הגר"א ז"ל.

5 סותם את החלון עם ענפים.

6 צינני קברים.

7 חצר אשר גגות הבתים שבתוכה הם שוים לקרוע החצר, הינו שהבתים בנויים במקום נמוך שבחצר.

8 סימנים עד היכן מוגיעה תדירה של כל אחד.

9 הינו שודאי כל אחד מכיר את שלו.

10 בקורות (כפיסי עץ).

הַמְטַלְטֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצִיפוּ הַמַּיִם אֶת הָאוֹכְלִין וְאֶת הַכֹּלִים. אֵין פּוֹקֵקִין אֶת הַבֵּיב כְּדֵי שֶׁיִּרְדּוּ הַמַּיִם לְבוֹר. רַבִּי מְנַחֵם אִישׁ גְּלִיָּא אָמַר: צְנוּר שֶׁעָלוּ בּוֹ קוֹצִים וְקִישׁוּשִׁיּוֹת¹² - דּוֹרְסָן בְּרַגְלָא בְּצַנְעָא, כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ הַמַּיִם וְיִלְכוּ לָהֶם.

ו. חֲבִילָה שֶׁל עֲצִים וְסוּכָה שֶׁל קוֹצִין שֶׁהִתְקִינֵם לַפְרָצָה שְׁבַחְצַר, אִם הָיוּ קְשׁוּרוֹת וְתַלוּיּוֹת - פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּיּוֹם-טוֹב. אִם לֹאוּ - אֵין פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶן. אַחֲרִים אָמְרִים: הֵיתָה כְּבוּשָׁה בְּאֲבָנִים מְרֹאשָׁה אֶחָד - אֵין רִשְׁאֵי לַגַּע בָּהֶן. נִתְלוּ בָּהּ קוֹצִין וְדוֹקְרָנִין - מִפְּשַׁר בִּידוֹ בְּצַנְעָא, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִקְרַע. וְשֶׁל בַּהֶמָּה - דּוֹרֵס בְּרַגְלָיו. מַחְצָלוֹת פְּרוּשׁוֹת עַל פְּתָחַי חֲגִיּוֹת בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, אִם הָיוּ קְשׁוּרוֹת וְתַלוּיּוֹת - פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם. וְאִם לֹאוּ - אֵין פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם. עֲשֵׂה לָהֶם צִיר שֶׁל קִנִּים, וְשֶׁל שְׁבָלִין וְשֶׁל כָּל דָּבָר - פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּיּוֹם-טוֹב. דִּלַּת שֵׁישׁ לָהּ צִיר - פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּיּוֹם-טוֹב. נִשְׁבְּרוּ צִירֵיהֶּ - אֵין פּוֹתְחִין וְאֵין נוֹעְלִין בָּהּ בַּיּוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לומר בְּשַׁבָּת. דִּלַּת הַנְּגַרְתָּ, וּמַחְצַלַת הַנְּגַרְתָּ, וְקִנְקֵן הַנְּגַרְתָּ, בְּזִמְנָא שֶׁהֵן קְשׁוּרִין וְתַלוּיִן פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּיּוֹם-טוֹב.

ז. הָיָה יוֹשֵׁב וְקוֹרָא בְּסֵפֶר עַל הָאֶסְקָפָה, וְנִתְגַּלְגַּל הַסֵּפֶר מִיָּדוֹ, וְלִפְנֵים וְלַחֲוִץ - גּוֹלְלוּ מִכָּאן וּמִכָּאן וּמְנִיחוֹ עַל הָאֶסְקָפָה. אֲבָל מִפְּתַח אֵינוֹ כֵּן, אֲלֵא בְּזִמְנָא שֶׁהִמְפַּתַּח לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים - נוֹטֵל אֶת הַמְּפַתַּח מִן הָאֶסְקָפָה, וְנוֹתְנוֹ לַמְּנַעֵוֹל, וּפּוֹתַח וְנוֹטֵל כָּלִי מִתּוֹךְ הַבַּיִת, וּמַחְזִירוֹ לַמְּנַעֵוֹל, וְנוֹעֵל וּמְנִיחַ הַמְּפַתַּח בַּחֲלוֹן שֶׁעַל גִּבְ שִׁקּוּף. אִם יֵשׁ כְּפִי הַחֲלוֹן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טַפָּחִים - אָסוּר, שְׂאִין מְטַלְטֵלִין מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת.

מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכָּאן - מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבִין שְׁנַיִם. שֶׁלֹּשׁ דְּיוּטָאוֹת, זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, וְזֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה - הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּחוּנָה שֶׁל אֶחָד, וְאִמְצָעִית שֶׁל אַחֵר - לֹא יִשְׁלַשֵּׁל מִן הָעֲלִיּוֹנָה לַתְּחוּנָה דֶּרֶךְ הָאִמְצָעִית, שְׂאִין מְשַׁלְשֵׁלִין מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת דֶּרֶךְ רִשׁוֹת, אֲבָל מְשַׁלְשֵׁל הוּא מִן הָעֲלִיּוֹנָה לַתְּחוּנָה שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ אִמְצָעִית. מְשַׁלְשֵׁל אָדָם קִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר וְנוֹתְנָה עַל גְּבִי זֵיו שֶׁרַחֵב אַרְבָּעָה טַפָּחִים. הֵיתָה חֲלוֹן בְּאִמְצָע, שֶׁהִיא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טַפָּחִים - אָסוּר, שְׂאִין מְשַׁלְשֵׁלִין מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת דֶּרֶךְ רִשׁוֹת.

ג. צְנוּר הַמְּקַלַּח לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, אֶחָד יֵין וְאֶחָד שְׁמֵן - קוֹלֵט, בֵּין בֵּיד בֵּין בַּפְּלִי, וּמְכַנֵּס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. הֵיךְ עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הַיַּחֲדִיד, וּפֶשֶׁט יָדוֹ לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְהִיא מְלֵאָה אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין - מְכַנֵּסָה אֲצִלוֹ. הֵיךְ עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, וּפֶשֶׁט יָדוֹ לְרִשׁוֹת הַיַּחֲדִיד, וְהִיא מְלֵאָה אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין - מוֹצִיאָהּ אֲצִלוֹ. גְּמַל שִׂרְאִשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּפָנִים - אוֹבְסִין אוֹתוֹ בְּפָנִים. בַּחוּץ - אוֹבְסִין אוֹתוֹ בַּחוּץ. אוֹתָן כָּלִים שֶׁפּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם, שֶׁבְּקִרְקָעוֹת - אָסוּרִין. אַחֲרִים אָמְרִים: אִף שֶׁבְּקִרְקָעוֹת, פּוֹתְחִין וְנוֹעְלִין בָּהֶם.

ד. הַכּוּחָה¹¹ בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְכָל מִי שֶׁנִּתְלַשׁ רְקוֹ בְּפִיו - לֹא יִהְיֶה בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, עַד שִׁירוֹק.

ה. שְׁתֵּי מְטֵהְרוֹת זֶה עַל גִּבְ זֶה - נוֹטֵל אֶת הַפֶּקֶק מִבְּנֵיתִים וּמִשִּׁיקָן, וּמַחְזִיר אֶת הַפֶּקֶק לְמִקְוָמוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אָמַר: שְׁתֵּי בְּרִכוֹת, אַחַת שֶׁל חֲמִין וְאַחַת שֶׁל צוּגָן - נוֹטֵל אֶת הַפֶּקֶק מִבְּנֵיתִים, כְּדֵי שֶׁיִּרְדּוּ חֲמִין לְתוֹךְ הַצּוּגָן, וְצוּגָן לְתוֹךְ הַחֲמִין, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יַחְזִיר אֶת הַפֶּקֶק לְמִקְוָמוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁנוֹטֵל אֶת הַפֶּקֶק כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ הַמַּיִם וְיִלְכוּ לָהֶם, וְאִם בְּשִׁבִיל שְׁתַּנְּגַב - אָסוּר. וּפּוֹקֵקִין אֶת הַבֵּיב בְּסוּדְרִין, וּבִכָּל דָּבָר

¹² מַלְשׁוֹן לְקוֹשֵׁשׁ קַשׁ.

¹¹ מַלְשׁוֹן פִּיחוֹ וְנִיעוּוֹ.

ת. מַלְבֵּן שֶׁל סִפְקָלְרִיא¹³ וּתְרִיסִין שֶׁל חֲנִיּוֹת - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בְּהֶן. אִם הָיוּ נִשְׁמָטִים - אֲסוּרִים. נֶגֶר נִשְׁמָט¹⁴ - אֲסוּר. נִקְמָז¹⁵ - מֵתָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נִקְמָז, אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ נִשְׁמָט - אֲסוּר.

ט. נֶגֶר נֶגֶר, אִם הָיָה קָשׁוּר וְתַלְוִי - פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בּוֹ. וְאִם לֹא - אֵין פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין בּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָשׁוּר אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ תַלְוִי. אֵיזְהוּ נֶגֶר? הַגּוֹרֵר שְׁנוּעֲלִין בְּמִקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בְּמִדִּינָה, כֹּל שֶׁקָּשׁוּר וְתַלְוִי וְרֹאשׁ אֶחָד מִגִּיעַ לְאַרְץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה - אִף בְּמִדִּינָה מֵתָר, אֲלֵא אֵיזְהוּ נֶגֶר שְׁנוּעֲלִין בְּמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא בְּמִדִּינָה? כֹּל שְׂאִינוּ לֹא קָשׁוּר וְלֹא תַלְוִי, וְשׁוּמְטוֹ וּמְנִיחוֹ בְּזוּיָת.

י. הַמוּצָא תַפְלִין - מִכְּנִסִּין זוּג זוּג. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנַיִם שְׁנַיִם. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יְשָׁנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּחֲדָשׁוֹת וּמֵתִיר בִּישָׁנוֹת. הַמוּצָא סִפּוֹר בְּשָׂדֶה - יוֹשֵׁב וּמִשְׁמָרוֹ, וּמִחֲשִׁיף עָלָיו, וְנוֹטְלוֹ וּבֵא לּוֹ. וּבִשְׁעַת הַסַּכָּנָה - מִכְּסֵן וְהוֹלֵךְ לּוֹ. אִם הָיוּ גִשְׁמִים יוֹרְדִין - הוּא מִתְעַטֵּף בְּבִגְדוֹ וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ.

יא. מִי שִׁיָּצָא לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, וְנִזְכַּר שֵׁישׁ תַּפְלִין בְּרֵאשׁוֹ - מְכַסֶּה אֶת רֵאשׁוֹ עַד שִׁמְגִיעַ לְבֵיתוֹ, וּמְכַסֶּה אוֹתָן. אִם הָיָה בֵּית הַמְּדָרֶשׁ - נוֹטֵלָן וּמְנִיחֵן בְּמִקּוּם הַמְּצַנֵּעַ. מְחֻזְרִין צִיר הַתַּחְתּוֹן שֶׁל דֶּלֶת, שְׂדֵה, תְּבֵה וּמַגְדֵּל, וְאֵין מְחֻזְרִין צִיר הָעֲלִיּוֹן. שֶׁל בּוֹר, שֶׁל יָצִיעַ, וְשֶׁל דוֹת - הָרִי זֶה לֹא יִחְזִיר. וְאִם יִחְזִיר - חֵיב חֲטָאָת.

יב. גִּימַת כְּנֹר שְׁנַפְסָקָה - קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ. קָשְׂרָה וְנַפְסָקָה - אֵין קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: וְהֵלֵא אִם קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ אֵין לָהּ קוֹל! אֲלֵא מִשְׁלָשׁ שֶׁל מַעֲלָה וְעוֹנֵב לְמִטָּה.

יג. כֶּהֵן שְׁעֲלָתָה בּוֹ יִפְלֵת בְּמִתְנָיו - חִבְרוּ חוֹתְכָה לוֹ בְּשָׁנָיו, בְּמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא בְּמִדִּינָה, אִם בְּכָלִי - כָּאֵן וְכָאֵן אֲסוּר.

יד. אֵין מְמַלְאִין בְּעֵדְשָׁה¹⁶ בְּשַׁבָּת, אִם כֹּחַס עַל חֶבֶל וְעַל הַמְּשִׁירִים¹⁷ - הָרִי זֶה מֵתָר. אֵין מְמַלְאִין מִבְּאֵר הַקֵּר בְּגִלְגַּל בְּיוֹם-טוֹב, וְכִשְׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה וְחָנוּ עָלֶיהָ, הַתִּירוּ לָהֶם נִבְיָאִים שְׂבִינֵיהֶם, לֵהִיּוֹת מְמַלְאִין מִבּוֹר הַקֵּר בְּגִלְגַּל בְּיוֹם-טוֹב, וְלֹא כֹל בּוֹר וְדוֹת הַקֵּר הַתִּירוּ, אֲלֵא אוֹתוֹ בּוֹר שְׁחָנוּ עָלֶיהָ בְּלִבָּד.

טו. הַלְכוֹת שַׁבָּת, חֲגִיגוֹת וּמַעֲלִלוֹת - כְּהַרְרִים תַּלְוִין בְּשַׁעֲרָה. מִקְרָא מְעַט וְהַלְכוֹת מְרַבּוֹת, וְאֵין לָהֶם עַל מַה שִׁיִּסְמְכוּ.

טז. מִכָּאֵן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: צָבְתָא בְּצָבְתָא מִתְעַבֵּד, צָבְתָא קִדְמֵייתָא בְּמַה מִתְעַבֵּד? הָא לֹא בְּרִיָּה הוּא!¹⁸

יז. הַדִּינִין, וְהַעֲבוּדוֹת, הַטְּהָרוֹת, וְהַטְּמְאוֹת, וְהַעֲרִיּוֹת, וּמוֹסָף עָלֶיהֶן הָעֲרִכִין, וְהַחֲרָמִין, וְהַקְּדָשׁוֹת, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, מִקְרָא מְרַבָּה, וּמִדְרָשׁוֹת וְהַלְכוֹת מְרַבּוֹת, וַיֵּשׁ לָהֶן עַל מַה

16 מאוננים.

17 בַּנְּסַח הַסְּפָרִים כְּתוּב: מְשִׁיחָה, וְהוּא הַחֶבֶל שֶׁדוֹלִים עִמּוֹ מִן הַבּוֹר.

18 הַצָּבְתָּ לְעוֹשִׂים הַנְּפָחִים, עַל יְדֵי צָבְתָּ אַחֲרַת הִיא עֲשׂוּיָה, שְׂאוּחָזָה בְּצָבְתָּ וּמְכָה בְּקוֹרְנָם עַד שְׁנַעֲשִׂיתָ. וְזֵהוּ מִשְׁלַל, כִּשְׁם שִׁמְצָבְתָּ אַחַת נַעֲשׂוּ כַּמָּה צָבְתוֹת, כִּךָּ מְשֻׁבוֹת אַחַת לְמִדּוֹ לְגִזֵּר אַחַר כִּךָּ כַּמָּה שְׁבִיתוֹת.

13 מַרְאָה [שְׁפִינְעֵל].

14 שְׁנַפְסָק הַחֶבֶל שֶׁהוּא קָשׁוּר בּוֹ, וְכִשְׁפּוֹתָח אוֹתוֹ הוּא מְנִיחוֹ בְּקֶרֶן זְוִיָּת.

15 שְׁנַתְּחֵב בְּחוֹר הָאֶסְקָפָה וְנִפְתַּח אוֹתוֹ הַחוּר, וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ לְאַרְץ וְנוֹקֵב וְנִכְנַס בְּאַרְץ.

שׁוֹמְכוּ. אָבָא יוֹסִי בֶן חֲנַן אוֹמֵר: אֵלּוּ שְׁמוֹנָה מִקְצוֹעַ תּוֹרָה - גּוֹפֵי הַלְכוֹת הֵן.

מִסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. אור לאַרְבַּעַה עֶשֶׂר בּוֹדְקִין אֶת הַחֶמֶץ לְאוֹר הַנֵּר. אֵין בּוֹדְקִין, לֹא לְאוֹר הַחֶמֶה, וְלֹא לְאוֹר הַלְּבָנָה, וְלֹא לְאוֹר הָאֲבוּקָה, אֲלָא לְאוֹר הַנֵּר, מִפְּנֵי שְׁאוֹר הַנֵּר יָפֵה לְבַדִּיקָה. אִף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר - זָכַר לְדָבָר, שְׁנָאֵמַר (שְׁמוֹת יב, יט): "שִׁבְעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵתֵיכֶם", וְאוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית מד, יח): "וַיִּחַפֵּשׂ בְּגֹדוֹל הַחֵל", וְאוֹמֵר (צְפַנְיָה א, יב): "וַהֲיָה בַּעַת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת"; וְאוֹמֵר (מְשָׁלִי כ, כז): "יֵר אֱלֹהִים נִשְׁמַת אָדָם חִפֵּשׂ כָּל חַדְרֵי בֵּטָן".

ב. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שׁוּרוֹת עַל פְּנֵי כָּל הַמִּרְתֵּף, שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה הַרְוָאָה אֶת הַפֶּתַח, וְהָעֲלִינָה הַרְוָאָה אֶת הַקּוֹרָה, וְשְׁלֹפְנִים הַיְמָנָה וְשְׁלֹמֶטָה הַיְמָנָה - אֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁהֵן הָעֲלִינּוֹת, הָעֲלִינָה הַרְוָאָה אֶת הַפֶּתַח וְאֶת הַקּוֹרוֹת, וְאֶת שְׁנֵי שְׁלֹמֶטָה הַיְמָנָה, אֲבָל שְׁלֹפְנִים הַיְמָנָה - אֵין צָרִיךְ לְבַדֵּק.

ג. חוֹרֵי הַבַּיִת, הָעֲלִינּוֹת וְהַתְּחֻתּוֹנִים, וְגַם הַיְצִיעַ, וְהַדּוֹת, וְגַם הַבַּיִת, וְגַם הַמְּגַדָּל, וְרִפְתַּת קָקֵר, וּמִתְבֵּן, וְלוּלִין, וְאוֹצְרוֹת יִז, וְאוֹצְרוֹת שֶׁל שְׁמֶן - אֵין צָרִיכִין בְּדִיקָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִטָּה שֶׁהִיא חוֹצְצַת וְחוֹלֶקֶת אֶת כָּל הַבַּיִת, וְעֵצִים וְאֲבָנִים מְנַחִים תְּחֻתֶיהָ - בּוֹדֵק אֶת צַד הַחִיצוֹן, וְאֵין צָרִיךְ לְבַדֵּק אֶת צַד הַפְּנִימִי.

ד. הַיּוֹצֵאִין בּוֹ בְּשִׁירָא, וְהַמְּפָרֵשׁ בְּסַפִּינָה, לְפָנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵין צָרִיךְ לְבַדֵּק. בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - בּוֹדֵק וּמְשָׁפִים, וְהוֹלֵךְ לְדָרוֹכוֹ.

ה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: שְׁתֵּי חֲלוֹת שֶׁל תּוֹדָה פְּסוּלוֹת, מְנַחֲחוֹת עַל גַּב הָאֲצַטְבָּא, כָּל זְמַן שֶׁמְנַחֲחוֹת - כָּל הָעָם אוֹכְלִין חֲלִין. נִטְלָה אַחַת מֵהֵן - כָּל הָעָם

אוֹכְלִין תְּרוּמָה. נִטְלוּ שְׁתֵּיהֶן - שׁוֹרְפִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ. אַרְבַּעַה עֶשֶׂר שָׁחַל לֵהוּיֹת בְּשֶׁבֶת - מְבַעְרִין אֶת הַכֹּל מִלְּפָנֵי הַשֶּׁבֶת, וְשׁוֹרְפִין תְּרוּמוֹת טְמָאוֹת, תְּלוּיֹת וְטַהוּרוֹת כְּאַחַת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טַהוּרוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן וְתְלוּיֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן, וְטְמָאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל הַטְּהוּרָה וְעַל הַטְּמָאָה - שְׂאִין שׁוֹרְפִין, עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּהוּרָה - שְׁשׁוֹרְפִין, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּמָאָה, זֶה דוּמָה לְרְאִיָּה! כִּשֶׁהֲעִידוּ רַבּוֹתֵינוּ, עַל מַה הֲעִידוּ? אִם עַל הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בּוֹלַד הַטְּמָאָה שְׁשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּאֵב הַטְּמָאָה, זֶה טְמָא וְזֶה טְמָא! אֲלָא שְׁזָה טְמָא טְמָא טְמָאָה חֲמוּרָה וְזֶה טְמָא טְמָאָה קֵלָה, אִם עַל הַשְּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטְבוּל יוֹם שְׁמֹדְלִיקִין אוֹתוֹ בְּנֵר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּטְמָא מַת - זֶה פְּסוּל וְזֶה טְמָא, אִף אֲנִי מוֹדִים בְּתְרוּמָה שֶׁנִּשְׁטַמָּא בּוֹלַד הַטְּמָאָה, שׁוֹרְפִין אוֹתָן עִם תְּרוּמָה שֶׁנִּשְׁטַמָּאת בְּאֵב הַטְּמָאָה, אִף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין לָהּ טְמָאָה עַל טְמָאתָה. אֲבָל הַיָּאֵךְ נִשְׂרַף הַתְּלוּיָה עִם הַטְּמָאָה, נִמְצָא זֶה מְטַמְּאֵתָה שְׂמָא יָבֵא אֲלֵיהּ וַיִּטְהַרְנָה? בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹרְפִין בֶּשֶׂר טַהוּר עִם בֶּשֶׂר טְמָא, וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין.

ו. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִים חֶמֶץ לְנֹכְרִי, וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ בְּמִתְנָה, אֲלָא כְּדִי שִׁיאֲכַל עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ שְׁעַת הַבַּעוּר, עַד שֶׁכָּא רַבִּי עֲקִיבָה וְלָמַד - שְׁמוֹכְרִין וְנוֹתְנִין בְּמִתְנָה אִף בְּשַׁעַת הַבַּעוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵלּוּ דְבָרֵי בֵּית שְׂמַאי, וְאֵלּוּ דְבָרֵי בֵּית הַלֵּל, הַכְּרִיעַ רַבִּי עֲקִיבָה לְסִיעַ דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כּוֹתֵחַ הַבְּבִלִי וְכֹל מִינֵי כּוֹתֵחַ - אֲסוּר לְמַכֵּר שְׁלוּשִׁים יוֹם קִדְּם הַפְּסָח.

ז. הָאוֹכֵל חֶמֶץ אַחַר חֲצוֹת, וְחֶמֶץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפְּסָח - הָרִי זֶה בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. תּוֹךְ זְמַנּוֹ - עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹאוֹ וְכֶרֶת.

וְאָכִילָה אֵין מְצַטְרָפִין. אַכֵּל כּוֹזֵית, אָפֵלוּ מַחֲמֵשֶׁת הַמֵּינִים - הָרִי אֵלוּ מְצַטְרָפִין, אַכֵּל כַּחֲצֵי זֵית, וְנוֹדַע לוֹ, וְחֹזֵר וְאָכֵל כַּחֲצֵי זֵית אַחֵר, אָפֵלוּ מִמֵּין אֶחָד - אֵין מְצַטְרָפִין.

יא. חֲמֵץ שֶׁל נְכָרִים - מֵתֵר אַחֵר הַפֶּסַח מִיד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים: אֵף שֶׁל הַקֹּדֶשׁ מֵתֵר אַחֵר הַפֶּסַח מִיד.

מִסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק שְׁנִי

א. חֲמֵץ שֶׁל כּוֹתִים, מְאִימְתִי מֵתֵר אַחֵר הַפֶּסַח? שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים - אַחֵר שֶׁלֹּשׁ שְׁבָתוֹת. שֶׁל אֶפְיָה וְשֶׁל נַחְתּוּמִים בְּכַפְרִים - עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּבְכַרְכִּין - עַד שְׁלֹשָׁה תַנּוּרִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּשֶׁאֲמָרוּ שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים אַחֵר שֶׁלֹּשׁ שְׁבָתוֹת - שֶׁל אֶפְיָה. אִם הָיָה הַרְבֵּה בְּנֵי הַבַּיִת, אוֹ שֶׁעָשָׂה מִשְׁתָּה לִבְנוֹ וְאֶפְיָה בְּשֹׁלֶשֶׁה תַנּוּרִים זֶה אַחֵר זֶה - מֵתֵר. וְשֶׁאֲמָרוּ שֶׁל נַחְתּוּמִין בְּכַפְרִים - עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְאִם נִדְחַק וְאֶפְיָה בְּשֹׁלֶשֶׁה תַנּוּרִים זֶה אַחֵר זֶה, אָפֵלוּ בְּיוֹם אֶחָד - מֵתֵר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף כְּשֶׁאֲמָרוּ הַנַּחְתּוּמִים בְּכַרְכִּים עַד שְׁלֹשָׁה הַתַּנּוּרִים אֲסוּר עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים, שְׁמִשְׁחֲרִית הָיָה בּוֹדָה לוֹ שְׂאוֹר כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלֹּא עָשׂוּ פְסָחִיָּהן עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהִקְדִּימוּ יוֹם אֶחָד. אַבָּל אִם עָשׂוּ פְסָחִיָּהן עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁעֲכָבוּ יוֹם אֶחָד אַחֵר יִשְׂרָאֵל - חֲמָצוֹ מֵתֵר, אַחֵר הַפֶּסַח מִיד.

ב. מִצָּה שֶׁל כּוֹתִים - מֵתֵר, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבְתוֹ בְּפֶסַח, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר, לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיָּאֵין בְּדַקְדוּקֵי מִצָּה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל מִצָּה שֶׁהִחְזִיקוּ בָּהּ כּוֹתִים הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִין בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל.

ג. חֲמָצוֹן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבֵרָה - מֵתֵר אַחֵר הַפֶּסַח מִיד, מִפְּנֵי שְׁמִחְלִיפִין אֶת הַשְּׂאוֹר. הַחֲנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמֵלֵאֵי שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּפּוֹעֲלֵי נְכָרִים נִכְנָסִין לָשֵׁם, חֲמָץ שְׁנַמְצָא

דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה; רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאֵין בוֹ כֶּרֶת - אֵין בוֹ לֹא תַעֲשֶׂה. חֲמֵץ לְפָנֵי זְמָנוֹ וְלֹא אַחֵר זְמָנוֹ - אֵין עוֹבְרִים עָלָיו בְּלֹא כְלוּם. תּוֹךְ זְמָנוֹ - עוֹבֵר עָלָיו בְּכֶרֶת וּבְלֹאוֹ, וְעַל לֹא הוֹדַע אֲשֶׁם תְּלוּי. וּמִשְׁעָה שֶׁאֲסוּר בְּאֹכִילָה - אֲסוּר בַּהֲנָאָה. הָאוֹכֵל כּוֹזֵית חֲמֵץ בְּפֶסַח - חָיִב עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת וְעַל לֹא הוֹדַע אֲשֶׁם תְּלוּי.

ח. הָאוֹכֵל תְּרוּמַת חֲמֵץ בְּפֶסַח - פְּטוּר מִן הַתְּשׁוּמִין וּמִדְּמֵי עֲצִים לַכֹּהֵן; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מַחִיב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: נִמְתִּי לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָה, מִפְּנֵי מָה הָאוֹכֵל תְּרוּמַת חֲמֵץ בְּפֶסַח אֵין מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים לַכֹּהֵן? וּמָה נִשְׁתַּנֵּיית זוֹ מִשְׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁבְּשֶׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים לַכֹּהֵן? ! אָמַר לוֹ: לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בַתְּרוּמָה טְמֵאָה בְּשֶׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֹכִילָה - יֵשׁ לוֹ בָּהּ הֵתֵר הַסָּקָה, תֹּאמַר בְּזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ, לֹא הֵתֵר אֹכִילָה וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה? ! הָא לְמָה זֶה דּוּמָה? לַתְּרוּמַת תּוֹתִים וְעֹנֵכִים שְׁנַטְמָאוּ, שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֹכִילָה וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְהַחְמִיצָה, אַבָּל בְּמַפְרִישׁ תְּרוּמַת חֲמֵץ בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

ט. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֲמֵץ בְּפֶסַח - אֵינָה כַתְּרוּמָה. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֲמֵץ בְּפֶסַח, בְּשׁוּגָג - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאֲשֶׁם וְדָאֵי וְאֲשֶׁם תְּלוּי. בְּמִזִּיד - פְּטוּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַפְרִישׁ קֹדֶשׁ וְהַחְמִיצוֹ, אַבָּל בְּמַפְרִישׁ קֹדֶשׁ חֲמֵץ בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

י. אֶחָד הָאוֹכֵל, אֶחָד הַמְּמַחֵה, וְהַשּׁוֹתֵה, אַכֵּל וְחֹזֵר וְאָכֵל, וְחֹזֵר וְאָכֵל, אִם יֵשׁ מְאֹכִילָה רֵאשׁוּנָה עַד סוּף אֹכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֹכִילַת פָּרֶס - מְצַטְרָפִין. וְאִם לֹאוֹ - אֵין מְצַטְרָפִין. שְׁתֵּה, וְחֹזֵר וְשְׁתֵּה, וְחֹזֵר וְשְׁתֵּה, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת שְׁתֵּיהָ רֵאשׁוּנָה עַד סוּף שְׁתֵּיהָ אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֹכִילַת פָּרֶס - מְצַטְרָפִין. וְאִם לֹאוֹ - אֵין מְצַטְרָפִין. כְּשֶׁם שֶׁאֹכִילָה בְּכּוֹזֵית - כֶּף שְׁתֵּיהָ בְּכּוֹזֵית. וְשְׁתֵּיהָ

שם אחר הפסח - אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ד. חנות של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכו, ומצאו בו חמץ אחר הפסח - מתר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה. חנות של ישראל ופועלי נכרים עושין בתוכה ומצאו בו חמץ אחר הפסח - אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה. חנות של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכה, ומצאו בה חמץ אחר הפסח - מתר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה.

ה. נכרי שהלוה את ישראל על חמצו, ואמר לו: 'אם לא באתי קדם הפסח, הרי זה מכור לך אחר הפסח' - מתר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה. ישראל שהלוה את הנכרי על חמצו, ואמר לו: 'אם לא באתי קדם הפסח, הרי זה מכור לך אחר הפסח' - אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה.

ו. נכרי שבא לביתו של ישראל וחמצו בידו - אין זקוק לבער. הפקידו אצלו - חיב לבער. יחד לו בית בפני עצמו - אין זקוק לו. ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל - הרי זה מוכרו לנכרי, ונותנו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו אחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה.

ז. רשאי ישראל שיאמר לנכרי: 'עד שאתה לוקח במנה בא ולקח במאתים, ואם אצטרף לי אבוא ואקח ממך אחר הפסח'.

ח. משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליה חמץ ממקום למקום, מצא חמץ בדרך, אם רבה חמץ - מתר, ואם לאו - אסור.

ט. מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה הולך מעכו לכזיב, והיה רבי אילעי מהלך אחריו. אמר לרבי אילעי: 'טול גלוסקין מן הדרך, מצא נכרי אחר, אמר לו: 'מבגאי! טול גלוסקין הללו מאילעי! נטפל לו רבי אילעי, אמר לו:

'מהיכן אתה? אמר לו: 'מהעירות הללו של ברגנין'. 'ומה שמך? אמר לו: 'מבגאי'. אמר לו: 'מכירך רבן גמליאל מימיו? אמר לו: 'לאו! באותה שעה למדנו שפון רבן גמליאל ברוח הקדש. ושלושה דברים למדנו באותה השעה, למדנו שאין מעבירים על האוכלים. ולמדנו שהולכים אחר רוב הולכי דרכים. ולמדנו שחמצו של נכרי אחר הפסח מתר בהנאה, כיון שהגיע לכזיב, בא אחד ושאל על נדרו, ואמר לזה שעמו: 'כלום שתינו רביעית יין האיטלקי? אמר לו: 'הן'. - 'אם כן יטיל אחרינו עד שפיג יינו'. וטיל אחריו שלושה מילין, עד שהגיע לסלמה של צור, כיון שהגיע לסלמה של צור, ירד רבן גמליאל מן החמור, ונתעטף, וישב, והתיר לו את נדרו. והרבה דברים למדנו באותה שעה: למדנו, שרביעית יין האיטלקי משכר. ולמדנו, שכור אל יורה. ולמדנו, שהדרך מפיגה את היין. ולמדנו, שאין מפירין נדרים - לא רכוב, ולא מהלך, ולא עומד, אלא מעטף ומישב.

י. רבי יוחנן בן נורי אומר: אף הקרמית¹⁹ אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. יוצאין במעשר שני בירושלים, אבל לא בכפורים. ומה הפרש יש בין מעשר שני לכפורים? מעשר שני יש לו התר אכילה בגבולין, ובכפורים אין להם התר אכילה בגבולין.

יא. יוצאין ברקיק השרוי ובמבשל שלא נמוח; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, ואין יוצאין במבשל, אף על פי שלא נמוח. יוצאין בספגנים הנעשים באור, ואין יוצאין בספגנים הנעשים בחמה, אין עושין סופגנים בחמה בפסח.

יב. יוצאין בפת נקיה ובהדראה, ובסריקין המצירין, ואין עושין סריקין מצירין בפסח. אמר רבי יהודה: דבר זה שאל ביתוס בן

¹⁹ מין דגן.

– יאכלם מעתה. החזרת, והמצה, והפסח – אין מעכבין זה את זה.

זונין לחכמים, מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצירין בפסח? אמרו לו: מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן. אמר להם: אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון²⁰! אמרו לו: יאמרו – כל הסריקין אסורין וסריקי ביתוס מתרין. אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, והביאו לפניו סריקין המצירין בפסח, אמרתי: 'אבא! לא כן אמרו חכמים – אין עושין סריקין המצירין בפסח'? אמר לי: 'בני! לא של כל אדם אמרו, אלא של נחתומין אמרו'. רבי יוסי אומר: עושין סריקין כמין ריקין, ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות.

יג. אין יוצאין, לא בחלוט, ולא במעיסה, ולא בספגנין, ולא בדובשין, ולא באסקריטין. אבל ממלא כרסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. יוצאין במצה מתבלת, בין שנתבלה באלפס, בין שנתבלה בקדרה. יוצאין בחררה ובמצה ישנה, ובלבד שעשאה מתחלה לשם פסח.

יד. רבי יהודה בן בתירא אומר: יוצאין בחזרת ובחרדל. רבי יהודה אומר: כל שיש בו שרף – אין יוצאין בו. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכסיפין. אחרים אומרים: כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין – יוצאים בהם בין לחים בין יבשים, ואין יוצאין בהן כמושים. רבי מאיר אומר: אף יוצאין בהן יבשין, משום רבי אלעזר בן רבי יהודה אמרו: יוצאין בהן כמושין.

טו. החזרת, והמצה, והפסח – לילי יום – טוב ראשון חובה, והשאר ימים – רשות. רבי שמעון אומר: לאנשים – חובה; לנשים – רשות. הלל הזקן היה כורכן שלשתן, זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן? משתחשך, לא אוכלן משתחשך – אוכלן כל הלילה, לא אוכלן כל הלילה – לא

²⁰ מכנן ובדיוק.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוּ מִדִּין חֲתָן מִשָּׁה אֶת פְּלִאֲשָׁר עָשָׂה אֶל־לֵהִים לְמִשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי־הוֹצִיא יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

וַשְׁמַע יִתְרוֹ רַבָּא דְמִדְיָן תְּמוּהֵי דְמִשָּׁה יֵת כֹּל דְעֵבַד יְיָ לְמִשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמִּיהָ אַרְי אֲפִיק יְיָ יֵת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ – מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. יתרו – שבע שמות נקראו לו: רעואל, יתר, יתרו, חוכב, חוקב, קני, פוטיאל. "יתר" על שם שיתר פרשה אחת בתורה: "ואתה תחנה". "יתרו" לכשנתגיר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. "חוכב" שחבב את התורה. וחוכב הוא יתרו, שנאמר: "מבני חוכב חתן משה". ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומהו אומר "ותבאנה אל רעואל אביהן" שהתינוקות קורין לאבי אביהן "אבא". בספרי. חתן משה – פאן היה יתרו מתכבד במשה: "אני חתן המלך" וישעבר היה משה תולה הגדלה בחמיו, שנאמר: "וישב אל יתר חתנו". למשה ולישראל – שקול משה כנגד כל ישראל. את כל אשר עשה להם בירידת המן ובבאר ובעמלק. כי הוציא ה'.. – זו גדולה על כלם.

וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֲתָן מִשָּׁה אֶת־צִפְרָה אֵשֶׁת מִשָּׁה אֶתֶר שְׁלוּחִיהָ:

וְדָבַר יִתְרוֹ תְּמוּהֵי דְמִשָּׁה יֵת צִפְרָה אֵתֶת מִשָּׁה בְּתַר דְשְׁלַחָה:

אתר שלוחיה – כשנאמר לו הקדוש ברוך הוא במדן "לך שב מצרים.. ויקח משה את אשתו ואת בניו..", ויצא אהרן לקראתו "ויפגשוהו בהר האלהים", אמר לו: מי הם הללו אמר לו: זו היא אשתי שנשאתי במדן, ואלו בני. אמר לו: והיכן אתה מוליכן אמר לו: למצרים. אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עליהם אמר לה: לכי לבית אביך. נטלה שני בניה והלכה לה.

וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאָחֵז גְּרָשָׁם כִּי אָמַר גָּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

וְיֵת תַּרְיִן בְּנֵהָ דְשׁוּם חַד גְּרָשׁוּם אַרְי אָמַר דְיִיר הָיִיתִי בְּאַרְע נוֹכְרָאָה:

וְשָׁם הָאָחֵז אֲלִיעֶזֶר כִּי־אֶל־לֵהִי אָבִי בְעֶזְרִי וַיַּצִּילֵנִי מִחֶרֶב פְּרַעָה:

וְשׁוּם חַד אֲלִיעֶזֶר אַרְי אֶל־לֵהִי דְאָבָא הָוָה בְּסַעְדֵי וְשִׁינְבִנִי מִחֶרֶב דְּפְרַעָה:

ויצילני מחרב פרעה – כשגלו דתן ואבירם על דבר המצרי, ובקש להרוג את משה, נעשה צנארו פעמוד של שיש.

וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מִשָּׁה וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר־הוּא חֲנֵה שָׁם הָרֵאֶל־לֵהִים:

וְאֵתָא יִתְרוֹ תְּמוּהֵי דְמִשָּׁה וּבְנֵהִי וְאֵתְמִיה לְיֵת מִשָּׁה לְמִדְבָּרָא דְהוּא שְׂרִי תַמָּן לְטוֹרָא דְאֵתְגְּלִי עֲלוּהִי יְקָרָא דִיֵּי:

אל המדבר – אף אנו יודעים שבמדבר היו אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה.

וַיֹּאמֶר אֶל־מִשָּׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךָ וְאִשְׁתְּךָ וַשְּׁנֵי בָנֶיךָ עִמָּה:

וְאָמַר לְמִשָּׁה אָנָּה תְּמוּהֵי יִתְרוֹ אֵתִי לְוַתְךָ וְאֵתְמִי וְתַרְיִן בְּנֵהָ עִמָּה:

ויאמר אל משה – על ידי שליח. אני חתנה יתרו.. – אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך. ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה.

וַיֵּצֵא מִשָּׁה לְקִרְאָת חֲתָנּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶי וַיִּשְׁק־לוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ־לְרַעְהוֹ לְשָׁלוֹם וַיָּבֵאוּ הָאֵהָלָה:

וַנְּפַק מִשָּׁה לְקַדְמוֹת תְּמוּהֵי וְסַגִּיד וַנְּשִׁיק לִיהָ וַשְּׁאִילוּ גְבַר לְחֶבְרִיהָ לְשָׁלוֹם וְעֲלוּ לְמִשְׁכָּנָא:

ויצא משה – כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה: פינן שיצא משה, יצא אהרן נדב ואביהוא. ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא וישתחו וישק לו – איני יודע מי השתחנה למי; כשהוא אומר "איש לרעהו", מי הקרוי "איש" זה משה, שנאמר: "והאיש משה".

וַיִּסְפַּר מִשָּׁה לְחֲתָנּוֹ אֶת פְּלִאֲשָׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרַעָה וּלְמִצְרָיִם עַל אוֹדֵת יִשְׂרָאֵל אֶת פְּלִי־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְרַתֶּם בְּדָרְךָ וַיַּצִּלֶם יְהוָה:

וְאִשְׁתַּעֵי מִשָּׁה לְתְּמוּהֵי יֵת כֹּל דְעֵבַד יְיָ לְפָרַעָה וּלְמִצְרָאֵי עַל עֵיֶסְק יִשְׂרָאֵל יֵת כֹּל עֶקְתָּא דְאִשְׁפַּתְתָּנוּן בְּאוֹרְתָא וְשִׁינְיִבְנוּן יְיָ:

ויספר משה לחתנו – למשוח את לבו לקרבו לתורה. את כל התלאה – שעל הים ושל עמלק. התלאה – למ"ד אל"ף מן הסוד של תיבה, והת"ו היא תקון וסוד הנזכר ממנו לפרקים. וכן: תרומה, תנופה, תקומה, תנועה.

וַיַּחֲדֵד יִתְרוֹ עַל פְּלִי־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד מִצְרָיִם:

וַחֲדֵי יִתְרוֹ עַל כֹּל טְבַתָּא דְעֵבַד יְיָ לְיִשְׂרָאֵל דְשִׁינְיִבְנוּן מִיַּדָּא דְמִצְרָאֵי:

וַיִּתְּךָ יְתָרוֹ – וַיִּשְׁמַח יְתָרוֹ, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה: נַעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין, מִצַּר עַל אֲבוּד מִצְרַיִם. הֵינּוּ דְאִמְרֵי אִינְשֵׁי: גִּיּוֹרָא עַד עֲשָׂרָה דְרֵי לֹא תְבוּי אַרְמָאָה בְּאִפְיָה: **עַל פֶּל הַטּוֹבָה** – טוֹבַת הַמֶּן וְהַבָּאָר וְהַתּוֹרָה. וְעַל פֶּלֶן **אֲשֶׁר הִצִּילוּ מִיַּד מִצְרַיִם** – עַד עַכְשָׁיו לֹא הָיָה עֶבֶד יְכוּל לְבְרוּחַ מִמִּצְרַיִם, שְׁהֵינָה הָאֲרָץ מְסֻגְרָת, וְאֵלּוּ יִצְאוּ לְשָׁמַיִם רַבּוּא.

וַיֹּאמֶר יְתָרוֹ בְּרוּךְ יְ-הוָה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת־הָעָם מִמַּתַּחַת יַד־מִצְרַיִם:
וַאֲמַר יְתָרוֹ בְּרוּךְ יְיָ דְשִׁינִיב יְתָכוֹן מִיַּד דְּמִצְרַאֵי וּמִיַּד דְּפַרְעֵה דְשִׁינִיב ית עֲמָא מִתַּחַת מְרוֹת מִצְרַאֵי:

אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם – אָמָה קִשָּׁה. וּמִיַּד פַּרְעֹה – מְלָךְ קִשָּׁה. מִמַּתַּחַת יַד מִצְרַיִם – פְּתַרְגוּמוֹ: לְשׁוֹן רַדּוּי וּמְרוּת, הֵינָּה שְׁהִיּוּ מְכַבְּדִים עֲלֵיהֶם הִיא הַעֲבוּדָה.

עַתָּה יְדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְ-הוָה מִכָּל־הָאֱ-לֹהִים כִּי בִדְבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם:
כַּעַן יִדְעֵנָּה אַרְי רַב יְיָ וְלִית אֱלֹהֵי בְרַ מְנִיָּה אַרְי בְּפִתְגָמָא דְחִשְׁבִּיבוּ מִצְרַאֵי לְמִדָּן ית יִשְׂרָאֵל בִּיָּה דְנִינּוּן:

עַתָּה יִדְעֵתִי – מִכִּירוֹ הֵייתִי לְשַׁעֲבֵר, וְעַכְשָׁיו בְּיוֹתֵר. מִכָּל הָאֱ-לֹהִים – מִלְמַד שְׁהֵינָה מִכִּיר בְּכָל עֲבוּדָה זָרָה שְׁבַעוּלָם, שְׁלֹא הֵנִיחַ עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֹא עֲבָדָה. כִּי בִדְבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם – פְּתַרְגוּמוֹ: בְּמֹיִם דְּמוּ לְאֲבָדָם וְהֵם נֶאֱבָדוּ בְּמֹיִם. אֲשֶׁר זָדוּ – אֲשֶׁר הִרְשִׁיעוּ. וְרַבּוּתֵינוּ דְרְשׁוּהוּ לְשׁוֹן "וַיִּזְדַּעַב קִיָּוִד": בְּקִדְרָה אֲשֶׁר בְּשָׁלוּ בָּהּ נִתְבַּשְׁלוּ.

וַיִּקָּח יְתָרוֹ חֲתָן מִשָּׁה עֲלָה וַיִּזְבְּחִים לָא־לֹהִים וַיָּבֵא אֶהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶכְל־לֶחֶם עִם־חֲתָן מִשָּׁה לִפְנֵי הָאֱ-לֹהִים:
וְקָרִיב יְתָרוֹ חֲמוּהֵי דְמִשָּׁה עֲלָוֹן וְנִכְסַת קוּדְשִׁין קָדָם יְיָ וְאַתָּה אֶהָרֹן וְכָל סְבִי יִשְׂרָאֵל לְמִיכַל לְחֵמָא עִם חֲמוּהֵי דְמִשָּׁה קָדָם יְיָ:

עֲלָה – כְּמִשְׁמַעָה, שֶׁהִיא פֶלָה כְּלִיל. וַיִּזְבְּחִים – שְׁלָמִים. וַיָּבֵא אֶהָרֹן.. – וּמִשָּׁה הֵיכָן הִלָּךְ וְהִלָּא הוּא שִׁינְאָ לְקִרְאָתוֹ וְגַרְם לּוֹ אֵת כָּל הַכְּבוֹד אֱלֹא שְׁהֵינָה עוֹמֵד וּמִשְׁמַשׁ לְכַנִּיָּהֶם. לִפְנֵי הָאֱ-לֹהִים – מִכָּאן שְׁהֵנְהֵנָה מְסַעֲדָה שְׁתַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְסַבִּין בָּהּ, כְּאֵלּוּ נִהְנָה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה.

שְׁנִי

וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיֵּשֶׁב מִשָּׁה לְשִׁפְט אֶת־הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל־מִשָּׁה מִן־הַבֶּקָר עַד־הָעֶרֶב:
וְהָיָה בְּיוֹמָא דְבִתְרוּהֵי וַיְתִיב מִשָּׁה לְמִדָּן ית עֲמָא וְקָם עֲמָא עֲלֻוּהֵי דְמִשָּׁה מִן צַפְרָא עַד רְמִשָּׂא:

וַיְהִי מִמַּחֲרַת – מוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים הָיָה, כִּף שְׁנִינּוּ בְּסַפְרֵי. וּמַהוּ "מִמַּחֲרַת" לְמַחֲרַת רִדְתּוֹ מִן הַהָר. וְעַל פְּרָחָה אֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר אֱלֹא מִמַּחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, שְׁהָרֵי קוּדָם מִתָּן תּוֹרָה אֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר "וְהוֹדַעְתִּי אֵת חֲקִי..". וּמִשְׁנִינְהָ תּוֹרָה עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא יֵשֶׁב מִשָּׁה לְשִׁפְט אֵת הָעָם, שְׁהָרֵי בְּשִׁבְעָה עֶשְׂרִי בְּתַמּוּז יָרַד וְשִׁבְרָה אֵת הַלּוּחֹת, וְלִמְחַר עֲלָה בְּהַשְׁכָּמָה וְשָׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם וַיָּרַד בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְאֵין פְּרָשָׁה זֹו כְּתוּבָה כְּסֻדְר, שְׁלֹא נֶאֱמַר "וַיְהִי מִמַּחֲרַת" עַד שְׁנָה שְׁנִיָּה. אֵף לְדַבְרֵי הָאוּמֵר יְתָרוֹ קוּדָם מִתָּן תּוֹרָה בָּא, שְׁלּוּחֹהוּ אֵל אֲרָצוֹ לֹא הָיָה אֱלֹא עַד שְׁנָה שְׁנִיָּה, שְׁהָרֵי נֶאֱמַר כֹּאן "וַיִּשְׁלַח מִשָּׁה אֵת חֲתָנּוֹ", וּמִצִּינּוּ בְּמִסַּע הַדְּגָלִים שְׁאָמַר לּוֹ מִשָּׁה "נִוְסָעִים אֲנַחְנוּ אֵל הַמְּקוֹם.. אֵל נָא פְּעֻזּוֹב אוֹתָנּוּ". וְאִם זֶה קוּדָם מִתָּן תּוֹרָה, מִשְׁשִׁלְּחוֹ וְהִלָּךְ הֵיכָן מִצִּינּוּ שְׁחֻזֵר וְאִם תֹּאמַר: שֵׁם לֹא נֶאֱמַר "יְתָרוֹ" אֱלֹא "חֹכֵב", וּבְנֵי שֵׁל יְתָרוֹ הָיָה הוּא חֹכֵב הוּא יְתָרוֹ, שְׁהָרֵי כְּתִיב: "מִכְּנֵי חֹכֵב חוֹתֵן מִשָּׁה". **וַיֵּשֶׁב מִשָּׁה.. וַיַּעֲמֵד הָעָם – יוֹשֵׁב כְּמִלָּךְ וְכָלֵן עוֹמְדִים. וְהַקִּשָּׁה הַדְּבָר לִיְתָרוֹ שְׁהֵינָה מְזַלְזֵל בְּכַבּוּדָן שֵׁל יִשְׂרָאֵל, וְהוֹכִיחוֹ עַל כִּף. שְׁנֶאֱמַר: "מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבִדָּךְ" וְכָלֵם נִצְבִים. **מִן הַבֶּקָר עַד הָעֶרֶב** – אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן אֱלֹא כֵּל דִּין שְׁדָן דִּין אֲמַת לְאִמְתּוֹ אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת, מַעֲלָה עֲלֵיו הַכְּתוּב כְּאֵלּוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וְכֹאֵלּוּ נַעֲשֶׂה שְׁתַּף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרַאשִׁית, שְׁנֶאֱמַר בּוֹ: "וַיְהִי עֶרֶב..".**

וַיִּרְא חֲתָן מִשָּׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מַה־הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבִדָּךְ וְכָל־הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן־בֶּקָר עַד־עֶרֶב:
וַחֲזָא חֲמוּהֵי דְמִשָּׁה ית כָּל דְּהוּא עֲבִיד לְעַמָּא וַאֲמַר מָא פְּתַגְמָא הַדִּין דְּאַתָּ עֲבִיד לְעַמָּא מִדִּין אַתָּ יְתִיב בְּלַחֲוּדָךְ וְכָל עֲמָא קִימִין עֲלָוֹךְ מִן צַפְרָא עַד רְמִשָּׂא:

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה לְחֲתָנּוֹ כִּי־נִבְא אֵלֵי הָעָם לְדַרְשׁ אֱ-לֹהִים:
וַאֲמַר מִשָּׁה לְחֲמוּהֵי אַרְי אַתָּן לְנָתִי עֲמָא לְמַתְבַּע אוּלְפָן מִן קָדָם יְיָ:

כִּי נִבְא – כְּמוֹ "כִּי בָא", לְשׁוֹן הוֹנָה. לְדַרְשׁ אֱ-לֹהִים – פְּתַרְגוּמוֹ: "לְמַתְבַּע אוּלְפָן", לְשִׁאוּל תַּלְמוּד מִפִּי הַגְּבוּרָה.

כִּי־יְהִיָּה לָהֶם דְּבָר בָּא אֵלֵי וְשִׁפְטָתִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רַעְיָהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת־חֲתָנִי וְאֶת־תּוֹרָתִיו:
כַּד הָנִי לְהוֹן דִּינָא אַתָּן לְנָתִי וְדְאִינְנָא בֵּין גּוּבְרָא וּבֵין חֲבָרִיָּה וּמַהוֹדַעְנָא לְהוֹן ית קִימְנָא דִּינָ וְיָת אוּרְיָתִיָּה:

כִּי יְהִיָּה לָהֶם דְּבָר בָּא אֵלֵי – מִי שְׁהֵינָה לּוֹ הַדְּבָר – בָּא אֵלֵי.

וַיֹּאמֶר חֲתָן מִשָּׁה אֲלֵיו לֹא־טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה:
וַאֲמַר חֲמוּהֵי דְמִשָּׁה לִיָּה לֹא תִקִּין פְּתַגְמָא דְאַתָּ עֲבִיד:

ויאמר חתן משה – דָּרָךְ כְּבוֹד קוֹרְאוֹ הַכְּתוּב: חוֹתְנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ.

מְלָאָה תִּלְאֵי אֶף אֶתְּ אֶף עֲמָא הִדִּין דְּעַמְךָ אַרְי יִקִּיר
מִמֶּךָ הַדְּבָר לֹא-תוּכַל עֲשֹׂהוּ לְבַדְּךָ:
מְלָאָה תִּלְאֵי אֶף אֶתְּ אֶף עֲמָא הִדִּין דְּעַמְךָ אַרְי יִקִּיר
מִמֶּךָ הַדְּבָר לֹא תוּכַל לְמַעֲבָדֶיהָ בְּלַחֲדָךְ:

נָבֵל תִּבְל – פְּתַרְגוּמוֹ. וּלְשׁוֹנוֹ לְשׁוֹן כְּמִישָׁה, פְּלִישְׁטֵרִי"ר בְּלַע"ז, כְּמוֹ: "וְהַעֲלֵה נָבֵל", "כְּנָבֹל עֲלֵה מִגֶּפֶן..", וְשֵׁהוּא כְּמוֹשׁ עַל יְדֵי חֲמָה וְעַל יְדֵי קִרְחָ, וְכַחוֹ מֵשׁ וְנִלְאָה. גַּם אֵתָהּ – לְרִבּוֹת אֶהְרֹן וְחֹר וְשִׁבְעִים זַנְגִּים. כִּי כְּבֵד מִמֶּךָ – כְּבֵדוֹ רַב יוֹתֵר מִכּוֹחְךָ.

עֲתִיהָ שָׁמַע בְּקִלִּי אֵינְעֶצְךָ וַיְהִי אֶ-לֵהִים עִמָּךְ הִנֵּה
אֵתָהּ לְעַם מוֹל הָאֶ-לֵהִים וְהִבֵּאתְ אֵתָהּ אֶת-הַדְּבָרִים
אֶל-הָאֶ-לֵהִים:
כְּעַן קִבִּיל מִנִּי אִמְלִכְנָךְ וַיְהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדָךְ הוּי אֵת
לְעַמָּא תְּבַע אוּלְפֹן מִן קָדָם יִי וְתִהִי מִיְתִי אֵת יָת
פְּתַגְמִיָּא לְקָדָם יִי:

אֵינְעֶצְךָ וַיְהִי אֶ-לֵהִים עִמָּךְ – בְּעֶצֶה. אָמַר לוֹ: צֵא הַמֶּלֶךְ בְּגִבּוֹרָה. הִנֵּה אֵתָהּ לְעַם מוֹל הָאֶ-לֵהִים – שְׁלִיחַ וּמְלִיץ בִּינּוֹתָם לְמָקוֹם, וְשׁוֹאֵל מִשְׁפָּטִים מֵאֵתוֹ. אֵת הַדְּבָרִים – דְּבָרֵי רִיבּוֹתָם.

וְהִזְהַרְתָּה אֶתְהֶם אֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַתּוֹרָת וְהוֹדַעְתָּ
לָהֶם אֶת-הַדְּבָרֶיךָ יִלְכוּ בָּהּ וְאֶת-הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן:
וְתִזְהַר יְתַהוֹן יָת קִנְמִיָּא וְיָת אוּרִיָּתָא וְתַהוֹדַע לְהוֹן יָת
אוּרִיָּתָא דִּיהִכּוֹן בַּהּ וְיָת עוּבָדָא דִּינְעַבְדוּן:

וְאֵתָהּ תַחֲזֶה מִכָּל-הָעָם אֲנָשֵׁי-חֵיל יִרְאִי אֶ-לֵהִים
אֲנָשֵׁי אֲמַת שְׂנָאִי בַצַּע וְשִׁמְתָּ עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים
שָׂרֵי מְאוֹת שָׂרֵי חֲמָשִׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת:
וְאֵתָהּ תַחֲזִי מִכָּל עַמָּא גּוּבְרִין דְּחִילָא דְּחִילָא דִּי גּוּבְרִין
דְּקָשׁוּט דְּסַנּוֹ לְקַבְּלָא מִמוֹן וְתִמְנִי עֲלִיהוֹן רַבְּנֵי אֲלָפִי
רַבְּנֵי מְאוֹתָא רַבְּנֵי חֲמָשִׁין וְרַבְּנֵי עֶשְׂרִיָּתָא:

וְאֵתָהּ תַחֲזֶה – בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲלֶיךָ. אֲנָשֵׁי חֵיל – עֲשִׂירִים, שְׁאִין צָרִיכִין לְהַסְתִּירָהּ וּלְהַפִּיר פָּנִים. אֲנָשֵׁי אֲמַת – אֵלוּ בְּעֲלֵי הַבְּטָחָה, שֶׁהֵם כְּדָא לְסִמּוּךְ עַל דְּבָרֵיהֶם, שֶׁעַל יְדֵי כּוֹ יִהְיוּ דְבָרֵיהֶם נִשְׁמָעִין. שְׂנָאִי בַצַּע – שֶׁשׁוֹנְאִין אֵת מְמוֹנָם בְּדִין, כְּהֵיִא דְאַמְרִינּוּ: כָּל דְּיָנָא דְמַפְקִין מִמוֹנָא מִנֵּיהּ בְּדִינָא, לֹא דְיָנָא הוּא. שָׂרֵי אֲלָפִים – הֵם הָיוּ שֵׁשׁ מְאוֹת שָׂרִים לְשֵׁשׁ מְאוֹת אֲלָפִים. שָׂרֵי מְאוֹת – שְׁשֵׁת אֲלָפִים הָיוּ. שָׂרֵי חֲמָשִׁים – שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת אֲלָפִים. וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת – שְׁשִׁים אֲלָפִים.

וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם בְּכָל-עֵת וְהָיָה כָּל-הַדְּבָר הַגָּדֹל
יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל-הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפָּטוּ-הֶם וְהַקָּל
מֵעֲלֶיךָ וְנִשְׂאוּ אֵתָךְ:
וַיְדִינּוּן יָת עַמָּא בְּכָל עֵדָן וַיְהִי כָּל פְּתַגְמָם רַב יִיתוֹן לְוִתְךָ
וְכָל פְּתַגְמָם זְעִיר יְדִינּוּן אַנּוּן וְיִיקְלוּן מִמֶּךָ וַיִּסּוּבְרוּן
עִמָּךְ:

וְשִׁפְטוּ – "וַיְדִינּוּן", לְשׁוֹן צוּוּי. וְהַקָּל מֵעֲלֶיךָ – דְּבָר זֶה לְהַקָּל מֵעֲלֶיךָ. וְהַקָּל – כְּמוֹ: "וְהַקָּבֵד אֵת לִבּוֹ", "וְהַכּוֹת אֵת מוֹאֵב", לְשׁוֹן הוֹנָה.

אִם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה תַעֲשֶׂה וְצוּךְ אֶ-לֵהִים וְיִכְלַתְ עִמָּד
וְגַם כָּל-הָעָם הַזֶּה עַל-מָקוֹמוֹ יָבֹא בְּשָׁלוֹם:
אִם יָת פְּתַגְמָא הִדִּין תַּעֲבִיד וַיִּפְקְדָךְ יִי וְתוּכַל לְמָקָם
וְאֶף כָּל עַמָּא הִדִּין עַל אֶתְרֵיהּ יְהָ בְּשָׁלוֹם:

וְצוּךְ אֶ-לֵהִים וְיִכְלַתְ עִמָּד – הַמֶּלֶךְ בְּגִבּוֹרָה: אִם מַצּוּהָ אוֹתָךְ לַעֲשׂוֹת אֶהְרֹן, נָדָב וְאָבִיהוּא, וְשִׁבְעִים זַנְגִּים הַגְּלוּם עִתָּה עִמָּךְ.

שְׁלִישִׁי

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וַיַּעַשׂ כָּל אֲשֶׁר אָמַר:
וְקִבִּיל מֹשֶׁה לְמִימְרָ חֲמוּהִי וְעַבַד כָּל דְּאַמַּר:

וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אֲנָשֵׁי-חֵיל מִכָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם
רָאשִׁים עַל-הָעָם שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מְאוֹת שָׂרֵי
חֲמָשִׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת:
וּבְחַר מֹשֶׁה גּוּבְרִין דְּחִילָא מִכָּל יִשְׂרָאֵל וּמִנִּי יְתַהוֹן
רִישִׁין עַל עַמָּא רַבְּנֵי אֲלָפִי רַבְּנֵי מְאוֹתָא רַבְּנֵי חֲמָשִׁין
וְרַבְּנֵי עֶשְׂרִיָּתָא:

וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם בְּכָל-עֵת אֶת-הַדְּבָר הַקָּשֶׁה וַיִּבְיֹאוּ
אֶל-מֹשֶׁה וְכָל-הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפָּטוּ הֵם:
וְדִינּוּן יָת עַמָּא בְּכָל עֵדָן יָת פְּתַגְמָם קָשִׁי מִיְתוֹן לְוִת מֹשֶׁה
וְכָל פְּתַגְמָם זְעִיר דִּינּוּן אַנּוּן:

וְשִׁפְטוּ – "וְדִינּוּן יָת עַמָּא". וַיִּבְיֹאוּ – "מִיְתוֹן". יִשְׁפָּטוּ הֵם – כְּמוֹ "יִשְׁפָּטוּ". וְכֵן: "לֹא תַעֲבֹרִי", כְּמוֹ "לֹא תַעֲבֹרִי". וְתַרְגּוּמוֹ: "דִּינּוּן אַנּוּן". מִקְרָאוֹת הַעֲלִיוֹנִים הָיוּ לְשׁוֹן צוּוּי, לְכַפּ מִתְרַגְּמִין "וַיְדִינּוּן", "יִיתוֹן", "דִּינּוּן"; וּמִקְרָאוֹת הַלְלוּ לְשׁוֹן עֲשִׂיהָ.

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת-חֲתָנוּ וַיִּלְךְ לוֹ אֶל-אַרְצוֹ:
וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה יָת חֲמוּהִי וְאָזַל לִיָּה לְאַרְעִיהָ:

וַיִּלְךְ לוֹ אֶל אַרְצוֹ – לְגִיר בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ.

בהדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני:
בירחא תליתאה למפק בני ישראל מארעא דמצרים ביומא הדין אתו למדברא דסיני:

ביום הזה – בראש חדש. לא הנה צריך לכתב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליה, כאלו היום נתנם.

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויתנו במדבר ויחונשם ישראל נגד החר:
ונטלו מרפידים ואתו למדברא דסיני ושרו במדברא ושרא תמן ישראל לקביל טורא:

ויסעו מרפידים – מה תלמוד לומר לחזור ולפרש מהיכן נסעו וקלא ככר פתב שבפרפידים היו חונים, בידוע שמשם נסעו אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני: מה ביאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים בתשובה. ויחונשם ישראל – כאיש אחד בלב אחד; אבל שאר כל החנויות בתרעמת ובמחלקת. נגד החר – למזרחו. וכל מקום שאתה מוצא נגד, פנים למזרח.

ומשה עלה אלהא-להים ויקרא אליו ו-הנה מן-החר לאמר פה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:
ומשה סליק לקדם יי וקרא ליה יי מן טורא למימר פדין תימר לבית יעקב ותחוי לבני ישראל:

ומשה עלה – ביום השני. וכל עליותיו בהשפמה היו, שנאמר: "וישפם משה בפקר". פה תאמר – בלשון הזה וכסדר הזה. לבית יעקב – אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל – ענשים ודקדוקין פרוש לזכרים, דברים הקשין פגידיו.

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על-כנפי נשרים ואבא אתכם אלי:
אתון חזיתון דעבדית למצראי ונשילית יתכון פד על גדפי נשרין וקריבית יתכון לפולחני:

אתם ראיתם – לא מסרת היא בנדכם,, אלא אתם ראיתם. אשר עשיתי למצרים – על כמה עברות היו חנבין לי קדם שנסודגו לכם, ולא נפרעתו מהם אלא על ידכם. ואשא אתכם – זה יום שבאו ישראל לרעמסס, שהיו ישראל מפזרין בכל ארץ גשן, ולשעה קלה, פשבאו לסע ולצאת, נקבצו פלם לרעמסס. ואויקלוס תרגם "ואשא" – כמו "ואסיע אתכם", "ונשילית יתכון", תשן את הדבר דרף פבוד למעלה. על כנפי נשרים – כנשר הנושא גזליו על כנפיו. שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם, לפי שמתנראין מעוף אחר שפורח על גביהם; אבל הנשר הנה – אינו מתנרא אלא מן האדם, שמה יורק בו חז, לפי שאין עוף אחר פורח על גביו. לכך נותנו על כנפיו, אומר: מוטב יגנס החז בי ולא בכני. אף אני עשיתי פן, "ויסע מלאך ה-אלהים" וגומר, "ויבא בין מחנה מצרים" וגומר; והיו מצרים זורקים חצים ואבני פליסטריות, והענו מקבלם. ואבא אתכם אלי – כתרנומו.

ועתה אם-שמעו תשמעו בקלי ושמרתם את-בריתי והייתם לי סגלה מפלהעמים פילי פלהארץ:
ודעו אם קבלא תקבלון למימרי ותטרוין ית קנמי ותהון קדמי חביבין מפל עממיא ארי די לי כל ארעא:

ועתה – אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. ושמרתם את בריתי – ששאלת עמכם על שמירת התורה. סגלה – אוצר חביב, כמו "יסגלת מלכים": פלי יקר ובאבנים טובות שהמלכים גונזים אותם; פה אתם תהיו לי סגלה משאר אמות. ולא תאמרו: אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא חבתכם נפרת פי לי פל הארץ, והם בעיני ולפני לכלום.

ואתם תהיו לי ממלכת פהנים וגוי קדוש אלה ואתון תהון קדמי מלכין פהגין ועם קדיש אליו הדברים אשר תדבר אל-בני ישראל:
פתגמיא דתמליל עם בני ישראל:

ואתם תהיו לי ממלכת פהנים – שרים, כמה דאת אמר: "ובני דוד פהנים היו". אלה הדברים – לא פחות ולא יותר.

חמישי

ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את פלי הדברים האלה אשר צוהו ו-הוה:
ואתא משה וקרא לסבי עמא וסדר קדמיהון ית פל פתגמיא האליו דפקדיה יי:

ויענו כל-העם יחדו ויאמרו פל אשר-דבר ו-הוה נעשה וישב משה את-דברי העם אל-הוה: ואתיבו כל עמא פחדא ואמרו פל דמליל יי נעביד ואתיב משה ית פתגמי עמא לקדם יי:

וישב משה את דברי העם וגומר – ביום המחרת, שהוא שלישי; שהרי בהשפמה עלה. וכי צריך הנה משה להשיב אלא בא הכתוב ללמדך דרף ארץ ממשה, שלא אמר: הואיל ויודע מי ששלחני, איני צריך להשיב.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בְּאֵי אֵלֶיךָ בְּעַב
הָעֲנָן בְּעַבְבֹּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עַמְדָּךְ וְגַם-בְּךָ יֵאָמְרוּ
לְעוֹלָם וַיִּגַּד מֹשֶׁה אֶת-דְּבָרֵי הָעָם אֶל-יְ-הוָה:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאֵא אָנֹכִי מִתְגַּלִּי לְךָ בְּעֵיבָא דְעַנְנָא בְּדִיל
דִּישְׁמַע עַמָּא בְּמִלְלוֹתֵי עַמְדָּךְ וְאַף בְּךָ יִהְיִמְנוּ לְעֵלָם
וְתוֹי מֹשֶׁה יִת פִּתְגָמֵי עַמָּא לְקָדָם יְיָ:

בְּעַב הָעֲנָן – בְּמַעֲבַה הָעֲנָן, וְזֶהוּ עַרְפֶּל. וְגַם בְּךָ – גַּם בְּבִיאוֹם הַבָּאִים אַחֲרָיִךְ. וַיִּגַּד מֹשֶׁה וְגוֹמֵר – בַּיּוֹם הַמִּתְחַרֵּת, שֶׁהוּא רְבִיעֵי לַחֲדָשׁ. אֶת דְּבָרֵי
הָעָם וְגוֹמֵר – תְּשׁוּבָה עַל דְּבָר זֶה: שְׁמַעְתִּי מִהֶם שֶׁרְצוֹנָם לְשַׁמַּע מִמֶּךָ. אֵינִי דוֹמָה הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי שְׁלִיחַ לְשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַמְּלִיךְ; רְצוֹנָנוּ לְרֹאוֹת אֶת מַלְכָּנוּ.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לְךָ אֶל-הָעָם וְקִדְשָׁתֶם הַיּוֹם
וּמָחָר וּכְבֹסוּ שְׂמֹלֹתֶם:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵיזִיל לְוֹת עַמָּא וְתִזְמִינְנוּן יוֹמָא דִּין
וּמָחָר וַיִּתְרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה – אִם כֵּן, שְׁמַזְקִיקוּן לְדַבֵּר עִמָּם, לְךָ אֵל הָעָם. וְקִדְשָׁתֶם – וְזַמְנַתֶם, שְׂיִכְיִנוּ עִצְמָם הַיּוֹם וּמָחָר.

וְהָיוּ נֹכְנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי אֶבְיֹם הַשְּׁלִישִׁי יִרְד
יְ-הוָה לְעֵינֵי כָל-הָעָם עַל-הָרַ סִינַי:

וַיְהוֹן זְמִינִין לְיוֹמָא תְּלִיתָאָה אַרְי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה
יִתְגַּלִּי יְיָ לְעֵינֵי כָל עַמָּא עַל טוֹרָא דְסִינַי:

וְהָיוּ נֹכְנִים – מְבַדְּלִים מֵאִשָּׁה. לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי – שֶׁהוּא שְׁשֶׁה בַּחֲדָשׁ. וּבַחֲמִישִׁי בְּנֵה מֹשֶׁה אֶת הַמִּזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וְשִׁתִּים עֲשֶׂרָה מִצְבָּה, כָּל הָעֲנָן
הָאֵמֹר בְּכַרְשֵׁת וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים; וְאִין מְקַדָּם וּמֵאָחָר בַּתּוֹרָה. לְעֵינֵי כָל הָעָם – מְלַמֵּד שְׁלֹא הִנֵּה בְּהֶם סוּמָא, שְׁנַתְּרָפָאוּ כָּלָם.

וְהִגְבַּלְתָּ אֶת-הָעָם סָבִיב לְאַמֵּר הַשְּׁמָרוּ לְכֶם עֲלוֹת
בְּהָרַ וְנִגַּע בְּקַצְהוּ כָל-הַנִּגַּע בְּהָרַ מוֹת יוּמָת:

וְתַתִּימִים יִת עַמָּא סְחֹר סְחֹר לְמִימַר אֶסְתְּמָרוּ לְכוּן
מְלַמְסַק בְּטוֹרָא וּלְמַקְרַב בְּסוּפִיָּה כָּל דִּיקְרַב בְּטוֹרָא
אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל:

וְהִגְבַּלְתָּ – קִבַּע לְהֶם תְּחוּמֵינן לְסִימָן, שְׁלֹא יִקְרַבוּ מִן הַגְּבוּל וְהִלָּאָה. לְאַמֵּר – הַגְּבוּל אוֹמֵר לְהֶם: הַשְּׁמָרוּ מַעֲלוֹת מִכָּאן וְהִלָּאָה; וְאַתְּהָ תִּזְהַרְם עַל
כָּךְ. וְנִגַּע בְּקַצְהוּ – אֶפְלוּ בְּקַצְהוּ.

לֹא-תִגַּע בּוֹ יָד כִּי-סָקוּל יִסְקַל אוֹ-יִרְהָ יִירְהָ אִם-
בְּהִמָּה אִם-אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁךָ הַיִּבֵּל הַמָּה יַעֲלוּ
בְּהָרַ:

לֹא תִקְרַב בֵּיהָ יָד אַרְי אֶתְרַגְמָא יִתְרַגִּים אוֹ אִשְׁתְּדָּאָה
יִשְׁתְּדִי אִם בְּעִירָא אִם אֲנִשָּׂא לֹא יִתְקִיִים בְּמִיגַד
שׁוּפְרָא אֲנוּן מוֹרְשָׁן לְמַסַּק בְּטוֹרָא:

יִרְהָ יִירְהָ – מִכָּאן לְנִסְקִלִין שֶׁהֵם נִדְחִין לְמַטָּה מִבֵּית הַסְּקִילָה, שֶׁהִנֵּה גְבוּהָ שְׁתֵּי קוֹמוֹת. יִירְהָ – יִשְׁלַךְ לְמַטָּה לְאַרְצָא, כְּמוֹ "יִרְהָ בִיָּם". בְּמִשְׁךָ
הַיִּבֵּל – כְּשִׁימְשֶׁךְ הַיִּבֵּל קוֹל אֲרֹךְ, הוּא סִימָן סְלוּק שְׁכִינָה וְהַפְּסָקַת הַקּוֹל; וְכִינּוּן שְׁאֶסְתַּלַּק, הֵם רִשְׁאִין לְעֲלוֹת. הַיִּבֵּל – הוּא שׁוּפֵר שֶׁל אֵיל, שְׁכּוֹן
בְּעַרְבָנָא קוֹרוּן לְדַכְרָא יוֹבְלָא. וְשׁוּפֵר שֶׁל אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק הִנֵּה.

וַיִּרְדַּ מֹשֶׁה מוֹ-הָהָר אֶל-הָעָם וַיְקַדְּשׁ אֶת-הָעָם
וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתֶם:

וַנְּחַת מֹשֶׁה מִן טוֹרָא לְוֹת עַמָּא וְזַמִּין יִת עַמָּא וְתַנּוּ
לְבוּשֵׁיהוֹן:

מִן הָהָר אֶל הָעָם – מְלַמֵּד שְׁלֹא הִנֵּה מֹשֶׁה פּוֹנֵה לְעַסְקִיו, אֲלֹא מִן הָהָר אֶל הָעָם.

וַיֹּאמֶר אֶל-הָעָם הָיוּ נֹכְנִים לְשַׁלְשֵׁת יָמִים אֶל-תְּגִישׁוּ
אֶל-אִשָּׁה:

וַאֲמַר לְעַמָּא הָיוּ זְמִינִין לְתַלְתָּא יוֹמֵינן לֹא תִקְרַבוּן לְצַד
אֶתְתָּא:

הָיוּ נֹכְנִים לְשַׁלְשֵׁת יָמִים – לְסוּף שְׁלֹשֶׁה יָמִים, הוּא יוֹם רְבִיעֵי, שֶׁהוּסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדְּעַתּוֹ, כְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי. וּלְדַבְרֵי הָאוֹמֵר: בְּשִׁשֶׁה בַּחֲדָשׁ
נִתְּנוּ עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת, לֹא הוּסִיף מֹשֶׁה כְּלוּם; וְלְשַׁלְשֵׁת יָמִים, כְּמוֹ "לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי". אֵל תְּגִישׁוּ אֶל אִשָּׁה – כָּל שְׁלֹשֶׁה יָמִים הִלְלוּ, כְּדִי שְׂיִהְיוּ
הַנְּשִׂימִים טוֹבֵלוֹת לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִהְיֶינָה טְהוֹרוֹת לְקַבֵּל תּוֹרָה; שְׂאִם יִשְׁמְשׁוּ תוֹךְ שְׁלֹשֵׁת יָמִים, שְׂמָא תְּפִלַּט הָאִשָּׁה שְׁכַבַת זָרַע לְאַסֵּר טְבִילַתָּה
וְתַחֲזוֹר וְתַטְמָא. אֲבָל מִשְׁשֶׁהֲתָה שְׁלֹשֶׁה יָמִים, כְּכַר הַזָּרַע מְסָרִיִים וְאֵינִי רְאוּי לְהַזְרִיעַ, וְטְהוֹר מְלַטְמָא אֶת הַפּוֹלְטָת.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיֹת הַבְּקָר וַיְהִי קִלְת וּבְרַקִּים
וַעֲנָן כָּבֵד עַל-הָהָר וְקָל שֶׁפָּר חֲזַק מְאֹד וַיִּתְחַד כָּל-
הָעָם אֲשֶׁר בְּמַתְנָה:

וְהָיָה בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּמַהוּי צְפָרָא וְהָיוּ קָלִין וּבְרַקִּין
וַעֲנָנָא תְּקִיף עַל טוֹרָא וְקָל שׁוּפְרָא תְּקִיף לְחַדָּא וְזַע כָּל
עַמָּא דְּבַמְשָׁרִיתָא:

בְּהִיֹת הַבְּקָר – מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדִים עַל יָדָם, מֵה שְׂאִין דְּרָף בְּשֶׁר וְדָם לְעֲשׂוֹת כּוֹ, שְׂיִהָא תְּרַב מְמַתִּין לְתַלְמִיד. וְכֹן מְצִינֵנוּ בִּיחְזָקָאֵל: קוּם צֹא אֵל
הַבְּקָעָה וְגוֹמֵר, וְאַקוּם וְאַצֵּא אֵל הַבְּקָעָה וְהִנֵּה שֵׁם כְּבוֹד ה' עֹמֵד.

וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת-הָעָם לְקִרְאָת הָאֵ-לֵהִים מוֹ-הַמַּתְנָה
וַיִּתְנַצְּבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָרַ:

וְאַפִּיק מֹשֶׁה יִת עַמָּא לְקַדְמוֹת מִימָרָא דִּי מִן מְשָׁרִיתָא
וְאַתְעַתְּדוּ בְּשׁוּפְלֵי טוֹרָא:

לקראת הא-להים – מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה. וזהו שנאמר: "ה' מסיני בא", ולא נאמר "לסיני בא". בתקנית הָהָר – לפי פשוטו: ברגלי הָהָר. ומדרשו, שנתלש הָהָר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית.

וְהָרַסִינִי עֲשׂוֹן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו י-הוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשׂוֹן כַּעֲשׂוֹן הַכִּבְשָׁן וַיִּתְחַד כְּלִי-הַהָר מְאֹד:
וְטוֹרָא דְסִינִי תַנּוּן כּוּלִיָּה מִן קַדָּם דְּאַתְגְּלִי עָלוּהִי יי באישתא וסליק תנניה כתננא דאתונא וזע כל טורא לתדא:

עשון פלו – אין "עשן" זה שם דבר, שהרי נקוד השי"ן פתוח; אלא לשון פעל, כמו: אמר, שמר, שמע. לכה תרגומו "תנן כוליה", ולא תרגם "תננא". וכל "עשן" שבמקרא נקודים קמץ, מפני שהם שם דבר. **הכבשן** – של סיד. יכול ככבשן זה ולא יותר תלמוד לומר: "בפער באש עד לב השמים"; ומה תלמוד לומר "כבשן" לשבר את האזן מה שהיא יכולה לשמע, נותן לבריות סימן הנפר להם. פיוצא בו: "כאריה ישאג". וכי מי נתן פח בארי, אלא הוא, והפתוב מושלו כאריה אלא אנו מכניין ומדמין אותו לבריותיו כדי לשבר את האזן מה שיכולה לשמע. וכיוצא בו: "וקולו פקול מים רבים"; וכי מי נתן קול למים וקול הוא, ואתה מכנה אותו לדמותו לבריותיו, כדי לשבר את האזן.

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וַחֲזוֹק מְאֹד מִנְּשָׂה יִדְבָר וְהָיָה קוֹל שׁוֹפְרָא אֲזִיל וַתְּקִיף וַתְּחַדָּא מִנְּשָׂה מִמְּלִיל וּמִן וְהָא-לֵהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:
קדמ יי מתעני ליה בקול:

הולך וחזק מאד – מנהג הדיוט, כל זמן שהוא מאריך לתקע, קולו מחליש וכוהה; אבל כאן, הולך וחזק מאד. ולמה כה מתחלה לשבר אזניהם מה שיכולין לשמע. **מנשה ידבר** – כשהיה מנשה מדבר ומשמיע הדברות לישראל, שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא "אנכי" ו"לא יהיה לה"; והקדוש ברוך הוא מסיעו לתת בו פח, להיות קולו מגביר ונשמע. **יעננו בקול** – יעננו על דבר הקול, כמו "אשר יענה באש", על דבר האש, להורידו.

שישי

וַיִּרַד י-הוָה עַל-הָהָר סִינִי אֶל-רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא י-הוָה לְמִנְּשָׂה אֶל-רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מִנְּשָׂה:
ואתגלי יי על טורא דסיני לריש טורא וקרא יי למנשה לריש טורא וסליק מנשה:

וירד ה' על הר סיני – יכול ירד עליו ממש תלמוד לומר: "כי מן השמים דברתי עמכם"; מלמד שהרפין שמים העליונים ותחתונים והציען על גבי הָהָר, כמצע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם.

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מִנְּשָׂה רַד הַעֵד בְּעַם פְּנִי-יְהוָה אֵלֶי י-הוָה לְרֹאוֹת וּנְפֹל מִמֶּנּוּ רַב:
ונאמר יי למנשה חות אסיהד בעמא דלמא יפגרון קדם יי למתזי ויפול מנהון סגי:

העיד בעם – התרה בהם שלא לעלות בהר. **פן יהרסו וגומר** – שלא יהרסו את מצבם על ידי שפאתם אל ה' לראות, ויקרבו לצד הָהָר. ונפל ממנו רב – כל מה שיפול מהם, ואפלו הוא יחידי, חשוב לפני רב. **פן יהרסו** – כל הריסה מפרדת אספת הבגין; אף הנפרדין ממצב אנשים, הורסים את המצב.

וְגַם הַפְּהֻגִים הַנִּגְשִׁים אֵלֶי-יְהוָה יתְקַדְּשׁוּ פְּנֵי-פָרֹץ בְּהֵם י-הוָה:
ואף פהניא דקריבין לשמשא קדם יי יתקדשו דלמא יקטול בהון יי:

וגם הפהגים – אף הבכורות שהעבודה בהם. **הנגשים אל ה'** – להקריב קרבנות, אף הם אל יסמכו על חשיבותם לעלות. **יתקדשו** – יהיו מונמים להתניצב על עמדתן. **פן יפרץ** – לשון פרצה; יהרג בהם ויעשה בהם פרצה.

וַיֹּאמֶר מִנְּשָׂה אֵלֶי-יְהוָה לֹא-יִוָּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל-הָהָר סִינִי כִּי-אַתָּה הַעֲדַתָּה בְּנֹו לֹא-אֲמַר הַגִּבֹּל אֶת-הָהָר וַקִּדְּשָׁתוּ:
ונאמר מנשה קדם יי לא יכול עמא למסק לטורא דסיני ארי את אסיהדת בנא למימר תחים ית טורא וקדישהי:

לא יוכל העם – איני צריך להעיד בהם, שהרי מתרים ועומדים הם היום שלשה ימים, ולא יוכלו לעלות, שאין להם רשות.

וַיֹּאמֶר אֲלָיו י-הוָה לְדָוִד וְעַלִּית אִתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַפְּהֻגִים וְהָעָם אֶל-יְהוָה לַעֲלֹת אֶל-יְהוָה פְּנֵי-יְהוָה:
ונאמר ליה יי איזיל חות ותסק את ואהרון עמך וכהניא ועמא לא יפגרון למסק לקדם יי דלמא יקטול בהון:

לך רד – והעיד בהם שנית; שמזרזין את האדם קדם מעשה, וחזרזין ומזרזין אותו בשעת מעשה. **ועלית אתה ואהרון עמך** והפגים – יכול אף הם עמך תלמוד לומר **ועלית אתה**. אמר מעתה: אתה מחיצה לעצמך, ואהרון מחיצה לעצמו; **והעם** כל עקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה'. **פן יפרץ בהם** –

וירד מנשה אל העם ויאמר אליהם: **ונחת מנשה לנת עמא ונאמר להון:**

וידבר אלהים את כל־הדברים האלה לאמר:

ומליל יי ית כל פתגמיא האלין למימר:

וידבר אלהים – אין אלהים אלא דין, וכן הוא אומר: "אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל", ותרגומו "דינא". לפי שיש פרשיות בתורה, שאם עשׂאן אדם – מקבל שכר, ואם לאו – אינו מקבל עליהם פרעניות; יכול אף עשרת הדברות כן תלמוד לומר: וידבר אלהים, דין לפרע. את כל הדברים האלה – מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן. אם כן מה תלמוד לומר עוד: "אנכי" ו"לא יהיה לך" שחזר ופרש על כל דבור ודבור בפני עצמו. לאמר – מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו.

אנכי י-הוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים **אנא יי אלהיך דאפיקתך מארעא דמצרים מבית מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על-פני:**

אשר הוצאתיך מארץ מצרים – כדאי היא ההוצאה שתהיו משעבדים לי. דבר אחר: לפי שנגלה ביים כגבור מלחמה, ונגלה כאן כזקן מלא רחמים, שנאמר: "ותסת רגליו כמעשה לבנת הספיר", זו היתה לפניו בשעת השעבוד, "ויכעצם השמים" משנגאלו. הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו: שתי רשויות הן; אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים. דבר אחר: לפי שהיו שומעין קולות הרבה, שנאמר: "את הקולות", קולות באין מארבע רוחות ומן השמים ומן הארץ, אל תאמרו: רשויות הרבה הן. ולמה אמר לשון יחיד, אלהיך לתן פתחון פה למשה, ללמד סניגוריא כמעשה העגל. וזהו שאמר: "למה ה' יצרה אפך בעמך"; לא להם צוית "לא יהיה לכם אלהים אחרים", אלא לי לבדי. מבית עבדים – מבית פרעה, שהייתם עבדים לו. או אינו אומר אלא מבית עבדים, שהיו עבדים לעבדים תלמוד לומר: "ויפקד מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים"; אמר מעתה: עבדים למלך היו, ולא עבדים לעבדים. לא יהיה לך – למה נאמר לפי שנאמר: "לא תעשה לך", אין לי אלא שלא יעשה; העשוי כבר, מנין שלא יקום תלמוד לומר לא יהיה לך. אלהים אחרים – שאינן אלהות, אלא אחרים עשׂאום אלהים עליהם. ולא יתכן לפרש אלהים אחרים וזלתי, שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו. דבר אחר: אלהים אחרים, שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם. על פני – כל זמן שאני קיים; שלא תאמר: לא נצטוו על עבודה זרה אלא אותו הדור.

לא תעשה לך פסל וכל־תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ:

לא תעביד לך צילם וכל דמו דבשמיא מלעילא ודבארעא מלרע ודבמיא מלרע לארעא:

פסל – על שם שנספסל. וכל תמונה – תמונת כל דבר אשר בשמים.

לא תשתתנה להם ולא תעבדם פי אנכי י-הוה אלהיך אל קנא פלד עון אבת על-בנים על-שלשים ועל-רבעים לשנאי:

לא תסגוד להון ולא תפלתניו ארי אנא יי אלהיך אל קנא מסער חובי אבהו על בניו מרדיו על דר תליתאי ועל דר רביעאי לסנאי פד משלמין בניא למחטי בתר אבהתהון:

אל קנא – מקנא להפרע, ואינו עובר על מדתו למחל על עון עבודה זרה. כל לשון "קנא" – אינפרינמיני ט בלעז, נותן לב להפרע. לשנאי – כתררגומו, כשאחזקין מעשה אבותיהם בידיהם.

ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי:

ועביד טיבו לאלפי דרין לרחמי ולנטרי פקודי:

ועשה חסד – ונוצר חסד שאדם עושה, לשלם שכר עד לאלפים דור. נמצאת מדה טובה יתרה על מדת פרעניות אחת על חמש מאות, שזו לארבעה דורות, וזו לאלפים.

לא תשא את־שם־י-הוה אלהיך לשווא פי לא ינקה י-הוה את אשר־ישא את־שמו לשווא:

לא תימי בשמא דינ אלהיך למגנא ארי לא יזפי יי ית דיימי בשמיה לשקרא:

לשווא – חנם, להקבל. ואיזהו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע, על עמוד של אבן שהוא של זקב. לשון שקר, כתררגומו, כמה דתימר: איזהו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע, על עמוד של אבן שהוא של זקב. השני לשון מגן, כתררגומו, זה הנשבע לחנם ולהקבל, על של עץ – עץ, ועל אבן – אבן.

זכור את־יום השבת לקדשו:

הוי דכיר ית יומא דשבתא לקדשותיה:

זכור – זכור ו"שמור" בדבור אחד נאמר, וכן: "מחלליה מות יומת", ויביום השבת שני כבשים". וכן "לא תלבש שעטני", "גדלים תעשה לך"; וכן "ערות אשת אחיה", "ויבמה יבא עליה". הוא שנאמר: "אחת דבר אלהים שמים זו שמענו" "זכור" – לשון פעול הוא, כמו: "אכול ושתו", "הלוך ובכה"; וכן פתרונו: תנו לב לזכר תמיד את יום השבת, שאם גזדמן לך חפץ יפה, תהא מזמינו לשבת.

ששת ימים תעבד ועשית כל־מלאכתך:

ששת יומין תפלא ותעביד כל עבידתך:

ועשית כל מלאכתך – כשתבא שבת, יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה.

וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שְׁבַתָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד כָּל עֲבִידָא אִתָּךְ וּבְרִיךְ וּבְרַתְךָ עֲבָדְךָ וְאַמְתָּךְ וּבְעִירְךָ וּגְיֹרְךָ דְּבִקְרוּךְ:

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַת לִי-הִנֵּה אֶלֶּהֶיךָ לֹא-תַעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אַתָּה | וּבִנְךָ וּבִתְךָ עֲבָדְךָ וְאַמְתְּךָ וּבְהִמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ:

אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ – אלו קטנים. או אינו אלא גדולים אַמְתְּךָ, הרי כָּבֵד שְׁשֻׁנֵינוּ: קטן שָׂא לְכַבּוֹת – אין שומעין לו, מִפְּנֵי שְׁשֻׁבִיתָתוֹ עֲלֶיךָ.

אַרִי שְׁתָּא יוֹמִין עֲבָד יְיָ יִתְּ שְׁמִיָּא וְיִתְּ אַרְעָא יִתְּ יִמָּא וְיִתְּ כָּל דְּבַהּוֹן וְנַח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עַל כּוֹן בְּרִיךְ יְיָ יִתְּ יוֹמָא דְּשְׁבַתָּא וְקַדְשִׁיהָ:

כִּי שֵׁשֶׁת-יָמִים עָשָׂה יְ-הוָה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֶת-הַיָּם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל-כֵּן בֵּרַךְ יְ-הוָה אֶת-יּוֹם הַשְּׁבַת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – כְּכַיִּכּוֹל הַכְּתִיב בְּעֶצְמוֹ מְנוּחָה, לְלַמֵּד הַיָּמִינוּ קַל וְחֹמֵר לְאָדָם שְׁמַלְאֲכָתוֹ בְּעַמְלָא וּבִיגִיעָה, שְׁיֵהָא נַח בְּשַׁבַּת. בְּרַךְ.. וַיְקַדְּשֵׁהוּ – בֵּרַכּוּ בְּמוֹ, לְכַפְּלוֹ בַשָּׁשִׁי לַחֵם מִשְׁנֵה; וְקַדְּשׁוּ בְּמוֹ, שְׁלֵא הִיָּה יוֹרֵד בּוֹ.

יִקְרַךְ יִתְּ אַבּוּךָ וְיִתְּ אַמְךָ בְּדִיל דְּיִירְכּוּן יוֹמְךָ עַל אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ:

כִּבֵּד אֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּן יְמֵיךָ עַל-הַאֲדָמָה אֲשֶׁר-יְ-הוָה אֶלֶּהֶיךָ נָתַן לָךְ:

לְמַעַן יֵאָרְכּוּן יְמֵיךָ – אם תִּכְבֵּד יֵאָרְכּוּן, ואם לאו יִקְצְרוּן, שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה נוֹטְרִיקוֹן הַסּ, נִדְרָשִׁין מְכַלְל הֵן לְאוּ וּמְכַלְל לְאוּ הֵן.

לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנוֹב לֹא תִעֲנֶה בְרַעְיָךְ עֵד שָׁקֵר:

לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנוֹב לֹא-תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עֵד שָׁקֵר:

לֹא תִנְאַף – אין נְאוּף אֱלֹא בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ, שְׁנַאֲמַר: מוֹת יוֹמַת הַנְּאָף וְהַנְּאָפֶת", וְאוֹמַר: "הָאִשָּׁה הַמְּנַאֲפַת תַּסֵּחַת אִשָּׁה תַּקַּח אֶת זָרִים". לֹא תִגְנוֹב – גְּנוּבָה נְפִשׁוֹת הַפְּתוּב מְדַבֵּר. "לֹא תִגְנוּבוּ", גְּנוּבָה מְמוֹן. או אינו אלא זֶה גְּנוּבָה מְמוֹן, וְלִהְלֹן בְּגוּבָה נְפִשׁוֹת אַמְרָתְךָ, דְּכַר הַלְּמַד מִעֲנִינוּ: מַה לֹא תִרְצַח, לֹא תִנְאַף, מְדַבֵּר בְּדַבְּרֵי שְׁחִיבִין עֲלֵיהֶם מִיַּתַּת בֵּית דִּין, אִף לֹא תִגְנוּב, דְּכַר שְׁחִיב עֲלֵיו מִיַּתַּת בֵּית דִּין.

לֹא תַחְמִיד בֵּית חֲבֵרָךְ לֹא תַחְמִיד אֶתַת חֲבֵרָךְ וְעַבְדֵיךָ וְאַמְתֵיךָ וְשׁוֹרוֹ וְחַמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרַעְיָךְ:

לֹא תַחְמִיד בֵּית רַעְיָךְ לֹא-תַחְמִיד אִשְׁתֵּי רַעְיָךְ וְעַבְדֵיךָ וְאַמְתֵיךָ וְשׁוֹרוֹ וְחַמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרַעְיָךְ:

שְׁבִיעִי פְרָשַׁת יְרֵאת מַעֲמַד הַר סִינַי

וְכָל עַמָּא חֲזוֹן יִתְּ קַלִּיָּא וְיִתְּ בְּעוֹרִיָּא וְיִתְּ קַל שׁוֹפְרָא וְיִתְּ טוֹרָא דְּתַנּוּן וְחֲזָא עַמָּא וְזַעוּ וְקָמוּ מִרְחִיק:

וְכָל-הָעָם רֹאִים אֶת-הַקּוֹלֹת וְאֶת-הַלַּפִּידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת-הַהָהָר עֹשֶׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעֲמְדוּ מִרְחָק:

וְכָל הָעָם רֹאִים – מְלַמֵּד שְׁלֵא הִנֵּה בְּהֶם אַחַד סוּמָא. וּמִנִּין שְׁלֵא הִנֵּה בְּהֶם אַלֶם תְּלַמּוּד לוֹמַר: "וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם". וּמִנִּין שְׁלֵא הִנֵּה בְּהֶם חֲרַשׁ תְּלַמּוּד לוֹמַר: "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע". רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת – רֹאִין אֶת הַנְּשֻׁמָע, שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְרֹאוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר. אֶת הַקּוֹלֹת – הַיּוֹצֵאִין מִפִּי הַגְּבוּרָה. וַיָּנֻעוּ – אִין נוּע אֱלֹא זַע. וַיַּעֲמְדוּ מִרְחָק – הִיוּ נִרְתַּעִין לְאַחֻרֵיהֶם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי מִיל, כְּאַרְבָּה מִתְּנִיחָם; וּמִלְּאֲכֵי הַשְּׂרַת בְּאִין וּמִסִּיעִין אוֹתוֹן לְהַחֲזִירוֹ, שְׁנַאֲמַר: "מִלְּאֲכֵי זָ-בְאוֹת יַדְדוֹן יַדְדוֹן"

וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר-אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל-יִדְבַּר עִמָּנוּ אֱ-לֹהִים פְּוִ-נְמוֹת:

וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר-אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל-יִדְבַּר עִמָּנוּ אֱ-לֹהִים פְּוִ-נְמוֹת:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אֶל-תִּירְאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נַסוֹת אַתְּכֶם בָּא הָאֱ-לֹהִים וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל-פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אֶל-תִּירְאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נַסוֹת אַתְּכֶם בָּא הָאֱ-לֹהִים וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל-פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ:

לְבַעֲבוֹר נַסוֹת אַתְּכֶם – לְגַדֵּל אַתְּכֶם בְּעוֹלָם, שְׁיַצֵּא לְכֶם שֵׁם בְּאִמּוֹת שֶׁהוּא בְּכַבּוּדוֹ נְגַלָּה עֲלֵיכֶם. נַסוֹת – לְשׁוֹן הַרְמָה וּגְדֻלָּה, כְּמוֹ: "הַרִימוּ נֹס", "אֲרִים נֹסִי", "וְכַנֵּס עַל הַגְּבָעָה", שְׁהוּא זְמוּרָה. וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ – עַל יְדֵי שְׁרֵאִיתֶם אוֹתוֹ וְרֵאוּי וּמֵאִים, תַּדְעוּ כִּי אִין זוֹלָתוֹ וְתִירְאוּ מִפְּנֵיו.

וַיַּעֲמֵד הָעָם מִרְחָק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל-הָעַרְפֶּל אֲשֶׁר-שָׁם הָאֱ-לֹהִים:

וַיַּעֲמֵד הָעָם מִרְחָק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל-הָעַרְפֶּל אֲשֶׁר-שָׁם הָאֱ-לֹהִים:

נִגַּשׁ אֶל הָעַרְפֶּל – לְפָנִים מִשְׁלֵשׁ מַחְצוֹת שְׁנַאֲמַר, חִשְׁף עֵנּוּ וְעַרְפֶּל: "וְהִקֵּר בַּעַר בְּאִשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חִשְׁף עֵנּוּ וְעַרְפֶּל". עַרְפֶּל הוּא עַב הָעֵנּוּ, שְׁאֲמַר לוֹ: "הִנֵּה אֲנִכִי בָּא אֵלֶיךָ בַּעַב הָעֵנּוּ".

**וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן־הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם:**

כֹּה תֹאמַר – בְּלִשׁוֹן הַזֶּה. אַתֶּם רְאִיתֶם – יֵשׁ הַפָּרֶשׁ בֵּין מֶה שֶׁאֲדַם רוֹאֶה לְמֶה שֶׁאֲחַרִּים מְשִׁיחִין לוֹ; שְׁמַה שֶׁאֲחַרִּים מְשִׁיחִין לוֹ, פְּעָמִים שֶׁלְּבוּ חֲלוּקִים מִלְּהַאֲמִין. כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי – וְכַתּוּב אַחַד אוֹמֵר: "וַיִּרְדּוּ ה' עַל הַר סִינַי" בְּאֵת הַפְּתוּחַ הַשְּׁלִישִׁי וְהַכְרִיעַ בִּינֵיהֶם: "מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעָה אֶת קוֹל לִיסְרָף וְעַל הָאָרֶץ הָרָאָה אֶת אֲשׁוּ הַגְּדוּלָּה"; כְּבוֹדוֹ בְּשָׁמַיִם, וְאֲשׁוּ וּגְבוּרָתוֹ עַל הָאָרֶץ. דָּבָר אַחֵר: הַרְפִּין שְׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם וְהַצִּיעַן עַל הַהָר; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ".

**לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֶל־לְהִי כֶסֶף וְאֶל־לְהִי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּן
לְכֶם:**

לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי – לֹא תַעֲשׂוּן דְמוּת שְׁמַיִם הַמְשַׁמְשִׁים לְפָנַי בְּמִרוֹם. אֶל־לְהִי כֶסֶף – בְּאֵת הַזְהָר עַל הַכְּרוּבִים שֶׁאַתֶּם עוֹשֶׂה לַעֲמֹד אִתִּי, שֶׁלֹּא יְהִי שֶׁל כֶּסֶף; שֶׁאִם שְׁנִיתֶם לַעֲשׂוֹתָם שֶׁל כֶּסֶף, הָרִי הֵן לְפָנַי כְּאֵלֵהוּת. וְאֶל־לְהִי זָהָב – בְּאֵת הַזְהָר שֶׁלֹּא יוֹסִיף עַל שְׁנַיִם; שֶׁאִם עֲשִׂיתָ אַרְבָּעָה, הָרִי הֵן לְפָנַי כַּאֲלֵהוּת. לֹא תַעֲשׂוּן לְכֶם – לֹא תֹאמַר: הֲרִינִי עוֹשֶׂה כְּרוּבִים בְּכַתְּמִי כְּנִסְיוֹת וּבְכַתְּמִי מְדַרְשׁוֹת כְּדָרָךְ שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה בְּבֵית עוֹלָמִים; לְכָךְ נֹאמַר: לֹא תַעֲשׂוּן לְכֶם.

**מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה־לִּי וְזִבְחֶתָּ עָלָיו אֶת־עֹלֹתֶיךָ
וְאֶת־שְׁלֵמֶיךָ אֶת־צֹאנֶיךָ וְאֶת־בְּקָרֶיךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבוּא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ:**

מִזְבַּח אֲדָמָה – מִחֶבֶר בְּאֲדָמָה, שֶׁלֹּא יִבְנֶנּוּ עַל גְּבֵי עֲמוּדִים אוּ עַל גְּבֵי בָּסִיס. דָּבָר אַחֵר: שֶׁהִנֵּה מִמְּלֵא אֶת חֲלָל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲדָמָה בְּשֶׁעַת הַזְּמַן. תַעֲשֶׂה־לִּי – שֶׁתִּהְיֶה תַחֲלַת עֲשִׂיתוֹ לְשָׁמַיִם. וְזִבְחֶתָּ עָלָיו – אֲצִלּוֹ, כְּמוֹ "וְעָלִיו מִטָּה מְנַשֶּׁה". אוּ אִינּוּ אֵלֶּא עָלָיו מִמֶּשׁ תְּלַמּוּד לֹא מֵר: "הַבְּשֹׁר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח ה' אֶל־לְהִי", וְאִין שְׁחִיטָה בְּרֵאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ – אֲשֶׁר מִצְּאֵנָה וּמִבְּקָרֶיךָ; "אֶת צֹאנֶיךָ וְאֶת בְּקָרֶיךָ" – פָּרוֹשׁ לְאֵת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ. בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי – אֲשֶׁר אֶתֶּן לָךְ רִשׁוֹת לְהַזְכִּיר שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ שְׁלִי, שֵׁם אָבוּא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ, אֲשֶׁרֶה שְׁכִינָתִי עָלֶיךָ. מִכָּאֵן אַתֶּם לְמַד שֶׁלֹּא נִתְּן רִשׁוֹת לְהַזְכִּיר שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ אֵלֶּא בְּמָקוֹם שֶׁשְׁכִינָה בָּאָה שָׁם, וְזֶהוּ בֵּית הַבְּחִירָה, שֵׁם נִתְּן רִשׁוֹת לְפָנֵיהֶם לְהַזְכִּיר שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ בְּנִשְׂאֵת כְּפִים לְבָרֶךְ אֶת הָעָם.

**וְאִם־מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה־לִּי לֹא־תִבְנֶנּוּ אֶתְהֶן גְּזִית
כִּי חֲרָבָה הַנֶּפֶת עָלֶיהָ וְתַחֲלָלָהּ:**

וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים – רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: כֹּל "אִם" וְ"אִם" שֶׁבַתּוֹרָה רִשׁוֹת, חוּץ מִשְׁלֹשָׁה. וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִּי, הָרִי "אִם" זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "כְּאֲשֶׁר": וְכַאֲשֶׁר תַעֲשֶׂה לִּי מִזְבַּח אֲבָנִים – לֹא תִבְנֶנּוּ אֶתְהֶן גְּזִית; שֶׁהָרִי חוֹבָה עָלֶיךָ לְבָנוֹת מִזְבַּח אֲבָנִים. שְׁנֹאמַר: "אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶנּוּ". וְכֵן "אִם כֶּסֶף תִּלְוֶנָה" – חוֹבָה הוּא, שְׁנֹאמַר: "וְהַעֲבַט תַעֲבִיטֶנּוּ", וְאִם זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "כְּאֲשֶׁר". וְכֵן "וְאִם תִּקְרִיב מִנְחַת בְּכוֹרִים", זֶה מִנְחַת הַעֲמֵר, שֶׁהִיא חוֹבָה; וְעַל פְּרֻחָה אִין "אִם" הִלְלוּ תְלוּוִינּוּ, אֵלֶּא וְדָאִין, וּבְלִשׁוֹן "כְּאֲשֶׁר" הֵם מְשַׁמְשִׁים. גְּזִית – לִשׁוֹן גְּזִיזָה, שְׁפוֹסֵלֶן וּמְכַתְּמֶן בְּבַרְזֶל. כִּי חֲרָבָה הַנֶּפֶת עָלֶיהָ – הָרִי "כִּי" זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "כִּי" שֶׁהוּא "דִּילְמָא": כִּי תִנְיָף חֲרָבָה עָלֶיהָ. וְתַחֲלָלָהּ – הָאֵל לְמַדָּה שֶׁאִם הַנֶּפֶת עָלֶיהָ בְּרָזֶל, חֲלָלָהּ; שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נִבְרָא לְהֵאָרִיךְ יְמֵי שָׁל אָדָם, וְהַבְּרָזֶל נִבְרָא לְקַצֵּר יְמֵי שָׁל אָדָם; אִין זֶה בְּדִין שְׁיוּנָה הַמְּקַצֵּר עַל הַמְּאָרִיךְ. וְעוֹד, שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְטִיל שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים, לְפִיכָךְ לֹא יָבֵא עָלָיו פּוֹרַת וּמְחַבֵּל. וְהָרִי דְבָרִים קַל וְחֹמֶר: וּמָה אֲבָנִים, שְׁאִינֵם רֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל יְדֵי שְׁמִטִּילוֹת שְׁלוֹם אֶמְרָה תּוֹרָה: "לֹא תִנְיָף עָלֶיהֶם בְּרָזֶל" – הַמְטִיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין מְשַׁפְּטָה לְמְשַׁפְּטָה, בֵּין אָדָם לְחֶבְרִי, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁלֹּא תְבוֹאֶהוּ פְרַעֲנוֹת.

**וְלֹא־תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגְלָהּ
עֲרוֹתָי עָלָיו:**

וְלֹא תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת – כְּשֶׁאַתֶּם בּוֹנֶה כְּבֶשׂ לְמִזְבֵּחַ, לֹא תַעֲשֶׂהוּ מַעֲלֹת מַעֲלֹת, אִישְׁקֻלוֹ"שׁ בְּלַעַז, אֵלֶּא חֲלָק יְהֵא וּמְשַׁפֵּעַ. אֲשֶׁר לֹא תִגְלָהּ עֲרוֹתָי – שֶׁעַל יְדֵי הַמַּעֲלֹת אַתֶּם צָרִיךְ לְהַרְחִיב פְּסִיעוֹתֶיךָ. וְאִם עַל פִּי שְׁאִינּוּ גְלוּי עֲרוֹנָה מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי כְתִיב: "וַעֲשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי בָד", מְכַל מְקוֹם הַרְחִיבַת הַפְּסִיעוֹת קְרוּב גְלוּי עֲרוֹנָה הוּא, וְאַתֶּם נוֹהֵג בְּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן. וְהָרִי דְבָרִים קַל וְחֹמֶר: וּמָה אֲבָנִים הִלְלוּ, שְׁאִין בְּהֶם דַּעַת לְהַקְפִיד עַל בְּזִיוּנוֹ, אֶמְרָה תּוֹרָה: הוֹאִיל וַיֵּשׁ בְּהֶם צָרָה, לֹא תִנְהַג בְּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן; חֲבָרָה, שֶׁהוּא בְּדַמוֹת יוֹצֵרָה וּמְקַפֵּיד עַל בְּזִיוּנוֹ – עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

י וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת־פָּדַי הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־רֹאשׁוֹ
וַיִּשְׁקָהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי־מִשְׁחָהּ י־הִנֵּה עַל־נַחְלָתוֹ
לְנָגִיד׃ בַּלְכֹתָהּ הַיּוֹם מִעַמְדֵי וּמִצֵּאתַי שְׁנֵי אַנְשִׁים
עַם־קִבְרַת רַחֵל בְּגִבּוֹל בְּנִימָן בְּצִלְצַח וְאָמְרוּ אֵלָיךְ
נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת אֲשֶׁר הִלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ
אֲבִיךָ אֶת־דְּבָרֵי הָאֲתָנוֹת וְדָאָג לָכֶם לֵאמֹר מַה
אֲעֲשֶׂה לְבָנִי׃ וַחֲלַפְתָּ מִשֵּׁם וְהִלָּאָה וּבֵאתְ עַד־
אֵלּוֹן תְּבוֹר וּמִצֵּאוֹךְ שֵׁם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים עֲלִים אֶל־
הָאֱלֹהִים בֵּית־אֵל אֶחָד נִשְׂאֵל שְׁלֹשָׁה גִדְיִים
וְאֶחָד נִשְׂאֵל שְׁלֹשַׁת פְּכוֹת לֶחֶם וְאֶחָד נִשְׂאֵל גִּבְלֵי־
יִד׃ וַיִּשְׂאֲלוּ לָהּ לְשָׁלוֹם וַנִּתְּנוּ לָהּ שְׁתֵּי־לֶחֶם
וְלִקְחַת מִיָּדָם׃ אַחֵר כֹּן תְּבוֹא גִבְעַת הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר־שָׁם נִצְבֵי פִלְשֵׁתִים וַיְהִי כִּבְאֹךְ שֵׁם הָעִיר
וּפְגַעְתָּ חֲבַל גְּבָאִים יִרְדִים מִהַבְּמָה וּלְפָנֶיהֶם גִּבְלֵי
וְתַף וְחֲלִיל וּכְבוֹר וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים׃ וַצִּלְחָה עָלֶיךָ
רוּחַ י־הַיְהוָה וְהִתְנַבְּיַת עִמָּם וַנְּהַפְכַת לְאִישׁ אַחֵר׃
וְהָיָה כִּי תִבְאֵנָה הָאֲתָנוֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לָךְ אֲשֶׁר
תִּמְצָא יָדָךְ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃ וַיִּרְדַּת לְפָנָי
הַגִּלְגָל וְהִנֵּה אֹנְכִי יָרַד אֵלָיךְ לְהַעֲלוֹת עֲלוֹת לְזִבְחַת
זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחַל עַד־בוֹאֵי אֵלָיךְ
וְהוֹדַעְתִּי לָךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ וְהָיָה כִּהְפַנְתּוּ
שִׁכְמוֹ לְלָכַת מִעַם שְׂמוּאֵל וַיִּהְפְּדוּ־לוֹ אֱלֹהִים לֵב
אֲחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל־הָאֲתָנוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא׃ וַיָּבֹאוּ
שֵׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֲבַל־נִבְאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח
עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם׃ וַיְהִי כָּל־
יּוֹדְעוֹ מֵאֲתָמוֹל שְׁלֹשָׁם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עַם־נִבְאִים
נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מַה־זֶּה הִנֵּה לְבוֹן־
קִישׁ הַגָּם שְׂאוֹל בְּנִבְיָאִים׃ וַיִּעַן אִישׁ מִשֵּׁם
וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל־כֵּן הִיתָה לְמִשְׁלַל הַגָּם
שְׂאוֹל בְּנִבְאִים׃ וַיִּכַּל מִהִתְנַבְּוֹת וַיָּבֹא הַבְּמָה׃
וַיֹּאמֶר דוֹד שְׂאוֹל אֵלָיו וְאֶל־נַעֲרוֹ אֵן הִלַכְתֶּם
וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת־הָאֲתָנוֹת וְנִרְאָה כִּי־אֵין וַנִּבְּוֹא
אֶל־שְׂמוּאֵל׃ וַיֹּאמֶר דוֹד שְׂאוֹל הִגִּידָה־נָא לִי
מַה־אָמַר לָכֶם שְׂמוּאֵל׃ וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־דוֹדוֹ
הַגִּד הַגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת וְאֶת־דְּבַר
הַמְּלוּכָה לֹא־הִגִּיד לּוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׂמוּאֵל׃ וַיִּצְעַק
שְׂמוּאֵל אֶת־הָעָם אֶל־י־הַיְהוָה הַמִּצְפָּה׃ וַיֹּאמֶר ו
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר י־הַיְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

אֹנְכֵי הָעֲלִיתִי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְאֲצִיל אֶתְכֶם
מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל־הַמְּמַלְכוֹת הַלְחָצִים אֶתְכֶם׃
וְאַתֶּם הַיּוֹם מֵאֲסַתֶּם אֶת־אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוּא
מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל־רְעוֹתֵיכֶם וְצָרְתִיכֶם וַתֹּאמְרוּ לוֹ
כִּי־מִלֶּךְ תִּשָּׂים עָלֵינוּ וְעַתָּה הִתְנַצְּבוּ לִפְנֵי י־הַיְהוָה
לְשִׁבְטֵיכֶם וּלְאֶלְפֵיכֶם׃ וַיִּקְרַב שְׂמוּאֵל אֵת כָּל־
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכַּד שִׁבְט בְּנִימָן׃ וַיִּקְרַב אֶת־
שִׁבְט בְּנִימָן לְמִשְׁפַּחָתוֹ וַתִּלְכַּד מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי
וַיִּלְכַּד שְׂאוֹל בֶּן־קִישׁ וַיִּבְקַשְׁהוּ וְלֹא נִמְצָא׃
וַיִּשְׂאֲלוּ־עוֹד בִּי־הַיְהוָה הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ וַיֹּאמֶר
י־הַיְהוָה הִנֵּה־הוּא נִחְבָּא אֶל־הַפְּלִים׃ וַיִּרְצֹו
וַיִּקְחָהוּ מִשֵּׁם וַיִּתְנַצְּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבְּה מִכָּל־הָעָם
מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה׃ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־כָּל־הָעָם
הֲרֵאִיתֶם אֲשֶׁר בְּתִרְבּוֹ י־הַיְהוָה כִּי אֵין כָּמָהוּ בְּכָל־
הָעָם וַיִּרְעוּ כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּזְכֹּר
שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֵת מִשְׁפַּט הַמְּלָכָה וַיִּכְתַּב בְּסֹפֶר
וַיַּנַּח לִפְנֵי י־הַיְהוָה וַיִּשְׁלַח שְׂמוּאֵל אֶת־כָּל־הָעָם
אִישׁ לְבֵיתוֹ׃ וַיָּגַם־שְׂאוֹל הַלֶּךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה
וַיִּלְכוּ עִמּוֹ הַחִיל אֲשֶׁר־נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם׃ וַיְבַגֵּי
בְּלִיעַל אֲמָרוּ מַה־יִּשְׁעֵנוּ זֶה וַיִּבְזְהוּ וְלֹא־הִבִּיאוּ לוֹ
מִנְחָה וַיְהִי כַּמִּתְרִישׁ׃

יא וַיִּעַל נַחֲשׁ הָעַמּוֹנִי וַיַּחֵן עַל־יְבִישׁ גִּלְעָד
וַיֹּאמְרוּ כָּל־אֲנָשֵׁי יְבִישׁ אֶל־נַחֲשׁ כָּרַת־לָנוּ בְּרִית
וְנַעֲבֹדָךְ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נַחֲשׁ הָעַמּוֹנִי בְּזֹאת
אֲכַרְתָּ לָכֶם בְּנִקְוֹר לָכֶם כָּל־עֵינַי וְיָמִין וְשִׁמְתִּיהָ
חֲרָפָה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זִקְנֵי יְבִישׁ
הֲרַף לָנוּ שִׁבְעַת יָמִים וְנִשְׁלַחְהָ מִלְּאָכִים בְּכָל גִּבּוֹל
יִשְׂרָאֵל וְאִם־אֵין מוֹשִׁיעַ אֲתָנוּ וַיִּצְאָנוּ אֵלָיךְ׃
וַיָּבֹאוּ הַמְּלָאָכִים גִּבְעַת שְׂאוֹל וַיִּזְכְּרוּ הַדְּבָרִים
בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ כָּל־הָעָם אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ׃
וְהִנֵּה שְׂאוֹל בָּא אַחֲרָי הַבֶּקֶר מִן־הַשָּׂדֶה וַיֹּאמֶר
שְׂאוֹל מַה־לָּעָם כִּי יִבְכּוּ וַיִּסְפְּרוּ־לוֹ אֶת־דְּבָרֵי
אֲנָשֵׁי יְבִישׁ׃ וַתִּצְלַח רוּחַ־אֱלֹהִים עַל־שְׂאוֹל
כַּשְׂמֵעוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר אַפּוֹ מְאֹד׃ וַיִּקַּח
צֶמֶד בָּקָר וַיִּנְתְּחֵהוּ וַיִּשְׁלַח בְּכָל־גִּבּוֹל יִשְׂרָאֵל בְּיַד
הַמְּלָאָכִים לֵאמֹר אֲשֶׁר אֵינְנוּ יֹצֵא אַחֲרָי שְׂאוֹל
וְאַחֵר שְׂמוּאֵל כֹּה יַעֲשֶׂה לְבַקְרוֹ וַיִּפֹּל כַּסְדִּי־הַיְהוָה
עַל־הָעָם וַיִּצְאוּ כָּאִישׁ אֶחָד׃ וַיִּפְקְדֵם בְּבֶזֶק וַיִּהְיוּ

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שָׁלַשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה
שְׁלֹשִׁים אֶלֶף: וַיֹּאמְרוּ לְמַלְאָכִים הַבָּאִים כֹּה
תֹּאמְרוּן לְאִישׁ יְבִישׁ גַּלְעָד מִחַר תְּהִי־לְכֶם
תְּשׁוּעָה כַּחַם הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּבֵאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּגִּידוּ
לְאַנְשֵׁי יְבִישׁ וַיִּשְׁמְחוּ: וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי יְבִישׁ מִחַר
נִצָּא אֲלֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָנוּ כְּכֹל־הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם:
וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיִּשְׂם שָׂאוּל אֶת־הַעֵם שְׁלֹשָׁה
רָאשִׁים וַיָּבֵאוּ בְּתוֹד־הַמַּחֲנֶה בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקָר
וַיִּפְּצוּ אֶת־עֵמּוֹן עַד־תָּחַם הַיּוֹם וַיְהִי הַנְּשֹׂאֲרִים וַיִּפְּצוּ
וְלֹא נִשְׂאָרוּ־בָם שְׁנַיִם יָחַד: וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־
שָׂמוּאֵל מִי הָאִמֵר שָׂאוּל יִמְלֶךְ עָלֵינוּ תָּנוּ הָאֲנָשִׁים
וַנְּמִיתֶם: וַיֹּאמֶר שָׂאוּל לֹא־יִוָּמַת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה
כִּי הַיּוֹם עָשָׂה־יְהוָה תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר
שָׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וּנְלַכֶּה הַגִּלְגָּל וְנַחֲדָשׁ שָׁם
הַמְּלוּכָה: וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־
שָׂאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים
שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַח שָׁם שָׂאוּל וְכָל־אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֵד:

יב וַיֹּאמֶר שָׂמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי
בְּקֹלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר־אַמַּרְתֶּם לִי וְאִמְלִיךְ עָלֵיכֶם
מֶלֶךְ: וַעֲתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ | מִתְּהִלָּךְ לִפְנֵיכֶם וְאַנִּי
זָקֵנִתִי וְשֹׁבֵתִי וּבְנֵי הַגֵּם אֲתִכֶּם וְאַנִּי הִתְהַלַּכְתִּי
לִפְנֵיכֶם מִנְעֻרֵי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: הִנְנִי עָנּוּ בִי נִגְדַד
יְהוָה וְנִגְדַד מִשִׁיחֹו אֶת־שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחַמּוֹר
מִי לְקַחְתִּי וְאֶת־מִי עֲשִׂקְתִּי אֶת־מִי רִצּוֹתִי וּמִי־דֹ-
מִי לְקַחְתִּי כֹפֵר וְאֵעֲלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לְכֶם:
וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתֶּנוּ וְלֹא רִצּוֹתֶנוּ וְלֹא־לְקַחְתָּ
מִי־דָאִישׁ מְאוּמָה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה בְּכֶם
וְעַד מִשִׁיחֹו הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצְּאֹתֶם בְּיַדִּי
מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עַד: וַיֹּאמֶר שָׂמוּאֵל אֶל־הָעָם
יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מִשְׁחָה וְאֶת־אֶהְרֹן וְאֲשֶׁר
הָעֲלָה אֶת־אַבְתֵּיכֶם מֵאַרְצַן מִצְרָיִם: וַעֲתָה
הִתְנַצְּבוּ וְאֲשַׁפְטָה אֲתֶכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־
צְדָקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲתֶכֶם וְאֶת־אַבוֹתֵיכֶם:
כֹּפְאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעַקוּ אַבוֹתֵיכֶם אֶל־
יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מִשְׁחָה וְאֶת־אֶהְרֹן
וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אַבְתֵּיכֶם מִמִּצְרָיִם וַיִּשְׁבּוּם בְּמִקְוֹם
הַזֶּה: וַיִּשְׁפְּחוּ אֶת־יְהוָה אֶל־לֵהִיָּהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֲתֶם

בְּיַד סִיסְרָא שָׂר־צַבָּא חֲצוֹר וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד
מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחַמוּ בָּם: וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ
חֲטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וְנַעֲבַד אֶת־הַבְּעֻלִים
וְאֶת־הַעֲשָׂתָרוֹת וְעַתָּה הֲצִילְנוּ מִיַּד אֲנִיבֵינוּ
וְנַעֲבֹדְךָ: וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יִרְבֵּעֵל וְאֶת־בְּדוֹן
וְאֶת־יַפְתָּח וְאֶת־שָׂמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֲנִיבֵיכֶם
מִסְבִּיב וַתִּשְׁבּוּ בְּטַח: וַיִּתְרָאוּ כִּי־נִחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־
עֵמּוֹן בָּא עָלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֶךְ
עָלֵינוּ וַיְהִי־אֵלֵהֵיכֶם מִלְּכֶם: וַעֲתָה הִנֵּה
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּתַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן
יְהוָה עָלֵיכֶם מֶלֶךְ: אַם־תִּירָאוּ אֶת־יְהוָה
וְעַבַּדְתֶּם אֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת־כִּי
יְהוָה וְהִיתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ
עָלֵיכֶם אַחַר יְהוָה אֵלֵהֵיכֶם: וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ
בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־כִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד־
יְהוָה בְּכֶם וּבְאַבְתֵּיכֶם: וְגַם־עַתָּה הִתְנַצְּבוּ וּרְאוּ
אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עָשָׂה
לְעֵינֵיכֶם: הֲלֹא קִצִּיר־חַטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־
יְהוָה וַיִּתֵּן קִלּוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְכֶם
רַבָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם בְּעֵינַי יְהוָה לְשָׂאוּל לְכֶם
מֶלֶךְ: וַיִּקְרָא שָׂמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְתֹּת
וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה
וְאֶת־שָׂמוּאֵל: וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שָׂמוּאֵל
הֲתַפְּלֵל בְּעַד־עַבְדֶּיךָ אֶל־יְהוָה אֵל־לֵהִיךָ וְאֶל־נַמּוֹת
כִּי־יִסְפְּנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רַעָה לְשָׂאֵל לָנוּ מֶלֶךְ:
וַיֹּאמֶר שָׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־תִּירָאוּ אֲתֶם עָשִׂיתֶם
אֵת כָּל־הַרְעָה הַזֹּאת אֲךָ אֶל־תְּסוּרוּ מֵאַחֲרַי יְהוָה
וְעַבַּדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם: וְלֹא תְסוּרוּ
כִּי | אַחֲרַי הִתְהוּ אֲשֶׁר לֹא־יִוָּעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־
תְהוּ הַמָּה: כִּי לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעַבּוֹר
שָׁמוּ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֲתֶכֶם לוֹ
לְעַם: וְגַם אֲנֹכִי חָלִילָה לִי מִחַטָּא לִי־הוּא מִחֲדָל
לְהַתְּפִלֵּל בְּעַדְכֶם וְהוֹרִיתִי אֲתֶכֶם בְּדָרֶךְ הַטּוֹבָה
וְהִישַׁרְתֶּם: אֲךָ | יִרְאוּ אֶת־יְהוָה וְעַבַּדְתֶּם אֹתוֹ
בְּאַמֶּת בְּכָל־לִבְבְּכֶם כִּי רְאוּ אֵת אֲשֶׁר־הִגִּדְל
עִמְכֶם: וְאִם־תִּרְעוּ תִרְעוּ גַם־אַתֶּם גַּם־מִלְּכֶם
תִּסְפּוּ:

יג אַבְנֵי־שֹׁנָה שָׂאוּל בְּמִלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנַיִם מֶלֶךְ עַל־

ישראל: ויבחר-לו שָׂאוֹל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
מישראל ויהיו עם-שָׂאוֹל אֲלָפִים בַּמִּכְמָשׁ וַבְּהָר
בֵּית-אֵל וְאֶלֶף הָיוּ עִם-יוֹנָתָן בַּגִּבְעָת בְּנִימִין וַיִּתֵּר
הָעָם שִׁלַח אִישׁ לְאַהֲלָיו: וַיִּבֶן יוֹנָתָן אֶת נֹצִיב
פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשָׂאוֹל
תָּקַע בַּשּׁוֹפָר בְּכָל-הָאָרֶץ לֵאמֹר יִשְׁמְעוּ הָעִבְרִים:
וְכָל-יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׂאוֹל אֶת-נֹצִיב
פְּלִשְׁתִּים וְגַם-נִבְאָשׁ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּצְעֲקוּ
הָעָם אַחֲרֵי שָׂאוֹל הַגִּלְגָּל: וַפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ ו
לְהִלָּחֵם עִם-יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב וְשֵׁשֶׁת
אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעַם כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-הַיָּם
לְרֹב וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בַּמִּכְמָשׁ קִדְמַת בֵּית אָנוֹן: וְאִישׁ
יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צָר-לוֹ כִּי נִגַּשׁ הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם
בַּמְעָרוֹת וּבַחֲוֹתִים וּבַסְּלָעִים וּבַצְּרָחִים וּבַבְּרוֹת:
וְעִבְרִים עָבְרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן אָרֶץ גָּד וּגְלַעַד וְשָׂאוֹל
עֹדְנֵו בַּגִּלְגָּל וְכָל-הָעָם חָרְדוּ אַחֲרָיו: וַיִּוָּחַל
שִׁבְעַת יָמִים לְמוֹעֵד אֲשֶׁר שָׁמוּאֵל וְלֹא-בָא
שָׁמוּאֵל הַגִּלְגָּל וַיִּפֶץ הָעָם מֵעֲלָיו: וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל
הֲגִשׁוּ אֵלַי הַעֲלֵה וְהַשְׁלָמִים וַיַּעַל הַעֲלָה: וַיְהִי
כְּכַלְתּוֹ לְהַעֲלוֹת הַעֲלָה וְהִנֵּה שָׁמוּאֵל בָּא וַיֵּצֵא
שָׂאוֹל לְקִרְאתּוֹ לְבָרְכוֹ: וַיֹּאמֶר שָׁמוּאֵל מַה
עָשִׂיתָ וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל כִּי-רָאִיתִי כִּי-נִפְץ הָעָם מֵעֲלָי
וְאַתָּה לֹא-בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפִים
מִכְמָשׁ: וַיֹּאמֶר עֲתָה יָרְדוּ פְּלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָּל
וּפְנִי י-הוָה לֹא חֲלִיתִי וְאַתָּאֲפִק וְאַעֲלֶה הַעֲלָה:
וַיֹּאמֶר שָׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוֹל נִסְכַּלְתָּ לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת-
מִצְוֹת י-הוָה אֶ-לְהִיךָ אֲשֶׁר צִוָּךְ כִּי עֲתָה הִכִּין
י-הוָה אֶת-מַמְלַכְתְּךָ אֶל-יִשְׂרָאֵל עַד-עוֹלָם:
וַיַּעֲתָה מִמְּלַכְתְּךָ לֹא-יִתְקוּם בְּקִשׁ י-הוָה לוֹ אִישׁ
כְּלָבָו וַיִּצְוָהוּ י-הוָה לְנָגִיד עַל-עַמּוֹ כִּי לֹא שָׁמַרְתָּ
אֶת אֲשֶׁר-צִוָּךְ י-הוָה: וַיִּנְקָם שָׁמוּאֵל וַיַּעַל מִן-
הַגִּלְגָּל גִּבְעַת בְּנִימִן וַיִּפְקֹד שָׂאוֹל אֶת-הָעָם
הַנִּמְצָאִים עַמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ: וְשָׂאוֹל וַיּוֹנָתָן
בָּנוּ וְהָעָם הַנִּמְצָא עִמָּם יֹשְׁבִים בַּגִּבְעָה בְּנִימִן
וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בַּמִּכְמָשׁ: וַיֵּצֵא הַמִּשְׁחָת מִמִּחְנֶה
פְּלִשְׁתִּים שְׁלֹשָׁה רְאשִׁים הָרֵאשׁ אֶתְד יִפְנֶה אֶל-
דָּרָךְ עַפְרָה אֶל-אָרֶץ שׁוּעֵל: וְהָרֵאשׁ אֶחָד יִפְנֶה
דָּרָךְ בֵּית חֲרוֹן וְהָרֵאשׁ אֶתְד יִפְנֶה דָּרָךְ הַגְּבִיל

הַנִּשְׁקָף עַל-גִּי הַצְּבָעִים הַמִּדְבָּרָה: וַיִּחַרְשׁ לֹא
יִמָּצֵא בְּכָל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי-אָמְרוּ פְּלִשְׁתִּים כֹּן
יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חָרֵב אוֹ חֲנִית: וַיִּרְדּוּ כָל-יִשְׂרָאֵל
הַפְּלִשְׁתִּים לְלִטּוֹשׁ אִישׁ אֶת-מִחְרָשְׁתּוֹ וְאֶת-אֶתּוֹ
וְאֶת-קַרְדֵּמוֹ וְאֶת מִחְרָשְׁתּוֹ: וַיְהִי־הָהֵמָּה הַפְּצִירָה פִּים
לְמִחְרָשׁוֹת וְלֵאֲתִים וְלִשְׁלֹשׁ קִלְשׁוֹן וְלִהַקְרָדָּמִים
וְלִהֲצִיב הַדְּרָבֹן: וַיְהִיָּה בַיּוֹם מִלְחָמָת וְלֹא נִמָּצֵא
חָרֵב וְחֲנִית בְּיַד כָּל-הָעָם אֲשֶׁר אֶת-שָׂאוֹל וְאֶת-
יוֹנָתָן וְתַמְצָא לְשָׂאוֹל וְלִיוֹנָתָן בָּנוּ: וַיֵּצֵא מִצֵּב
פְּלִשְׁתִּים אֶל-מַעְבַּר מִכְמָשׁ:

יד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן-שָׂאוֹל אֶל-הַנְּעָר
נִשְׂא כְלָיו לָכֵה וְנַעֲבְרָה אֶל-מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר
מַעְבַּר הַלְזוּ וְלֹאֲבִיו לֹא הִגִּיד: וְשָׂאוֹל יוֹשֵׁב בַּקֶּצֶה
הַגִּבְעָה תַּחַת הַרְמֹן אֲשֶׁר בַּמַּגְרֹן וְהָעָם אֲשֶׁר
עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ: וְאַחֲרָיָה בֶן-אֲחִיטָוֵב אֲחִי
אִיכָבֹד וּבֶן-פִּינְחָס בֶּן-עֲלִי כַהֵן י-הוָה בְּשֵׁלּוֹ
נִשְׂא אֶפֹּד וְהָעָם לֹא יָדַע כִּי הִלֵּךְ יוֹנָתָן: וַיִּבִּין
הַמַּעֲבָרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לָעֵבֶר עַל-מִצֵּב
פְּלִשְׁתִּים שׁוֹן-הַסְּלַע מִהַעֲבַר מִזֶּה וְשׁוֹן-הַסְּלַע
מִהַעֲבַר מִזֶּה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצִץ וְשֵׁם הָאֶחָד סִנְהָ:
וְהַשֵּׁן הָאֶחָד מִצִּוִּק מִצְפּוֹן מוֹל מִכְמָשׁ וְהָאֶחָד
מִנְּגָב מוֹל גִּבְעָה: וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל-הַנְּעָר וְנִשְׂא
כְלָיו לָכֵה וְנַעֲבְרָה אֶל-מִצֵּב הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה אוֹלִי
יַעֲשֵׂה י-הוָה לָנוּ כִּי אֵין לִי-הוָה מַעֲצוֹר לְהוֹשִׁיעַ
בְּרַב אוֹ בַמַּעֲט: וַיֹּאמֶר לוֹ נִשְׂא כְלָיו עֲשֵׂה כָל-
אֲשֶׁר בַּלְבָּבְךָ נִטָּה לְךָ הַנְּגִי עִמָּךְ כְּלָבְבְךָ: וַיֹּאמֶר
יְהוֹנָתָן הִנֵּה אֲנִיחֵנוּ עִבְרִים אֶל-הָאֲנָשִׁים וְנִגְלִינוּ
אֲלֵיהֶם: אִם-כֹּה יֹאמְרוּ אֲלֵינוּ דָּמוֹ עַד-הַגִּיעֵנוּ
אֲלֵיכֶם וְעַמְדָנוּ תַּחֲתֵינוּ וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם: וְאִם-
כֹּה יֹאמְרוּ עָלוּ עָלֵינוּ וְעָלֵינוּ כִּי-נִתְּנָם י-הוָה
בְּיַדְנוּ וְזֶה-לָנוּ הָאוֹת: וַיִּגְּלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל-מִצֵּב
פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים הִנֵּה עִבְרִים יֹצְאִים
מִן-הַחֲרִים אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ-שָׁם: וַיַּעֲנוּ אֲנָשֵׁי
הַמִּצֵּבָה אֶת-יוֹנָתָן וְאֶת-נִשְׂא כְלָיו וַיֹּאמְרוּ עָלוּ
אֲלֵינוּ וְנִדְרִיעָה אֶתְכֶם דָּבָר וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל-נִשְׂא
כְלָיו עֲלֶה אַחֲרָי כִּי-נִתְּנָם י-הוָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל:
וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל-יַדָּיו וְעַל-רִגְלָיו וְנִשְׂא כְלָיו
אַחֲרָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן וְנִשְׂא כְלָיו מִמוֹתָת

אחריו: ונתתי המכה הראשונה אשר תכה יונתן
ונשא כליו כעשרים איש כבחיצי מענה צמד
שדה: ונתתי חרדה במחנה בשדה ובכל העם
המצב והמשחית חרדו גם-המה ותרגז הארץ
ותהי לחרדת א-להים: ויראו הצפים לשאול
בגבעת בנימין והנה ההמון נמוג וילך והלם:
ויאמר שאול לעם אשר אתו פקדו-נא וראו מי
הלך מעמנו ויפקדו והנה אין יונתן ונשא כליו:
ויאמר שאול לאתיה הגישה ארון הא-להים פני-
היה ארון הא-להים ביום ההוא ובני ישראל:
ויהי עד דבר שאול אלי-הפתן וההמון אשר
במחנה פלשתים וילך הלוח נרב ויאמר שאול
אלי-הפתן אסף ידך: ויזעק שאול וכל-העם אשר
אתו ויבאו עד-המלחמה והנה היתה חרב איש
ברעהו מהומה גדולה מאד: והעברים היו
לפלשתים כאתמול שלשום אשר עלו עמם
במחנה סביב וגם-המה להיות עם-ישראל אשר
עם-שאול ויונתן: וכל איש ישראל המתחבאים
בהר-אפרים שמעו פני-נסו פלשתים וידבקו גם-
המה אחריהם במלחמה: ויושע י-הנה ביום
ההוא את-ישראל והמלחמה עברה את-בית און:
וואיש-ישראל נגש ביום ההוא ויאל שאול את-
העם לאמר ארור האיש אשר-יאכל לחם עד-
הערב ונקמתי מאיבי ולא-טעם פל-העם לחם:
וכל-הארץ באו ביצר ויהי דבש על-פני השדה:
ויבא העם א-לי-היער והנה הלך דבש ואין-
משגי ידו אל-פיו פני-רא העם את-השבועה:
וייונתן לא-שמע בהשביע אביו את-העם וישלח
את-קצה המטה אשר בידו ויטפל אותה ביערת
הדבש וישב ידו אל-פיו ותארנה עיניו: ויטען
איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את-העם
לאמר ארור האיש אשר-יאכל לחם היום ויעף
העם: ויאמר יונתן עכר אבי את-הארץ ראו-נא
פני-ארו עיני פני טעמתי מעט דבש הנה: ואף פני
לוא אכל אכל היום העם משלל איביו אשר מצא
פני עתה לא-רבתה מכה בפלשתים: ואיפלו ביום
ההוא בפלשתים ממכמש אילנה ויעף העם מאד:
ויטעט העם אל-השלל ויקחו צאן ובקר ובגני בקר

וישחטו-ארצה ויאכל העם על-הדם: ויגידו
לשאול לאמר הנה העם חטאים לי-הנה לאכל
על-הדם ויאמר בגדתם גלו-אלי היום אכן
גדולה: ויאמר שאול פצו בעם ואמרתם להם
הגישו אלי איש שורו ואיש שולחו ושחטתם בזה
ואכלתם ולא-תחטאו לי-הנה לאכל אל-הדם
ויגשו כל-העם איש שורו בידו הלילה וישחטו-
שם: ויבן שאול מזבח לי-הנה אתו החל לבנות
מזבח לי-הנה: ויאמר שאול גרדה אחרי
פלשתים לילה ונבזה בהם | עד-אור הבקר ולא-
נשאר בהם איש ויאמרו פל-הטוב בעיניך עשה
ויאמר הפתן נקרבה הלם אלי-הא-להים: וישאל
שאול בא-להים הארד אחרי פלשתים התתנם
ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא: ויאמר שאול
גשו הלם פל פנות העם ודעו וראו במה היתה
החטאת הזאת היום: ופי חיי-הנה המושיע את-
ישראל פני אם-ישנו ביונתן בני פני מות ואין
ענהו מפל-העם: ויאמר אל-פל-ישראל אתם
תהיו לעבר אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר אחד
ויאמרו העם אל-שאול הטוב בעיניך עשה:
ויאמר שאול אלי-הנה א-להי ישראל הבה
תמים וילכד יונתן ושאול והעם יצאו: ויאמר
שאול הפילו ביני ובין יונתן בני וילכד יונתן:
ויאמר שאול אל-יונתן הגידה לי מה עשית
ויגד-לו יונתן ויאמר טעם טעמתי בקצה המטה
אשר-בידי מעט דבש הנני אמות: ויאמר שאול
פה-יעשה א-להים וכה יוסף פני-מות תמות
יונתן: ויאמר העם אל-שאול היונתן מות
אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל
חלילה חיי-הנה אם-יפל משערת ראשו ארצה
פני-עם-א-להים עשה היום הנה ויפדו העם את-
יונתן ולא-מת: ויטעל שאול מאחרי פלשתים
ופלשתים הלכו למקומם: ושאול לכד המלוכה
על-ישראל וילחם סביב בכל-איביו במואב |
ובבני-עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים
ובכל אשר-יפנה ירשיע: ויטעש חיל ויך את-
עמלק ויצל את-ישראל מינד שסוהו: ויגהיו בני
שאול יונתן וישני ומלפישוע ושם שתי בנותיו

שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל: ושם אשת שאול אחינעם בת-אחימעץ ושם שר-צבאו אבינר בוגר דוד שאול: וקיש אבי-שאול ונר אבי-אבנר בן-אביאל: ונתתי המלחמה חזקה על-פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל-איש גבור וכל-בן-חיל ויאספוהו אליו:

טו ויאמר שמואל אל-שאול אתי שלח י-הוה למשחך למלך על-עמו על-ישראל ועתה שמע לקול דברי י-הוה: כה אמר י-הוה צ-באות פקדתי את אשר-עשה עמלק לישראל אשר-שם לו בדרך בעלתו ממצרים: עתה לך והפיתה את-עמלק והתרמתם את-פל-אשר-לו ולא תחמל עליו והמטה מאיש עד-אשה מעלל ועד-יונה משור ועד-שה מגמל ועד-תמור: וישמע שאול את-העם ויפקדם בטלאים מאתים אלה רגלי ועשרת אלפים את-איש יהודה: ויבא שאול עד-עיר עמלק וירב בנחל: ויאמר שאול אל-הקניזי לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן-אספו עמו ואתה עשיתה חסד עם-פל-בני ישראל בעלותם ממצרים ויסר קניזי מתוך עמלק: ויך שאול את-עמלק מחוילה בואף שור אשר על-פני מצרים: ויתפש את-אנג מלך-עמלק חי ואת-כל-העם החרים לפי-תורב: ויחמל שאול והעם על-אנג ועל-מיטב הצאן והבקר והמשגים ועל-הפרים ועל-כל-הטוב ולא אבו החריםם וכל-המלאכה נמבזה ונמס אתה החריםו: ויהל דבר-י-הוה אל-שמואל לאמר: גחמתי פי-המלכתי את-שאול למלך פי-שב מאחרי ואת-דברי לא הקים ויתר לשמואל ויזעק אל-י-הוה כל-הלילה: וישפם שמואל לקראת שאול בבקר ויגד לשמואל לאמר בא-שאול הפרמלה והנה מצוי לו יד ויסב ויעבר ויגד הגלגל: ויבא שמואל אל-שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה לי-הוה הקימתי את-דבר י-הוה: ויאמר שמואל ומה קול-הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע: ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על-מיטב הצאן והבקר למען זבח לי-הוה א-להיך ואת-היותר החרמנו: ויאמר שמואל אל-שאול

הרף ואגידה לך את אשר דבר י-הוה אלי הלילה ויאמר לו דבר: ויאמר שמואל הלוא אם-קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל וימשחך י-הוה למלך על-ישראל: וישלחך י-הוה בדרך ויאמר לך והתרמטה את-החטאים את-עמלק ונלחמת בו עד פלותם אתם: וקמה לא-שמעת בקול י-הוה ותעט אל-השלל ותעש הרע בעיני י-הוה: ויאמר שאול אל-שמואל אשר שמעת בקול י-הוה ואלך בדרך אשר-שלחני י-הוה ואביא את-אנג מלך עמלק ואת-עמלק החרמתי: ויבא שמואל אל-שאול ויאמר שמואל לזבח לי-הוה א-להיך בגלגל: ויאמר שמואל החפץ לי-הוה בעלות וזבחים פשמע בקול י-הוה הגה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים: כפי חטאת-קסם מרי ואון ותרפים הפצר יען מאסת את-דבר י-הוה וימאסך מלך: ויאמר שאול אל-שמואל חטאתי פי-עברתי את-פי-י-הוה ואת-דבריך פי גראתי את-העם ואשמע בקולם: ועתה שוא נא את-חטאתי ושוב עמי ואשתתוה לי-הוה: ויאמר שמואל אל-שאול לא אשוב עמו פי מאסתה את-דבר י-הוה וימאסך י-הוה מהיות מלך על-ישראל: ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף-מעילו ויקרע: ויאמר אליו שמואל קרע י-הוה את-ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעה הטוב ממך: וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם פי לא אדם הוא להנחם: ויאמר חטאתי עתה כבדני נא גגד זקני-עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחית לי-הוה א-להיך: וישב שמואל אחרי שאול וישתחו שאול לי-הוה: ויאמר שמואל הגישו אלי את-אנג מלך עמלק וילך אליו אנג מעדנת ויאמר אנג אכן סר מר-המות: ויאמר שמואל פאשר שפלה נשים תרבה פן-תשפל מנשים אמך וישפך שמואל את-אנג לפני י-הוה בגלגל: ויילך שמואל הרמתה ושאול עלה אל-ביתו גבעת שאול: ואל-יסף שמואל לראות את-שאול עד-יום מותו פי-התאבל שמואל אל-שאול וי-הוה נחם פי-המליך את-שאול על-ישראל:

טז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׂמוּאֵל עַד־מָתַי אֲתָהּ
מִתְאַבֵּל אֶל־שְׂאוּל וְאֲנִי מֵאַסְתִּיו מִמִּלְחָה עַל־
יִשְׂרָאֵל מִלֵּא קַרְנֶהָ שְׁמֹן וְלֶחֶם אֲשַׁלַּחְךָ אֶל־יִשְׁעֵי
בַּיִת־הַלְחָמִי כִּי־רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מִלְּךָ׃ וַיֹּאמֶר
שְׂמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶּךְ וְשָׁמַע שְׂאוּל וַהֲרַגְנִי וַיֹּאמֶר
יְהוָה עֲגַלְתָּ בְּקֶרֶת תִּקַּח בְּיָדְךָ וְאַמְרַתְּ לִזְבַּח לִי־הוֹה
בְּאַתִּי׃ וַיִּקְרָאתָ לְיִשְׁעֵי בְּזֹבַח וְאַנְכִי אוֹדִיעֶנָּה אֵת
אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחַתְּ לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ׃
וַיַּעַשׂ שְׂמוּאֵל אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וַיָּבֵא בַּיִת
לְחֶם וַיִּתְּרָדּוּ זִקְנֵי הָעִיר לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר שְׁלֹם
בּוֹאֵךְ׃ וַיֹּאמֶר וְשָׁלוֹם לִזְבַּח לִי־הוֹה בְּאַתִּי
הַתְּקַדְּשׁוּ וּבְאַתֶּם אֲתִי בְּזֹבַח וַיִּקְדַּשׁ אֶת־יִשְׁעֵי וְאֶת־
בָּנָיו וַיִּקְרָא לָהֶם לִזְבַּח׃ וַיְהִי בְּבוֹאֶם וַיֵּרָא אֶת־
אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר אֵךְ גָּגַד יְהוָה מִשִּׁיחֹו׃ וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־שְׂמוּאֵל אֶל־תִּבְטַט אֶל־מְרֹאָהוּ וְאֶל־גִּבְתֵּהּ
קוֹמְתוֹ כִּי מֵאַסְתִּיהוּ כִּי | לֹא אֲשֶׁר יֵרָאֶה הָאָדָם כִּי
הָאָדָם יֵרָאֶה לְעֵינָיִם וַיְהוָה יֵרָאֶה לְלֵבָב׃ וַיִּקְרָא
יִשְׁעֵי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבֹרְהוּ לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר
גַּם־בְּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ וַיַּעֲבֹר יִשְׁעֵי שָׁמָּה וַיֹּאמֶר
גַּם־בְּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ וַיַּעֲבֹר יִשְׁעֵי שְׁבַעֶת בָּנָיו
לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יִשְׁעֵי לֹא־בָחַר
יְהוָה בְּאַלֶּה׃ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יִשְׁעֵי הֲתַמּוּ
הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקִּטָּן וְהַגֵּה רֵעָה בְּצֹאן
וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יִשְׁעֵי שְׁלַחַת וְקָחְנוּ כִּי לֹא־נִסַּב
עַד־בָּאוּ פֹה׃ וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאָהוּ וְהוּא אֲדַמּוּנֵי עַם־
יִפֶּה עֵינָיִם וְטוֹב רָאִי וַיֹּאמֶר יְהוָה קוֹם מִשְׁחָהוּ
כִּי־זֶה הוּא׃ וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת־קָרוֹן הַשְּׁמֹן וַיִּמְשַׁח
אֹתוֹ בְּקֶרֶב אַחֲרָיו וַתַּצְלַח רוּחַ־יְהוָה אֶל־דָּוִד
מִהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלָּה וַיִּקֶּם שְׂמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרְמָתָה׃
וַיְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעַם שְׂאוּל וּבַעֲתָתוֹ רוּחַ־רָעָה
מֵאַתִּי יְהוָה׃ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי־שְׂאוּל אֵלָיו הִנֵּה־נָא
רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה מִבַּעֲתֶךָ׃ וַיֹּאמְרֵנָּה אֲדַלְּנֵנוּ
עֲבָדֶיךָ לִפְנֵיךָ יִבְקֹשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנֶּגַע בַּפְּגוֹר וְהִלֵּה
בְּהִיּוֹת עָלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְטוֹב
לָךְ׃ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ־נָא לִי אִישׁ
מִיֵּטִיב לְנַגֵּן וְהִבִּיאֹתֶם אֵלָי׃ וַיַּעַן אֶחָד מִהַנְּעָרִים
וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לְיִשְׁעֵי בַּיִת הַלְחָמִי יָדַע נִגֵּן
וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנִבְּוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר

ויְהוָה עִמּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מַלְאָכִים אֶל־יִשְׁעֵי
וַיֹּאמֶר שְׁלַחְתָּה אֵלָי אֶת־דָּוִד בְּנֶה אֲשֶׁר בְּצֹאן׃
וַיִּקַּח יִשְׁעֵי חֲמֹור לְחֶם וְנָאֵד לֵוִן וְגַדֵי עֵזִים אֶחָד
וַיִּשְׁלַח בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ אֶל־שְׂאוּל׃ וַיָּבֵא דָוִד אֶל־
שְׂאוּל וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו וַיִּאֱהָבְהוּ מְאֹד וַיְהִי־לוֹ נִשְׂאָה
כְּלִים׃ וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל אֶל־יִשְׁעֵי לֵאמֹר יַעֲמַד־נָא
דָּוִד לִפְנָי כִּי־מֵצָא חֵן בְּעֵינָי׃ וַיְהִיָּה בְּהִיּוֹת רוּחַ־
אֱלֹהִים אֶל־שְׂאוּל וְלָקַח דָּוִד אֶת־הַפְּגוֹר וְנִגַּן
בְּיָדוֹ וְרוּחַ לְשְׂאוּל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ
הָרָעָה׃

יז וַיֹּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־מַחְנֵיהֶם לַמְּלַחְמָה
וַיֹּאסְפוּ שָׂכָה אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיִּחַנּוּ בֵּין־שׂוֹכָה
וּבֵין־עֲזֵקָה בְּאַפְסֵי דָמִים׃ וַיִּשְׂאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל
נֹאסְפוּ וַיִּחַנּוּ בְּעַמְקֵי הָאֲלָה וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה לִקְרַאת
פְּלִשְׁתִּים׃ וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל־הַהָר מִזֶּה
וּיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל־הַהָר מִזֶּה וְהִגִּיא בֵּינֵיהֶם׃
וַיִּצָּא אִישׁ־הַבָּנִים מִמַּחְנֹות פְּלִשְׁתִּים גְּלִית שְׁמוֹ
מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרַת׃ וַיְכַוְּבַע נַחֲשֵׁת עַל־
רֹאשׁוֹ וְשָׂרְיוֹן קִשְׁקִשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל
הַשָּׂרְיוֹן חֲמִשָּׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נַחֲשֵׁת׃ וּמִצַּחַת
נַחֲשֵׁת עַל־רַגְלָיו וּכְיָדוֹן נַחֲשֵׁת בֵּין כַּתְּפָיו׃ וַיַּעַן
חַנִּיתוֹ פַּמְנוֹר אֲרָגִים וְלַהֲבַת חַנִּיתוֹ שֵׁשׁ־מֵאוֹת
שְׁקָלִים בְּרֹזֶל וְנִשְׂאָה הַצִּנֵּה הַלֶּךְ לִפְנָיו׃ וַיַּעֲמֵד
וַיִּקְרָא אֶל־מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה
תִּצָּאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה הַלּוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם
עֹבְדִים לְשְׂאוּל בְּרוּ־לָכֶם אִישׁ וַיִּרַד אֵלָי׃ אַם־
יִכָּל לְהִלָּחֵם אֲתִל וְהִפְנִי וְהִינּוּ לָכֶם לְעֹבְדִים
וְאַם־אֲנִי אוֹכְל־לוֹ וְהַפִּיתִיו וְהִגִּיתֶם לָנוּ לְעֹבְדִים
וְעַבְדְּתֶם אֲתָנוּ׃ וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי תַרְפְּתִי אֶת־
מַעֲרֹכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תִּנּוּ־לִי אִישׁ וְגַלְחָמָה
יָחַד׃ וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דְּבָרֵי
הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיִּחַתּוּ וַיֵּרְאוּ מְאֹד׃ וַיְדוֹד בֶּן־
אִישׁ אֶפְרָתִי הַזֶּה מִבֵּית לְחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשְׁעֵי וְלוֹ
שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי שְׂאוּל זָקֵן בָּא בְּאֹנָשִׁים׃
וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשָׁת בְּנֵי־יִשְׁעֵי הַגְּדָלִים הָלְכוּ אַחֲרָיִ
שְׂאוּל לַמְּלַחְמָה וְשָׁם | שְׁלֹשָׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ
בַּמְּלַחְמָה אֱלִיאָב הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב
וְהַשְּׁלִישִׁי שָׁמָּה׃ וַיְדוֹד הוּא הַקִּטָּן וּשְׁלֹשָׁה

הגדלים הלכו אחרי שאול: ויזנד הלך ושב מעל
שאול לרעות את-צאן אביו בית לחם: ויגש
הפלשתי השכם והערב ויתנצב ארבעים יום:
ויאמר ישי לדוד בנו קח-נא לאחיה איפת
הקליא הזו ועשרה לחם הזו והרץ המתנה
לאחיה: וואת עשרת חרצי החלב האלה תביא
לשר-האלף ואת-אחיה תפקד לשלום ואת-
ערבתם תקח: וישאול והמה וכל-איש ישראל
בעמק האלה גלחמים עם-פלשתים: וישכם דוד
בבקר וישש את-הצאן על-שמר וישא וילך
כאשר צוהו ישי ויבא המעגלה והחיל היצא אל-
המערכה והרעו במלחמה: ונתערך ישראל
ופלשתים מערכה לקראת מערכה: וישש דוד
את-הפלים מעליו על-יד שומר הפלים וירץ
המערכה ויבא וישאל לאחיו לשלום: והוא
מדבר עם והנה איש הבנים עולה גלית
הפלשתי שמו מגת ממערכות פלשתים וידבר
כדברים האלה וישמע דוד: וכל איש ישראל
בראותם את-האיש וינסו מפניו וייראו מאד:
ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה
הזה כי לחרב את-ישראל עלה והיה האיש
אשר-נפנו ועשרנו המלך ו עשר גדול ואת-בתו
יתן-לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל:
ויאמר דוד אל-האנשים העמדים עמו לאמר
מה-יעשה לאיש אשר יפה את-הפלשתי הלז
והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל
הזה כי חרב מערכות א-להים חיים: ויאמר לו
העם כדבר הזה לאמר פה יעשה לאיש אשר
יפנו: וישמע אליאב אחיו הגדול בדברו אל-
האנשים ויתר-אף אליאב בדוד ויאמר למה-זה
ירדת ועל-מי נטשת מעט הצאן הזה במדבר
אני ידעתי את-זדנך ואת רע לבבך כי למען ראות
המלחמה ירדת: ויאמר דוד מה עשיתי עתה
הלוא דבר הוא: ויסב מאצלו אל-מול אחר
ויאמר כדבר הזה וישבהו העם דבר כדבר
הראשון: וישמעו הדברים אשר דבר דוד ויגדו
לפני-שאול ויקחהו: ויאמר דוד אל-שאול אל-
יפל לב-אדם עליו עבדך ילך ונלחם עם-הפלשתי

הזה: ויאמר שאול אל-דוד לא תוכל ללכת אל-
הפלשתי הזה להלחם עמו כי-נער אתה והוא
איש מלחמה מנעריו: ויאמר דוד אל-שאול
רעה הנה עבדך לאביו בצאן ובא הארץ ואת-
הדוב ונשא שיה מהעדר: ויצאתי אחריו והפתיו
והצלתי מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקניו והפתיו
והמיתיו: וגם את-הארי גם-הדב הפה עבדך
והיה הפלשתי הערל הזה פאתד מהם כי חרב
מערכת א-להים חיים: ויאמר דוד י-הזה אשר
הצלני מיד הארץ ומיד הדב הוא ניצילני מיד
הפלשתי הזה ויאמר שאול אל-דוד לך וי-הנה
יהיה עמך: וילבש שאול את-דוד מזיו ונתן
קובע נחשת על-ראשו וילבש אתו שריון:
ויחגר דוד את-חרבו מעל למדיו ויאל ללכת כי
לא-נסה ויאמר דוד אל-שאול לא אוכל ללכת
באלה כי לא נסיתי ויסרם דוד מעליו: ויקח
מקלו בידו ויבחר-לו חמשה חלקי-אבנים מן-
הנחל וישם אתם בכלי הרעים אשר-לו ויילקוט
וקלעו בידו ויגש אל-הפלשתי: וילך הפלשתי
הלך וקרב אל-דוד והאיש נשא הצנה לפניו:
ויבט הפלשתי ויראה את-דוד ויבזהו פי-הנה
נער ואדמני עם-יפה מראה: ויאמר הפלשתי
אל-דוד הכלב אנכי פי-אתה בא-אלי במקלות
ויקלל הפלשתי את-דוד בא-להיו: ויאמר
הפלשתי אל-דוד לכה אלי ואתנה את-בשרך
לעוף השמים ולבהמת השדה: ויאמר דוד אל-
הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון
ואנכי בא-אליך בשם י-הנה צ-באות א-להי
מערכות ישראל אשר תרפת: היום הזה יסגרך
י-הנה בידי והפיתך והסרתני את-ראשך מעליך
ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה לעוף
השמים ולחית הארץ וידעו כל-הארץ כי יש
א-להים לישראל: וידעו כל-הקהל הזה כי-לא
בחרב ובחנית יהושיע י-הנה כי לי-הנה המלחמה
ונתן אתכם בידי: והנה פי-קם הפלשתי וילך
ויקרב לקראת דוד וימהר דוד וירץ המערכה
לקראת הפלשתי: וישלח דוד את-ידו אל-הפלי
ויקח משם אבן ויקלע ויך את-הפלשתי אל-

מִצָּחוֹ וּתְטַבֵּעַ הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶרְצָה:
וַיִּחְזַק דָּוִד מִזֶּה־הַפְּלִשְׁתִּי בַקֶּלֶע וּבָאֶבֶן וַיִּךְ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמָּתֶהוּ וַחֲרַב אִין בִּיד־דָּוִד: ¹⁰וַיִּרְץ דָּוִד
וַיַּעֲמֵד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלֶפֶה
מִתַּעֲרָה וַיִּמָּתֶתְהוּ וַיִּכְרַת־בָּהּ אֶת־רַאשׁוֹ וַיִּרְאוּ
הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מַת גְּבוּרָם וַיִּנְסוּ: ¹¹וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה וַיָּרְעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־
בּוֹאֲהֶּ גֵיא וְעַד שַׁעֲרֵי עַקְרוֹן וַיִּפְּלוּ חֲלָלֵי פְלִשְׁתִּים
בְּדָרֶךְ שַׁעֲרִים וְעַד־גַּת וְעַד־עַקְרוֹן: ¹²וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִדָּלֶק אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁסוּ אֶת־
מַחֲנֵיהֶם: ¹³וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּבְאֶהוּ
יְרוּשָׁלַם וְאֶת־פָּלְיוֹ שָׁם בָּאֲהָלוֹ: ¹⁴וַיִּכְרֹאֲוֹת שְׂאוֹל
אֶת־דָּוִד יֵצֵא לַקְרָאת הַפְּלִשְׁתִּי אֲמַר אֶל־אַבְנֵר שֶׁר
הַצָּבָא בֶן־מִיֶּזֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חִי־
נַפְשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יִדְעֵתִי: ¹⁵וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל
אֹתָהּ בֶן־מִיֶּזֶה הָעָלָם: ¹⁶וַיִּכְשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שְׂאוֹל
וַרְאֵשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בִידּוֹ: ¹⁷וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׂאוֹל בֶן־מִי
אַתָּה הַנַּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יֵשִׁי בֵּית
הַלְחָמִי:

יח ¹⁸וַיְהִי כִכְלֹתוֹ לַדָּבָר אֶל־שְׂאוֹל וּנְפֹשׁ יְהוֹנָתָן
נִקְשְׂרָה בְנַפְשׁ דָּוִד וַיִּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ:
וַיִּיקַחְהוּ שְׂאוֹל בֵּינוֹם הֵהוּא וְלֹא נָתְנוּ לָשׁוּב בֵּית
אָבִיו: ¹⁹וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בְּאֱהָבָתוֹ אֹתוֹ
כְּנַפְשׁוֹ: ²⁰וַיִּתְּפֹשֵׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו
וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמִדָּיו וְעַד־תַּרְבּוֹ וְעַד־קִשְׁתּוֹ וְעַד־
חַגְרוֹ: ²¹וַיֵּצֵא דָוִד כָּכֹל אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ שְׂאוֹל יִשְׁפִּיל
וַיִּשְׁמָהוּ שְׂאוֹל עַל אַנְשֵׁי הַמַּלְחָמָה וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו
כָּל־הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עַבְדֵי שְׂאוֹל: ²²וַיְהִי כְּבוֹאֵם
בְּשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַתִּצְאָנָה הַנָּשִׁים
מִפְּלִשְׁתֵּי יִשְׂרָאֵל לְשִׁיר וְהַמְחַלּוֹת לַקְרָאת שְׂאוֹל
הַמֶּלֶךְ בַּת־פַּיִם בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁלְשִׁים: ²³וַתַּעֲנִינָה
הַנָּשִׁים הַמְּשַׁחֲקוֹת וַתֹּאמְרֵן הֲכֵה שְׂאוֹל בְּאֶלְפּוֹ
וְדָוִד בְּרַב־בָּתָיו: ²⁴וַיִּחַר לְשְׂאוֹל מְאֹד וַיִּרַע בְּעֵינָיו
הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד רַבָּבוֹת וְלִי נָתְנוּ
הָאֶלְפִים וְעוֹד לוֹ אֶךְ הַמְּלוּכָה: ²⁵וַיְהִי שְׂאוֹל עֹוֹן
אֶת־דָּוִד מִהַיּוֹם הַהוּא וְהִלְאָה: ²⁶וַיְהִי מִמְּחֻרַת
וַתִּצְלַח רוּחַ אֱ־לֹהִים רָעָה אֶל־שְׂאוֹל וַיִּתְּנָבֵא

בַּת־דָּוִד־הַפִּיִת וְדָוִד מִנְגֵן בִּידּוֹ כִּיּוֹם בְּיוֹם וְהַחֲנִית
בִּיד־שְׂאוֹל: ²⁷וַיִּטֵּל שְׂאוֹל אֶת־הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אַפְּה
בְּדָוִד וּבִקְרִי וַיִּסָּב דָּוִד מִפָּנָיו פַּעַמִּים: ²⁸וַיִּרְא
שְׂאוֹל מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי־הָיָה י־הוּהָ עָמּוֹ וּמַעַם שְׂאוֹל
סָר: ²⁹וַיִּסְרָהוּ שְׂאוֹל מִעָמּוֹ וַיִּשְׁמָהוּ לוֹ שֶׁר־אֶלְף
וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לִפְנֵי הָעָם: ³⁰וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרְכּוֹ
מִשְׁפִּיל וַי־הוּהָ עָמּוֹ: ³¹וַיִּרְא שְׂאוֹל אֲשֶׁר־הוּא
מִשְׁפִּיל מְאֹד וַיִּגֵּר מִפָּנָיו: ³²וְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה
אֱהָב אֶת־דָּוִד כִּי־הוּא יוֹצֵא וּבֹא לִפְנֵיהֶם: ³³וַיֹּאמֶר
שְׂאוֹל אֶל־דָּוִד הִנֵּה בָתִּי הַגְּדוֹלָה מְרַב אֹתָהּ אֲתוֹ־
לְךָ לְאִשָּׁה אֶךְ הִנֵּה־לִי לְבַן־חֵיל וְהִלָּחֵם מִלְחָמוֹת
י־הוּהָ וְשְׂאוֹל אֲמַר אֶל־תְּהִי יָדִל בּוֹ וְתִהְיֶיבו יַד־
פְּלִשְׁתִּים: ³⁴וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שְׂאוֹל מִי אָנֹכִי וּמִי
חַיִּי מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי־אֱהִיָה חֲתָן לְמֶלֶךְ:
³⁵וַיְהִי בְעֵת תָּת אֶת־מְרַב בַּת־שְׂאוֹל לְדָוִד וְהִיא
נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחַלְתִּי לְאִשָּׁה: ³⁶וַתֵּאֱהָב מִיכַל
בַּת־שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד וַיִּגְדּוּ לְשְׂאוֹל וַיִּשֶׁר הַדָּבָר
בְּעֵינָיו: ³⁷וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֲתַנְּנָה לוֹ וְתִהְיֶי־לוֹ
לְמוֹלָךְשׁ וְתִהְיֶי־בו יַד־פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־
דָּוִד בְּשָׂתִים תִּתְּחַתּוּ בִּי הַיּוֹם: ³⁸וַיֵּצֵאו שְׂאוֹל אֶת־
עַבְדּוֹ דָּבָרוֹ אֶל־דָּוִד בְּלֵט לֵאמֹר הִנֵּה חַפֵּץ בְּךָ
הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַבְדָּיו אֱהָבוּךָ וְעַתָּה הִתְּחַתּוּ בַּמֶּלֶךְ:
³⁹וַיַּדְבְּרוּ עַבְדֵי שְׂאוֹל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד הַנִּקְלָה בְּעֵינֵיכֶם הִתְּחַתּוּ בַּמֶּלֶךְ
וְאַנְכִי אִישׁ־רָשׁ וְנִקְלָה: ⁴⁰וַיִּגְדּוּ עַבְדֵי שְׂאוֹל לוֹ
לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דָּבָר דָּוִד: ⁴¹וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל
כִּה־תֹאמְרוּ לְדָוִד אִין־חַפֵּץ לְמֶלֶךְ בְּמַהֵר כִּי בְמַאֲהָ
עַרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהַנְקֵם בְּאַיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשְׂאוֹל
חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד בִּיד־פְּלִשְׁתִּים: ⁴²וַיִּגְדּוּ
עַבְדָּיו לְדָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשֶׁר הַדָּבָר
בְּעֵינָיו דָּוִד לְהִתְּחַתּוּ בַּמֶּלֶךְ וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים:
⁴³וַיִּקָּם דָּוִד וַיִּלָּךְ הוּא וְאַנְשָׁיו וַיִּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים
מֵאַתָּים אִישׁ וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עַרְלֹתֵיהֶם וַיִּמְלְאוּם
לְמֶלֶךְ לְהִתְּחַתּוּ בַּמֶּלֶךְ וַיִּתְּנו־לוֹ שְׂאוֹל אֶת־מִיכַל
בַּתּוֹ לְאִשָּׁה: ⁴⁴וַיִּרְא שְׂאוֹל וַיִּדַּע כִּי י־הוּהָ עִם־דָּוִד
וּמִיכַל בַּת־שְׂאוֹל אֱהָבָתְהוּ: ⁴⁵וַיִּיאַסֶּף שְׂאוֹל לְרֹא
מִפְּנֵי דָוִד עוֹד וַיְהִי שְׂאוֹל אֵיב אֶת־דָּוִד כָּל־
הַיָּמִים: ⁴⁶וַיֵּצֵאוּ שְׁרֵי פְלִשְׁתִּים וַיְהִי מִדֵּי צֵאתָם

שָׁכַל דָּוִד מִכָּל עֲבָדֵי שָׂאוֹל וַיִּיקָר שְׁמוֹ מְאֹד:

יט וַיִּדְבֹר שָׂאוֹל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו לְהַמִּית אֶת־דָּוִד וַיְהוֹנָתָן בֶּן־שָׂאוֹל חָפֵץ בְּדָוִד מְאֹד: וַיִּגַּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מִבְּקִשׁ שָׂאוֹל אָבִי לְהַמִּיתָךְ וְעַתָּה הַשְׁמַר־נָא בְּבִקְר וַיִּשְׁבֹּת בַּסֶּתֶר וַנְּחַבֵּאתָ: וַאֲנִי אֵצֶא וְעַמְדָתִי לְיַד־אָבִי בַשָּׂדֶה אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם וַאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אָבִי וּרְאִיתִי מָה וְהַגַּדְתִּי לָךְ: וַיִּדְבֹר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־שָׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֲלָיו אֶל־יְיָ הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדָוִד כִּי לֹא חָטָא לָךְ וְכִי מֵעַשְׂיוֹ טוֹב־לָךְ מְאֹד: וַיִּשְׂם אֶת־נִפְשׁוֹ בַכֹּף וַיִּךְ אֶת־הַפֶּלֶשְׁתִּי וַיַּעַשׂ וְהִזָּה תִשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רְאִיתָ וַתִּשְׁמַח וְלָמָּה תַחַטָּא בְּדָם נָקִי לְהַמִּית אֶת־דָּוִד חַגְמָם: וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׂאוֹל חַי־יְהוָה אִם־יוֹמֶת: וַיִּיקָרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיִּגַּד־לוֹ יְהוֹנָתָן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־שָׂאוֹל וַיְהִי לַפָּנִיו כְּאֶתְמוֹל שְׁלֹשִׁים: וַתּוֹסֶף הַמֶּלֶךְ מָה לְהָיֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלְחֶם בַּפֶּלֶשְׁתִּים וַיִּךְ בָּהֶם מִכָּה גְדוֹלָה וַיִּגְסוּ מִפָּנָיו: וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל־שָׂאוֹל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יָשָׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מִגָּן בְּיַד: וַיִּבְקֹשׁ שָׂאוֹל לְהַפּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבִקִּיר וַיִּפְטֹר מִפָּנָי שָׂאוֹל וַיִּךְ אֶת־הַחֲנִית בְּקִיר וְדָוִד גָּס וַיִּמְלֹט בַּלַּיְלָה הוּא: וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד לְשַׁמְרוֹ וּלְהַמִּיתוֹ בְּבִקְר וַתִּגַּד לְדָוִד מִיכָל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם־אֵינָךְ מִמְּלֹט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מִחָר אַתָּה מוֹמֶת: וַתִּרְדַּד מִיכָל אֶת־דָּוִד בְּעַד הַסֵּלֹן וַיִּלְךָ וַיִּבְרַח וַיִּמְלֹט: וַתִּקַּח מִיכָל אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׂם אֶל־הַמַּטֶּה וְאֵת כְּבִיר הָעֵזִים שָׂמָּה מְרֹאשֵׁיתוֹ וַתִּכַּסּ בַּבָּגָד: וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל מַלְאָכִים לְקַחַת אֶת־דָּוִד וַתֹּאמֶר חֲלָה הוּא: וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל אֶת־הַמַּלְאָכִים לְרְאוֹת אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הֲעָלוּ אֹתוֹ בַּמַּטֶּה אֵלַי לְהַמָּתוֹ: וַיָּבֵאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִגִּיה הַתְּרָפִים אֶל־הַמַּטֶּה וּכְבִיר הָעֵזִים מְרֹאשֵׁיתוֹ: וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל אֶל־מִיכָל לָמָּה פָּכַח רַמִּיתִנִּי וַתִּשְׁלַחְתִּי אֶת־אִבְי וַיִּמְלֹט וַתֹּאמֶר מִיכָל אֶל־שָׂאוֹל הוּא־אָמַר אֵלַי שְׁלַחְנִי לָמָּה אָמִיתָךְ: וַדָּוִד בָּרַח וַיִּמְלֹט וַיָּבֵא אֶל־שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה וַיִּגַּד־לוֹ אֵת כָּל־

אֲשֶׁר עָשָׂה־לוֹ שָׂאוֹל וַיִּלְךָ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיִּשְׁבוּ בְּנֵי־וֹת: וַיִּגַּד לְשָׂאוֹל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּנֵי־וֹת בְּרָמָה: וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל מַלְאָכִים לְקַחַת אֶת־דָּוִד וַיִּרְא אֶת־לְהַקֵּת הַנְּבִיאִים נְבִיאִים וּשְׁמוּאֵל עִמָּד וַצֹּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאָכֵי שָׂאוֹל רוּחַ אֱ־לֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה: וַיִּגַּדוּ לְשָׂאוֹל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה וַיִּסֹּף שָׂאוֹל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלֹשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה: וַיִּלְךָ גַם־הוּא הַרְמָתָה וַיָּבֵא עַד־בּוֹר הַגְּדוֹל אֲשֶׁר בַּשָּׂכּוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיֹּאמֶר אֵיפָּה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּנֵי־וֹת בְּרָמָה: וַיִּלְךָ שָׁם אֶל־בְּנֵי־וֹת בְּרָמָה וַתְּהִי עֲלָיו גַם־הוּא רוּחַ אֱ־לֹהִים וַיִּלְךָ הַלּוּף וַיִּתְנַבְּא עַד־בָּאוּ בְּנֵי־וֹת בְּרָמָה: וַיִּפְשֹׁט גַם־הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבְּא גַם־הוּא לַפָּנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַגַּם שָׂאוֹל בְּנֵי־וֹת:

כ וַיִּבְרַח דָּוִד מִבְּנֵי־וֹת בְּרָמָה וַיָּבֵא וַיֹּאמֶר וַיִּפְנֵי יְהוֹנָתָן מָה עָשִׂיתִי מָה־עֲוֹנִי וּמָה־חָטָאתִי לַפָּנֵי אָבִיךָ כִּי מִבְּקִשׁ אֶת־נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר לוֹ תִלְלִיָּה לֹא תָמוּת הַיּוֹם לֹא־יַעַשֶׂה אָבִי דָבָר גְּדוֹל אִם דָּבָר קָטָן וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אֲזָנָי וּמִדְּוַע נִסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אֵין זָאת: וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר יָדַע יָדַע אָבִיךָ כִּי־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אֶל־יָדַע־זֶה זָאת יְהוֹנָתָן פֹּן־יַעַצֵּב וְאוֹלָם חַי־יְהוָה וְחַי נַפְשְׁךָ כִּי כָפַשְׁע בִּינִי וּבֵין הַמָּוֹת: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד מַה־תֹּאמֶר נַפְשְׁךָ וְאַעֲשֶׂה־לָּךְ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חִדְשׁ מִחָר וְאָנֹכִי יֹשֵׁב־אֲשָׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֵאכּוֹל וּשְׁלַחְתָּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב הַשְּׁלִישִׁית: וְאִם־פָּקַד יִפְקַדְנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ נִשְׂאֵל נִשְׂאֵל מִמֶּנִּי דָוִד לְרוּץ בֵּית־לָחֶם עִירוֹ כִּי זָבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה: וְאִם־כָּפָה יֹאמֶר טוֹב שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ וְאִם־חָרָה יַחֲרָה לוֹ יָדַע כִּי־כָלְתָה הַרְעָה מֵעַמּוֹ: וְעַשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדְּךָ כִּי בְּבָרִית יְהוָה הַבְּאֵת אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יִשְׁבִּי עוֹן הַמִּיתְנִי אַתָּה וְעַד־אָבִיךָ לָמָּה־יָגָה תְּבִיאָנִי: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חֲלִילָה לָּךְ כִּי וְאִם־יָדַע אֵלֶּע כִּי־כָלְתָה הַרְעָה מֵעַם אָבִי לְבֹא עָלֶיךָ וְלֹא אַתָּה אֲגִיד לָךְ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי יִגִּיד לִי אוֹ מַה־יַּעֲשֶׂה

אָבִיךָ קָשָׁה: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד לֵבָּה וּנְצֵא
הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־
דָּוִד יְיָ־הוֹיָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחָקֵק אֶת־אָבִי
כַּעֲשֵׂת מִחֹר הַשְּׁלִישִׁית וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אֶזְ
אֲשַׁלַּח אֵלָיְךָ וְגַלִּיתִי אֶת־אֲזָנְךָ: כִּי־נַעֲשֶׂה יְיָ־הוֹיָה
לִיהוֹנָתָן וְכִה יִסִּיף כִּי־יִיטֵב אֶל־אָבִי אֶת־הַרְעָה
עָלֶיךָ וְגַלִּיתִי אֶת־אֲזָנְךָ וְשַׁלַּחְתִּיךָ וְהִלַּכְתָּ לְשָׁלוֹם
וַיְהִי יְיָ־הוֹיָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי: וְלֹא אִם־
עוֹדֵנִי חַי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְיָ־הוֹיָה וְלֹא
אֲמוֹת: וְלֹא־תִכְרִית אֶת־חֶסֶדְךָ מֵעַם בֵּיתִי עַד־
עוֹלָם וְלֹא בְהִכְרַת יְיָ־הוֹיָה אֶת־אֲבִי דָּוִד אִישׁ מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה: וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן עִם־בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ
יְיָ־הוֹיָה מִיַּד אֲבִי דָּוִד: וַיּוֹסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁפִּיעַ
אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כִּי־אַהֲבַת נַפְשׁוֹ אֶהְיֶה:
וַיֹּאמְרוּ־לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֹר חֹדֶשׁ וּנְפַקְדָתָ כִּי יִפְקֹד
מוֹשְׁבֶךָ: וַיִּשְׁלַשְׁתָּ תַרְדַּ מְאֹד וּבֵאתָ אֶל־הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבַּתְּ אֶצֶל
הָאָבִן הָאֵזֶל: וַנֹּאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים צִדְדָה אוֹרְהָ
לְשַׁלַּח־לִי לַמַּטְרָה: וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנָּעַר לְךָ
מֵצֵא אֶת־הַחֲצִיִּים אִם־אָמַר אָמַר לְנָעַר הַגֵּה
הַחֲצִיִּים | מִמֶּךָ וְהִנֵּה קָחְנוּ וְכָבֵּה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ
וְאִין דְּבַר חַיִּי־הוֹיָה: וַאִם־כֹּה אָמַר לְעֹלָם הַגֵּה
הַחֲצִיִּים מִמֶּךָ וְהִלֵּאתָ לְךָ כִּי שַׁלַּחְתָּ יְיָ־הוֹיָה: וְהִדְבַּר
אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הַגֵּה יְיָ־הוֹיָה בִּינִי וּבֵינֶךָ עַד־
עוֹלָם: וַיִּסְתַּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב
הַמֶּלֶךְ עַל אֶל־הַלְחָם לְאָכּוֹל: וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־
מוֹשְׁבּוֹ כַּפְּעַם | כַּפְּעַם אֶל־מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיִּקָּם
יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבָנָר מֵצֵד שְׂאוֹל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד:
וְלֹא־דָבַר שְׂאוֹל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר
מִקְרָה הוּא בִלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר: וַיְהִי
מִמִּתְרַת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנַיִ וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר
שְׂאוֹל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מִדָּוִד לֹא־בָא בְּיָשִׁי גַם־
תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלְחָם: וַיֵּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־
שְׂאוֹל גִּשְׂאֵל גִּשְׂאֵל דָּוִד מֵעַמָּדִי עַד־בֵּית לְחָם:
וַיֹּאמֶר שַׁלַּחְנִי גָּא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר
וְהוּא צְוֵה־לִי אַחִי וְעַתָּה אִם־מֵצֵאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ
אֲמַלְטָה גָּא וְאַרְאֶה אֶת־אֲחִי עַל־פְּנֵי לֹא־בָּא אֶל־
שַׁלְחַן הַמֶּלֶךְ: וַיִּחַר־אַף שְׂאוֹל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ

בְּיָשִׁי וְנֵעוֹת הַמַּרְדּוֹת הַלְוֹא יִדְעָתִי כִּי־בָחַר אֶתָּה
לְבֶן־יִשְׁרָאֵל לְבִשְׁתָּךְ וּלְבִשְׁתָּ עֲרוֹת אֲמָךְ: וַאֲפִי כָל־
הַיָּמִים אֲשֶׁר בְּיָשִׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִפּוֹן
אֶתָּה וּמַלְכוּתְךָ וְעַתָּה שַׁלַּח וְקַח אֹתוֹ אֵלָי כִּי בְּיָ־
מָוֶת הוּא: וַיֵּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה יוֹמַת מִה עֲשֶׂה: וַיִּטָּל שְׂאוֹל אֶת־
הַחֲנִית עָלָיו לְהַפְתּוֹ וַיִּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא
מַעַם אָבִיו לְהַמִּית אֶת־דָּוִד: וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן מֵעַם
הַשַּׁלְחָן בְּחַר־יָאָף וְלֹא־אָכַל בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנַיִ
לְחָם כִּי נִעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוּ אָבִיו: וַיְהִי
בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וַנָּעַר קָטָן
עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר לְנָעַרוֹ רֵץ מֵצֵא גָּא אֶת־הַחֲצִיִּים
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹרָה הַנָּעַר רֵץ וְהוּא־יִרְהֶה הַחֲצִי
לְהַעֲבֹרוֹ: וַיִּבֹא הַנָּעַר עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה
יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר וַיֹּאמֶר הַלְוֹא
הַחֲצִי מִמֶּךָ וְהִלֵּאתָ: וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר
מִהֲרָה חוֹשֶׁה אֶל־תַּעֲמֵד וַיִּלְקָט גַּעַר יְהוֹנָתָן אֶת־
הַחֲצִיִּים וַיִּבֹא אֶל־אֲדָנָיו: וַיְהַנְעֵר לֹא־יָדַע מְאוּמָה
אֵף יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדָעוּ אֶת־הַדְּבָר: וַיִּתְּנוּ יְהוֹנָתָן
אֶת־כָּלִיו אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לְךָ הִבִּיא
הָעִיר: וַיְהַנְעֵר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֶצֶל הַנָּגֶב וַיִּפֹּל
לְאַפְּיוֹ אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקֹן | אִישׁ
אֶת־רֹעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֹעֵהוּ עַד־דָּוִד הַגְּדִיל:
וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לְךָ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְנוּ
שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְיָ־הוֹיָה לֹאֲמַר יְיָ־הוֹיָה וְהִנֵּה |
בִּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זְרַעִי וּבֵין זְרַעֲךָ עַד־עוֹלָם:

כֹּא וַיִּקָּם וַיִּלְךָ וַיְהוֹנָתָן בָּא הָעִיר: וַיִּבֹא דָוִד נֹכַח
אֶל־אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיַּחְרַד אַחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד
וַיֹּאמֶר לוֹ מִדָּוִד אֶתָּה לְבָדָךְ וְאִישׁ אִין אֲתָךְ:
וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן הַמֶּלֶךְ צִנְיִי דְבַר
וַיֹּאמֶר אֵלָי אִישׁ אֶל־יָדַע מְאוּמָה אֶת־הַדְּבָר
אֲשֶׁר־אֲנֹכִי שַׁלַּחְתָּ וְאֲשֶׁר צִוִּיתָ וְאֶת־הַנָּעַרִים
יִדְעָתִי אֶל־מְקוֹם פְּלִגִי אֶל־מוֹגִי: וְעַתָּה מִה־יֵשׁ
תַּחַת־יָדְךָ תַּמְשֶׁה־לְחָם תִּנְהַ בְּיָדִי אוֹ הַנְּמַצָּא:
וַיֵּעַן הַכֹּהֵן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר אִין־לְחָם חֵל אֶל־תַּחַת
יָדִי כִּי־אִם־לְחָם קִדְשׁ יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנָּעַרִים אֵף
מֵאִשָּׁה: וַיֵּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־
אִשָּׁה עֲצָרָה־לָנוּ כַּתְּמוֹל שְׁלֹשׁ בְּצֵאתִי וַיְהִי

כְּלִי-הַנְּעָרִים קָדַשׁ וְהוּא דָּרָךְ חָל וְאָף כִּי הַיּוֹם
יִקְדַּשׁ בְּפָלִי: וַיִּתְּנוּ-לוֹ הַפְּתוּן קָדַשׁ כִּי לֹא-הָיָה שֵׁם
לְחֵם כִּי-אִם-לֶחֶם הַפָּנִים הַמְּוֹסְרִים מִלִּפְנֵי י-הוָה
לְשׁוֹם לֶחֶם חֵם בַּיּוֹם הַלְּקָחוּ: וַיִּשֶׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי
שָׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא נִעְצָר לִפְנֵי י-הוָה וַיִּשְׁמוּ דָּאָג
הָאֲדָמִי אֲבִיר הַרְעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל: וַיֹּאמֶר דָּוִד
לְאַחִימֶלֶךְ וְאִין יִשְׁפָּה תַחַת-יָדְךָ תַּחַת אוֹ-חֶרֶב
כִּי גַם-חֶרֶבִי וְגַם-פָּלִי לֹא-לְקַחְתִּי בְיָדִי כִּי-הָיָה
דְּבַר-הַמֶּלֶךְ נְחוּץ: וַיֹּאמֶר הַפְּתוּן תָּרַב גְּלִית
הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר-הִכִּיתָ | בְּעַמֶּק הָאֵלֶּה הַגֵּה-הִיא
לוֹטָה בַשְּׂמֶלֶה אַחֲרֵי הָאֶפֹד אִם-אַתָּה תִּקַּח-לָךְ
קָח כִּי אִין אַתְּרַת זוֹלְתָה בְּזָה וַיֹּאמֶר דָּוִד אִין
כְּמוֹהָ תִּנְגַּה לִּי: וַיִּקָּם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם-הַהוּא
מִפְּנֵי שָׂאוֹל וַיָּבֹא אֶל-אֲכִישׁ מֶלֶךְ גֵּת: וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי אֲכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא-זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הַלּוֹא
לְזֶה יַעֲנֶנּוּ בַמַּחְלוֹת לֵאמֹר הֲכֵּה שָׂאוֹל בְּאֶלְפֹ וַדָּוִד
בָּרַבְבָּתוֹ: וַיִּשָּׂם דָּוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בַלְבָבוֹ
וַיֵּרָא מֵאֵד מִפְּנֵי אֲכִישׁ מֶלֶךְ-גֵּת: וַיִּשְׁנֶנּוּ אֶת-
טַעֲמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהַלֵּל בַּיָּדָם וַיִּתְּנוּ עַל-דַּלְתוֹת
הַשַּׁעַר וַיּוֹרֵד רִירוֹ אֶל-זִקְנָו: וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֶל-
עַבְדָּיו הֲגַה תֵּרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ לָמָּה תִּבְיֹאוּ אִתּוֹ
אֵלָי: וַיִּסָּר מִשְׁגָּעִים אָנִי כִּי-הִבֵּאתֶם אֶת-זֶה
לְהַשְׁתַּגֵּעַ עָלַי הֲזֶה יָבֹא אֶל-בֵּיתִי:

כַּב וַיִּלְךְ דָּוִד מִשָּׂם וַיִּמְלֹט אֶל-מַעְרַת עַדְלָם
וַיִּשְׁמְעוּ אַחֲיוֹ וְכָל-בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׂמָה:
וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל-אִישׁ מִצֹּק וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ
נִשְׂאָ וְכָל-אִישׁ מֵר-נֶפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׁר וַיִּהְיוּ
עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ: וַיִּלְךְ דָּוִד מִשָּׂם מִצְפָּה
מוֹאָב וַיֹּאמֶר | אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב יִצְאָ-נָא אָבִי וְאִמִּי
אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֲדַע מֵה-יַעֲשֶׂה-לִּי א-לֵהִים:
וַיִּנְתְּם אֶת-פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּשְׁכְּבוּ עִמּוֹ כָּל-יְמֵי
הַיּוֹת-דָּוִד בַּמִּצְוֶה: וַיֹּאמֶר גָּד הַנְּבִיא אֶל-דָּוִד
לֹא תִשָּׁב בַּמִּצְוֶה לָךְ וּבְאֶת-לָךְ אָרֶץ יְהוּדָה וַיִּלְךְ
דָּוִד וַיָּבֹא יַעַר חֶרְת: וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל כִּי נִוְדַע דָּוִד
וְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּשְׂאוֹל יוֹשֵׁב בַּגְּבֻעָה תַּחַת-
הָאֲשֵׁל בְּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְכָל-עַבְדָּיו נֹצְצִים
עָלָיו: וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל לְעַבְדָּיו הַנּוֹצְצִים עָלָיו
שְׁמַעוּ-נָא בְּנֵי יְמִינִי גַם-לְכַלְכֶּם יָתֵן בְּוִישִׁי

שְׂדוֹת וּכְרָמִים לְכַלְכֶּם יִשִּׂים שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי
מֵאוֹת: כִּי קִשְׁרַתֶּם כָּלְכֶם עָלַי וְאִין-גְּלָה אֶת-אֲזָנִי
בְּכַרְת-בְּנֵי עַם-בְּוִישִׁי וְאִין-חִלָּה מִכֶּם עָלַי וְגְלָה
אֶת-אֲזָנִי כִּי הַקִּים בְּנֵי אֶת-עַבְדֵי עָלַי לְאַרְבַּ בַּיּוֹם
הַזֶּה: וַיִּעַן דָּאָג הָאֲדָמִי וְהוּא נֹצֵב עַל-עַבְדֵי-
שָׂאוֹל וַיֹּאמֶר רְאִיתִי אֶת-בְּוִישִׁי בָּא נֹבָה אֶל-
אַחִימֶלֶךְ בְּוִישִׁי-לוֹ בִּי-הוָה וַצִּיָּדָה
גָּתוֹ לוֹ וְאֵת תָּרַב גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי גָתוֹ לוֹ: וַיִּשְׁלַח
הַמֶּלֶךְ לְקַרְא אֶת-אַחִימֶלֶךְ בְּוִישִׁי-טוֹב הַפְּתוּן וְאֵת
כָּל-בֵּית אָבִיו הַפְּהֻגִים אֲשֶׁר בְּגַב וַיָּבֹאוּ כָּלֵם אֶל-
הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל שְׁמַעוּ-נָא בְּוִישִׁי-טוֹב
וַיֹּאמֶר הַגְּנִי אֲדָנִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׂאוֹל לָמָּה
קִשְׁרַתֶּם עָלַי אַתָּה וּבְוִישִׁי בְּתַתְּךָ לוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב
וְשָׂאוֹל לוֹ בָּא-לֵהִים לְקוֹם אֵלַי לְאַרְבַּ בַּיּוֹם הַזֶּה:
וַיִּעַן אַחִימֶלֶךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי בְּכָל-עַבְדֵיךָ
כְּדָוִד נִאֲמָן וַחֲתָן הַמֶּלֶךְ וְסָר אֶל-מִשְׁמַעְתְּךָ וְנִכְבַּד
בְּבֵיתְךָ: הַיּוֹם הַחֲלַתִּי לְשָׂאֵל-לוֹ בָּא-לֵהִים חֲלִילָה
לִּי אֶל-יִשָּׁם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדָּו דְּבַר בְּכָל-בֵּית אָבִי כִּי
לֹא-יָדַע עַבְדְּךָ בְּכָל-זֹאת דְּבַר קִטָּן אוֹ גְּדוֹל:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מוֹת תָּמוֹת אַחִימֶלֶךְ אַתָּה וְכָל-בֵּית
אָבִיךָ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְרָצִים הַנּוֹצְצִים עָלָיו סָבוּ
וְהָמִיתוּ | כִּהְנִי י-הוָה כִּי גַם-יָדַם עִם-דָּוִד וְכִי
יָדַעוּ כִּי-בִרְחָ הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת-אֲזָנִי וְלֹא-אָבִו
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לְשַׁלַּח אֶת-יָדָם לִפְגַּע בְּכַהְנֵי י-הוָה:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאָג סָב אַתָּה וּפְגַע בַּכַּהֲנִים וַיִּסָּב
דוֹאָג הָאֲדָמִי וַיִּפְגַּע-הוּא בַּכַּהֲנִים וַיָּמָת | בַּיּוֹם
הַהוּא שְׁמַנִּים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נִשְׂאָ אֶפֹד בָּד: וַיֵּאֵת
נָב עִיר-הַכַּהֲנִים הַכֵּה לְפִי-חֶרֶב מֵאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה
מֵעוֹלָל וְעַד-יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וְשָׂה לְפִי-חֶרֶב:
וַיִּמְלֹט בְּוִישִׁי לְאַחִימֶלֶךְ בְּוִישִׁי-טוֹב וַיִּשְׁמוּ
אֲבִיתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד: וַיִּגָּד אֲבִיתָר לְדָוִד כִּי
הִרְגָה שָׂאוֹל אֶת כַּהְנֵי י-הוָה: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַבִּיתָר
יָדַעְתִּי בַיּוֹם הַהוּא כִּי-שָׂם דוֹאָג הָאֲדָמִי כִּי-הִגִּיד
נְגִיד לְשָׂאוֹל אֲנִכִּי סִפְתִּי בְּכָל-נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ:
שָׂבָה אִתִּי אֶל-תֵּיבָא כִּי אֲשֶׁר-יִבְקֹשׁ אֶת-נַפְשִׁי
יִבְקֹשׁ אֶת-נַפְשְׁךָ כִּי-מִשְׁמַרְתָּ אֶתָּה עַמְדִּי:

כַּב וַיִּגָּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הֲגַה פְּלִשְׁתִּים גְּלַחְמִים
בְּקַעֲלָה וְהִמָּה שְׁסִים אֶת-הַגְּרָנוֹת: וַיִּשְׂאֵל דָּוִד

בִּי-הוֹה לֵאמֹר הֲאֵלֶךְ וְהִפִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה
וַיֹּאמֶר י-הוֹה אֶל-דָּוִד לֵךְ וְהָפִיתָ בַּפְּלִשְׁתִּים
וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת-קַעֲיִלָה: וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו
הֲנִה אֲנַחְנוּ פֹּה בִּיהוּדָה יִרְאִים וְאִם כִּי-נִלְךָ קַעֲיִלָה
אֶל-מַעְרְכֹת פְּלִשְׁתִּים: וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לְשֹׂאֵל
בִּי-הוֹה וַיַּעֲנֶהוּ י-הוֹה וַיֹּאמֶר קוּם הַיּוֹם קַעֲיִלָה כִּי-
אֲנִי נָתַן אֶת-פְּלִשְׁתִּים בְּיָדְךָ: וַיִּלְךָ דָּוִד וְאַנְשָׁיו
קַעֲיִלָה וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּנְהַג אֶת-מַקְנֵיהֶם וַיִּדֹּף
בָּהֶם מִפֶּה גְדוּלָה וַיִּשַׁע דָּוִד אֶת יִשְׁבִּי קַעֲיִלָה:
וַיְהִי בְּבֹרֵחַ אַבְיָתָר בֶּן-אֲחִימֵלֵךְ אֶל-דָּוִד קַעֲיִלָה
אֶפֶס יַרְדְּ בִּזְדוֹ: וַיִּגַּד לְשֹׂאֵל כִּי-בָא דָּוִד קַעֲיִלָה
וַיֹּאמֶר שֹׂאֵל נֹכַח אֲתוּ אֶ-לֵהִים בְּיָדֵי כִּי נִסְגַּר
לְבֹא בְעִיר דָּלְתַיִם וּבְרִיחַ: וַיִּשְׁמַע שֹׂאֵל אֶת-
כָּל-הָעָם לְמַלְחָמָה לַרְדֵּת קַעֲיִלָה לְצוּר אֶל-דָּוִד
וְאֶל-אַנְשָׁיו: וַיִּדַע דָּוִד כִּי עָלְיוּ שֹׂאֵל מִחֲרִישׁ
הָרֶעָה וַיֹּאמֶר אֶל-אַבְיָתָר הִפְתָּן הַגִּישָׁה הָאֶפֶס:
וַיֹּאמֶר דָּוִד י-הוֹה אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמַע שְׁמַע
עִבְדְּךָ כִּי-מִבְּקֵשׁ שֹׂאֵל לְבֹא אֶל-קַעֲיִלָה לְשַׁחַת
לְעִיר בְּעֵבֹרִי: וַיִּסְגַּרְנִי בַעֲלֵי קַעֲיִלָה בִּידוֹ הַיַּרְד
שֹׂאֵל כַּאֲשֶׁר שְׁמַע עִבְדְּךָ י-הוֹה אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל
הַגְּדִנָּה לְעִבְדְּךָ וַיֹּאמֶר י-הוֹה יַרְדֵּ:
וַיֹּאמֶר דָּוִד הִנְסַגְרוּ בַעֲלֵי קַעֲיִלָה אֲתִי וְאֶת-אַנְשֵׁי
בְּיַד-שֹׂאֵל וַיֹּאמֶר י-הוֹה יִסְגְּרוּ: וַיִּקָּם דָּוִד
וְאַנְשָׁיו כְּשֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ וַיִּצְאוּ מִקַּעֲיִלָה וַיִּתְּהַלְכוּ
בְּאֲשֶׁר יִתְהַלְכוּ וּלְשֹׂאֵל הִגִּיד כִּי-נִמְלֹט דָּוִד
מִקַּעֲיִלָה וַיִּתְּחַל לְצֵאתוֹ: וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר
בַּמַּצְדֹּת וַיֵּשֶׁב בְּהָר בַּמִּדְבַר-זִיף וַיִּבְקֹשׂהוּ שֹׂאֵל
כָּל-הַיָּמִים וְלֹא-נִתְּנוּ אֶ-לֵהִים בְּיָדוֹ: וַיִּרְא דָּוִד
כִּי-יִצֵּא שֹׂאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשׁוֹ וְדָוִד בַּמִּדְבַר-זִיף

בַּחֲרָשָׁה: וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן בֶּן-שֹׂאֵל וַיִּלְךָ אֶל-דָּוִד
חֲרָשָׁה וַיִּחַנַּק אֶת-יָדוֹ בַּא-לֵהִים: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֶל-תִּירָא כִּי לֹא תִמָּצָאָךְ יַד שֹׂאֵל אָבִי וְאַתָּה
תִּמְלֹךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְאַנְכִי אֶהְיֶה-לְךָ לְמִשְׁנֶה וְגַם-
שֹׂאֵל אָבִי יִדַע כֵּן: וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי
י-הוֹה וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֲרָשָׁה וַיְהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ:
וַיַּעֲלוּ זָפִים אֶל-שֹׂאֵל הַגְּבַעַתָּה לֵאמֹר הֲלֹא דָּוִד
מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בַּמַּצְדֹּת בַּחֲרָשָׁה בְּגַבְעַת הַחֲכִילָה
אֲשֶׁר מִיַּמִּין הַיְשִׁימוֹן: וַיַּעֲתָה לְכָל-אוֹת נַפְשָׁךְ
הַמֶּלֶךְ לַרְדֵּת רַד וְלָנוּ הַסְּגִירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר
שֹׂאֵל בְּרוּכִים אַתֶּם לִי-הוֹה כִּי חִמַּלְתֶּם עָלַי:
וַיִּכְוִי-נָא הַכִּינוּ עוֹד וְדַעוּ וּרְאוּ אֶת-מַקוֹמוֹ אֲשֶׁר
תִּהְיֶה רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר אֵלַי עָרוֹם יַעֲרֹם
הוּא: וַיִּרְאוּ וְדַעוּ מִכָּל הַמַּחֲבֵאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא
שָׁם וְשַׁבְתֶּם אֵלַי אֶל-נִכּוֹן וְהִלַּכְתִּי אִתְּכֶם וְהִיָּה
אִם-יִשְׁנֶן בְּאֶרֶץ וְחִפְשִׁיתִי אֹתוֹ בְּכָל אֶלְפֵי יְהוּדָה:
וַיִּקְוֹמוּ וַיִּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שֹׂאֵל וְדָוִד וְאַנְשָׁיו
בַּמִּדְבָּר מַעוֹן בְּעַרְבָה אֵל יָמִין הַיְשִׁימוֹן: וַיִּלְךָ
שֹׂאֵל וְאַנְשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיִּגְדּוּ לְדָוִד וַיַּרְדְּ הַסֹּלֶעַ
וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר מַעוֹן וַיִּשְׁמַע שֹׂאֵל וַיַּרְדֵף אַחֲרָי-
דָּוִד מִדְבַר מַעוֹן: וַיִּלְךָ שֹׂאֵל מִצַּד הַהָר מִזֶּה
וְדָוִד וְאַנְשָׁיו מִצַּד הַהָר מִזֶּה וַיְהִי דָּוִד נֹחֵץ לְלַכֵּת
מִפְּנֵי שֹׂאֵל וְשֹׂאֵל וְאַנְשָׁיו עֹטְרִים אֶל-דָּוִד וְאֶל-
אַנְשָׁיו לְתַפְשָׁם: וַיִּמְלֹאָךְ בָּא אֶל-שֹׂאֵל לֵאמֹר
מִהָרָה וְלָכָה כִּי-פִשְׁטוּ פְּלִשְׁתִּים עַל-הָאָרֶץ:
וַיֵּשֶׁב שֹׂאֵל מִרְדֵף אַחֲרֵי דָּוִד וַיִּלְךָ לְקַרְאֵת
פְּלִשְׁתִּים עַל-כֵּן קָרְאוּ לְמָקוֹם הַהוּא סֹלֶעַ
הַמַּחֲלָקוֹת: וַיַּעֲלֵךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בַּמַּצְדֹּת עֵין-
גִּדִי:

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק י

יא כל הטמא באב מאבות הטמאות, בין אדם בין כלים חרי הוא ראשון לטמאה כמו שפארנו, עד שיטבל. טבל חרי הוא פשני לטמאה, עד שיעריב שמשו: שנאמר "במים יובא וטמא עד-הערב, וטהר", הכתוב קרא לטבול יום טמא.

יב אחד טבול יום מטמאה חמורה, כגון שטבל מזיבות או מטמאת מת וצרעת, ואחד טבול יום מטמאת שרץ וכיוצא בו. וכל הטעון הערב שמש בין אדם בין כלים, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים חרי הוא פשני לטמאה, עד שיעריב שמשו.

יג טבול יום פוסל אכלי תרומה, ומשקה תרומה, ואכלי הקדש, ומשקה הקדש: פוסל הכל. פיצד: טבול יום שנגע באכלין של תרומה עשאן שלישי לטמאה, מפני שהוא פשני; וכן אם נגע במשקין של תרומה טמא, וחרי הן שלישי לטמאה.

יד נגע טבול יום במשקין של קדש טמא, וחרי הן רביעי לטמאה; וכן אם נגע באכלי הקדש, עשאן רביעי. אבל אם נגע טבול יום באכלי חליו ומשקה חליו, חרי הן טהורין. ודין מחסר פפורים או טבול יום, בנגיעת הקדש אחד הוא.

יה הנה נתבאר לך מפל אלו הדברים שאין שם משקין שניות לעולם, אלא המשקין תחלה לעולם: חוץ ממשקין שנגע בהן טבול יום שהן שלישי, אם היו תרומה; או רביעי, אם היו קדש.

יו כל הטמאין, בין חמורין בין קליון משקין היוצאין מהן כגון רקו ומימי רגליהן, חרי הן במשקין שנגעו בהן: אלו ואלו ראשון לטמאה כמו שפארנו חוץ מזב וחבריו, שהמשקין

היוצאין מהן אב טמאה. ומשקין שהזב וחבריו נוגעין בהן, תחלה.

יז אפלו אוכל אכלין טמאין, או שותה משקין טמאין חרי המשקין היוצאין ממונו קדם שיטבל, כמו המשקין שנגע בהן: שהן תחלה. וכן טבול יום משקין היוצאין ממונו, במשקין שהוא נוגע בהן: שאינן מטמאין אחרים כלל. אלא אם נגע במשקה חליו, חרי הן טהורין; ואם נגע במשקה תרומה, חרי הן שלישי; ואם נגע במשקה קדש, הוא או מחסר פפורים, חרי הן רביעי. ועתה יתבאר שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי שבקדש, מטמאין משקה אחר או אכל אחר; ואין צריך לומר, שאין מטמאין כלים. לפיכך קדרה שהיא מלאה משקין, ונגע בהן טבול יום אם היה משקה חליו, הכל טהור; ואם היה משקה תרומה, המשקין פסולין והקדרה טהורה. ואם היו ידיו טמאות חרי המשקה טמא, בין משקה תרומה בין משקה חליו; וזה חמור בידיה, מה שאין בטבול יום.

יח וחמור בטבול יום מידיים טמאות שספק טבול יום, פוסל מספק; וספק הידיים, טהור כמו שיתבאר. ואחד טהור שידייו טמאות, או טבול יום שידייו טמאות חרי זה מטמא משקה חליו, ועושה אותן תחלה לטמא אכלין ומשקין כמו שפארנו.

יט ומאחר שמשקה שניצא מטבול יום במשקין שנגע בהן, טבול יום שנפל מרקו או ממימי רגליו על כפר של תרומה חרי זה טהור, מפני שהן במשקין שנגע בהן.

יז ומפל אלו הדברים שהקדמנו לבארם, אתה למד שהאדם יהיה אב טמאה ויהיה ראשון לטמאה, מדברי תורה. ולעולם לא יהיה האדם שני לטמאה, אלא מדברי סופרים: והוא האוכל אכלין טמאין, או השותה משקין טמאין, או

יה ומפל אלו הדברים שהקדמנו לבארם, אתה למד שהאדם יהיה אב טמאה ויהיה ראשון לטמאה, מדברי תורה. ולעולם לא יהיה האדם שני לטמאה, אלא מדברי סופרים: והוא האוכל אכלין טמאין, או השותה משקין טמאין, או

שהוא פסול מדבריהם, ואינו מטמא.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק יא

יאה כל מקום שנאמר באכלין פסול הוא שיהיה האכל עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם נגע באכל אחר, הרי הוא טהור.

יאה הראשון שבחלין, טמא ומטמא. השני פסול ולא מטמא; ואין שני עושה שלישי בחלין. ומנין לאכל שני שהוא פסול בחלין, שנאמר "וכל-כלי-חרש אשר-יפל מהם, אל-תזב: כל אשר בתוכו יטמא".

יאה נמצא השרץ אב, וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו ראשון, והאכל שבכלי שני, וחרו הוא אומר "יטמא". וכן שרץ שנפל לאויר התנור הפת שניה, שחתנור ראשון.

יאה הראשון והשני שבתרומה, טמאין ומטמאין. השלישי, פסול ולא מטמא; ואין שלישי עושה רביעי, בתרומה. ומנין לאכל שלישי שנכסל בתרומה, שנאמר "ובא השמש, וטהר; ואחר יאכל מן-הקדשים". נמצא טבול יום אסור בתרומה, עד שיעריב שמשו; ואם נגע בה, פסלה. וטבול יום, פשני לטמאה הוא. הא למדת שהשני עושה שלישי, בתרומה.

יאה הראשון והשני והשלישי בקדש, טמאין ומטמאין. הרביעי, פסול ואינו מטמא; ואין רביעי עושה חמישי, לעולם. ומנין לשלישי בקדש שהוא טמא: שנאמר "והפשר אשר-יגע בכל-טמא.."; וכבר קרא הכתוב לשני טמא, שנאמר "כל אשר בתוכו יטמא". הנה למדת שפשר הקדש שנגע בשני, נטמא וישרף.

יאה ומנין לרביעי בקדש שהוא פסול, מקל וחמר: ומה מחסר בפורים שהוא מתר בתרומה, אסור בקדש עד שיביא בפרתו השלישי שהוא פסול בתרומה, אינו דין

הפא ראשו ורבו במים שאובין שכל אלו פשני לטמאה מדבריהם.

יאה וכן שאר כל הכלים, חוץ מכלי חרס והיו אב טמאה ויהיו ראשון לטמאה, מדברי תורה. ולא יהיה הכלי לעולם שני לטמאה, אלא מדברי סופרים: שאם יטמא במשקין טמאין, יהיה שני מדבריהם כמו שבארנו.

יאה כבר בארנו שכלי חרס לא יהיה אב טמאה לעולם, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים; ויהיה ראשון לטמאה מדברי תורה, ושני מדבריהם אם נטמא במשקין פשוט הכלים. ולא יהיה האדם ולא הכלים שלישי ולא רביעי, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

יאה האכלין לא יהיו אב הטמאה לעולם, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ויהיו ראשון ושני, מדברי תורה: שהאדם או הכלי שהוא ראשון לטמאה אם נגע באכל, עשהו שני. ויהיו האכלין שלישי ורביעי לטמאה, מדברי סופרים בלבד.

יאה המשקין יהיו אב טמאה מדברי תורה, כגון מי חטאת ורקו שלזב ומימי רגליו; ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה, כגון שנגעו באב מאבות הטמאות.

יאה וכן אם נגעו המשקין בולד הטמאה, בין אדם בין כלים נטמאו מדברי תורה, וחרו הן פראשון לטמאה לטמא אחרים מדבריהם. וכן אם נגעו בשני, בין באדם בין בכלים בין באכלין נעשו ראשון לטמא אחרים מדברי סופרים, כמו שבארנו.

יאה ויהיו המשקין שלישי ורביעי, מדבריהם. פיצה: אם נגע טבול יום במשקה תרומה, עשהו שלישי; ואם נגע במשקה קדש, עשהו רביעי. ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם, ולא משקה שאינו תחלה חוץ במשקה טבול יום או מחסר בפורים בקדש כמו שבארנו:

שִׁיעֵשָׂה רְבִיעִי בַקֹּדֶשׁ. אֲבָל הַחֲמִישִׁי טָהוֹר.

יֵאָז בֶּשֶׁר תֵּאָדָה אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טָהוֹר, גִּזְרוּ עָלָיו שֶׁיְהִיָּה כְּשִׁלְשִׁי לַטְמֵאָה, מִטְמֵא אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְאִינוּ פּוֹסְלִים אֶת הַתְּרוּמָה. וְיִרְאֶה לִי שֶׁלֹּא גִזְרוּ עָלָיו, אֲלֵא כִּדִּי שֶׁלֹּא יַעֲרְבוּ הָעַם אֹתוֹ עִם בֶּשֶׁר הַקֹּדֶשׁ, וְיִבֹאֻהוּ לְטַעוֹת, וְלִשְׁגָגָה בּוֹ; וְיִדְמָה שֶׁבֶשֶׁר זֶה הֵל וְהוּא קֹדֶשׁ, וְיֵאָכְלֵנוּ בַטְמֵאָה.

יֵאָח הַבְּיָרִי אֲכָלִין עַל יְדֵי מִשְׁקִין, הֲרִי הֵן הַבְּיָרִי לַטְמֵא טְמֵאת אֲכָלִין; וְחִדְבַר סֶפֶק אִם הֵן חֲשׂוֹבִין כְּגוֹף אֶחָד, לְמִנּוֹת בְּהֵן רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְשִׁלְשִׁי, אִו חוֹשְׁבִין זֶה הָאֲכָל שֶׁנִּגְעָה בּוֹ הַטְמֵאָה רֵאשׁוֹן, וְהָאֲכָל הַמַּחֲבֵר לוֹ שֵׁנִי.

יֵאָט הַשֵּׁנִי שֶׁבַחֲלִין פּוֹסֵל אֲכָלִי תְּרוּמָה, וְעוֹשֶׂה אֹתוֹן שְׁלִישִׁי. וְאִם נִגַע בְּמִשְׁקָה חֲלִין, טְמֵאָה; וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר אִם נִגַע בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה, אִו בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ שֶׁהוּא מִטְמֵא חֶבֶל.

יֵאָו הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַתְּרוּמָה שֶׁנִּגַע בְּאֲכָלִי קֹדֶשׁ, פּוֹסֵל וְנִעֲשֶׂה רְבִיעִי; וְאִם נִגַע בְּמִשְׁקָה הַקֹּדֶשׁ, טְמֵאָה וְנִעֲשֶׂה תַחֲלָה. אֲבָל אִם נִגַע שְׁלִישִׁי שֶׁבַתְּרוּמָה בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה, הֲרִי הוּא טָהוֹר; וְכֵן רְבִיעִי שֶׁבַקֹּדֶשׁ אִם נִגַע בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, הֲרִי הוּא טָהוֹר.

יֵאָיֵא חֲלִין שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה, הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַהֵן פּוֹסֵל בַתְּרוּמָה. וְאִם נִגַע בַקֹּדֶשׁ, אִינוּ עוֹשֶׂהוּ רְבִיעִי; וְאִפְלוּ מִשְׁקָה קֹדֶשׁ, אִינוּ פּוֹסֵל. וְחֲלִין שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַהֵן, טָהוֹר כַּחֲלִין.

יֵאָיֵב הָאוֹכֵל רְבִיעִי שֶׁבַקֹּדֶשׁ, אֶסוּר לוֹ לֶאֱכֹל אֶת הַקֹּדֶשׁ; וּמִתָּר לִגְעַע בַקֹּדֶשׁ, וְאִינוּ פּוֹסְלוֹ. אִפְלוּ תַבְּשִׁיל שֶׁנִּתְעָרַב בּוֹ הַקֹּדֶשׁ, וְאִין בּוֹ כִּזְיַת בְּכִדִּי אֲכִילַת פָּרֶס הֲרִי זֶה לֹא יֵאָכֵל בְּרְבִיעִי שֶׁלַקֹּדֶשׁ אֲלֵא בַחֲמִישִׁי, שֶׁהוּא טָהוֹר כְּמוֹ שֶׁבַאֲרָנוּ.

יֵאָיֵג הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁבַתְּרוּמָה עֲצֻמָּה, אִו

שֶׁלַחֲלִין שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל טָהֳרַת הַתְּרוּמָה הֲרִי זֶה אֶסוּר לֶאֱכֹל אֶת הַתְּרוּמָה, עַד שִׁיטְבֵל; וּמִתָּר לִגְעַע בַתְּרוּמָה, וְהֲרִי הוּא טָהוֹרָה: בְּאֲכִילָהּ, עָשׂוּ מִצְלָה; בְּנִגְיָעָהּ, לֹא עָשׂוּ מִצְלָה.

יֵאָיֵד בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַתְּרוּמָה עֲצֻמָּה. אֲבָל תַּבְּשִׁיל שֶׁנִּתְעָרַבָה בּוֹ תְּרוּמָה אִם אִין שָׁם כִּזְיַת בְּכִדִּי אֲכִילַת פָּרֶס הֲרִי זֶה מִתָּר לֶאֱכֹל מֵאוֹתוֹ תַּבְּשִׁיל, כְּדָרֶךְ שֶׁהוּא מִתָּר לִגְעַע בַתְּרוּמָה.

יֵאָטוּ הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁבַתְּרוּמָה, אִו שֶׁלַחֲלִין שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל טָהֳרַת הַתְּרוּמָה אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טָהוֹר לְנִגְיַעַת הַתְּרוּמָה, הֲרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְעִנּוֹן קֹדֶשׁ: שֶׁטָהֳרַת הַתְּרוּמָה, טְמֵאָה הִיא אֲצֵל הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁבַחֲלִין שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, הֲרִי הוּא טָהוֹר שְׂאִין לָךְ שֶׁעוֹשֶׂה רְבִיעִי בַקֹּדֶשׁ, אֲלֵא קֹדֶשׁ מְקֻדָּשׁ בַּלְבָּד.

יֵאָטז כָּל קֹדֶשׁ הָאֲמוּר בְּעִנּוֹן טְמֵאת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין הוּא קֹדֶשׁ מְקֻדָּשׁ הַמְקֻדָּשִׁין, כְּגוֹן בֶּשֶׁר קֹדֶשִׁי קֹדָשִׁים וּבֶשֶׁר קֹדָשִׁים קָלִים, וְחִלּוֹת תּוֹרָה וְרִקְיָוִי נְזִיר שֶׁנִּשְׁחַט עֲלֵיהֶן חֲזֵבָה, וְהַמְנַחֹת שֶׁקֹּדֶשׁוֹ בְּכָלִי, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים שֶׁקֹּרְמוֹ בַתְּנּוּר. אֲבָל חִלּוֹת תּוֹרָה וְרִקְיָוִי נְזִיר שֶׁלֹּא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן חֲזֵבָה, וְהַמְנַחֹת שֶׁלֹּא קֹדֶשׁוֹ בְּכָלִי אִין לֹא בַקֹּדֶשׁ וְלֹא כַחֲלִין, אֲלֵא בַתְּרוּמָה.

יֵאָיֵז חֲחֵלָה, וְהַכְּפֹרִים, וְתִשְׁלוּמֵי תְּרוּמָה וְחַמֻּשָׁה הֲרִי הֵן בַתְּרוּמָה. הַטְּבֵל, וְהַמְדַמְעֵ, וְגִדּוּלֵי תְּרוּמָה, וּמִעֵשֶׂר שֵׁנִי, וְעִיסַת הַטְּבִילָה לְחֵלָה הֲרִי הֵן כַּחֲלִין; וְהֵרֵאשׁוֹן טְמֵא בְהֵן, וְהַשֵּׁנִי פּוֹסֵל, וְאִין בְּהֵן שְׁלִישִׁי.

יֵאָיֵח כָּל דְּבַר שֶׁוֹדָדָו מִטְמֵא אֶת הַחֲלִין מִן הַתּוֹרָה גִּזְרוּ עַל סֶפֶקוֹ כַּחֲלִין הַטְּבִילָה לְחֵלָה, שֶׁתִּעֲשֶׂה אֹתָהּ הָעִיסָה בַטְּהָרָה; וּמִכְּרִישִׁין מִמְּנַח חֵלָה, וְחִלְתָהּ תְּלוּיָה לֹא נֶאֱכֶלֶת, וְלֹא נִשְׂרָפֶת.

הַלְכוֹת שְׁאֵר אַבוֹת הַטְּמְאוֹת

פֶּרֶק יב

יב, א אחת עשרה מעלות עשו חכמים לקדש על התרומה, ואלו הן. יש לאדם להטביל כלים בתוך כלים לתרומה, אבל לא לקדש: גזרה שמוא יהיה פי הפלי צר, ולא יהיה בו בשופרת הנזה; ונמצאו הפלים שבתוכו כאלו טבלו במים שבפלי, לא במקנה.

יב, ב כמה דברים אמורים, בשחיה הפלי הגדול שיש בתוכו הפלים הטמאין, טהור; אבל אם היה טמא מתוך שעלתה לו טבילה, עלתה לפלים שבתוכו, אפלו להשתמש בהן בקדש.

יב, ג פלי שנטמאו אחריו במשקין לא נטמא תוכו, ולא בית אצבע שבעבי שפתו; והמשקין שבתוכו או שפכית צביעתו, טהורין; ושותה בו, ואינו הושש שמוא יגעו משקין שבפיו באחורי הפלי ויחזרו ויטמאו תוכו. כמה דברים אמורים, בתרומה; אבל לקדש אם נטמאו אחריו, נטמא כלו.

יב, ד הנושא את המדרם, מתר לו לשא עמו תרומה באחד הואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא התרומה נוגעת במדרם, הרי היא טהורה; אבל לא הקדש, אף על פי שלא נגע בו.

יב, ה מעשה היה באחד שנשא הבית שלקדש, וטמאה במדרם שנשא עמה. ובאותה שעה גזרו שהנושא את המדרם, לא ישא את הקדש; ולא גזרו אלא במדרם עם הקדש, כמעשה שחיה. ואם עבר ונשא הואיל ולא נגע בקדש, הרי הקדש טהור.

יב, ו בגדי אובלי תרומה אף על פי שהן טהורין ונזחרין מן הטמאות, הרי בגדיהן מדרם לקדש. יב, ז פלי שהוא מפצל, ולוחותיו וקורותיו מקשרות כגון מטה וכיוצא בהם עם נטמא,

וצריך להטבילו לתרומה יש לו להטבילו כלו באחת, כשהוא מקשר. אבל לקדש מתיר ומגב, שמוא יש שם דבר החוצץ; ומטביל, ואחר כך קושר.

יב, ח כלים הנגמרים בטהרה אפלו היה העושה אותן תלמיד חכמים, ונזחר בהן הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואינן צריכין הערב שמש. אבל לתרומה משתמש בהן בלא טבילה, שחרי נעשו בטהרה. ומפני מה הצריכום טבילה לקדש גזרה משום רק עם הארץ שיגע בהן בשעת מלאכה, ועדין הוא לח אחר שנגמרו.

יב, ט הפלי מצרף מה שבתוכו לקדש, אבל לא לתרומה. פיצד: פלי שהוא מלא פרות פרודין זה מזה, כגון צמוקין וגרגרות, ונגעה טמאה באחד מהן נטמא כל שבפלי לקדש, אבל לא לתרומה. וכל המעלות, שלדבריהם הם; ורמז יש למעלה זו בתורה, "בא אחת עשרה זהב, מלאה קטרת" אמרו חכמים כל מה שבבפה, הרי הוא כגוף אחד.

יב, י אפלו פלי שאין לו תודה, מצרף מה שעליו לקדש, כגון שהיו צבורין על גפי הלוח או על גפי העור, ואף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה.

יב, יא היו שני הצבורין בתוך הפלי, ודבר אחר ביניהן, ונטמא אחד משניהן אם היה הדבר שביניהן צריך לפלי, הפלי מצרפן ונטמא הפלי; ואם אינו צריך לפלי, לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטמאה בלבד.

יב, יב היו שני צבורין בפלי, והצפור האחד מחבר למים שאחורי הפלי, ונגע טמא בצפור השני נטמאו שניהן בצרופ הפלי; ונטמאו המים שאחורי הפלי מחמת זה האכל המחבר להן, אף על פי שהן אחורי הפלי. נגע הטמא במים שאחורי הפלי, נטמא האכל המחבר להן;

והדבר ספק אם נטמא האכל השני בצרופה

הכלי, או לא נטמא מחמת הצרופה.

יביח האונן אחר שתם זמן אנינותו, ומחפר פפורים אחר שהביא פפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש; אבל לא לתרומה, שהאונן ומחפר פפורים מתרין לאכל את התרומה.

יב, יג אבל קדש שננטמא, והניחו בכלי, ובתוך הכלי אבל קדש אחר טהור, ואין נוגעין זה בזה הטהור פטהרתו, והטמא בטמאתו. פא טבול יום, ונגע פאכל הטמא יש פדבר ספק אם נפסל הטהור מחמת מנגע טבול יום, מפני צרופה הכלי, או לא נפסל, שלא נגע טבול יום אלא פאכל ששבע מן הטמאה ולא הוספה לו פלום.

יב, יט ומפני מה הצריכום טבילה לקדש; שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את הקדש, והסיוח דעתו; ושמא נטמאו, והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה; אבל לנגיעה, נוגעין בקדשים קדם טבילה. ומחפר פפורים שנגע בקדש, פסלו כמו שבארנו.

יב, יד הרביעי בקדש פסול, אבל בתרומה טהור; וכן השלישי שבתרומה אם נגע במשקה קדש, הרי זה נטמא כמו שבארנו. והשלישי שבתרומה או שבקדש אם נגע במשקה תרומה, לא פסלו.

יב, כ שש מעלות הראשונות עשו אותן בין לקדש, בין לחלין שנעשו על טהרת הקדש. וחמש אחרונות, שהן מן הכלי מצרפה מה שבתוכו והלאה עשו אותן בקדש בלבד, אבל לא בחלין שנעשו על טהרת הקדש, אלא הרי הן בחמש אלו בחלין. לפיכך חלין שנעשו על טהרת הקדש הראשון טמא בהן, והשני פסול, והשלישי טהור בחלין כמו שבארנו.

יב, טו מי שנטמאת ידו אחת, ונגע בה בידו שנייה או ביד חברו פסל את השנייה, והרי היא בשלישי. ואם היתה ידו פלולה במשקה אף על פי שלא נגע, נטמאת חברתה; וצריך להטביל את שתיהן, ואחר כך יגע בקדש. אבל בתרומה אם נטמאת ידו האחת, לא נטמאת חברתה, ואפלו נגע בה, פשהיא נגובה; ואינו צריך להטביל ידו שננטמאת, אלא נוטלה ונוגע בתרומה.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק יג

יג, א חמש מעלות, עשו אותן חכמים בפגרים; ואלו הן: פגדי עמי הארץ, מדרם לאוכלי חליהן פטהרה; וכן עמי הארץ עצמן, פזבין לטהרות כמו שבארנו.

יב, טז אוכלין נגובין שלא הכשרו, אוכלין אותן פגרים מסאבות; פמה דברים אמורים, בתרומה. אבל בקדש חבת הקדש מכשרתו, ואסור למי שידי טמאות לאכל קדש שלא הכשר; ואפלו לא נגע בו אלא בכוש, או שתחב לו חברו לתוך פיהו הרי זה אסור.

יג, ב ובגדי אוכלי חליהן פטהרה, מדרם לאוכלי מעשר שני. אבל אוכלי חליהן פטהרה, והן הנקראין פרושים אינן פזבין, אפלו לתרומה; הרי זה הפרוש, טהור אפלו אם נגע בה פגופו. יג, ג ובגדי אוכלי מעשר שני, מדרם לאוכלי תרומה עצמן. ובגדי אוכלי תרומה, מדרם לקדש; אבל אוכלי תרומה עצמן, אינן פזבין לקדש. ובגדי אוכלי הקדש, מדרם לחטאת כמו שבארנו בהלכות פרה אדמה; אבל הטהור

יב, יז אין צריך לומר שאם נגעה טמאה פאכלין שלקדש שלא הכשרו, שננטמאו מפני שהבת הקדש מכשרתו. פמה דברים אמורים, לפסל האכל עצמו ולאסרו פאכילה; אבל למנות בו ראשון ושני, הרי זה ספק. פיחד: נגע אבל זה שננטמא פלא הכשר פאכל שני שהכשר הרי

לקדש, אינו בזב לחטאת.

יג, וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. פי' כי מי שטבל בלא פונה הרי זה טהור לחלין, ואסור במעשר שני עד שיתפון לטבל למעשר.

יג, ה טבל למעשר שני הרי זה בחזקת טהרה למעשר, ואסור בתרומה; טבל לתרומה החזק לתרומה, ואסור בקדש; טבל לקדש החזק לקדש, ואסור לחטאת; טבל לחטאת החזק לכל, שהטובל לחמור החזק לקל. טבל סתם, ולא נתפון לאחר מפל אלו הרי זה טהור לחלין בלבד; וטמא בשחיה, אכלו למעשר.

יג, וכן הנוטל ידיו, או הטבילין צריך פונה אכלו למעשר. ומן המעשר ומעלה, צריך פונה; אבל לחלין, אינו צריך פונה. וכל המעלות האלו, מדברי סופרים; אבל דין תורה הואיל וטבל מפל מקום, הרי הוא טהור לכל.

יג, מי שחיה טהור לתרומה, והסיע את לבו מלאכל נטמא בהסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיטבל פעם שניה; ואינו צריך הערב שמש. היו ידיו טהורות לתרומה, והסיע את לבו מלאכל אף על פי שיאמר יודע אני שלא נטמאו ידי הרי ידיו טמאות בהסח הדעת, שהידים עסקניות.

יג, ח אם לתרומה בן, קל וחמר לקדש שכל המסיה דעתו, צריך טבילה. ואם לא שמר עצמו מטמאת מת, ולא ידע בודאי שלא נטמא הרי זה צריך חיה שלישי ושביעי, מפני הסח הדעת; ואם ידע שלא נטמא במת, והסיה דעתו משאר הטמאות הרי זה צריך טבילה והערב שמש, אף לתרומה. ודבר ברור הוא, שכל הטבילות האלו מדבריהם.

יג, ט וכן גזרו חכמים על הכלים הנמצאין בשוקים וברחובות, אכלו במדברות שיהיו בחזקת טמאה: שמא בזב נטמאו, או במת. וכן תרקין הנמצאין שם, בחזקת טמאה שמא

רק זב וכיוצא בו הוא, חרק תזה.

יג, כל הכלים הנמצאין בירושלים טהורין, אכלו נמצאו דרך ירידה לבית הטבילה: שלא גזרו טמאה על הכלים הנמצאין בירושלים חוץ מן הספינין לשחיטת הקדשים, מפני חמרת הקדשים.

יג, יא במה דברים אמורים, בספיין הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה; אבל אם מצא ספיין בירושלים ביום ארבעה עשר בניסן שוחט בה הקדשים מיד, ואכלו חל ארבעה עשר לחיות בשבת: שלא גזרו על הספינין הנמצאין ביום הזה. וכן אם מצאה ביום טוב שוחט בה מיד, שחזקת כל הכלים ביום טוב טהורין.

יג, יב מצא הספיין ביום שלושה עשר מזה עליה ומטבילה, ושוחט בה למחר: מפני שעשו אותה ביום זה, כאלו יום שלושה עשר שביעי שלה. מצא ספיין קשורה לספיין הידועה אצלו, בין ביום טוב בין בשאר הימים הרי היא כמותה: אם טהורה, טהורה; ואם טמאה, טמאה.

יג, יג כל תרקין הנמצאין בירושלים באמצע הדרך גזרו עליהן טמאה, בשאר תרקין הנמצאין בכל מקום; וכל תרקין הנמצאין בצדדין בירושלים, טהורים שהפרושים הן שמתלבין בצדדין, כדי שלא יטמאו במגע עמי הארץ. ובשעת הרגל שבאמצע הדרך טהורים, שכל ישראל טהורים ברגל; ושפצדדין טמאים, שהטמאים ברגל מועטים, והן פורשין לצדדי הדרכים.

יג, יד בשם שהראשון עושה שני, והשני עושה שלישי בן ספק ראשון עושה ספק שני, וספק שני עושה ספק שלישי. תרומה וקדשים שננטמאו בספק אב מאבות הטמאות שלתורה הרי אלו נשרפין בטמאה זו, כגון שנסתפק לו אם נגע באב זה או לא נגע.

יג, טו ויש שם ספקות שאין שורפין עליהן; ואין אוכלין אותן אבלין שנסתפק לו בהן, אלא תולין לא אוכלין, ולא שורפין. ויש שם ספקות ששורפין עליהן התרומה, ואין צריך לומר קדשים. אבל על ספק ספק אין שורפין עליו תרומה לעולם, ואין צריך לומר קדשים; אלא תולין לא אוכלין, ולא שורפין.

יג, טז על ששה ספקות שורפין את התרומה, וכלם גזרה מדברייהם; ואלו הן: על בית הפרס, ועל עפר הפא מארץ העמים, ועל בגדי עם הארץ, ועל הפלים הנמצאים, ועל הרקין הנמצאים; ועל מי רגלי אדם טמא שנתערבו במי רגלי בהמה מחצה למחצה, ואין ידוע אם בטלו מראיהן או לא בטלו.

יג, יז ביצה: אם נטמאת תרומה מחמת אחד מששה אלו אף על פי שעיקר טמאתו בספק, חרי זו תשרף: הואיל ונדאי ספקות אלו, טמא מן התורה שחמת והזב טמאין מן התורה. ואחד תרומה שננעצה באחת משש טמאות אלו, או שננטמאת מחמת אחת מהן וחרי היא שלישי לאחת מהן חרי זו תשרף.

יג, יח אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפרס ובארץ העמים, או לא נגע, אם נגע בבגדים ובכלים ורקין ומי רגלים אלו, או לא נגע חרי אלו תולין: מפני שעיקר טמאתו מפני הספק, שפוא טמאין הן או טהורין, ואם תאמר טמאין, שפוא נגע שפוא לא נגע; ונמצאו שני ספקות, ואין שורפין על שני ספקות, אלא תולין כמו שבארנו.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק יד

יד, א שנים עשר ספקות, טהרו חכמים; ואלו הן: ספק מים שאובין למקנה; ספק טמאה צפה על פני המים; ספק משקין לטמא אחרים, אבל

לטמאת עצמן טמאים בספק; ספק הידים בין לטמאת עצמן, בין לטמא אחרים, בין לטהרת ידים מטמאתן; ספק דברי סופרים; ספק החלין; ספק הקרבנות; ספק נגעים; ספק עובר ועומד; ספק שרצים; ספק רשות הרבים; ספק שתי רשויות.

יד, ב ספק מים שאובין למקנה ביצה: שלשת לוגין מים שאובין שנפלדו למקנה, פסלוהו; ספק נפלדו ספק לא נפלדו, ואפלו נפלדו, ספק יש בהן פשעור או אין בהן ספקו טהור, וחרי המקנה בכשרותו. ואין מורין לו לטבל במקנה זו ולעשות טהרות, לכתחלה; ואם טבל ועשה, טהרותיו טהורות.

יד, ג ספק טמאה צפה על פני המים ביצה: שרץ שהיה צף על פני המים, בין שהיו המים בכלים בין שהיו בקרקעות, וירד למים, אפלו אין שם אלא מלוא אדם וטמאה חרי זה טהור, עד שידע בנדאי שנגע; ולא אמרו ספק טמאה צפה טהור, אלא לשרץ בלבד. וכל הנתלין והנגררין, חרי הן כמנחין.

יד, ד שרץ שהיה מנח בכלי, וכלי צף על פני המים, או שהיה מנח על המים או על הנבלה, ואפלו נמוחה נבלה או בשר מת שנתחתיו, או שהיה מנח על שכבת זרע, הצפין על פני המים חרי זה כמנח על הארץ: שספקו ברשות היחיד, טמא כמו שיתבאר.

יד, ה היה שרץ על גפי שרץ צף על פני המים חרי זה כטמאה עבה שצפה על פני המים, וספקו טהור. היה מנח על גפי מי חטאת, ומי חטאת צף על פני המים חרי זה ספק אם הוא כמנח, או אינו כמנח; לפיכך יראה לי שספקו טהור.

יד, ו בדרדו שטהרו חכמים ספק טמאה צפה על פני המים, בין בכלים בין בקרקעות כף טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים, בין בכלים בין

בְּקִרְקָעוֹת.

יְדוּ פִי־צַדִּיק עֲרֵבָה שֶׁהוּא טָמֵא מֵת, וְכִפֵּר תְּרוּמָה כְּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּנִיר וְנִתּוֹן בְּתוֹכָהּ, וַיִּרְדּוּ לְתוֹכָהּ מִי גַשְׁמִים וְנִתְמַלְאֵת, וְנִפְשַׁט הַנִּיר, וְחָרִי הַכֶּפֶר צָף עַל פְּנֵי הַמּוֹם, וְחֲנֹר מִבְּדִיל פִּינוּ לְבִין הַמּוֹם, וְסִפְק נִגַע צִדוֹ בְּעֲרֵבָה סִפְק לֹא נִגַע חָרִי הוּא בְּטַהֲרָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף.

יְדוּ שֶׁרִין שֶׁנִּמְצָא צָף עַל גְּבִי בּוֹר בְּתוֹךְ הַגֵּת לְתְרוּמָה, סִפְקוֹ טָמֵא; וְלִפְעֻלָּיו, סִפְקוֹ טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמֵא אֶפְתָּה.

יְדוּ סִפְק מִשְׁקִין לְטָמֵא אַחֲרִים, טָהוֹר; וְלְטָמֵאֵת עֲצָמוֹ, טָמֵא. פִּי־צַדִּיק הִיָּה מִקַּל בִּידוּ, וְכִרְאֵשׁוֹ מִשְׁקִין טָמֵאִין, וְזָרְקוֹן לְבִין בְּכָרוֹת טָהוֹרוֹת סִפְק נִגַעוּ, חָרִי אֵלּוֹ טָהוֹרוֹת. וְכֵן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִגַעוּ מִשְׁקִין טָמֵאִין בְּכָלֵי זֶה, אוֹ לֹא נִגַעוּ חָרִי הַכָּלֵי טָהוֹר; וְכֵן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִגַעוּ מִשְׁקִין אֵלּוֹ הַטָּמֵאִין בְּמִשְׁקִין אַחֲרִים, אוֹ לֹא נִגַעוּ חָרִי הַמִּשְׁקִין הָאֲחֵרִים טָהוֹרִין.

יְדוּ אֲבָל טָמֵא שֶׁפִּשַׁט יְדוּ אוֹ רָגְלוֹ לְבִין מִשְׁקִין טָהוֹרִין, אוֹ שֶׁזָּרַק כֶּפֶר טָמֵא לְבִין מִשְׁקִין טָהוֹרִין, סִפְק נִגַע בְּמִשְׁקִין, סִפְק לֹא נִגַע חָרִי אֵלּוֹ טָמֵאִין בְּסִפְקוֹ. וְכֵן כָּל פִּי־צַדִּיק בֹּזֵה.

יְדוּ יֵא חֲבִית שֶׁהוּא מְלֵאָה מִשְׁקִין, וּפִשַׁט הַטָּמֵא אֶת יְדוּ לְאִוִירָה, סִפְק נִגַע בְּמִשְׁקִין, סִפְק לֹא נִגַע הַמִּשְׁקִין טָמֵאִין; וְחֲחִבִית טָהוֹרָה, שֶׁאִין סִפְק הַמִּשְׁקִין מְטָמֵא.

יְדוּ יֵב וְכֵן אִם נִכְנְסוּ מִשְׁקִין שָׁחַן טָמֵאִין מִסִּפְק לְאִוִיר חֲחִבִית, חָרִי חֲחִבִית טָהוֹרָה; וְחֲמִשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹרִין, שֶׁאִינֶן מְטָמֵאִין אֲלֵא מִן חֲחִבִית. וְאִם נִתְעַרְבוּ מִשְׁקִין אֵלּוֹ הַסִּפְק בְּמִשְׁקִין שֶׁבְּחִבִית חָרִי כָּל הַמִּשְׁקִין שֶׁבְּחִבִית טָמֵאִין בְּסִפְקוֹ, וְחֲחִבִית טָהוֹרָה. וְכֵן אִם נִפְלוּ מִשְׁקִין אֵלּוֹ לְתוֹךְ הַתְּנֹרָה, חָרִי הַתְּנֹרָה וְחֲחִבִית טָהוֹרִין.

יְדוּ יֵג הַמְּרַבֵּץ בֵּיתוֹ בְּמִים טָמֵאִין אוֹ שֶׁזָּלְפוּ, וְהָיוּ שָׁם טָהוֹרוֹת, סִפְק נִתְזוּ עֲלֵיהֶן, סִפְק לֹא נִתְזוּ סִפְקוֹ טָהוֹר. זָלַף מִשְׁקִין טָהוֹרִין וְטָמֵאִין בְּתוֹךְ חֲבִית, וְנִמְצָאוּ אַחֵר כֶּף מִשְׁקִין עַל הַכֶּפֶר שֶׁלְתְרוּמָה נִטְלָה וְנִשְׁאָל עֲלֵיהָ, חָרִי זֶה טָהוֹרָה: שֶׁסִּפְק הַמִּשְׁקִין לְטָמֵא, טָהוֹר.

יְדוּ הַנִּיחַ הַכֶּפֶר עַד שֶׁנִּגְבּוּ הַמּוֹם שֶׁעֲלֵיהָ, חָרִי זֶה טָמֵא אֶפְתָּה: שֶׁסִּפְק טָמֵא אֶפְתָּה בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד טָמֵא, כִּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר; וְחָרִי אִין כָּאִן מִשְׁקִין, אֲלֵא כֶּפֶר שֶׁהוּא סִפְק טָמֵא אֶפְתָּה טָהוֹרָה.

יְדוּ טוֹ סִפְק יְדִים, בֵּין לְהַטָּמֵא, בֵּין לְטָמֵא אַחֲרִים, בֵּין לְטַהֲרָתוֹ טָהוֹר. פִּי־צַדִּיק הָיוּ יְדָיו טָהוֹרוֹת וְלִפְנָיו שְׁנֵי כִפָּרִים טָמֵאִין, סִפְק נִגַע סִפְק לֹא נִגַע, אוֹ שֶׁהָיוּ יְדָיו טָמֵאוֹת וְלִפְנָיו שְׁנֵי כִפָּרִים טָהוֹרִים, סִפְק נִגַע סִפְק לֹא נִגַע, אוֹ שֶׁהָיוּ יְדָיו אַחַת טָמֵאָה וְאַחַת טָהוֹרָה וְלִפְנָיו שְׁנֵי כִפָּרִים טָהוֹרִים, נִגַע בְּאַחַד מֵהֶן סִפְק בְּטָמֵאָה נִגַע סִפְק בְּטָהוֹרָה נִגַע, אוֹ שֶׁהָיוּ יְדָיו טָהוֹרוֹת וְלִפְנָיו שְׁנֵי כִפָּרִים אֶחָד טָמֵא וְאַחַד טָהוֹר, וְנִגַע בְּאַחַד מֵהֶן סִפְק בְּטָמֵא נִגַע סִפְק בְּטָהוֹר נִגַע, אוֹ שֶׁהָיוּ יְדָיו אַחַת טָמֵאָה וְאַחַת טָהוֹרָה וְלִפְנָיו כֶּפֶר טָמֵא וְכֶפֶר טָהוֹר, וְנִגַע בְּשֵׁתֵיהֶן סִפְק טָמֵאָה בְּטָמֵא וְטָהוֹרָה בְּטָהוֹר אוֹ טָמֵאָה בְּטָהוֹר וְטָהוֹרָה בְּטָמֵא חֲדָשִׁים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ, וְהַכִּפָּרִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ.

יְדוּ וְכֵן אִם הָיוּ יְדָיו טָמֵאוֹת וְחֲטָפִילָן אוֹ נִטְלוּ, סִפְק שֶׁהַמּוֹם שֶׁטָּחְרוּ בָּהֶן כְּשֶׁרִין לְיָדָים סִפְק שָׁחַן פְּסוּלִין, סִפְק יֵשׁ בָּהֶן כְּשֶׁעוֹר סִפְק שֶׁאִין בָּהֶן, סִפְק שֶׁהָיָה דְבַר חוּצָין עַל יְדוּ סִפְק שֶׁלֹּא הָיָה חָרִי יְדָיו טָהוֹרוֹת.

יְדוּ הִיתָה יְדוּ אַחַת טָמֵאָה, וְאִינֶן יוֹדְעַי אִיזוּ הִיא אוֹמְרִין לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה טָהוֹרוֹת, עַד שֶׁיִּטַּל שְׁתֵּי יְדָיו; וְאִם נִגַע בְּאַחַת מֵהֶן בְּטָהוֹרוֹת, קִדְּם שֶׁיִּטַּל טָהוֹרוֹתָיו טָהוֹרוֹת.

הַלְכוֹת שְׁאֵר אַבוֹת הַטְּמְאוֹת

פֶּרֶק טו

טו, א סֶפֶק דְּבָרֵי סוּפְרִים פִּיֶּצֶד: סֶפֶק אֶבֶל אֶבְלִין טְמֵאִין וְשֵׁתָה מוֹשְׁקִין טְמֵאִין, סֶפֶק שְׁלֹא אֶבֶל וְשְׁלֹא שֵׁתָה, סֶפֶק שֶׁבֵּא רֵאשׁוֹ וְרֵבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו מִיָּם שְׂאוּבִין, סֶפֶק שְׁלֹא בָּא וְלֹא נִפְלוּ הָרִי זֶה טְהוֹר.

טו, ב וְכֵן אִם אֶבֶל אֶבְלִין טְמֵאִין אוֹ שֵׁתָה מוֹשְׁקִין טְמֵאִין, אוֹ בָּא בְּמִים שְׂאוּבִין אוֹ נִפְלוּ עָלָיו מִיָּם שְׂאוּבִין, וְסֶפֶק נִגַּע בְּטְהוֹרוֹת אֵלּוּ, סֶפֶק לֹא נִגַּע הָרִי טְהוֹרוֹת אֵלּוּ טְהוֹרוֹת.

טו, ג וְכֵן הָאוֹכֵל סֶפֶק אֶבְלִין טְמֵאִין, וְהַשּׁוֹתֶה מוֹשְׁקִין שֶׁחֵן טְמֵאִין בְּסֶפֶק הָרִי הוּא טְהוֹר; וְכֵן הָאוֹכֵל תְּרוּמָה תְּלוּיָהּ, טְהוֹר. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ מוֹלְדֵי הַטְּמְאוֹת, שֶׁחֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים סֶפֶקוֹ טְהוֹר. אֶבֶל אֵב שֶׁהוּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, סֶפֶקוֹ טְמֵא; אֶבֶל אִם הָיָה חָאֵב עֲצָמוֹ טְמֵא בְּסֶפֶק, כְּגוֹן בֵּית הַפָּרֶס וְאֶרֶץ הָעַמּוּם שְׂאִין שׁוֹרְפִין עַל סֶפֶק מוֹנֵעַן כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

טו, ד סֶפֶק חֲחִלִּין הִיא טְהוֹרֶת אוֹכְלֵי חֲלִיחַן בְּטְהוֹרָה, וְחֵן הַנִּקְרָאִין פְּרוּשִׁים פִּיֶּצֶד: אוֹכְלֵי חֲלִיחַן בְּטְהוֹרָה שֶׁנִּלְדָּ לָחֵן סֶפֶק טְמֵאָה בְּטְהוֹרֵתֵיחֵן הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרִין כְּכֹל הַסִּפְקוֹת כְּלָן, וְאִין לָחֵן טְמֵאָה אֵלּא טְמֵאָה וְדֵאִית.

טו, ה סֶפֶק תְּקַרְבָּנוֹת פִּיֶּצֶד: מִחֲסַר פְּפוּרִים שִׁישׁ עָלָיו סֶפֶק חֲמֵשׁ קָרְבָּנוֹת כְּגוֹן הָאִשָּׁה שִׁישׁ עָלֶיהָ סֶפֶק חֲמֵשׁ זֵיבוֹת, אוֹ סֶפֶק חֲמֵשׁ לִידוֹת מִבֵּיא קָרְבָּן אַחֵר, וְטְהוֹר לְאַבֵּל בְּקָדְשִׁים; וְאִין הַשְּׂאֵר עָלָיו חוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת מִחֲסָרֵי כִפְּרָה.

טו, ו סֶפֶק נִגְעִים פִּיֶּצֶד: עַד שְׁלֹא נִזְקַק לְטְמֵאָה סֶפֶקוֹ טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפֶרֶק שִׁישֵׁי מַהֲלָכוֹת נִגְעִים.

טו, ז סֶפֶק עוֹמֵד וְעוֹבֵר פִּיֶּצֶד: מִצָּרַע שֶׁהָיָה

יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵילָן וְעוֹבֵר הַטְּהוֹר, סֶפֶק הָאֵהִיל עָלָיו הָאֵילָן וְנִטְמָא, סֶפֶק לֹא הָאֵהִיל עָלָיו, וְכֵן אִם הָיָה הַטְּהוֹר יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵילָן וְהַמְצָרַע עוֹבֵר תַּחְתָּיו, סֶפֶק עֹמֵד הַמְצָרַע וְנִטְמָא הַטְּהוֹר, סֶפֶק לֹא עֹמֵד סֶפֶקוֹ טְהוֹר.

טו, ח סֶפֶק שְׂרָצִים, זֶה סֶפֶק הַנְּזַרְקִין. פִּיֶּצֶד: זָרֵק שְׂרִין אוֹ דָּבָר טְמֵא לְבִין הַכִּפְּרוֹת, אוֹ שְׂזֵרֵק כִּפְּרָ טְהוֹר לְבִין הַטְּמְאוֹת, סֶפֶק נִגַּע, סֶפֶק לֹא נִגַּע הָרִי זֶה טְהוֹר, הוֹאִיל וּמִצָּא הַכִּפְּרָ הַטְּהוֹר שְׂאִינּוּ נִוּגַע בְּטְמֵאָה: שְׁכַל הַטְּמְאוֹת, כְּשַׁעַת מְצִיאָתָן; וְאִין אוֹמְרִין שְׂמֵא נִגַּע בּוֹ וְאַחַר כִּדְּ נִפְלַ בְּצֵדוֹ, אֵלּא הָרִי חֵן כְּשַׁעַת מְצִיאָתָן.

טו, ט הַשְּׂרִין כְּפִי חֲחִלְדָּה, וּמַחֲלֶכֶת עַל גְּפִי כִפְּרוֹת שְׁלֵתְרוּמָה, סֶפֶק נִגַּע, סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוֹ טְהוֹר, מִפְּנֵי שְׁלֹא נָחָה הַטְּמֵאָה; הִיתָה מְחֻלְכֶת בּוֹ, וְנִגַּע בְּכִפְּרוֹת, סֶפֶק חֵי, סֶפֶק מֵת הָרִי חֵן טְהוֹרוֹת.

טו, י כְּפִי דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּזִמּוֹן שֶׁנִּטְלָתוֹ וְחֻלְכָּה לָהּ. אֶבֶל אִם נִמְצָא בְּפִיהָ, הָרִי הַכִּפְּרוֹת טְמֵאוֹת; רֵאוּהוּ חֵי בְּפִיהָ אֵת עַל פִּי שֶׁמְצָאוּהוּ מֵת בְּפִנְיָהּ, הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת.

טו, יא וְכֵן הַשְּׂרִין כְּפִי חֲחִלְדָּה, וְהַנְּבִלָּה כְּפִי הַכֶּלֶב, וְעוֹבְרוֹ בֵּין הַטְּהוֹרִים, אוֹ שֶׁעָבְרוּ הַטְּהוֹרִים בֵּינֵיהֶן סֶפֶקוֹ טְהוֹר, מִפְּנֵי שְׂאִין לְטְמֵאָה מְקוּם קְבוּעַ. חֵי מְנַקְרִין כְּחֵן עַל הָאֶרֶץ הָרִי חֵן כְּמִנְחִין וּמִטְמְאוֹת לְמִפְּרַע מִסֶּפֶק, אִם חֵי בְּרִשּׁוֹת הִיחִיד כְּמוֹ שִׁיתְּבָאֵר.

טו, יב סֶפֶק רִשּׁוֹת חֲרָבִים פִּיֶּצֶד: טְמֵאָה שֶׁהִיא מִנְחַת בְּרִשּׁוֹת חֲרָבִים, סֶפֶק נִגַּע בָּהּ, סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוֹ טְהוֹר; הִיתָה מִנְחַת בְּרִשּׁוֹת הִיחִיד, וְסֶפֶק נִגַּע בָּהּ, סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוֹ טְמֵא. וְכֹל אֵלּוּ הַסִּפְקוֹת שֶׁטְהוֹרוֹ חֲכָמִים, אֶפְלוּ בְּרִשּׁוֹת הִיחִיד, מִפְּנֵי שְׂאִין כְּחֵן דַּעַת לְהַשְׁאֵל כְּמוֹ שִׁיתְּבָאֵר.

טו, יג סֶפֶק שְׁתֵּי רִשּׁוֹת פִּיֶּצֶד: הִיָּה דָּבָר טְמֵא

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק טז

טז, א מפני מה טהרו חכמים ספק רשות הרבים: שהרי הצפור עושיין הפסח בטמאה, בזמן שהטמאים מרבין. אם טמאה ודאית נדחית מפניהן, קל וחומר לספק טמאה שאסור כל הספקות מדבריהם, כמו שפארנו בהלכות ביאות אסורות.

טז, ב ומפני מה החמירו בספק רשות היחיד: שהרי סוטה שנסתרה אף על פי שהדבר ספק הרי היא טמאה לבעלה, עד שתשתה. וכשם שהסוטה ובעלה שנים, כך ספק טמאה בשנים; אבל אם היו שלושה ברשות היחיד הרי ספק טמאתן שם טהור, ברשות הרבים.

טז, ג במה דברים אמורים, בשחיה זה שנטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרש ממנו מה שארע לו פסוטה; אבל אם היה חרש או שוטה, או קטן שאינו יודע להשיב על הענין כששואליו אותו הרי ספקו טהור.

טז, ד ביצד: חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת להשאל שנטמאו בחצר או במבוי שיש בו טמאה, ספק נגעו ספק לא נגעו הרי אלו טהורין; וכן כל שאין לו דעת להשאל אף על פי שגלה לו הספק ברשות היחיד, ספקו טהור. הסומה, והישן, והמהלך בלילה ספקו ברשות היחיד טמא, מפני שיש לו דעת להשאל.

טז, ה במה דברים אמורים שכל שאין בו דעת להשאל, ספקו טהור בשחיה הדבר שקול, ואין שם חזקה; אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא, הרי זה טמא. ביצד: תינוק טמא שנטמא בצד העיסה, וחפצק בידו הרי העיסה טמאה: שדרך תינוק לטפח, ובכך היא חזקתו; ואין שורפין על חזקה זו.

טז, ו היו משקין טמאין ובצק טהור, ובתמה או

ברשות היחיד ודבר טהור ברשות הרבים, או שחיה הדבר הטמא ברשות הרבים והדבר הטהור ברשות היחיד, ונגע באחד מהן, ואין ידוע באיזה מהן נגע, או שהסיט את אחד מהן, ואין ידוע איזה הסיט, אם היה הדבר הטמא מטמא במשא, או שחיה אחד מהן מטמא באהל, והאחיל על אחד מהן, ואין ידוע על איזה מהן האחיל הרי זה טהור.

טז, ז אף על פי שספק רשות הרבים טהור, כשיבוא לשאל, אומרין לו אם טבלת, אין בך הפסד. אם טבל, הרי זה משפח; ואם לא טבל, ועשה טהרות הרי הן טהורות, שספק רשות הרבים טהור.

טז, ח שריץ שנמצא שרוף ומנח על גבי אכלין, וכן טלית שנמצאת מהוהה, ומחט שנמצאת שבורה או חלודה, בין הכלים הרי אלו טהורין, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים; ואין אומרין שמא אחר שנגע באכלין נשרף, ואחר שנטמאו הכלים במגע הטלית, והמחט נשברה או החלדה, ובלתה הטלית עד שטתרה: שכל הטמאות, כשעת מציאתן.

טז, ט שני עדים אומרין לו נטמאת, והוא אומר טהור אני הוא נאמן על ידי עצמו. ואף על פי כן, אין אומרין לו עסק בטהרות; אלא אם עשה טהרות הרי הן טהורות, ויהוש על עצמו. עד אומר נטמא, ושנים אומרים לא נטמא בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד טהור.

טז, יז שנים אומרים נטמא, ועד אומר לא נטמא בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד הרי זה טמא. עד אומר נטמא, ועד אומר לא נטמא, אשה אומרת נטמא, ואשה אומרת לא נטמא ברשות היחיד, טמא; ברשות הרבים טהור.

היה או עופות בבית, ונמצא בפצק מקום נשיבתן חזקה ששתו משקין, ונשכו בפצק וטמאוהו. אם היה שם פרה, ובין המשקין והפצק כדי שתלחוד את לשונה הרי הפצק טהור; ובשאר כל ההמה, כדי שתנגב את פיה: פחות מזה, הפצק טמא. ואם היה פלב אפלו היו המשקין בצד הפצק, הרי זה טהור: שאין דרכו של פלב להניח המזון, ולילך לו אל המים.

טז, נמצא בפצק נקורת התרנגולין אם יש בין המשקין והפצק כדי שינגבו את פיהן בארץ, הפצק טהור; ואם לאו, טמא שחזקתן ששתו, ונקרו בפצק במשקין שפפיהן.

טז, ח במה דברים אמורים, בשחיו המשקין צלולין, שפבואה שלתינוק נפרת בהן; אבל עכורין, הפצק טהור שאלו נקרו במשקין, היה מקום המשקין נפר בפצק. ואם היו צלולין אף על פי שהפצק בחזקת טמאה, אין שורפין על חזקה זו אלא תולין.

טז, ט איזו היא חזקה ששורפין עליה ברשות היחיד: עיסה בבית ושרצים וצפרדעים מנפלין שם, ונמצאו חתכות מבשרן בעיסה אם רב המנפלין שרצים, העיסה טמאה ותשרף; ואם הרב צפרדעים, טהורה.

טז, י היו טמאות וטהרות בצדו או למעלה ממנו, ונתעטף בטליתו, וספק נגעו, ספק לא נגעו בעת שנתעטף אם היו ברשות היחיד, ספקו טמא: שספק טמאה הפאה בידי אדם, נשאלין עליה; אפלו בכלי המנח על גבי קרקע, הרי זה טמא כמו שיש בו דעת להשאל. ואם היו ברשות הרבים, ספקו טהור; ואם אי אפשר שלא יגע, ספקו טמא.

טז, יא כפר שלתרומה שהוא נתון על גבי חדה, ומדרס נתון תחתיו, ואי אפשר לו כשיפיל שלא יגע במדרס אף על פי שהוא במקום מדרון,

וכא נמצא הכפר במקום אחר הרי הוא בטהרותו: שאני אומר אדם בא ונטלו, ונתנו במקום זה; ואם אמר פריא לי שלא בא אדם לכאן, טמא שודאי נפל, ונגע במדרס כשנפל. טז, יב תינוק שנמצא בצד בית הקברות, והשוישנים בידו אף על פי שאין שם שוישנים אלא במקום הטמאה, ספקו טהור: שמא אחר לקטן, ונתנו לו. וכן חמור העומד בבית הקברות, פליו טהורין; ואין אומרין שמא נתמעד בהן, ונגעו בקבר מפני שאין בו דעת להשאל, וכשנמצאו לא נמצאו נוגעין, וכל הטמאות, כשעת מציאתן.

טז, יג תינוק שהיה תופס בידו שלאביו, או שהיה רוכב על גבי פתחו שלאביו ספקו ברשות היחיד, טמא: מפני שאביו נשאל עליו. וארבע ספקות אמרו חכמים בתינוק: תינוק שאינו יכול לחלף, שהניחתו אמו ובאה ומצאה אותו פמות שהוא במקומו טהור; ואין אומרין שמא טמאה באה, ונשקתו ונפפתו.

טז, יד התחיל התינוק לצאת ולהפנס בגדיו טהורין, ואינן מדרס בשאר בגדי עמי הארץ; ואף על פי שהן טהורין, ואינן מדרס בשאר בגדי עמי הארץ אין עושין על גביהן טהרות. הגדיל עד שיהיה בו דעת להשאל, ספקו טמא ברשות היחיד. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות; יודע לשמר את ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות.

טז, טו פיצד בודקין אותו: מטפילין אותו, ונותנין לו חלין לשם תרומה אם היה יודע לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות; ואם היה יודע לשמר את ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות.

מיינע טייערע קינדער און תלמידים, איך בעט אייך איר זאלט זיך שטארקן מיט די פשוטע אמונה צו גלייבן אינעם אייבערשטן, שטענדיג זאלט איר האלטן פאר די אויגן אז נאר דער אייבערשטער פירט די וועלט מיט א געוואלדיגע השגחה פרטית, און אז עס איז גארנישט דא אויסערן אייבערשטן. איר זאלט קיינמאל נישט קוקן אויף א צווייטן. די וועלט איז נישט אייערס, נאר דער אייבערשטער פירט די וועלט, און דעריבער דארפט איר זיך נישט זארגן פאר א וועלט וואס געהערט נישט צו אייך. איר דארפט אייך קיינמאל נישט מבלבל זיין פון אנדערע מענטשן, נישט קוקן אויף קיין אנדערע מענטשן. וואס איר דארפט האבן זאלט איר זיך צוגעוואוינען צו רעדן און צו בעטן נאר פונעם אייבערשטן אויף אידיש, אדער אויף סיי וועלכע שפראך איר זענט צוגעוואוינט צו רעדן.

דאס רעדן צום אייבערשטן בויפט אויף די אמונה פונעם מענטש, מיט דעם וואס א מענטש רעדט צום אייבערשטן, ער בעט דעם אייבערשטן אלעס וואס ער דארף, מיט דעם ווייזט ער אז ער ווייסט און גלייבט קלאר אז עס איז גארנישט דא אויסערן אייבערשטן, און אז נאר דער אייבערשטער פירט די גאנצע וועלט.

איך בעט אייך זייער איר זאלט זיך גוט אריין נעמען אין קאפ אז איר האט נישט קיינעם אויף דער וועלט. קיין שום מענטש אויף דער וועלט קען אייך נישט העלפן, און זיכער קען קיינער אייך נישט שלעכטס טון. דעריבער זאלט איר נישט מורא האבן פון קיין שום מענטש, און איר זאלט זיך נישט חנפ'ענען צו קיין שום מענטש, ווייל דאס וועט אייך גארנישט העלפן.

פארקערט, דאס וועט אייך נאר שאטן צום געזונט, ווייל ווען מען פארלאזט זיך אויף מענטשן, און דערנאך זעט מען אז יענער האט גארנישט געקענט העלפן, יענער איז בכלל נישט אינטערעסירט דיר צו העלפן, דאן ווערט מען זייער אנטוישט, מען ווערט זייער צובראכן און צוקלאפט פון דעם. א איד וואס גלייבט אבער אינעם אייבערשטן, ער פארלאזט זיך אינגאנצן נאר אויפן אייבערשטן, דאן איז ער זייער מצליח. (צואת מוהרא"ש)

איך זאג צו מיט א שטארקע הבטחה אז יעדער בחור אדער מיידל וואס דארף א שידוך און זיי וועלן קומען דא אויף מיין קבר און דורכזאגן גאנץ ספר תהלים פון אנפאנג ביזן סוף פאר מיין זכות, וועל איך טון אלעס וואס איך קען, אז זיי זאלן טרעפן זייער שידוך. (נוסח מצבת כ"ק מוהרא"ש ז"ע מצד השני)

<p>9 Feb</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יא 11</p>	<p>בבלי: סנהדרין נד ירושלמי: מגילה כג תוספתא: ערובין ד נ"ך: שמואל א י"א רמב"ם: שאר אבות הטומאה י</p>	<p>נץ החמה..... 5:57 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:33 סו"ז תפלה - גר"א... 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:36</p>	<p>עלות השחר..... 5:44 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:57 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 שקיעה..... 5:23</p>
-------------------------	--------------------------------	-------------------------	--	---	--

<p>10 Feb</p>	<p>שני Monday</p>	<p>יב 12</p>	<p>בבלי: סנהדרין נה ירושלמי: מגילה כד תוספתא: ערובין ה נ"ך: שמואל א יב-יג רמב"ם: שאר אבות הטומאה יא</p>	<p>נץ החמה..... 5:56 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:32 סו"ז תפלה - גר"א... 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:38</p>	<p>עלות השחר..... 5:43 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:56 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 שקיעה..... 5:25</p>
--------------------------	------------------------------	-------------------------	---	---	--

<p>11 Feb</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>יג 13</p>	<p>בבלי: סנהדרין נו ירושלמי: מגילה כה תוספתא: ערובין ו נ"ך: שמואל א יד-טו רמב"ם: שאר אבות הטומאה יב</p>	<p>נץ החמה..... 5:55 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:32 סו"ז תפלה - גר"א... 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:39</p>	<p>עלות השחר..... 5:42 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:56 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 שקיעה..... 5:26</p>
--------------------------	---------------------------------	-------------------------	---	---	--

<p>12 Feb</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>יד 14</p>	<p>בבלי: סנהדרין נז ירושלמי: מגילה כז תוספתא: ערובין ז נ"ך: שמואל א טז-יז רמב"ם: שאר אבות הטומאה יג</p>	<p>נץ החמה..... 5:54 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:31 סו"ז תפלה - גר"א... 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:40</p>	<p>עלות השחר..... 5:41 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:55 סו"ז תפלה - מג"א . 10:00 שקיעה..... 5:27</p>
--------------------------	-----------------------------------	-------------------------	---	---	--

<p>13 Feb</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>טו 15</p>	<p>בבלי: סנהדרין נח ירושלמי: מגילה כז תוספתא: ערובין ח נ"ך: שמואל א יח-יט רמב"ם: שאר אבות הטומאה יד</p>	<p>Tu B'Shevat נץ החמה..... 5:52 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:31 סו"ז תפלה - גר"א... 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:41</p>	<p>ט"ו בשבט עלות השחר..... 5:39 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:55 סו"ז תפלה - מג"א . 10:00 שקיעה..... 5:28</p>
--------------------------	----------------------------------	-------------------------	---	---	--

<p>14 Feb</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>טז 16</p>	<p>בבלי: סנהדרין נט ירושלמי: מגילה כח תוספתא: פסחים א נ"ך: שמואל א כ-כא רמב"ם: שאר אבות הטומאה טו</p>	<p>נץ החמה..... 5:51 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א... 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:43</p>	<p>עלות השחר..... 5:38 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 5:29</p>
--------------------------	------------------------------	-------------------------	---	---	--

הדלקת הנרות 5:12

<p>15 Feb</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>יז 17</p>	<p>בבלי: סנהדרין ס ירושלמי: מגילה כט תוספתא: פסחים ב נ"ך: שמואל א כב-כג רמב"ם: שאר אבות הטומאה טז</p>	<p>נץ החמה..... 5:50 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א... 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:44</p>	<p>יתרו עלות השחר..... 5:37 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 5:31</p>
--------------------------	--------------------------------	-------------------------	---	---	--

זמן מוצש"ק 6:44

אלעס וואס א מענטש האט געלערנט אויף דער וועלט און ער האט נישט פארשטאנען די ריכטיגע
כונה פון דעם לימוד, וועט ער זוכה זיין עס צו פארשטיין אויף יענע וועלט. (ספר המדות אות לימוד סימן ח')